

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MEDYA ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA MEVCUT DURUMA
İLİŞKİN ÇALIŞMA SONUÇLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RİDVAN GENÇER

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ HÜLYA ÇELİK

ORTAK DANIŞMAN

DOÇ. DR. ADNAN ALTUN

NİSAN 2018

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

MEDYA ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA MEVCUT DURUMA
İLİŞKİN ÇALIŞMA SONUÇLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RİDVAN GENÇER

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ HÜLYA ÇELİK

ORTAK DANIŞMAN

DOÇ. DR. ADNAN ALTUN

NİSAN 2018

BİLDİRİM

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

"Meryem Örsen'in İktisadi Durumunda Mevcut Durumla İlgili Çalışma" başlıklı tezini hazırladığım tezini tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Tezini kabul ettim.

Doçent Dr. İbrahim Çelebi (Başkan)

Doçent Dr. Feriye Kılıç (Üye)

RIDVAN GENÇER

Doçent Dr. Alkan Akbulut (Üye)

Doçent Dr. Alkan Akbulut (Üye)

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

'Medya Çocuk İlişkisi Bağlamında Mevcut Duruma İlişkin Çalışma Sonuçlarının İncelenmesi' başlıklı bu yüksek lisans tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan Doç. Dr. Huseyin Çoşkun (İmza)

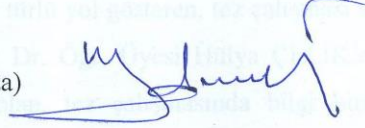
Üye Dr. Öğr. Üyesi Ferit Kılıç (İmza)

Üye Doç. Dr. Adnan Altun (İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Özdemir (İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi Halide Gelik (İmza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

11.5/2018

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Birey günlük hayatta mesaj taşıyan araç ve ortamlar ile çevrilmiş bir evrende yaşamını devam ettirmektedir. Bütün medya araç ve ortamları bir anlatı taşımaktadır. Medya araçları her geçen gün taşıdıkları anlatı ve mesajların sınırlarını biraz daha genişletmektedir. Genişleyen sınırlar içinde yaratıcı bir dil kullanan medya, izler kitleyi etkilemektedir. Bilgi, haber, eğlence ve enformasyon taşıyan Medya mesajları en çok çocuklar üzerinde etkili olmaktadır. Çocuklar başta olmak üzere bütün bireylerin bu mesajları fark edip, okuyup kendi mesajlarını üretmeleri medya okuryazarlığı becerisi ile mümkündür. Çocukların medya mesajlarını fark edip kendi mesajlarını yaratma becerilerini geliştiren medya okuryazarlığı ülkemizde 2000’li yıllardan sonra büyük ilgi görmeye başlamıştır. Bu temelde çocuk ve medya arasındaki ilişkinin boyutları büyük bir önem taşımaktadır. Çocukların medya araçları ile geliştirdikleri ilişkinin tanımlanması medya okuryazarlığı alanına katkı sunacaktır.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana her türlü yol gösteren, tez çalışması sürecinde her türlü nazımı çeken danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hülya ÇELİK’e, medya okuryazarlığına olan merakıma vesile olan, tez çalışmasında bilgi birikimi ve tecrübesi ile yol gösteren ikinci danışmanım kıymetli hocam Doç. Dr. Adnan ALTUN’a bütün kalbi duygularıyla teşekkür ederim.

Bana bilimsel araştırma anlayışını öğreten Doç. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN’a, her zaman baba şefkati ile yaklaşan Dr. Öğr. Üyesi. Fahri KILIÇ’a,ve gönüllülük kavramını hayatıma kazandıran Dr. Öğr. Üyesi Azize YASA’ya teşekkür ederim.

Her zaman çalışma motivasyonumu artıran, okumaları ve düzeltmeleri ile katkı sunan Kübra GENÇ’e, ev arkadaşlarıma, başka bir dünyanın mümkün olduğunu öğreten gönüllü dostlarıma, üniversite hayatında yolumun kesiştiği arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Bana öğretmenliği sevdiren ve öğretmen olmama vesile olan, çok konuşmamda pay sahibi olan ve okuma kültürümün mimarı olan annem Saadet GENÇER’e bana her daim güvenen babam Kutbettin GENÇER’e, isimlerini saymadığım biricik kardeşlerime, maddi manevi destek olan Abime ve hikayelerinde bana hayatı anlatan Dedeme bütün kalbi duygularıyla teşekkür ederim.

ÖZET

MEDYA ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA MEVCUT DURUMA İLİŞKİN ÇALIŞMA SONUÇLARININ İNCELENMESİ

Gençer, Rıdvan

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal
Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hülya ÇELİK

Ortak Danışman: Doç. Dr. Adnan ALTUN

Nisan, 2018. xiii+ 197 sayfa.

Araştırmanın amacı çocuk medya ilişkisi bağlamında Türkiye’de yapılan araştırmalar çerçevesinde, medya araçları ile çocuklar arasında gelişen ilişkiyi ulusal bir düzlemde ortaya çıkarmaktır. Çocukların medya kullanım alışkanlıklarını, medya araçlarının çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini ve çocuk ile medya araçları arasındaki ilişkiyi etkileyen dinamikleri belirlemektir.

Bu araştırmada nicel ve nitel araştırma bulgularını değerlendirmek için nitel araştırma desenlerinden biri olan meta-sentez yöntemi kullanılmıştır. Televizyon ve çocuk ilişkisini ortaya koyan 2 doktora tezi, 21 tane yüksek lisans tezi, 6 tane uzmanlık tezi, bilgisayar ve bilgisayar oyunları ve çocuk ile ilgili 2 tane doktora tezi, 28 tane yüksek lisans tezi ve 1 tane uzmanlık tezi, İnternet ve çocuk ilişkisini ortaya koyan 6 tane doktora tezi, 29 tane yüksek lisans tezi ve 3 tane uzmanlık tezi ve Sosyal medya ve çocuk ilişkisini ortaya koyan 4 tane doktora tezi ve 29 tane yüksek lisans tezi araştırma dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında 131 tez analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı esas alınmıştır.

Çocuklar televizyonu yoğun olarak izlemektedir. Çocukların televizyon izleme süresi artıkça, televizyondan olumsuz etkilenme düzeyleri artmaktadır. Çocuklar en çok çizgi filmleri, dizileri, filmleri ve eğlence şovlarını izlemektedir. Çocukların en çok izlemeyi tercih ettikleri içerikler çocuklarda saldırganlık ve şiddet eylemlerine neden olmaktadır. Reklamlar çocukların satın alma eğilimlerini etkilemektedir. Çocukların televizyon ile geliştirdikleri ilişkide anne ve babaların rolü önemlidir.

Eğitsel bilgisayar oyunları çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Bilgisayar oyunları bilinçli davranışlar içinde oynanmadığı sürece çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Çocukların çoğu her gün ortalama 3 saatten fazla bilgisayar oyunları oynamaktadır. Bilgisayar oyunları oynama süresindeki artış çocukları olumsuz etkilemektedir. Çocuklar en çok şiddet, heyecan, savaş, yarış ve spor oyunlarını tercih etmektedir. Çocukların tercih ettikleri şiddet, savaş ve aksiyon oyunları şiddet ve saldırgan davranışlara neden olmaktadır.

Bilinçli internet kullanımı çocuklar üzerinde olumlu etkiler meydana getirmektedir. Problemlı internet kullanımı çocukları olumsuz etkilemektedir. Çocuklar günlük ortalama 2 -4 saat arasında internet kullanmaktadır. İnternet kullanım süresi artıkça çocukların olumsuz etkilenme düzeyleri artmaktadır. Çocukların interneti eğlence, haber alma, bilgiye ulaşma, iletişim, oyun oynamak ve ödev yapmak için kullanmaktadır. Çocukların oyun ve eğlence için internet tercihleri, problemlı kullanım davranışlarına neden olmaktadır. Çocukların internet ile geliştirdikleri ilişkide anne ve babalar etkili olmaktadır.

Sosyal medya çocuklara geniş bir sosyalleşme imkânı sağlamaktadır. Sosyal medya çocuklar üzerinde bağımlılık yaratması, akademik başarıyı düşürmesi, akademik ertelemeyi artırması, yüz yüze olan sosyal ilişkileri zayıflatması ve siber davranış bozukluklarına neden olmaktadır. Çocuklar günlük ortalama 2-3 saat sosyal medya kullanmaktadır. Sosyal medyada geçirilen zaman artıkça çocukların sosyal hayattan izole olma düzeyleri artmaktadır. Çocuklar sosyal medyayı iletişim kurmak, oyun oynamak, eğlenmek, zaman geçirmek, bilgi aramak, ödev yapmak, paylaşımında bulunmak, sohbet etmek ve arkadaş edinmek için kullanmaktadır. Sosyal medyayı eğlenmek ve eğlenceli zaman geçirmek için kullanan çocuklar sosyal medya bağımlılığı geliştirmektedir. Anne baba eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik durumu çocukların sosyal medya ile geliştirdikleri ilişkiyi etkilemektedir.

Sonuçlar ekseninde sosyal bilgiler öğretmenlerine, eğitimcilere, araştırmacılara ve velilere öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Medya okuryazarlığı, sosyal bilgiler, medya, çocuk.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RESULTS OF THE STUDY ON THE CURRENT SITUATION IN THE CONTEXT OF MEDIA AND CHILD RELATIONS

Master Thesis, Turkish and Social Sciences Education, Department of Social Studies

Gençer, Rıdvan

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hülya ÇELİK

Co-Supervisor: Associate. Prof. Dr. Adnan ALTUN

April, 2018. xiii+ 197 pages.

The aim of the research, relationship which has continuously been developed between media tools and kids approach in the framework of research conducted in Turkey and in the context of children's media relationship and most importantly uncover all this things on national scale. The another purpose of this research including consequences of the relationship between children and media tools, the positive and negative effects of media tools on children, media tools that most being watched by the children and their usage habits.

Meta-synthesis, one of the qualitative research designs, was used in this study to evaluate quantitative and qualitative research findings. 2 doctoral dissertations on television and child relations, 21 masters thesis, 6 specialist thesis, 2 doctoral dissertations about computer, computer game and children, 28 masters dissertations and 1 specialist dissertation, 6 doctoral dissertations dealing with relations between internet and children, 29 graduate theses, 3 specialist dissertations and 4 doctoral dissertations and 29 postgraduate dissertations that unearth social media and child relations were included in this research. In the scope of the study, 131 meta-analyses were analyzed. In the analysis of the data, descriptive analysis approach was taken as basis.

Children like to watch television intensively. As the time of watching television increases, the level of negative influence from television simultaneously increases. Children mostly watch the cartoons, series, movies and entertainment shows. The content that children prefer to watch the mostly is causing aggression and acts of

violence in children. Advertisements has a huge effect on children's buying tendencies. Parents takes a crucial parts about children relations with the media tools Educational computer games have positive effects on children. Computer games cause adverse effects on children as long as they are not played according to conscious behavior. Most of the children play more than 3 hours of computer games on average every day. The increase in the period of playing computer games negatively affects children. Children mostly prefer violence, excitement, war, racing and sports games. Violence, war and action games that children prefer are causing violence and aggressive behavior. Parent's education level and family economic status has a big effect on relations that children developed with computer games.

While consciousness on use of the internet may bring significantly positive effects on children., it may also adversely effect the children in case of it's not been used in an conscious way. Children use the internet on average between 2 and 4 hours a day.As the duration of internet use increases, children adversely effects level increases. Children use the internet for entertainment, news, access to information, communication, play games and homework. Internet preferences for children's play and entertainment cause problematic usage behaviors.Parents has a unique impact on relations that childs developed with the internet. Social media provides children with a wide range of socialization opportunities.

Social media causes addiction to children, academic failure, delation of academic activities, worsening of social relations (face to face) and behavior disorders. Children spend an average of 2-3 hours a day on social media. As the time spent on social media increases, children become more isolated from social life. Children use social media to communicate, play games, have fun, spend time, searching for information, doing homework, sharing, chatting and making friends.Children who use social media to have fun gradually becomes addicted to it. The educational level of parents and the economic situation of the family influence the relationship that children develop with social media

On the axis of the results, for social studies teachers, educators, researchers and parents were given some suggestions.

Key Words: Media literacy, social studies, media, children.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	I
Özet	II
Abstract	IV
İçindekiler	VI
Tablolar Listesi.....	X
1. Bölüm: Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	10
1.2.1 Alt Problemler.....	10
1.3. Araştırmanın Önemi.....	11
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	14
1.5. Kısaltmalar	14
2.Bölüm: Araştırmanın Kurumsal Çerçevesi	15
2.1.1. Medya.....	15
2.1.1.1. Medya Tarihi.....	18
2.1.2. Medya Okuryazarlığı	29
2.1.2.1. Okuryazarlık.....	29
2.1.2.2 Medya Okuryazarlığı	30
2.1.2.3. Medya Okuryazarlığı İlkeleri.....	34
2.1.3. Medya Okuryazarlığının Amacı.....	37
2.1.4. Medya Okuryazarlığı Tarihi.....	40
2.1.4.1. Türkiye’de Medya Okuryazarlığı Tarihi.....	43
2.1.5. Medya ve Çocuk	45

2.1.5.1. Medya ve Çocuğun Gelişim dönemleri.....	47
2.1.5.1.1. Duyusal Gelişim ve Medya.....	48
2.1.5.1.1.1. 0-3 Yaş Duyusal Gelişim ve Medya	48
2.1.5.1.1.2. 3-7 Yaş Duyusal Gelişim ve Medya.....	48
2.1.5.1.1.3. 7-12 Yaş Duyusal Gelişim ve Medya	51
2.1.5.1.2. Bilişsel Gelişim ve Medya	52
2.1.5.1.2.1. 0-2 Yaş Bilişsel Gelişim ve Medya.....	52
2.1.5.1.2.2. 2-7 Yaş Bilişsel Gelişim ve Medya.....	56
2.1.5.1.2.3. 07-12 Yaş Bilişsel Gelişim ve Medya.....	58
2.1.5.1.3. Sosyal Gelişim ve Medya.....	61
2.1.5.1.3.1 Sosyal Öğrenme Kuramı ve Medya	63
3. Bölüm: Yöntem.....	67
3.1.Araştırma Modeli	67
3.2. Verilerin Toplanması	68
3.3. Verilerin Analizi.....	69
3.4. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği.....	70
4. Bölüm: Bulgular ve Yorum	72
4.1. “Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Tv İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir?” Problemine İlişkin Bulgular.....	72
4.1.1. "Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Çizgi Filmler İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir?" Problemine İlişkin Bulugular.....	88
4.1.2. Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Diziler İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir"Problemine İlişkin Bulgular.....	90

4.1.3. "Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Filmler İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir?" Problemine İlişkin Bulgular.....	92
4.1.4. Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Reklamlar İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir?" Problemine İlişkin Bulgular.....	94
4.2.“Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir?” Problemine İlişkin Bulgular.....	97
4.2.1.“Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir?” Problemine İlişkin Bulgular.....	97
4.2.2.“Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlarnelerdir??”Problemineilişkinbulgular.....	120
4.2.3."Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir?" Problemine İlişkin Bulgular.....	142
5. Bölüm: Tartışma, Sonuç ve Öneriler	166
5.1. Sonuç.....	166
5.1.1İncelenen çalışmalardan hareketle çocuk ve televizyon ilişkisine yönelik sonuçlar.....	166
5.1.2İncelenen çalışmalardan hareketle çocuk ve bilgisayar ilişkisine yönelik sonuçlar	168
5.1.3İncelenen çalışmalardan hareketle çocuk bilgisayar oyunları ilişkisine yönelik sonuçlar.....	170
5.1.4İncelenen çalışmalardan hareketle çocuk ve sosyal medya ilişkisine yönelik sonuçlar	172
5.2. Öneriler	173

5.2.1 Sosyal bilgiler öğretmenlerine ilişkin öneriler.....	173
5.2.2 Eğitimcilere öneriler	173
5.2.3 Araştırmacılara öneriler	174
5.2.4 Anne babalara öneriler.....	174
Kaynakça.....	176
Ekler.....	185
Özgeçmiş ve İletişim Bilgisi	197

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılan çalışmalarda Televizyonun çocuklar üzerindeki olumlu etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	72
Tablo 2:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılan çalışmalarda Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	74
Tablo 3: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılan çalışmalarda çocukların televizyon izleme sürelerine ilişkin öne çıkan sonuçlar....	78
Tablo 4: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılan çalışmalarda televizyon izleme süresinin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	80
Tablo 5:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılan çalışmalarda çocukların televizyon izleme tercihlerine ilişkin öne çıkan sonuçlar...82	
Tablo 6:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların televizyon ilişkisinde anne baba konumuna ilişkin öne çıkan sonuçlar	85
Tablo 7:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Çizgi Filmler ile ilgili yapılmış çalışmalarda çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	88
Tablo 8. Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Diziler ile ilgili yapılmış çalışmalarda dizilerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	90
Tablo 9:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Filmler ile ilgili yapılmış çalışmalarda filmlerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	92
Tablo 10:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Reklamlar ile ilgili yapılmış çalışmalarda reklamların çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin öne çıkan sonuçlar	94

Tablo 11: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda internetin çocuklar üzerindeki olumlu etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	97
Tablo 12:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda internetin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	100
Tablo 13: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların internet kullanım süresine ilişkin öne çıkan sonuçla.....	103
Tablo 14:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda internet kullanım süresinin çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	106
Tablo 15:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların internet kullanım amaçlarına ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	109
Tablo 16:Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda internet kullanım amacının çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	112
Tablo 17: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların internete eriştikleri mekanlara ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	114
Tablo 18: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların internete eriştikleri mekanın çocuklar üzerindeki etkisi ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	116
Tablo 19: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların internet ile geliştirdikleri ilişkide anne baba konumuna ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	118
Tablo 20: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar Oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda bilgisayar oyunların çocuklar üzerindeki olumlu etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	120

Tablo 21: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar Oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda bilgisayar oyunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	123
Tablo 22: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar Oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların bilgisayar oyunları oynama sürelerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	127
Tablo 23: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar Oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların bilgisayar oyunları oynama süresinin çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	129
Tablo 24: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar Oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların bilgisayar oyunları oynama tercihlerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	132
Tablo 25: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar Oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların tercih ettikleri bilgisayar oyunların çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	134
Tablo 26: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar Oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların bilgisayar oyunları oynadıkları mekanların çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	137
Tablo 27: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar Oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların bilgisayar oyunları ile geliştirdikleri ilişkide anne babaların konumuna ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	139
Tablo 28: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda sosyal medyanın çocuklar üzerindeki olumlu etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	142
Tablo 29: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda sosyal medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	145
Tablo 30: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların sosyal medya kullanım süresine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	147

Tablo 31. Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların sosyal medya kullanım süresinin çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	149
Tablo 32: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların sosyal medya kullanım amaçlarına ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	151
Tablo 33: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların sosyal medya kullanım amaçlarının çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	154
Tablo 34: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların sosyal medyaya eriştiği araçlara ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	156
Tablo 35: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların sosyal medya ile geliştirdikleri ilişkide anne baba konumuna ilişkin öne çıkan sonuçlar.....	157
Tablo 36: Çocuk Medya İlişkisine Yönelik Genel Örüntü.....	159

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1 PROBLEM DURUMU

İnsanın iletişim ve bilgi aktarımının ilk tecrübeleri sesler, yazılı metinler ve resimler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Gelişen teknolojik imkânlar bu durumu köklü bir şekilde değiştirmiştir. Özellikle elektriksel altyapıya dayanan medya araçlarıyla iletişim farklı bir boyut kazanmıştır. Sinema ve televizyon gibi hareketli iletişim araçları, sesleri ve görüntüleri taşıyarak iletişim alanında yeni deneyimler meydana getirmiştir (Esslin, 2001; Akt Şentürk, 2009).

McLuhan'a göre insanlığın bütün çabaları, geliştirdiği yapılar ve yarattığı olanaklar kendi bedensel uzuvlarının özelliklerini geliştirme pratikleri ile ilgilidir. Uzakları görmek için geliştirilen gözlük gözün bir uzantısı şeklinde uzanmaktadır. Sesi uzaklara taşımak için geliştirilen telefon dilin bir uzantısı şeklinde uzanmaktadır. Uzak mesafeleri kat etmek için geliştirilen ulaşım araçları ayakların birer uzantısı şeklinde uzanmaktadır. Soğuk ve sıcaktan korunmak için icat edilen elbise derinin bir uzantısı şeklinde uzanmaktadır. İçinde bulunduğumuz iletişim çağında, kademeli olarak birbirinden ayrılmış olan mekânların sınırları büyük oranda ortadan kalkmıştır. Mekânsal ve zamansal sınırların büyük oranda ortadan kalkması seslerin ve hareketli görüntülerin akışını gerçekleştiren medya araçları ile gerçekleşmiştir. Taşınabilir gerçekliğin yaygınlaşması var olan tecrübeleri artırmış ve sınırların ötesinde bir evren yaratmıştır. Bu durum ses ve konuşma pratiklerinin birer uzantısı konumundadır (McLuhan, a2005).

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde bütün enformasyon ve yaşantılar akışkan bir özellik kazanmıştır. Bilgi, haber, eğlence ve yaşantılar medya araçları ile çoklu sınırlar arasında sürekli akmaktadır. İnsanın kendisini anlatma ve başkasının duygu düşüncelerinden haberdar olma merakı bu akışkanlığın temel nedenidir. Medya araçlarının tamamı bu akışın farklı boyutlarını mümkün kılmaktadır. Medyanın yarattığı akışkan içerikler kitle iletişim araçları ile kitlelere ulaştırılmaktadır. Renklerin, seslerin, yazıların ve farklı tasarım tekniklerinin kullanılarak oluşturulduğu içerikler kaynaktan uzaklaştıkça bozulmalara uğramaktadır. İçerikteki bozulma mesajın bütün boyutlarında etkili olabilmektedir. Bu durum gerçek olmayan içerik ve olguların dolaşımını da mümkün hale getirmektedir. Sihirli kutu olarak anılan televizyon medyanın en etkili ve yaygın araçlarının başında gelmektedir. Sabit ve kapalı bir iletişim akışını sağlayan televizyon izleyiciyi ekranda tutmak için eğlence ağırlıklı içeriklerin akışını ve türlerini her geçen gün artırmaktadır.

Medya araçları iletişim ve bilgi akışı sağlamanın çok ötesinde farklı hedefleri amaçlamaktadır. Medya ortamları eğlence, ticaret, iş, eğitim ve günlük hayatın bütün temalarının yer aldığı sanal bir evrenin oluşumunu temsil etmektedir. İkili bir evren oluşumunun pratik uygulamalarını gerçekleştiren medya, her geçen gün gerçek ile kurgu arasındaki sınırları ortadan kaldırmaktadır. Gerçek ile kurgu arasındaki sınırların ortadan kalkmasının, adapte olduğumuz koşul ve ortamları nasıl değiştireceğini daha önceden deneyimleme fırsatımız olmadı. Bu konuda özellikle çocukların gelişim dönemlerinde ihtiyaç duydukları kritik evrelerin değişimi, çocukların gelişimini nasıl etkileyeceği muallakta kalan bir soru. Medya araçları hemen hemen her mekâna girmiş durumdadır. İnternetin kolay erişilebilir olması bütün medya araçlarını beraberinde değiştirmiştir. Bu değişim medya ve mekân arasında kopmaz bir ilişki ve bütün zorunlulukları ortadan kaldırmıştır. Medya ortamları için zaman kavramı, olmayan bir olguyu temsil etmektedir. Mekân ise sadece olayların gerçekleştiği ve herhangi bir yer konumundadır.

Medya araçları ve ortamları insan düşünce yapısında köklü değişiklikler meydana getirmektedir. Tarihsel süreç içinde insan beyni üzerinde en önemli değişimler insanın iletişim araç ve ortamlarında gerçekleştirdiği değişimler neticesinde meydana gelmiştir. İnsanlık tarihinde insanın zihinsel olarak yaşadığı ilk büyük değişim ve dönüşüm yazının icadı ile meydana gelmiştir. Yazının icadı insan zihni ve düşüncesi

açısından devrim niteliğinde bir buluş olarak değerlendirilebilir. McLuhan, (b2005) yazının icadının ve basılı medya araç ve ortamlarının, insan beyninin doğrusal bilgileri işlemek üzere hazırladığını ve ortam sağladığını savunmuştur. McLuhan, yeni teknolojik gelişmeler ile bilgi akışının farklı formatlarda taşınması insan beyni açısından yeni durumların ortaya çıkmasına ortam hazırladığını belirtmiştir. Beyin farklı medya araçlarından taşınan enformasyonları işlerken duyu ile hareket etmektedir. Duyular ile hareket eden zihin ortak kanaldan akan enformasyonu işlerken örgütsel davranışın ilk adımlarını temsil etmektedir. Duyuların ise kişilik üzerinde oldukça etkili olduğunu ve kişiliğin toplumsal örgütlenmeyi belirlemede etkili olduğunu belirtmiştir (McLuhan, b2005).

McLuhan mesaj ile beraber mesajın taşındığı araçların da önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu noktadan hareketle araç mesajdır sloganıyla araçların mesajdan daha kapsamlı ve etkili olduğunu vurgulamıştır. Mesajdan ziyade, mesajın taşındığı araçlar anlamı inşa etmektedir. Amaçlanan içerik her şekilde alıcıya ulaştırılır. Önemli olan aracın tanınıp bilinmesidir. Eğer araç bilinmezse mesaj yapıda saklı kalıp kullanıcılara ulaşamaz. Araç mesajın içeriğini de kapsayan anlam bütünlüğünün ortak yapısıdır. Araç bir bütün olarak kullanıcıların alışkanlıklarını geniş ölçüde değişime uğratar. Araç bireysel kullanıcıdan ziyade bütün kamusal alanda anlam aktarmaktadır. Araç her zaman bir taraf tercihinde bulunur. Araç beraberinde toplumsal değişimleri de getirir (McLuhan, a2005).

Medya araçları çeşitlenerek günlük hayatın birer parçası haline gelmiştir. Özellikle internetin yaygınlaşmasıyla medya araç ve ortamlarının çoğu taşınabilir boyutlara ulaşmıştır. Bu durum günün her anını medya ile iç içe bir ilişki zemini yaratmıştır. Günlük akan bütün enformasyon bir tık uzağımızda konumlanmıştır. Bu durum bütün sosyal ve bireysel ilişkileri temelinden değiştirmiştir. Kuşatıcı bir tavır alan medya hareketi, anlam bakımından kendi sınırlarının çok ötesinde bireysel yaşamda söz sahibi olmaya başlamıştır. Sokakları süsleyen reklam panoları, telefonlar, televizyon programları, bilgisayarlar, video tabanlı oyunlar, sosyal medya uygulamaları, internet ve mesaj taşıyan bütün alanlar bu kuşatıcı eylemselliğin birer parçasını oluşturmaktadır.

Özellikle televizyon izleme oranı en çok olan medya araçlarının başında gelmektedir. Hemen hemen her evde bulunan ve ulaşılması kolay bir araç olması televizyona bu

fırsatı vermiştir. Televizyonun geniş bir içerik sunması ve sunulan içeriğin büyük bir bölümünün eğlence temelli olması bu durumu tetiklemektedir. Ticari kaygının neden olduğu reyting telaşı bütün programların ana temasının eğlence olmasına neden olmuştur. Çocuklar bu telaşın içinde dikkate alınmayan hatta tüketim odaklı çoğu mesajın ebeveynlere ulaşması için bir araç olarak görülen bir grubu temsil etmektedir. Televizyon programlarının çoğu yetişkinlere göre hazırlanmaktadır. Hazırlanan programlar ve içerikler çocuklara uygun olmayan yapılara sahiptir. Televizyon izleyici kitlesi arasında çocuklar sadık bir izler kitleyi oluşturmaktadır. Buna rağmen çocuklara hitap eden içerikler oldukça azdır. Televizyon izleme oranları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında zaman. 06-10 yaş grubu çocukların en çok izlemeyi tercih ettikleri programlar %93,8 gibi büyük bir oranla çizgi filmler oluşturmaktadır. 11-15 yaş aralığındaki çocukların televizyon izleme tercihlerine bakıldığında zaman %76,8 oranında film ve dizileri tercih ettikleri söylenebilir (TÜİK, 2013, RTÜK,2013). Tematik çocuk kanalları gün geçtikçe çoğalmakta ve içerik olarak yoğun bir program akışını benimsemektedirler. Tematik çocuk kanalları tekrar odaklı bir akış ile çocukları sürekli ekran başında tutmayı amaçlamaktadırlar. Bütün programların sonlarında bizden ayrılmayın uyarı ve sloganlarıyla çocuğun izlemek dışında başka bir aktivite de bulunması istenmemektedir. Bütün çizgi filmlerin sonlarında o çizgi filmlerin kahramanlarının yer aldığı oyuncak reklamları aşırı tüketim alışkanlığı özendirilmektedir. Televizyon tabanlı medya araçlarının çocuklar üzerindeki etkilerinin araştırıldığı birçok çalışmada çocukların fiziksel gelişimleri, bilişsel gelişimleri, sosyal ve duyuşsal gelişimleri, dil ve konuşma becerileri üzerinde etkili olduğu dile getirilmiştir (Bickham, Vandewater, 2003, Bronson, 2000; Jordon 2004 Akt Ertürk, 2011).

Yaygın ve dönüştürücü bir başka medya aracı olan internet yeni çağın medya evreni konumuna gelmiştir. Ayrıca geleneksel temeller üzerinde enformasyon taşıyan medya temelli diğer araçların aksine İnternet bütün medya araçlarının yer aldığı yeni bir evrene kapı aralamıştır. Bilgisayar biliminin gelişmesi ile yaygınlaşan internet medya anlayışını ve kurgusunu baştan aşağıya değiştirmiştir. Bütün medya araçlarının bir ortamda toplanıp yeniden yapılandırılmasına ortam hazırlamıştır. İnternet medya açısından dönüştürücü bir sureci başlatmıştır. Gelişen teknoloji ile beraber iletişim sayısal tabanlı bir yapı kazanmıştır. Sayısallaşma ve yöndeşme olarak ifade edilen bu dönüşümde yazılar, sesler, görüntüler, müzikler, grafikler ve

film gibi medyanın farklı iletişim ögelerini tek bir zeminde, bütün sınırların ötesinde ortak bir akış hale getirmiştir (Yıldırım, 2010).

Geleneksel iletişim araçları ile sayısal temelli medya evreni arasında meydana gelen yöndeşme geleneksel medya ortamlarının sayısal tabanlı evrende dönüşümünü tanımlamaktadır. Geleneksel medya ile beraber sayısal medya araçları ve ortamlarının internet tabanlı ve telekomünikasyon zemininde birleşmeleri medya araçları açısından etkileşimi meydana getirmiştir. Bu yöndeşme elektronik aletlerin gelişimini hızlandırmış, iletişim araçlarının çeşitlenmesini sağlamış ve kullanılan kitle iletişim araçlarının bilgiyi işleme kapasiteleri artmıştır. Bilgi ve enformasyon dijitalleşmiş, bu dijitalleşme ile beraber bilgi artışı hızlanmış ve bilginin dolaşımı hiç olmadığı kadar seri bir yapı kazanmıştır (Çaycı ve Karagülle, 2016). Farklı temellere sahip kitle iletişim araçlarının aynı türden verileri ve hizmetleri taşıyabilme özelliklerini tanımlayan yöndeşme kavramı ile gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarını iç içe geçmiş bir yapı kazanmıştır (Yıldırım, 2010).

Medya araçları ve ortamlarının günlük hayatta büyük bir temsile sahip olmaları beraberinde bazı sorunları getirmektedir. Birey gerçek hayattan kopup bağımlılık derecesine varan bir kullanım alışkanlığı geliştirebilmektedir. Özellikle çocuklar medya ile farklı bir ilişki temeline sahiptir. Medya araçları en çok çocuklar üzerinde etkili olmaktadır. Medya ile ilgi yapılan araştırmalar incelendiği zaman çocukların internet tabanlı medya ortamlarını yoğun olarak kullandıkları söylenebilir. Çocukların internet kullanım oranları ve alışkanlıklarına yönelik TÜİK' in (2013) yaptığı araştırma sonuçlarına bakıldığı zaman Türkiye'de çocukların ortalama internet ile tanışma yaşları 9 olarak belirlenmiştir. Çocukların internete ulaşma mekân tercihlerine bakıldığı zaman 3/5'ü ev ortamında, 1/5'i de internet kafeleri kullanarak internete erişmektedir. Yapılan araştırmada çocukların yarısının her gün internete eriştiği ortaya çıkmıştır. Çocukların internet kullanım amaçlarına bakıldığında 6-15 yaş aralığındaki çocukların %84,4'ü ödevlerini yapmak veya bilgiye ulaşmak için kullanmaktadır. %79,5 oyun oynamak için, %56,7 bilgiye ulaşmak için, %53,5 ile sosyal medya platformlarına erişmek şeklinde sıralanabilir. Çocukların büyük bir oranı bilgisayar ve cep telefonunu internete erişmek için kullanmaktadır (RTÜK, 2013). İnternet kullanımı beraberinde bazı tehlikeleri de getirmektedir. Özellikle çocuklar açısından bakıldığı zaman çocukların gelişimleri

için büyük problemlere neden olabilecek sorunlara ortam hazırlamaktadır. İnternetin zaman yönetimi açısından zaman kaybına neden olması, yanlış ve manipülatif bilgilerin paylaşımı ve dolaşıma sokulması, internet bağımlılığı, siber şiddet ve siber zorbalığa maruz kalmak, siber suçlar, asosyal yaşam ve psikolojik bozukluklar gibi sorunlara neden olabilmektedir.

Medya araçlarının çeşitliliği giderek artmıştır. Özellikle her an medya ile geliştirilen çevrimiçi olma pratiği yerleşmiştir. Buna imkân yaratan cep telefonları bilgi akışının ve medya ortamlarının en etkili araçlarından biri haline gelmiştir. Enformasyon akışının büyük bir bölümünü sağlayan ve yeniden bireysel içerik üretimi ile büyük veri kaynağı oluşturan cep telefonları, kullanıcıları medya ortamları ile bütünleştirmiştir. Toplumsal gerçeklikte bütün bireyleri birbirine bağlayan cep telefonları her yaşta bireyin ulaşabileceği yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Medya araçlarının tamamı çoklu medya ortamlarında tek bir kaynaktan beslenen ve tek bir kaynak etrafında yapılandırılan bir bütünlük kazanmıştır. Nesnelerin akıllı sistemler ile bütünleştirilmesi medya araçlarını da kendi özellikleri ve kullanım amaçlarının ötesinde bütün alanlar için kullanımı sağlayacak bir yapıya kavuşturmuştur. Akıllı telefonlar, internet ve bilgisayarlar görüntülü konuşmayı, sesleri ve metinleri çevirmeyi ve aktarmayı mümkün kılmaktadır.

Çocukların cep telefonu kullanım oranlarına ve amaçlarına bakıldığında yüksek bir oran karşımıza çıkmaktadır ve bu oran her geçen gün artmaktadır. Bunun nedeni cep telefonu şirketlerinin her gün yeni bir model ve özelliklerle tüketicinin karşısına çıkması ve cep telefonu çeşitlerinin artmasına bağlı olarak fiyatların ucuzlaması gösterilebilir. Çocukların cep telefonu kullanmaya başladığı yaş oranlarına bakıldığında 6-15 yaş aralığındaki çocuklar ortalama 10 yaşından itibaren cep telefonu kullanmaya başlamaktadır. Her dört çocuktan biri cep telefonu kullanmaktadır. Çocukların cep telefonu kullanım amaçlarına bakıldığında %92,8 oranında konuşma için kullanırken, %66,8'i oyun oynama, %65,4 mesajlaşmak için ve %30,7'si internete girmek için cep telefonunu kullanmaktadır (TÜİK, 2013). Çocukların cep telefonu kullanma amaçları ve kullanım oranları giderek artmaktadır. Medyanın yaygın araçlarından biri olan bilgisayarlarda geniş bir kullanım alanına ve amacına sahiptir. Bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler bilgisayarları kendi içinde araç ve mesaj olarak nitelenebilecek çok boyutlu bir yapı orta çıkarmıştır. Özellikle

bilgisayar bilimindeki gelişme ile beraber birçok sosyal alışkanlık ve anlayış köklü olarak değişmiştir. Değişen en önemli sosyal alışkanlıkların başında oyun alışkanlıkları ve anlayışı gelmektedir.

Gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçları toplumsal yaşam pratiklerinin çoğunu değiştirdiği gibi çocuk oyunlarını ve oyun anlayışını da etkilemiştir. Özellikle bilgisayar tabanlı video oyunları çocuk oyun anlayışını büyük oranda değiştirmiştir. 1970 yılında ilk video oyunu ile başlayan yeni oyun anlayışı çocuk ve yetişkinlere hitap eden bir anlayışla hızla genişleyerek büyümüştür (Doğan, 2006).

Gelişen bilgisayar teknolojileri beraberinde yeni eğlence anlayışı da getirmiştir. Bilgisayar temelli oyunlar macera, yarış, zekâ, savaş ve spor gibi farklı temaları barındıran içeriklere sahiptir. Birçok bilgisayar oyununda şiddet büyük yer kaplamaktadır. Özellikle savaş konseptine sahip olan birçok oyunda şiddet oyunun temel kuralı haline gelmiştir. Bilgisayar oyunları ve saldırganlık ile ilgili yapılan çalışmalarda, bilgisayar tabanlı şiddet içeren oyunların çocuk ve gençler üzerinde saldırganlık ve şiddet gibi olumsuz davranışların yerleşmesinde etkili olduğu orta konulmuştur (Anderson ve Bushman, 2001). Bilgisayar tabanlı video oyunlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik yapılan araştırmalarda elde edilen bulgulara bakıldığında saldırganlığa neden olduğu tespit edilmiştir. Bilgisayar oyunlarındaki etkileşimli görsel medya ortamındaki şiddetin etkileri, pasif görsel medya olan televizyon ortamındaki şiddet kadar etkili olduğu bulunmuştur (Bartholow, Bushman ve Sestir, 2006).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde teknolojik araçların başında gelen bilgisayar cep telefonları ve tabletlerin kullanım amaçlarının başından oyun tercihi gelmektedir. İnternet kullanım tercihinin en büyük ikinci sebebi oyundur (TÜİK, RTÜK, 2013). Bilgisayar kullanımı ile ilgi yapılan çalışmada çocukların 1/5 bilgisayarı oyun oynamak için kullanmaktadır. Çocukların %30'nun odalarında video oyunları olduğu tespit edilmiştir.

Günümüz toplumunda medya büyük bir sosyal gerçeklik olarak hayatımızda yer almaktadır. Medya araçları ile kurduğumuz ilişkinin tarihi insanlığın iletişim tarihi ile iç içe şekillenmiştir. Seslerin ve yazının evrenine aşına olan insan algısı yeni yüzyıl ile birlikte gelişen yeni medya araçlarıyla yeni deneyimlere kapı aralamıştır. Farklı bir dil ve yeni bir kurguya sahip olan medya araçları sosyal gerçekliğe

alternatif bir evreni mümkün kılmaktadır. Fakat yeni medya gerçekliğinde bizi tam olarak neyin beklediği bilmiyoruz. Çünkü yeni medya gerçekliği, insan davranış ve sosyal yaşantısını kökünden değiştirip yeni bir yapının temellerini inşa etmektedir. Bütün sosyal yapının keskin bir değişimini tetikleyen bu gerçeklik yeni meslek alanları, farklı eğitim anlayışı, yarı zamanlı ve mekân anlayışı dışına çıkan iş hayatı, başarı tanımı ve yeni suçları ve kavramları getirmektedir. Medya araçlarının yarattığı yaşam pratikleri çocuklar üzerine nasıl bir etkiye sahip sorusuna tam anlamıyla bir cevap vermek mümkün görünmemektedir. Medya ile ilgi çalışmaların uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Önceleri medya ile eğitim anlayışı çerçevesinde başlayan çalışmalar daha sonra medya eğitimi şeklinde devam etmiştir. Medyanın birey üzerindeki etkilerine yönelik yapılan çalışmalar neticesinde ekranı ve medya dilini okuyup yazacak becerileri kazandırmak için medya okuryazarlığı çalışmaları başlamıştır. Medya okuryazarlığının tanımına bakıldığı zaman yarım yüzyıldır medya çalışmaları kapsamında tartışılmaktadır (Bilici, 2014).

Medya okuryazarlığı medya araçlarının hayatımızda hissedilir derecede bir etki bıraktığı yarım yüzyıldır düşünce akımlarında geniş yer edinmiştir. Fakat medya okuryazarlığı düşüncesi 1970'den bu yana büyük bir ilgi odağı haline gelmiştir. Medya okuryazarlığının ana teması kitle iletişim araçlarının sahip olduğu özellikler ve bu araçların kitleler üzerinde oluşturduğu etkilerin olumlu öğrenme yaşantılarına dönüştürme çabalarını içermektedir. Eğitim programları ve eğitim anlayışı içinde uzun zamandır tartışılan medya okuryazarlığı eğitim sisteminin temel anlayışını değiştirmiştir. Özellikle okuryazarlık kavramının eğitim açısından dönüştürücü bir tanımı bulunmaktadır (Kubey, 2001).

Türkiye'de medya ile eğitim uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen medya okuryazarlığı eğitiminin eğitim sisteminde yer almaya başlaması oldukça yenidir. Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından verilen medya okuryazarlığı dersleri henüz istenilen seviye ve yeterlilikte değildir. Eğitim sistemi içinde medya okuryazarlığı oturmuş bir yapıya kavuşmamıştır (Işkın, Kesten, 2016). Medya okuryazarlığı dersi sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Sosyal bilgiler hayat ile bütünleşik disiplinleri bir arada toplayarak öğrencilere sunmaktadır. Bütün beşerî disiplinlerden elde ettiği bilgileri basitleştirerek ilk öğretim çağındaki çocuklara aktaran sosyal bilgiler, bireylere hayat boyu kullanacakları beceriler

kazandırmaktadır. İletişim araç ve ortamlarını kullanmak ve bu vesileyle toplumsal yaşama katılım sağlamak bu becerilerin başında gelmektedir. Günümüz çağında bilgiye ulaşmak ve ulaşılan bilgiyi kullanmak çağın gerektirdiği önemli becerilerdendir. Çocukların bu becerileri kazanmaları sosyal bilgiler dersi ile mümkündür. Sosyal bilgiler alanı içinde barındırdığı medya okuryazarlığı dersi ile bireylerin medya mesajlarını algılamaları, medya kurgularını fark etmeleri ve kendi mesajlarını oluşturmaları için bilgi, beceri ve tecrübe kazandırmaktadır. Medya okuryazarlığı dersi çocuklara medyayı anlayıp etkilerinden korunma bilgi ve becerisini kazandırmaktadır. Eleştiren, sorgulayan ve araştıran bireyler medya okuryazarlığı becerisi ile medyanın zararlı etkilerinden korunabilmektedir. Bireylerin bilinçli kullanıcı olmaları için medya okuryazarlığı eğitimi hayati öneme sahiptir. Çocukların medya ile geliştirdikleri ilişkiyi görüp bu doğrultuda medya okuryazarlığının eylem planları etkili bir şekilde oluşturulabilir. Alanda son zamanlarda yapılan çalışmaların sayısı hızla artmasına rağmen medya hızla kabuk değiştirdiği için yetişmek pek mümkün olmamaktadır. Özellikle medya ve çocuk ilişkisini ortaya koyan çalışmalar büyük bir çabayı ortaya koyarken bütüncül bir yapının şekillendiği söylenemez. Çocuk ve medya ilişkisinin orta konulduğu çalışmaların varlığı, eğitim sisteminde medya okuryazarlığı eğitimini güçlü temeller üzerinde yapılandıracaktır. Çocukların medya araçları ile kurdukları ilişkinin boyutlarının nasıl geliştiği, medyanın çocuklar üzerindeki etkileri ve bu etkileri tetikleyen etmenlerin neler olduğuna yönelik bir çalışma medya çocuk ilişkisini anlamaya katkı sunacaktır. Çocuk medya ilişkisine yönelik var olan birikimin parçalarını birleştirmek çocuk medya ilişkisinin gölgede kalmış boyutlarına ışık tutacaktır. Bu noktadan hareketle ortaya konulan genel fotoğraf medya çocuk ilişkisini anlamaya yardımcı olacaktır. Medya ile sağlıklı bir ilişki kurmanın yolu medya okuryazarlığından geçmektedir. İyi bir medya okuryazarlığı yapısının inşası da çocuk ve medya ilişkisinin bütün boyutlarıyla ortaya konulduğu bir çaba sonucunda ortaya çıkabilir. Ortaya konulacak bütüncül çalışma sağlık, sosyal hayat, bireysel ilişkiler, eğitim ve kamusal alanın birçok boyutuna katkı sağlayacaktır.

1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI

Çocuk ve medya ile ilgili 2005-2017 yılları arasında yapılmış çalışmalardan yola çıkarak, çocukların yaygın olarak kullandıkları medya araçları ve içeriklerinin neler olduğu ve bu alanda hangi boyutların öne çıktığı, medya araç ve içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkileri, çocukların medya kullanım alışkanlıkları, medya araçlarının çocuk sağlığı, sosyal ilişkileri ve akademik başarıları üzerindeki olumlu ve olumsuz sonuçları gibi çocuk-medya ilişkisini alt boyutlarıyla ortaya koymaktır.

1.2.1 Alt Problemler

1. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

1.1. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında Çizgi Filmler ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

1.2. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında Diziler ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

1.3. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında Filmler ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

1.4. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında Reklamlar ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

2. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

2.1. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

2.2. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında Bilgisayar oyunları ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

2.3. Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çocuk bağlamında Sosyal Medya ile ilgili yapılmış çalışmalarda öne çıkan sonuçlar nelerdir?

1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Medya araçları bilgi ve haber paylaşmanın çok ötesinde ticari kaygılar ile hareket etmektedir. Ortaya çıkış amacı bilgi ve haberlerin ulaştırmasını içeren medya araçları, bugün farklı temaların ağır bastığı bir yapıya ulaşmıştır. Eğlence ve tüketimi temel alan medya araçları, bireylere ulaşılacak tüketici ve izler kitle gözüyle bakmaktadır. Bireyin sağlıklı bir bilgi ilişkisi geliştirmesi büyük sorunlar ve zorluklar içermektedir. Hazırlanan bütün içerikler reklamı yapılan bir ürünle dolaşıma sokulmakta. Temel hedef mesajın içerdiği bilgi ve gereksiz enformasyondan ziyade tüketilmesi gereken reklamlar, düşünceler ve algılardır. Bu durum medya ortamlarında bir enformasyon girdabı oluşmasına neden olmaktadır. Oluşan bu girdap bireyleri ve özellikle çocukları içine çekmektedir. Çocuklar medya ortamlarındaki dolaşımını sırasında en fazla tehlikeye maruz kalan gurubu temsil etmektedir. Medya ortamındaki bütün yanlışlar ve dezenformasyon bilinçli bir kurgu temeline dayanmaktadır. Medya aralarındaki bilgi ve haber yanlışlıkların gerçeklikle kurdukları ince bir bağ bulunmaktadır. Bu ince gerçeklik bağı yanlış haberlerin dolaşımını mümkün kılan en büyük etmen olduğu söylenebilir.

Televizyonun içerdiği mesajların hızlı akışı ve enformasyon bombardımanı çocuğun algılamaya güçlüğü çekmesine ve doğru olmayan yanlış mesajların ve içeriklerin almasına sebebiyet vermektedir. Bu durum çocuğun dikkat algısını parçalamakta ve ileriki yaşlarda dikkat dağınıklığı yaşamasına neden olur. Programların içeriği çocuğa uygun olmadığı için çocuk anlam yapıları kuramamaktadır. Televizyonun sunduğu hareketli görüntüler ve renkli akış çocuğun gerçek hayattan kopmasına neden olmakta ve pasif alıcı olma durumunu yaratmaktadır. Yapılan nörolojik çalışmalarda aşırı televizyon izlemenin beyin bağlantılarını engellediği belirtilmektedir. Çocukların gelişimleri devam ettiği için televizyon çocuklar üzerinde daha yıkıcı etkilere neden olmaktadır. Çocukların beyin gelişiminde bağlantıları engellediği ve dağınık dikkat durumuna neden olduğu ifade edilmektedir. Günde 2 veya 4 saatten fazla televizyona maruz kalmak, beyin fonksiyonlarını tembelleştirir ve algıda sürekliliğe engelleyen çekirge zihin yapısına neden olur, böylece çocuk konudan konuya atlar ve dikkat süresi git gide azalır (Ertürk ve Akkor Gül 2006).

Metinlerin, resimlerin, fotoğrafların bilgilerin, haberlerin ve enformasyonun anlık olarak aktarılmasını sağlayan, elektronik postaların gönderilmesi, konferansların video ortamında verilmesine imkân tanıyan, çevrimiçi sohbet odaları ve sosyal paylaşım platformları gibi alanlarda hizmet sağlayan bilgisayar tabanlı medya ortamları sağladıkları fayda ve kolaylık ile günümüzün vazgeçilmez aracı haline gelmiştir (Kırık, 2014). İnternet kullanımının çocuklar üzerindeki önemli problemlerinden biri yarattığı bağımlılıktır. İnternet bağımlılığı aşırı internet kullanımı sonucunda bırakamama, ayrılmama isteği ve aşırı kullanıma rağmen bir doyuma ulaşamama durumu olarak açıklanabilir. İnternete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemsizleşmesi, internette ayrı kalındığında aşırı sinirlilik ve saldırganlık halinin görülmesi ve bireyin sosyal ilişkilerinde meydana gelen bozulmalara sebep olmaktadır (Arısoy, 2009).

Görsel, işitsel ve yazılı medya araçlarının etkilerine karşı bir duruş sergilemek amacıyla eğitim programlarında yarım yüz yıldır yer alamaya başlayan medya okuryazarlığı bilinçli medya kullanımının gerekliliğini kanıtlamıştır. Uzun bir geçmişe sahip olan medya okuryazarlığı Türkiye’de yeni yeni eğitim programlarında yer almaya başlamıştır. Medya okuryazarlığı dersi birçok ülkede sosyal bilgiler ile ara bir disiplin şeklinde ilişkilendirilerek okutulmaktadır. Türkiye’de medya okuryazarlığı eğitimi sosyal bilgiler altında ara bir disiplin olarak işlenmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından okutulan medya okuryazarlığı dersi seçmeli bir ders olarak ve sosyal bilgiler ile ilişkili bir ara disiplin şeklinde okutulmaktadır. Bunun temel sebebi medya okuryazarlığının tema ve becerilerinin sosyal bilgilerle sahip olduğu tema ve becerilerle ilişkili olması ve aynı temellere dayanması gösterilebilir. Sosyal bilgiler sahip olduğu anlayış ve perspektifle medya okuryazarlığı tema ve becerilerini yansıtmaktadır. Medya okuryazarlığı eğitimi ve derslerinin eğitim programında öğrencilere çağın gerektirdiği becerileri kazandırması için çocuk medya ilişkisini anlamak büyük bir öneme sahiptir. Çocuğun medya ile geliştirdiği ilişkileri ortaya koyup bu ilişkileri dikkate alarak etkili bir eğitim reformu ve eylem planı gerçekleştirilebilir. Çocuk medya ilişkisinin anlaşılması ve bu yönde bir çabanın olması medya okuryazarlığı eğitimini daha etkili hale getireceği söylenebilir.

Son zamanlarda medya ve çocuğun temele alındığı birçok çalışma yapılmıştır. Farklı kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan bu çalışmalar büyük bir birikimin önemli adımlarını oluşturmaktadır. Alanda var olan bu birikimin büyük fotoğrafını ortaya koymak bir ihtiyaç olarak karşımızda durmaktadır. Medya çalışmalarının uzun bir geçmişi olması yapılan araştırmaların farklı boyutları kapsamını sağlamıştır. Fakat medya ve çocuk ilişkisi konusunda halen alanda istenilen anlamda bütüncül bir çalışma söz konusu olmamıştır. Özellikle çocuk ve medya ilişkisine yönelik büyük bir fotoğraf sunmak alandaki birikime katkı sunacağı düşünülmektedir. Alanda çocukların medya araçları ile kurdukları ilişkiye yönelik kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu yönüyle çalışmanın özgün olduğu söylenebilir. Çocukların medya araç ve ortamları ile kurdukları ilişkinin boyutları, kapsamı ve türlerine yönelik çalışma medya çocuk ilişkisini anlama yönünde gerekli olduğu düşünülmektedir. Medya ve çocuk ilişkisinin farklı boyutlarını ortaya koyacak bütüncül bir çalışma medya okuryazarlığı çalışmalarına katkı sunacağı umulmaktadır. Medyanın çocuklar açısından etki ve durumunu ortaya koyup buna göre stratejilerinin geliştirmesi daha olası ve gerçekçi olacaktır. Çocuk ve medya ilişkisini anlayıp etkili bir medya okuryazarlığı programı ve eğitimi inşa etmek için çalışmanın önemli olacağı ve alana büyük bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada 2005-2017 yılları arasında medya ve çocuk ilişkisini ortaya koyan doktora tezleri, yüksek lisans tezleri ve uzmanlık tezleri değerlendirilecektir.

Araştırma sonuçlarının:

Çocuklara yönelik medya kullanım ortamlarının düzenlenmesinde,

Çocuklar için medya okuryazarlığı programlarının hazırlanmasında,

Çocukların medya ile sağlıklı ilişki geliştirmelerinde,

Çocukların öğrenme ortamlarından medyadan yararlanma stratejilerinin belirlenmesine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Ayrıca çalışmanın bundan sonra medya ve çocuk ilişkisi temelinde yapılacak medya okuryazarlığı çalışmalarına, sosyal bilgiler öğretmenlerine ve bütün eğitimcilere katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.4 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Araştırmada medya ve çocuk ilişkisini ele alan çalışmaların tespiti 2005 ile 2017 yılları arasında yapılan 131 çalışma ile sınırlı tutulmuştur.
2. Araştırmada değerlendirilmeye alınan çalışmalar çocuk ve medya araçlarının ilişkisini içeren 131 çalışma ile sınırlı tutulmuştur.
3. Araştırmada değerlendirilmeye alınan çalışmalar doktora tezleri, yüksek lisans tezleri ve uzmanlık tezleri ile sınırlı tutulmuştur.
4. Araştırmada değerlendirilmeye alınan medya araçları televizyon ve bilgisayar ile içerik olarak da çizgi filmler, diziler, filmler, reklamlar, internet, bilgisayar oyunları ve sosyal medya ile sınırlı tutulmuştur.
5. Araştırmada değerlendirmeye alınan çalışmalar Türkçe tezlerle sınırlı tutulmuştur.

1.5 KISALTMALAR

T-YL: Televizyon ile ilgi yüksek lisans tezleri.

T-DR: Televizyon ile ilgili doktora tezleri

T-UZ: Televizyon ile ilgi uzmanlık tezleri

İ-YL: İnternet ile ilgi yüksek lisans tezleri

İ-DR: İnternet ile ilgili doktora tezleri.

İ-UZ: İnternet ile ilgili uzmanlık tezleri.

O-YL: Bilgisayar oyunları ile ilgili yüksek lisans tezleri

O-DR: Bilgisayar oyunları ile ilgi doktora tezleri

O-UZ: Bilgisayar oyunları ile ilgi uzmanlık tezleri

S-YL: Sosyal medya ile ilgili yüksek lisans tezleri

S-DR: Sosyal medya ile ilgi doktora tezleri.

BÖLÜM II

2.1 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.1 Medya

İnsanlık tarihi iki temel olgu üzerinde şekillenmektedir. Bilginin doğuşu ve bu bilginin diğer topluluklara ulaşması, yani bilginin iletilmesidir. Bu iki olgu insanlık tarihindeki bütün süreçlere egemen olmuştur. Bu süreçleri dikkate alarak insanlık tarihini üç ana evreye ayırabiliriz. Birinci evrenin hâkim olduğu dönem avcılık ve toplayıcılık faaliyetlerinin temel olduğu ilkçağ dönemidir. Bu dönemde bilgi çok yavaş bir şekilde doğmakta ve bu doğuşa denk olarak çok yavaş bir şekilde yayılmaktaydı. Bu döneme bilgi ve bilginin yaygınlaşması için durgun dönem denilebilir. Bu süreç insanlık tarihi için uzun bir dönemi kapsamaktadır. Bu evredeki çoğu insan topluluğu hemen hemen aynı dönemi ve gelişme evrelerini paylaşıyorlardı. Topluluklar arasında gelişmişlik ve kullanılan araç ve gereçler benzerlikler göstermekteydi. İkinci evrenin hâkim olduğu dönem pek çok gelişime ve yeniliğe ev sahipliği yapmaktadır. Bu dönemde bilgi hızlı bir şekilde ilerliyor ama bu hızlı ilerleyişe oranla çok yavaş bir şekilde yayılmıştır. Bu durum medeniyetler arasındaki farkın ve gelişmelerin en temel sebebi olduğu söylenebilir. Bu gün bile gelişmiş ve gelişmekte olan kavramların temel nedenleri ikinci evrenin sonuçları olduğunu söylemek mümkündür. Böylece kültür ve medeniyetler arasındaki farklar gelişerek büyüdü. Bazı medeniyetler büyük gelişmeler gösterirken bazı medeniyetler bundan bihaber bir şekilde bu gelişmeleri sergileyemediler. Bu gelişmeler yeni dünya düzeni ve devrimlerin de yapısını yavaş yavaş şekillendirmiştir. Üçüncü ve son evrede ise bilgi hızlı bir şekilde doğuyor ve bu hıza doğru orantılı olarak çok hızlı bir şekilde de yayılıyor. Bu evre günümüzü kapsayan zaman diliminin içerisinde yer almaktadır. Günümüzde bilgi inanılmaz bir hızda doğuyor ve kitle iletişim araçları sayesinde aynı hızda yayılıyor. Bu evrenin sonuçlarını ileriki dönemlerde yeni

nesiller farklı şekillerde görecekler. Hayatımızı ve içinde bulunduğumuz çağı şekillendiren bilgi ve kitle iletişim araçları her geçen gün etkisini ve konumunu değiştirerek yeni yaşam biçimleri üretiyor. Bilginin bu yolculuğu insanlık tarihini ve yaşamını şekillendirmiştir ve şekillendirmeye devam edecektir.

Bilginin üretilmesi ve kitlelere ulaştırması günümüzde daha karmaşık bir yapı kazanmıştır. Bilginin üretilmesinde farklı disiplinlerin ortak çalışması ve keşiflerin farklı alanlara ilham kaynağı olması ile ilerleyen bir mekanizmaya sahiptir. Fakat bilginin medeniyetler, coğrafyalar ve insanlar arasındaki yolculuğu, ilk insanların mağaraya duvarlarına çizmiş oldukları resimlerin ilk örnekleri olduğu medyanın gelişmesi ile sağlanmıştır. Roma döneminde Senatonun aldığı kararları halka duyurmak için Senato duvarlarına asılan ve kararların yazılı olduğu papirüsler tarihin ilk medya örneklerinden biridir. Roma medeniyetinden önce yaşayan Asur ve Urartu medeniyetlerin yönetimin kararlarını halka duyuran yazıtları kendi çağlarının medya araçları olarak değerlendirilmektedir (Cereci, 2009 Akt Cereci ve Özdemir, 2015). Antik dönemlerde yazıtlar, sonraki süreçte kilden yapılmış tabletler, deri üzerine yazılmış iletiler, papirüsler, fermanlar kendi dönemlerin medya araçları olarak işlev görmüşler, mesajları kaynak ve alıcılar arasında taşıma görevi görmüşlerdir (Manning, 2004). Çizgilerle başlayan bu süreç günümüzde teknolojinin gelişmesi ile beraber yerini çok farklı kitle iletişim araçlarına bırakmıştır. Bu süreç göç, ticaret, savaşlar ve seyahatlerle ilerleyen dönemlerden geçerek zaman ve mekân bağımsızlığını ilan ettiği günümüzdeki şeklini almıştır. Medya iki boyuta sahip mesajlar bütünü olarak; mesajı kurgulayan ile mesajı okuyup kendi bağlamında değerlendirip anlamlandıran kitlelerin bir arada bulunduğu süreçler dizisidir. Mesajlar farklı duyulara hitap eden farklı araçlarla tüketime sokulmaktadır. Bu durum mesajların geniş kitlelere iletilmesinde önemli bir faktördür.

Medyanın yarattığı etkiler, sebep ve sonuçlar temelinde farklı tanımlamalar ön plana çıkmaktadır. Latince “araç, ortam, orta” anlamlarını karşılayan medya kavramı günümüzde, radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap ve internet gibi kitle iletişim araçlarını kapsamaktadır (Nalçaoğlu, 2003). Türkçede kitle iletişim araçları olarak değerlendirilen medya, topluma bilgi, haber, reklam, eğlence, düşünce ve görüş taşıyan araçlar şeklinde tanımlanmaktadır. Kavramsal anlamda haber, bilgi, reklam ve mesaj taşıyan bütün görsel, yazılı ve basılı araçların bulunduğu ortam medya

olarak değerlendirilmektedir. Medyanın temel amacı aktarım sağlamaktır. Bu aktarımı sağlarken, günün koşullarına uygun çeşitli araç gereçler kullanmaktadır. Medya araçları olarak nitelendirilen, haber, duygu, düşünce ve bilgi aktarımını sağlayan ve bağlamları farklı olan gazete, kitap, radyo, televizyon ve günümüz yaşantısını kapsayan internet aynı aktarım amacına hizmet etmektedir. Toplumsal düzenle ilişkisinden bireylerin hayatına etkisine, modernleşme çabalarında üstlendiği rolden toplumsal sorunlarda meydana getirdiği etkilere kadar geniş bir çerçevede tartışma konusu olan medya, bütün bu tartışmalara ek olarak bireysel hayattaki konumu gün geçtikçe genişlemektedir (Seremetakis, 2009). McQuail'e göre medya, meydana gelen değişim ve gelişmelerin temelindeki itici güç ve kamusal alandaki işleyiş ve düzenin temel kaynağıdır. (Türkoğlu, 2010). Günümüzde kamusal ve sosyal hayatın büyük bir kısmını medya şekillendirmektedir. Modern hayat medya tarafından çevrilmiş durumdadır. Hizmet ve eğlence medya tarafından tüketime sokulan başlıca alanlardır. Medya haber alma, kişiler arası iletişimi sağlama, dünyanın herhangi bir bölgesinde medyana gelen olayları anında öğrenme, farklı bireyler ve bölgeler hakkında ki bilgilere ulaşma, ihtiyaçları giderme ve üretim eylemleri arasında geliştirilen ilişkiler ve araçlarla, dünyayı geniş bir perspektifte görünür kılmış, bütün bunların ötesinde bugün yaşananları geleceğe taşımıştır (McLuhan, 1959). Medya insanlar ve bölgeler arasındaki sınırları, zaman ve mekân sınırlılıklarını ortadan kaldırarak yeni bir dünya yaratmıştır. Özellikle bilgi ve bilgi araçları üzerindeki hakimiyeti nedeniyle, medya toplumu dönüştürme aracı olarak işlev görmektedir. Günümüzde çeşitlenen medya araçları ve imkânları var olan toplumsal yaşantının devamlılığını sağlayan kültürün yanında yeni bir medya kültürü yaratmıştır. Bu yeni medya kültürü var olan kültürlerle baskın gelerek toplumsal varlığı yeniden şekillendirmektedir. Bu işlevi nedeniyle bugün medya yaygın bir şekilde sosyalizasyon aracı olarak konumlanmış durumdadır. Bir sosyalizasyon aracı işlevini gören medya, sosyo-kültürel dinamiklerin bireylere aktarımı ve toplumsal yaygınlık kazanmasında somut bir işlev görmektedir. Bu çerçevede medya toplumsal kanaatler, tutumlar, duygu, düşünce ve davranışlar üzerinde temel bir işleve sahiptir (Arslan, 2004). Medyanın sahip olduğu işlev ve güç her geçen gün çeşitlenmektedir. Duygu düşünce ve haber aktarımından, toplumsal dinamikleri dönüştürme aracı haline gelmesine zemin hazırlayan en büyük etken kendisini sürekli yeni durum ve koşullara göre yeniden yapılandırabilmesidir. Kendini sürekli dönüştürebilen medya

zamanla ile kendi yörüngesindeki değişkenleri de dönüştürmeye başlamıştır. Medyanın sağladığı bu dönüştürme, zamanla medya yönelimlerini de değiştirmiştir. Haber alma ve bilgi edinme gibi eylemler çeşitlenerek eğlence, hizmet ve toplumsal sorunların çözümünde fikirlerin dile getirildiği, gündem belirleyip yönetim süreçlerine dahil olmayı sağlayan bir mekanizma haline gelmiştir.

2.1.1.1 Medya Tarihi

Medya tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Medyanın doğuşu insanların düşünce ve isteklerini karşı tarafa aktarma çabalarıyla başlamıştır. Medya tarihi kendi bağlamında insanlık tarihi ile aynı çizgide ilerlemektedir. Bu iletişimin ilk örneklerini sese dayalı sözlü iletişim oluşturmaktadır. Sözlü iletişim insanlık tarihinin bütün dönemlerine hâkim olmuştur, yazı ve resimlerden önce istinasız tek iletişim mekanizması ve aracıydı. Söz sade olan toplumsal hayat işlevlerini eksiksiz yerine getiriyordu. Söz ilerleyen süreçte karmaşık yapılar kuran insanların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalınca farklı arayışlara neden olmuştur. Söz 'ün şekillenmesinde temel kaynak olan inanç yazının doğuşu içinde temel dinamikleri sağlamıştır. Dini ritüelleri yerine getiren halkın adak ve sunaklarını kaydetmek için basit çizgilerle başlayan süreç, çeşitlenen toplumsal dinamikler sebebiyle yerini duygu, düşünce ve kişiler arası antlaşmaların kaydedildiği piktogramlara bıraktı. Piktogramlar farklı nesne ve varlıklara gönderme yapan simgelerdir (Jean 2004.s14). Mesaj aktarımı için bu radikal gelişmeler medyanın geçirmiş olduğu evrimin bir göstergesidir. Bu gelişmeler medyanın uzun tarihi için emekleme dönemleri olarak adlandırılabilir.

Bir araya gelen piktogramların anlamlı bir bütün oluşturması ideogramları doğurmuştur. Simgelerin mesajları taşınması ve duyguları anlatımı devam ederken İ.Ö. 2900 yıllarında yazı tarihinde devrim niteliğinde bir gelişme meydana gelmiştir. Piktogramlar ortadan kalkmış ve Sümerler döneminde taze kil üzerine köşeli damgalar basmaya, ilkel resimleri canlandırdığı varsayılan çivi biçimli kalıp çizgiler çekmeye başlamışlardır. Latince "çivi" anlamına gelen *cunues* kökünden türeyen "cuniforme" çiviyazısı deyişi buradan gelmektedir (Hırçın, 2000). Yazıdaki bu gelişmeler düşüncelerin ve duyguların temsili için insanlık tarihinin en önemli keşiflerinden biridir. Yazı ile medya, tarihi karanlık dönemden alarak aydın sayfalara

geçirmiştir. Altı bin yıldır medyanın en güçlü araçlarından biri olan yazı, gösteri çağının da en önemli aracı konumundadır.

Yazı uzun zaman elle yazılarak süre gelmiştir. Yeni keşifler ve buluşlar yazının hızlı çoğaltılması için uygun bir zemin hazırlamıştır. Farklı medeniyetlerde matbaa denemeleri ve yazıyı hızlı çoğaltma çabaları görülmüştür. Bunun ilk örnekleri Çin’de ortaya çıkmıştır. Gutenberg baskı makinesini icat ederek yazı tarihinde büyük bir sıçramaya neden olacak gelişmenin önünü açmıştır (Onür, 2002). Yazının yaygınlaşmasını ve okuryazarlık olgusunun çemberini genişleten matbaa, medya için de yeni bir hizmet aracı olmuştur. Düşünce sınırlı imkânlar dönemini geride bırakmış, eskiye oranla hızlı yayılma olanağı yakalamıştır. Fakat bu baskı makinesi elle çoğaltma dönemini ortadan kaldıramamıştır. Gelişen matbaa yazıları daha hızlı çoğaltma imkânı sağlamıştır. Bu durum okuryazarlık seviyesini yükselmiştir. Bu gelişmeler gazetelerin doğmasını ve geniş kitlelere ulaşmasının yolunu açmıştır (Yakın, 2006). Her buluş yeni buluş ve gelişmeler için itici güçtür. Matbaanın yazı ile buluşmasının sonucu doğan gazeteler, medyanın modern anlamadaki kitlelere ulaşan en büyük araçlarından birine daha kavuşmasını sağlamıştır. Medya bu sayede düşüncenin ve duyguların sınırsız aktarımını sağlamış ve var olan sırları bir nebze olsun silmiştir. İlk süreli yayınlar 17 yüzyılda Hollanda ve Almanya’da ortaya çıkmıştır (İnuğur, 2000). 1796 ‘da Alyos Senefelder taş baskıyı bulmuş ve bu sayede matbaalarda yazılara resimlerde eşlik etmeye başlamıştır. Bu yenilik kitap ve basın dünyasında hızla yayılmış ve geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Bu baskıdaki yeni gelişme 1960’tan başlayarak afişlerin gelişmesini sağlamıştır (Jean 2004.s 113). Afişler reklam ve propaganda aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Medya gazete ile beraber kurgulanan mesajları içeren afişler sayesinde toplumsal dinamikleri etkilemeyi ve büyük bir güç olmayı başarmıştır. Bu gelişmeler düşünce ve yazı dünyası için modern anlamda medyanın dönüşümünü sağlamıştır. Medyanın etkisi kitleler ve toplumlar üzerinde git gide güçlenmiştir. Ve bu sadece bir başlangıç olacaktır yeni medyanın doğuşu için. Nasıl dil düşüncenin bireysel temsili ise medya da bu temsillerin çoğaltılmış halinden başka bir şey değildir.

Gelişen teknik bilgi ve sanayi devrimindeki buluşlar iletişim alanında yeni bir sayfa açmıştır. Bunun ilk önemli adımı telgrafın icadı olmuştur. İlk elektrikli telgraf icat edilmeden önce yakın mesafeler arasında haber iletimini sağlamak için tepeler

üzerine kurulu işaret kuleleri kullanılıyordu. Bu sistem sayesinde uzun mesafelere kısa zaman da haber ve bilgi akışı sağlanmıştır. Sistem Avrupa da uzun zaman kullanıldı. 1830 yılında ABD’li Joseph Henry, elektrik akımını teller vasıtasıyla uzak mesafelere taşıyıp, oradaki bir zili çalıştırmayı başardı ve elektrikli telgrafi buldu. Haber, duygu ve düşüncenin elektrik sinyalleri ile yolculuğu başlamış oldu. Bu gelişme, mesajların dünyanın her yerine daha hızlı yayılmasını sağladı. Telgraf alanındaki gelişmeler bununla sınırlı kalmadı. Bu yeni haberleşme ağı kendi dilini ve alfabesini de beraberinde getirdi. Telgraf kendi bağlamında yeni bir iletişim dili yarattı. Bu yeni dil çok geçmeden kamusal söylemin yayıldığı bir iletişim kaynağı oldu. Telgraf bilgi ve iletişim dünyasında yeni bir boyut yaratmıştır. “1830’da Londra’dan Hindistan’a gönderilen bir mektup, Ümit Burnu’ undan geçerek beş ile sekiz ay içinde alıcısına ulaşırdı. Musondan dolayı, mektubun cevabı, gönderene iki yıl sonra ulaşabilirdi. 1850’den sonra trenle, buharlı vapurla ya da deve sırtında yol alan, İskenderiye, Kahire ve Süveyş güzergahını takip eden aynı mektup, alıcısının eline en fazla 30-45 günde ulaşır, gönderici cevabını üç ay sonra alabilirdi. 20 yıl sonra okyanus altına döşenen telgraf hatları sayesinde aynı mesaj beş saatte alıcısına ulaşır, gönderen aynı gün cevabını alabilirdi (Barbier, Bertho Catherine, 2001). Bilginin yayılması insan hızına dayalı bir ulaşım ağından koparak, bağımsız bir yayılma şekline kavuşmuştur (Postman, 2014). Gazeteler bu enformasyon dağıtan buluşu haberlerini yaymak ve tirajlarını yükseltmek için kullandılar. Bu kullanım, haberlerden önemli görülmekteydi. Gazeteler için önemli olan kısa sürede bütün bölgelere yayılmaktı. Haberin ya da taşınan mesajın ne olduğu pek önemli değildi (Postman, 2014). Telgrafın asıl gücü enformasyonu hızlı taşıma yeteneğinden geliyordu (Postman, 2014). Telgraf sayesinde medya, elektrik sinyallerine çevrilen mesajların dünyasına yeni bir adım ile başlamış oldu. İletişim için sayısal dünyanın kapılarını aralayan telgraf, beraberinde büyük dönüşümleri de getirmiştir. Bilgi herkesin ulaşabildiği bir konuma gelmiştir. Bu hızlı ve kolay ulaşım, bilgi dünyasının anlayışını tamamen değiştirmiştir. “Telgraf, bilgiyi kişisel bir mülkiyet olmaktan çıkarıp dünya çapında değeri olan bir metaa dönüştürerek yeni endüstriyi yaratmıştır” (Postman,1995). İletişim de “tık” devri, modern hayattaki iletişim dilinin de belirleyicisi olmuştur.

Ses dünyayı dolaşmaya başlamıştı. Özellikle kıtaları birbirine bağlayan deniz altı kablo hatları sayesinde sınır kavramı ortadan kalkmış, büyük kıtalar birbirine

bağlanmıştı. Telgrafın başlattığı kablolu iletişim, sesin bir yerden başka bir yere iletimini sağlayan telefon ile devam etti. Telefon Graham Bell tarafında 1876 yılında keşfedildi (Adrian Berry 2008). Telefonun icadı rastlantılar sonucu olan bir mucizeye dayandırılabilir. Çünkü Bell sağır bir kıza aşık ve onun yeniden duyabilmesi için ona yardımcı olacak bir makine yapmaya çalışıyordu. Boston Üniversitesi'nde ses fiziolojisi profesörüken sesleri mekanik olarak yeniden üretebileceği fikrini hayata geçirmeye çalışıyordu. Ses dalgaları elektrik akımına dönüştürülebilirse, o zaman elektrik akımının da bir devrenin öteki ucunda yeniden sese dönüştürülebileceğini inanıyordu. Telefonu bir rastlantı sonucu keşfetti. 1876'da sesi bir yerden başka bir yere taşımak için deney yaptığı sırada pilin asidi pantolonuna döktü. Asistanı olan Thomas Watson'dan yardım istemek için ona seslendi, binanın başka bir tarafında olan asistanı makineden çıkan sesi duyarak yardımına geldi. Buna inanmakta zorluk çekmelerine rağmen, tekrar denediler ve sesin alıcıdan geldiğini duydular. Duyulan ses yüksek ama boğuk geliyordu. Bell bir yıl sonra telefonun patentini aldı (Adrian Berry 2008). Telefon ile ses kendi formatında istasyonlar aracılığıyla dünyayı dolaşmaya ve mesajları taşımaya başlamıştır. Kitleleri birbirinden haberdar eden araçlar, kendi araçsal sorunlarını bir bir aşmışlardır. İhtiyaçlar doğrultusunda gelişen iletişim araçları daima mükemmelleşmeye doğru bir yol izlemiştir. Telefon, iletişim dünyasında insanların vazgeçilmez araçlarından biri olmuştur. Bu sayede telefon kısa bir sürede dünyanın her yerine yayılmıştır. Bu iletişimin dünyayı bir uçtan bir uca kuşatmasıydı, kabloların ulaştığı son yer kuşatmanın sınırlarını oluşturuyordu. Bu yaygınlık dünyanın her yerinde aynı hızda olmamıştır. Gelişmişlik, alt yapı, ekonomik yeterlilik ve ihtiyaçlara bağlı olarak yaygınlaşmanın hızı değişmiş. İletişimin bütün dünyayı kuşatması için ihtiyacı olan tek şey zamandı. Yavaş akan iletişimin yeterli zamanı olacaktır, zamanla beraber dünyayı kuşatacak farklı araçlarda gelişmiştir. Yeni gelişen iletişim araçları, telgraf ve telefondan farklı olarak kitlesele mesaj aktarımını gerçekleştirmiştir.

Elektrik bütün alanlarda olduğu gibi iletişimde de devrimlerin temelini oluşturmuştur. Yapılan keşifler tek bir bilim insanı tarafından icat edilmedi, bütün insanlığın ortak bilgi birikimini kullanan bilim insanları, yalnızca eksik olan parçayı tamamlamışlardır. Bu süreç şans, azim ve düşünce gücünün ürünüdür. Yapılan her icat geliştirilmeye muhtaç nüanslarla doğar. Bilim geliştirilmeye muhtaç alanlarda yapılan yeniliklerin keşfi ile ilerler. Bütüncül bir yapıda olan ilerleme, diğer

disiplinlerde de yeniliklere neden olur ve eksik parçaları tamamlar. Telgraf ile başlayan süreç telefon ile gelişerek devam etmiş, telefon daha kitlesel olan radyonun yolunu açmıştır. Radyo ile beraber iletişimin kitleselliği doğmuştur. Radyo iletişim ve medya tarihinde büyük bir kırılmanın olduğu noktadır. Kırılmanın nedeni taşınan mesajların iletiminde kablonun yerine radyo dalgalarının kullanılmasıdır. Bu iletişimin kablolarla yolunun ayrılmasının başlangıcı olmuştur. Bilgi önce insan yolculuğu ile yollarını ayırmıştır, daha sonra kablolu hatlarla taşınırken meydana gelen sınırlılıklar ve zorluklardan kurtulmuştur. Radyonun icadında farklı buluşlar etkili olmuştur. Bunun ilk önemli adımı radyo dalgaların bulunmasıdır. Radyo dalgalarını ilk keşfeden mucit İngiliz fizikçi James Clerk Maxwell'dir, dalgaların varlığını deneylerle kanıtlayan Alman fizikçi Heinrich Rudolf Hertz'tir. Yapılan keşifleri inceleyip bir araya getirip radyo dalgalarını kullanarak alıcılar sayesinde sesi iletmeyi başaran İtalyan mühendis Guglielmo Marconi'dir. Marconi'nin icadı sesi dalgalar ile gönderiyordu ama sesin kalitesi düşüyordu bu sorunu Lee de Forest yaptığı elektron tüpü ile çözmüştür (Cankaya 1997). Radyo bu sürecin sonunda bütün dünyayı egemenliğine almıştır. Arkasındaki bunca insana rağmen bugün eksik parçalardan birini yerleştiren Marconi ile anılmaktadır. Radyo diğer iletişim araçlarının yapamadığı bir yeniliği yapmaya başladı, eğlence aktarımı. Telefon, telgraf ve gazeteler sadece bilgi ve mesaj aktarımı yapıyordu. Sınırlı doğaları bilgi tüketimi dışında başka bir tüketime imkân vermiyordu. Fakat radyo sınırlı tüketim alanını kırmıştır. Eğlence aktarımını yaparak iletişimde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bilgi ve haber aktarımının yanında müzik aktarımı da bunun ilk adımı olmuştur. İnsanlar radyoların başına sadece haber dinlemek için oturmamışlardır. Kamusal söylem daha geniş bir zeminde yayılma imkânına kavuşmuştur. Radyo kendi bağlamında taşıdığı gücü bütün dünyaya göstermiştir. İkinci dünya savaşı sırasında propaganda savaşların ana eksenini oluşturmuştur (Aziz, 2012). İkinci dünya savaşı medyanın ilk büyük savaşlarından birini de başlatmıştır. İnanmak ve doğru bilgiyi ulaşmak sanılanın aksine eskiden daha büyük beceriler gerektirmektedir. Radyo sonraki gelişim yıllarında bu durumu gözler önüne sermiştir. İletişimdeki bu baş döndürücü gelişim beraberinde bazı riskler ve sorunları da getirmiştir. En önemli sorun eğlence tüketiminin her alana egemen olmaya başlaması, doğru bilgi ve mesajların propagandaların gölgesinde kalması, halkın her türlü yayını salt doğru kabul etme alışkanlığına sahip olması şeklinde sıralanabilir. Savaştan sonra radyo

iletişim tarihinin Rönesansını yaşamış ve yaşatmıştır. Her mekân bir radyoya ev sahipliği yapıyordu. Yayınlar daha geniş içerik yelpazesine sahip olmaya başladılar. Haber, bilgi ve eğlence aktarımı ile beraber eğitici amaçlar için kullanım örnekleri yaygınlaşmaya başladı. Profesyonel yayınlar gittikçe yaygınlaştı. Radyo özellikle ABD’de çok hızlı yaygınlaştı. İçerik iletişim araçlarının hiçbirinin sahip olmadığı bir zenginliğe erişti. Tiyatro uyarlamaları bile radyolar aracılığıyla sunuluyordu. ABD’de bu durumun ironik bir olayı iletişim tarihi için güzel bir örnek oluşturuyor. 1938’de ünlü yönetmen Orson Welles radyoda H. G. Wells’in “Dünyalar Savaşı” isimli yapıtından uzaylıların dünyayı işgalini anlatan bölümü haber tarzında okudu. İnsanlar radyodan duyduklarına o kadar güveniyorlardı ki bu durumu gerçek bir olayın aktarımı sandılar. Dinleyiciler bu durumun yarattığı korku ve panik havası ile dehşete düştüler. Radyodaki bu tiyatral sunum kaosa neden oldu (Çakır, 2005). Bu çarpıcı örnek medya araçlarının taşıdığı mesajların toplum üzerindeki etkisi için güzel bir örnektir. Duyduğuna koşulsuz inanma, iletişim çağı insanının en büyük hastalığı olacaktır.

Gelişen teknolojik birikim, ses ’ten sonra görüntü aktarımı için yeni arayışlara girdi. Bilimsel gelişmeler ve teknolojik çabalar, iletişimde arda arda gelen devrimlere yenisini eklemek için geri sayıma başlamıştı. Siber uzaya görüntüleri hareketli bir şekilde aktaran televizyon, sihirli pencere olarak tarihteki konumuna oturdu. Televizyon 20. Yüzyılın en büyüğü icadı sayılabilir. Yapısı itibari ile televizyon ses ve görüntü aktarımını sağlayan ve sihirli pencere ismini hak eden bir enformasyon aracı. Televizyonun icadı diğer teknolojik buluşlarda olduğu gibi farklı buluş ve keşiflerin birikimi ile doğmuştur. Televizyon ve sinemanın benzer işlevi “görüntüyü toplamak ve yansıtmak” tır. Çalışma düzenleri ve teknolojik altyapıları birbirine benzediği için pratikte aynı işleve sahip oldukları düşünülebilir. Fakat her iki iletişim aracı, içerik dinamikleri ve kullanım alanları bakımından birbirinden farklıdır (Ceylan Tamer 1983).

İcat edilme dönemleri ve teknolojik yapıları da birbirinden farklıdır. Sinema; 1896 yılında Fransız Lumiere Kardeşlerin icat ettikleri sinematograf cihazın, görüntüleri bir film yüzeyine kaydetmesi ile doğmuştur. Görüntüleri kaydeden sinematograf cihazı filmi bir yüzeye yansıtarak izlettirebiliyordu (Betton, Tarihsiz). Televizyonun temelinde farklı icatlar ve buluşlar bulunmaktadır. Televizyonda görüntü elektronik

yöntemlerle elde edilir ve elektromanyetik dalgalar kullanılarak yayınlanır (Cankaya 1997). Televizyona giden yoldaki ilk icat 1873 yılında Andrew May tarafından keşfedildi. May, ışık dalgalarını elektrik akımına çevirmeyi ve selenyum isimli maddenin elektriğe karşı dirençli madde olan selenyumu keşfetti. Bu keşiflerden sonra Alman mühendis Paul Nipkow, görselleri tarayabilen bir makine icat etti. “Döner Disk” ya da “Nipkow Diski” olarak bilinen makinenin üzerinde spiral şeklinde delikler bulunmaktaydı. Herhangi bir nesne karşısında dönen diskten çıkan ışınlar, nesnenin aydınlık ve gölgelik kısımlarını belirliyordu ve ışınları elektrik darbelerine çeviriyordu. Makinenin ön kısmında yer alan başka bir disk birincisiyle aynı hızda dönerek elektriği ışığa çevirerek görüntüleri karşıdaki yüzeye aktarıyordu. Fakat görüntü kalitesi düşüktü ve görüntüleri uzaklara aktarmak zordu. Ama zamanla yapılan yenilikler ve gelişmeler bu sorunları ortadan kaldırmıştır (Cankaya, 1997). Radyo ve Televizyonun yayılışı birbirinden çok farklıdır. Radyo yayıncılığı çok kısa bir sürede dünyanın birçok yerine yayılmıştır. Televizyon yayıncılığı ise teknolojik altyapı gerektirdiğinden gelişmekte olan ülkelerde çok geç başlamıştır. Düzenli yayımlar sırasıyla İngiltere’de 1936, ABD’de 1939’da bunları Sovyetler Birliği, Almanya ve Fransa izlemiştir. İkinci dünya savaşı televizyon gelişimini aksatmıştır. Savaştan sonra televizyon yayıncılığı büyük bir hızla gelişmeye başlamıştır. Televizyon ve radyo birbirlerine rakip iletişim araçları olarak devam ettiler. İçerik olarak televizyon ses ve görüntü sayesinde radyonun liderliğini kısa bir zamanda ele geçirdi. Televizyon içerik bakımından bilgi ve eğlence sunmanın en üst perdesiyle, enformasyon üretip dağıtmaya başladı. Gittikçe yaygınlaşan televizyon hızla radyonun yerini almaya başladı. Her evde radyolar yerini televizyonlara bıraktı. Televizyonun bu alan işgali karşısında radyo kendisini içerik olarak dönüştürmek zorunda kaldı. Radyodaki içerik ve sunumlar bir bir televizyona uyarlanınca büyük ilgi ve heyecan ile karşılandı. Filmler, belgeseller, tiyatrolar ve spor müsabakaları içerik bakımında televizyonu rakipsiz bir konuma getirdi. İletişim teknik ve imkân olarak büyük bir değişim gösterdi. Televizyonda öncü olan ülkeler dünya ya içerik ve enformasyon ihraç etmeye başladılar. Tekelleşen medya sektörü, yeni bir güç dinamiği olarak toplumsal alanda büyük bir nüfus kazandı. Haber, bilgi iletimi ve taşınan mesajların yapı olarak büyük değişim gösterdiği siber iletişim çağının ikinci halkası televizyon yerini almıştır. Büyük oranda ABD’ de meydana gelen enformasyon araçları etrafında yapılan modern değerler, Amerikan kültürünü

küresel ağlarda dolaşıma sokarak hayat tarzı ve iletişim alışkanlıkları olarak konumlandı. Amerika'da meydana gelen İletişimdeki bu yenilikler ve yaşam tarzları ilerleyen zamanlarda bütün dünyaya ihraç edildi ve edilmeye devam ediyor (Castells, 2008 s.6). Televizyondaki içeriğin metalaşması, küresel tüketimi teşvik eden bir anlayış üzerine bina edildi. Bilgi ve haber aktarmanın ötesinde hareket eden medya günün koşul ve şartlarına göre ekonomik olarak kendisini sürekli bir değişime uyarlamayı başardı. Medya sahipleri bu değişim ile büyük bir güç elde ettiler. Televizyon medya araçları arasında sınırlarını diğer araçlara kaptırmayacak bir alan elde etti ve bu alandaki hakimiyeti mesaj aktarımı var olduğu sürece devam edecek.

Bilgi ve mesaj aktarımı, kullanılan araç ve bağlı oldukları ortam sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisinde evrilerek devamlılığını sağlamıştır. Kısıtlı imkân ve sınırlı temsillerle başlayan düşünce aktarımı, tarihsel süreçte dinamik bir evrim geçirmiştir. Aktarım süreci gelişen iletişim araçları ile yeni boyutlar kazanmıştır. Her gelişen araç iletişim ve mesaj aktarımın seyrini değiştirmiştir. Duygu, düşünce, haber ve bilginin aktarımı kadar saklanması, çoğaltılması ve koruması da insanlığın en büyük uğraşı olmuştur. Bu ihtiyaçların giderilmesi için çözümler üreten insanlık, iletişim için yeni evrenler keşfetmiştir. İletişim alanında yapılan her keşif ve icat bu alanda kırılmalar meydana getirmiştir. Kırılmaların temel sebebi her icadın kendisiyle beraber getirdiği toplumsal yaşam pratikleri ve anlayışlarıdır. Bu kırılmaların en büyüğü, tek bir mesajı aynı zaman ve mekân ortamında sayısız insana taşıyan, kitle iletişim araçları olan radyo ve televizyonun icadıdır. Kitle iletişim devrimi bile kendi sınırlılıklarını yaratmıştı. Kitleler mesajları sadece tüketebiliyorlardı. Tek yönlü iletişimin yarattığı pasif izleyici ve dinleyiciler, kısır iletişim döngüsü içinde sadece ekranın arkasındakilerin istediği şeyleri görüp tüketebiliyorlardı. Medya da konumlanan bu tüketim biçimi yeni bir iletişim devrimi ile tamamen değişti. Bu yeni evren iletişimin sayısal dünyada kodlar ile temsilini, taşınmasını, korunmasını ve yeniden yapılandırılmasına imkân veren internettir. İnternet diğer iletişim araçlarından farklı olarak içeriğin yeniden üretimini bütün kullanıcılar açısından mümkün kılmıştır. İçeriğin sınırsız üretimi, modern toplumu enformasyon ile hiç olmadığı kadar iç içe bir ilişki geliştirmesine zemin hazırlamıştır.

2. Dünya savaşından sonra icat edilen bilgisayarlar ve enformasyonun bilimsel bir disiplin olarak orta çıkması, toplumun bilgi ile olan ilişkisini yeniden

yapılandırmıştır. Modern toplumun enformasyon toplumu olarak anılmasıdaki en önemli husus bilgi ve bilgi iletişimiyle olan ilişkisi, enformasyon teknolojilerinin gelişmesi ve bütün dünyayı etkilemeye başlaması ile gelişen bir süreç sonucunda olmuştur. İngilizce sözlükte iki farklı anlamı bulunan enformasyon kavramı “zihni şekillendirme işi” ve “bilginin iletilmesi işi” şeklinde tanımlanmaktadır. Enformasyon kavramı bu tanımı ile medya bağlamında içeriğin oluşturulması ve sunum pratiklerinin nasıl şekillendiği hakkında ipuçları veriyor (Başaran 2010).

1950’den sonra başlayan teknolojik gelişmeler, sayısal iletişimi olanaklı hale getiren buluşlarla bilgisayarların enformasyonu işleyip, depolayıp ve iletmesini sağlamıştır. Sayısallaştırma, iletişim zemini için kullanılan verilerin ses, görüntü, yazı, fotoğraf gibi her türlü bilginin kaydedilip korunmasını, çoğaltılmasını, depolanmasını ve yeniden oluşturulup kullanıma hazır hale getirmesini sağlayan, her ortamda paylaşılabilir ve iletme olanağı veren sayısal teknolojilerin iletişim alanında kullanılmasını temsil eder (Başaran 2010). İletişimin sayısal ortamdaki en büyük niteliği alınıp satılan bir meta haline gelmesidir. Meta haline gelen enformasyon alınan, satılan, çalınan ve çoğaltılan bir tüketim içeriği haline gelmiştir. Bu içerik ağlar sayesinde iletilir, sıkıştırılır, manipüle edilebilir tekrar tekrar tüketime sokulabilir. Sayısal iletişimin bu özelliği enformasyon çağında en çok tartışılan konulardan biridir (Feldman, 1997). Bilginin doğruluğu ve güvenilirliği bu sayısal iletişim ortamında meydana gelen dönüşümler karşısında nasıl sağlanabilir.

Dünyadaki bütün bilgisayarları, ağ üzerinden birbirine bağlayan ağ olarak tanımlanan internet (Geray, 2003) bilgi, haber ve enformasyon taşıyan yeni iletişim aracı ve ortamı olarak farklı bir altyapıya sahiptir. Modern toplumun enformasyon toplumu olarak anılmasında en büyük paya sahip olan internet iletişimde yeni bir çığır açmıştır.

Golding internetin askeri araştırmalar sonucu doğduğunu fakat ilerleyen süreçte dinamik yapısı fark edilip, sağladığı yararlar çerçevesinde sivil alanda kullanıldığını ve bu alanda hızlı bir ilerleme gösterdiğini belirtmiştir (Golding 1996). Soğuk savaş döneminin uzaya taşınan rekabet beraberinde birçok alanda çalışmaların başlamasını sağlamıştır. Bu çalışmalardan bazıları bilgisayar ağlarına yönelik araştırmaları kapsıyordu. Neticede bilgisayar ağlarına yönelik yapılan araştırmalar sonucunda internet keşfedildi. Askeri ihtiyaçlar doğrultusunda askeri kurumlar arası iletişim ve

koordinasyonu sağlamak için kullanılan internet yine askeri gereklilikler doğrultusunda araştırma kuruluşları da dahil edilerek genişletilmiştir. Bunun temelinde askeri ihtiyaçlar ve soğuk savaş rekabeti vardır. İlerleyen süreçte internet üniversitelerde bilgi paylaşımı için kullanılmaya başlanmış ve bu adımla beraber sivil çalışmalar içindeki dönüşümünü başlatmıştır (Dewdney ve Ride, 2006).

Sovyetler Birliği 1957 yılında Sputnik uydusunu uzaya göndermiş, buna karşılık olarak ABD uzay araştırmalarına ağırlık vermiş, (Briggs ve Burke, 2004) ileri Araştırma Programı Ajansını (Advanced Research Projects Agency- ARPA) kurmuştur. 1972 yılında ARPA, ileri savunma programları Ajansı (Defense Advanced Research Projects Agency- DARPA) olarak yeniden yapılandırmıştır. DARPA araştırma kurumlarının birbiri ile iletişimi ve araştırma kurumları ile askeri kurumlar arasındaki bağlantı sağlamak amacıyla bilgisayar ağları üzerindeki ilk araştırmalarını başlatmıştır. İnternetin büyük hizmetlerinden biri olan elektronik postanın geliştirilmesinde DARPA'nın çok büyük katkıları oldu. Elektronik posta internet gibi uzun zaman askeri ihtiyaçlar için kullanılmıştır (Geray, 2003). Bütün bu çalışmaların sonunda 1968 de internetin ilk şekli olan ARPANET oluşturulmuştur (Mowery ve Simcoe, 2002). Meydana gelen bu gelişmeler sonucunda da internet kendi dünyasını yapılandırmaya başlamıştır. İnternetin ara elemanları olan arama motorlarından ilki olan Yahoo enformasyona ulaşmak için bir web sayfası aracılığıyla kullanıma açılmıştır. Bunu takiben dünyanın en çok kullanılan arama motoru olan ve en büyük medya şirketlerinden biri olan Google kuruldu. Günlük hayatta gerçekleştirilen birçok eylem internet ortamına taşındı. Bunun ilk örneklerinden biri e-ticarettir. İnternet kendi bağlamında yeni bir dünya yarattı, diğer iletişim araçlarının yapamadığını, eylemde bulunma imkânı sağladı. İnternet, bireylerin aktif davranış alanını her geçen gün genişletti. Günlük hayatta kamusal alanda sunulan birçok hizmeti bu sayede internet ortamına taşıdı (Başaran, 2010).

Alışveriş, danışmanlık, pazarlama ve bankacılık gibi hizmetler internet üzerinden giderek yaygınlaşmaktadır. İnternetin kendi bağlamında kurduğu Pazar eksenini giderek genişlemektedir. Altyapı ve içerik düzenleme programları gibi internetin her alanına yeni yatırımlar yapılmakta ve yeni teknolojiler internetin alanını daha da genişletmek için kullanılmaktadır. Bu gelişmelerin tamamı Pazar büyütme endeksli yapılmaktadır. (Başaran, 2010). İletişimin bu çoklu bütünleşik yapısı yakınsama

sürecinin bir ürünüdür. Yakınsama kavramı ilk olarak 1960'lı yıllarda sayısal iletişim teknolojilerinin gelişmeye başlamasıyla orta çıkmıştır. Sayısal iletişim araçları ve medya ortamlarının gelişmesiyle beraber bilginin üretilmesi, depolanması ve taşınması süreci kolay, hızlı ve pratik bir hale gelmiştir. Yakınsama kavramı, teknolojik gelişmelerle beraber farklı disiplinler için kullanılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda bilgi, yayıncılık ve sayısal iletişim alanlarında yoğun olarak kullanılmıştır (Tekin, 2009). Medya ortamlarını değiştirip dönüştüren iletişim araçları ve ortamları farklı bağlamlarda ortaya çıkıp gelişme göstermiştir. Farklı sektörler olarak orta çıkan Bilişim, telekomünikasyon, TV ve radyo gibi araçların arasındaki sınırları oluşturan temel etken yapılan düzenlemelerle oluşmuştur (Güngör ve diğerleri, 2009). Ses, bilgi, veri ve görüntüleri geleneksel anlamda medya ortamlarında dolaşıma sokmak için farklı altyapılar ve cihazlara gereksinim vardır. Örnek olarak televizyonun kullanımı için kablo şebekelerine bağlanmak gerekir veya internete bağlanmak için kişisel bilgisayarlara ihtiyaç duyulur. Meydana gelen gelişmelerin ortaya koyduğu yeni nesil şebeke sistemleri sayesinde medya araçlarının bağlı oldukları tekil altyapı sistemleri, araçları ve hizmetleri arasında var olan bağımlılıklar ortadan kalkmıştır. Yakınsama ile birlikte bilişim, telekomünikasyon, televizyon ve radyo gibi medya ortamları arasındaki sınırlar ortadan kalkmış ve farklı medya ortamları aynı şebeke veya altyapı üzerinden kullanıma açık hale gelmiştir (OECD, 1992). Teknolojik gelişmelerin hızlı bir ivme kazandığı günümüzde, medya araçları ve ortamları çok boyutlu bir yapı kazanmıştır. İletişim aygıtları interaktif bir biçimde bilgi, görüntü ses ve veriyi aynı anda sunabilmekte ve bütün sunduğu verileri büyük formatlar halinde saklayıp istenildiği anda kullanıma çağırabilmektedir. Örneğin internet özeri verilen radyo, televizyon ve telefon haberleşme hizmetleri, web TV sistemleri üzerinden TV'de sunulan internet hizmetleri ve mobil telefonlar aracılığıyla e-posta ve internet erişimi kolay bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir (Aykut ve diğerleri, 2005). Yakınsama ile beraber kullanıcılar mekân, zaman ve araç kısıtlaması olmadan herhangi bir cihaz ile bütün medya ortamlarına ulaşabilmektedir. Bu durum medya ortamlarının genişlemesine ve sunulan içerik hizmetlerinin artmasını sağlamıştır. Medyanın toplumsal hayatla bütünleşmesi ve kitle iletişim araçlarının alan olarak birbirlerini beslemesini ve yeni alanların doğmasını sağlamıştır. Araçlardan çok sunulan içerik hizmetleri ön plana çıkmıştır.

2.1.2 Medya Okuryazarlığı

2.1.2.1 Okuryazarlık

Okuryazarlık, bilgi çağının gerektirdiği bir beceri türüdür ve farklı alanlarda yetkin olmayı tanımlar. Okuryazarlık kavramının birçok tanımı vardır. Her tanım okuryazarlık kavramının farklı bir temasını ve işlevine vurgu yapmaktadır.

Okuryazarlık kavramı insanların yaşadıkları çevreyi anlamlı kılma ve tanımlama çabalarının bir ürünüdür. Bu çabanın temelinde birçok eylem ve pratik uygulamalar yer almaktadır. Bu pratik eylemler arasında farkında olma, anlamlandırabilme, okuyup yazabilme, analiz yapma ve değerlendirme yer almaktadır (Altun 2014).

Okuryazarlık kavramı ile ilgili yapılan diğer tanımlar ise şöyledir. Okuryazarlık kavramı çeşitli formatlardaki farklı mesajları taşıyan iletileri okuyup yazabilme kabiliyeti şeklinde tanımlamaktadır. Okuryazarlık kavramını yazı bağlamında açıklayan ise kodlanan sembollerin kodlarını anlam çerçevesinde çözmek ve kodlardaki mesajları analiz edip değerlendirme becerisidir (Altun, 2005).

Okuryazarlık kavramında bir beceri ve geliştirilebilir uygulama söz konusudur. Okuma ve yazma sembollerle bir anlam bütünlüğü oluşturma ve bu anlam bütünlüğünün aktarımını kapsayan bir üründür (uygulama, beceri). Okuryazarlık ise mesaj aktarımında kullanılan bütün araçların kendi bağlamları doğrultusunda taşıdıkları mesajların anlamlandırma süreçlerinin kapsayan bir beceridir. Farklı araçlar kullanılarak işlenen harflerin anlamlarının çözülmesi yazma ve okuma çerçevesinde, bu yazılanlardan farklı yorum, anlam ve mesajların çıkarılıp analiz edilip değerlendirilmesi okuryazarlık becerisi bağlamında değerlendirilebilir (Altun, 2005).

Hayatın bütün alanlarında yer alan anlamlandırma çabası, modern çağda daha komplike bir durum haline gelmiştir. Bu kavram sadece kâğıt üstündeki kelimeleri bir araya getirip anlamlı cümleler oluşturma eylemi ile sınırlı değildir. Temel olarak var olan sistem ve işleyişleri görme, bu sistemlerin kendi içinde barındırdığı dinamikleri fark edebilme, fark edilen dinamiklerin bir arada oluşturduğu bütünün birbiriyle ilişkisini açıklama ve buna dayalı sonuçlar çıkarma işlevi olarak ele alınabilir. Politik okuryazarlık, ekolojik okuryazarlık, finans okuryazarlığı gibi farklı disiplinlerin okuryazarlık kavramı ile ilişkilendirdikleri alanlar sayılabilir.

Birey bilgi çağında yazılı ve sözlü mesajların yanında farklı formatlarda üretilen ve farklı araçlarla tüketime sokulan mesajlara maruz kalmaktadır. Mesajlar farklı iletişim araçları ile üretilip kitlelere ulaştırılmaktadır. Üretilen mesajlar gazete, dergi, radyo, televizyon, kitap, internet vb araçlarla ses, görsel, renk ve yazı gibi içerik elemanları kullanılarak tüketime sokulmaktadır (Potter, 2005).

Mesaj oluşturma sürecinde ve mesajların iletilmesinde bu denli etkili ve çeşitlilikte kullanılan araçların taşıdığı mesajları anlamlandırabilmek için çeşitli beceriler gerekmektedir. Okuma, yazma, farkında olma, yorumlama, çıkarımda bulunma, analiz etme, değerlendirme ve süreç sonunda kendi mesajlarını üretebilmek için okuryazarlık becerisi hayati önem taşımaktadır.

Okuryazarlık hayat boyu devam eden uzun soluklu bir beceridir. Okuryazar birey kendisini kuşatan algı (mesaj, medya) araçlarına karşı sürekli dönüşüm içinde olan bir deneysel öğrenme döngüsünün çemberinde konumlandırır. Taşıdığı anlam bakımından okuryazarlık sonu olamayan bir öğrenme ve deneyimleme sürecini kapsar. Günlük hayata karşılaştığımız birçok bilgi ve enformasyon hızla bir değişimin içerisinde akmaktadır. Stabil olmayan bu durum karşısında anlam oluşturabilmenin yolu okuryazarlık becerisine sahip olmaktır. Birey bu deneysel öğrenme sayesinde, çeşitlilik gösteren araçları ve bu araçların taşıdığı mesajları analiz edip değerlendirebilir. Medyanın içinde bulunduğu dönüşüm ve değişim eksenini, mesajların taşıdıkları anlam ve yorumları, gösteri çağındaki akan görselleri eleştirel öğrenme sürecinde analiz edebilir. Bu sayede bütün bir enformasyon külesinin içinde ihtiyacı olanları alabilme farkındalığına erişebilir.

2.1.2.2 Medya Okuryazarlığı

Medya okuryazarlığı ile ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Tanımların çeşitliliği medya ve medya araçlarının taşıdığı özelliklerin farklılık göstermesinden kaynaklanmıştır. Medya içerik ve araçlar yönünden toplumu değiştirip dönüştürme özelliğine sahiptir. Bu güce sahip olması ve günlük hayatın çok büyük bir kısmını işgal ediyor olması nedeniyle pek çok tanım ile temellendirilmeye çalışılmıştır. Medya büyük bir enformasyon ağıyla beraber günlük hayatın tüketim alanlarına nüfuz ederek görünür

bir zeminde ilerlemektedir. Bu konumu itibariyle zaman ve mekân ile ilişkili olarak sürekli bir dönüşümün merkezindedir. Medya sahip olduğu bu dinamik yapısı itibariyle sürekli anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu anlamlandırma çabasının nedeni medyadaki içeriğin göstergeler ve sesler arasındaki uyum gerçekte olan ile olması gerekenle uyuşmamasıdır. Medyanın taşıdığı bu özelliklerden dolayı ve farklı ülkelerde yerleşmiş medya anlayışı sebebiyle farklı tanımlamalar yoluna gidilmiştir. Medya okuryazarlığı ile ilgili yapılan bazı tanımlamalara aşağıda yer verilmiştir.

Medya okuryazarlığı, gün boyunca televizyon, radyo, bilgisayar, gazete, dergi ve reklamların bize taşıdığı sözlü, yazılı ve görsel mesajları fark edip değerlendirme yeteneğidir (Thoman 2003). Medyanın hayatımızdaki rolüne dikkat çeken diğer bir tanıma göre medya okuryazarlığı, televizyonun sunduğu görüntü ve sestene, CD'lerdeki müziğin sözlerine, gazetelerdeki resim ve yazılara, bir elbisenin üzerindeki görsel ve slogana kadar farklı formatlarda sunulan medya mesajları karşısında insanların farkındalık sahibi olmalarını sağlamaktır (Pekman, 2006). Hobbs'a (2004) göre medya okuryazarlığı, çeşitlilik gösteren mesajları çözümlenme değerlendirme ve iletme yeteneğidir. Medya okuryazarlığı ile ilgili başka bir tanımda, farklı formlardaki medya mesajlarına ulaşabilme, medya mesajları üzerinde analiz ve değerlendirme de bulunabilme ve kendi medya mesajını üretebilme yeteneği şeklinde tanımlanmaktadır (Aufderheide, 1993, Buckingham, 2009; Potter, 2005). Bilgi çağındaki medya araçları toplumsal dinamikleri etkileyebilme özelliğine sahiptir. Medyanın bu özelliği bu mesajları analiz edip değerlendirme becerisi gerektirir.

Medya araçları vasıtasıyla bireylere ulaştırılan haber, bilgi ve yorumun algılanması, bu ulaştırma sonrasında haber, bilgi ve yorumların ayrıt edilip neyin haber, neyin bilgi ve neyin yorum olduğuna eleştirel süreç içinde karar verilmesi, şayet yanlış bilgiler varsa alınmaması medya okuryazarlığın gerektirdiği vatandaşlık becerisidir (Şeylan 2008). Medyanın sahip olduğu bu güç ve yönlendirme birçok eleştirel yaklaşımın doğmasını sağlamıştır. Medyadaki araçlar ve içeriklerin farklı bağlamlarda mesaj üretmeleri ve her mesajın alıcılar tarafından farklı algılanıp yeniden yapılandırılmaları sorgulamayı zorunlu kılmıştır. Mesajın arka planındaki

amaçları görmek için eleştirel bir gözle bakmanın gerekliliği elzem bir durum olmuştur.

Bu durumu Aufderheide (1993), medya okuryazarlığının genel amacının medyanın bütün alanlarına yönelik eleştirel bir bakış açısı yerleştirmek olduğu şeklinde belirtmiştir. Medya okuryazarlığı becerisine sahip olduğu düşünülen bireyin, medyada tüketime sokulan mesajları fark etmesi, mesajların hangi medya araçları kullanılarak dolaşıma sokulduğunu analiz edip değerlendirmesi bu sürecin sonunda kendi mesajlarını üretme becerisine sahip olması şeklinde açıklamaktadır.

Medya okuryazarlığı kavramına medya ve toplumsal işlevleri yönünden tanımlayan Messaris (1998), medyanın nasıl çalıştığını, hangi temeller üzerinde şekillendiğini, toplumu nasıl yönlendirdiğini, psikolojik sonuçlarını, oluşturulan içeriklerin temel özelliklerini ve medyanın yarattığı dilin dinamik yapısı ve anlamlarının bilinmesinin gerekliliğini ön plana çıkarmıştır.

Medya okuryazarlığı modern çağda maruz kaldığımız farklı formatlardaki mesajlara ulaşma çabasını kapsar (Altun, 2010). Medya okuryazarlığı okuma ve yazma edimini, konuşma ve dinleme pratiklerini, yeni medya araçlarına ulaşmayı, sorgulayan bir bakış açısına sahip olmayı ve bütün medya araçlarını kullanarak kendi mesajını üretme etkinliğini içerir (Altun, 2010). Medya okuryazarlığı kavramını eleştirel düşünme becerisi etrafında tanımlayan Silverblatt ve Eliceiri (1997, Akt Altun, 2010) Medya mesajlarına maruz kalan izler kitlenin aldıkları enformasyonun anlamına erişme ve medyada sunulan içerik hakkında karar vermeyi sağlayan eleştirel düşünme becerisi olarak tanımlamıştır.

Masterman, (2001, Akt Altun, 2010) medya okuryazarlığını, farklı formatlardaki medya mesajlarına ulaşabilme, bu mesajları yorumlama, çözümleme, değerlendirme ve kendi medya mesajlarını oluşturabilme kabiliyeti olarak tanımlamaktadır. Potter, (2010) ise günlük hayatın büyük bir kısmında dahil olduğumuz siber uzayda karşılaştığımız mesajları anlayıp, çözümleyip ve değerlendirirken gösterdiğimiz tavır ve bakış açısı şeklinde belirtmektedir.

Bawden, (2001) Medya okuryazarlığını, etkin medya araçları olan televizyon, radyo, gazete, internet, dergi gibi araçlar vasıtasıyla iletilen mesajları takip edebilme, bu

mesajları anlama ve yorumlama süreçlerini kapsayan bütünsel bir aktivite olarak tanımlamaktadır.

Medya okuryazarlığı, medya araçları vasıtasıyla iletilen mesajların anlamlarını yorumlayıp tanımladığımız bir bakış açısıdır (Potter, 2005). Mesajları görme ve bu görünen mesajların anlam dünyasında örtük amaçları tanımlamak için farklı bakış açılarıyla bakmayı öğrenme şeklinde tanımlanabilir. Çünkü farklılık gösteren mesajları analiz edip değerlendirmek için farklı bakış açılarıyla bakmak gerek. Medya ortamında tüketime sokulan mesajlar hakkında bilinmesi gereken husus, hiçbir şey görüldüğü gibi olmayabilir. Tüketime sokulan enformasyon ve bilgilerin doğruluğu her zaman kontrol edilmeli. Farklı bakış açılarına sahip olmak medya okuryazarlığının gerektirdiği bir zorunluluktur. Bu sayede doğru analiz ve değerlendirmeler yapılabilir.

Medya okuryazarlığı bağlamında kapsayıcı tanımlar yapan kurum ve kuruluşlarda mevcuttur. UNESCO'nun medya okuryazarlığı ile ilgili yaptığı tanımlama "*Hem pratik ve teorik sanatlar olarak medyanın tüm seviyelerdeki (ilk, orta, lise, yetişkin eğitimi, yaşam boyu eğitim) ve tüm durumlardaki bütün çalışma, öğrenme ve öğretim biçimleri, tarihi, yaratıcılığı, kullanımı ve değerlendirilmesi, hem de toplumda medyanın işgal ettiği yer, sosyal etkisi, medya iletişiminin, katılımının içinde saklı olan anlam, sebep oldukları algılama tarzı değişikliği, yaratıcı çalışma rolü ve medyaya ulaşma*"(UNESCO, 1984 Akt Altun 2010).

Avrupa Birliği de medya okuryazarlığı kavramını bir tanım çerçevesinde açıklamaya çalışmıştır. 2006 yılında gerçekleştirilen halka danışma çalışma kapsamında yapılan tanımlama şöyledir. "*Medya okuryazarlığı hem çağdaş yaşamımızın önemli bir parçası olan ve her gün karşı karşıya kaldığımız görüntülerin, seslerin ve mesajların gücüne ulaşmak, analiz etmek ve değerlendirmek hem de kişisel olarak ulaşılabildiğimiz medyada yetenekli bir şekilde iletişime geçmektir*" (EU, 2007Akt Altun 2010).

Potter (1999) ve Thoman (2003) medya okuryazarlığını aralıksız devam eden bir bütün olarak ele almaktadırlar. Masterman (1997), ise hayat boyu devam eden bir süreç olarak değerlendirmektedir.

2.1.2.3 Medya Okuryazarlığı İlkeleri

Medya okuryazarlığı anlayışının dayandığı, medyadaki mesajları analiz edip değerlendirmek için temel alınan bazı ilkeleri söz konusudur. Medya okuryazarlığı alanında farklı ilkelere mevcuttur. Fakat mevcut çerçevede kabul edilen beş temel ilke söz konusudur. Medya okuryazarlığı becerisini edinen bireyin sahip olması gereken özellikler bu ilkelerin etrafında şekillenmiştir (Thoman, 2003).

1. *Bütün medya mesajları yapılandırılmıştır:* Günlük hayatta karşılaştığımız afişler, reklamlar, haberler, tabelalar, billboardlardaki görseller, film posterleri, gazete manşetleri vb medya mesajları biri veya birileri tarafından kurgulanıp hazırlanmıştır. Bu medya mesajlarının arka planında yaratıcı bir tasarım söz konusudur. Her mesaj kendi içinde bize söyledikleri ve söylemedikleriyle, bize görünen ve görünmeyen içerikleriyle bir bütün oluştururlar. Bizler sadece izin verilenleri işitir, görür ve hissederiz. Fakat gizil olan mesajları da farkına varmadan alırız. Kullanılan görseller, sesler sloganlar ve yazılar bu amaç doğrultusunda hazırlanıp kurgulanır.
2. *Yapılandırılan medya mesajları kendi kuralları olan yaratıcı bir dil kullanır:* Farklı medya araçları kullanılarak kitlelere ulaştırılan her türlü mesajın kendi bütünselliği içerisinde kullandığı yaratıcı bir dili vardır. Filmlerin aksiyon ve drama içeren sahnelerinin efekt ve müzikleri, dinlediğimiz bir şarkının sözleri ve melodileri, okuduğumuz bir gazete haberinin manşeti ve manşette kullanılan yazının büyüklüğü ve renkleri, Tabelalarda yer alan sloganların kullandığı ışık ve renkler, reklam içeriklerinde kullanılan söz, kişi ve ürün ile ilgili görseller ve bu reklamın hitap ettiği kitleye ulaşan istekleri kurgulanırken amaçlar doğrultusunda kendine özgü yaratıcı dili işe koşar. Bireyin medyanın kullandığı dili bilmesi bilinçli bir kullanıcı ve tüketici olması açısından önemlidir. Bu sayede maruz kaldığı mesajları analiz edip değerlendirebilir. Örnek olarak, çocuklar üzerinden anne babaya ulaşmaya çalışan reklam içerikleri çocuklar ile ilgili görsel ve söylemleri ön plana alarak hedef kitleyi etkilemeye çalışır.

3. *Farklı kişiler aynı medya mesajını farklı anlamlandırırılar:* Medya tarafında tüketime sokulan mesajlar her bireyde mutlak tek bir anlam oluşturmaz. Çünkü her birey bir diğerinden farklıdır. Bu farklılıklar dünyayı ve etrafımızda olan bitenleri çeşitli anlam kategorilerine göre sınıflandırmayı sağlamaktadır. Herhangi bir mesaj karşısında bireylerin farklı çıkarımda bulunmalarının nedeni dünya görüşleri, yaşadığı çevredeki faktörler, eğitim durumu, ön öğrenmeler ve yaşantılar gibi özelliklerin etkili olmasında dolaydır. Aynı mesajı farklı kişiler farklı anlamlandırmalarla yaşarlar. Aynı müziği farklı duygularla dinleriz, beraber izlediğimiz bir filme karşı beğeni kriterimiz farklıdır. Her gün yaşamak zorunda kaldığımız gösteri çağındaki rutin mesaj akınlarını, içimizde barındırdığımız farklılıklar yoluyla kanalize ederek iç dünyamızda farklı kapılara çıkmalarını sağlarız. Bu sayede bize ulaşan mesajları alıp almama tercihlerinden birinin yaparız. Tercihlerde belirleyici olan dinamik sahip olduğumuz farklı anlamlar oluşturma kapasitesidir. Mesajın anlam yüklü bulutuna temas eden farklı sıcaklıktaki duyularımız almak istediğimiz anlamları bırakmasını, almak istemediğimiz anlamların bulutta kalmasını sağlar.
4. *Medya temelinde kazanç amaçlı bir sektördür:* Medya da kurgulanan bütün mesajların arka planında ticari bir kaygı söz konusudur. Bu ticari kaygı mesajın her aşamasında gözetilerek verilmek istenen iletiler oluşturulur. Her mesaj kendi özel alanında bu ticari kaygının giderilmesine yönelik çabalar içerir. Bu ticari amacın ana elemanı reklamlardır. Reklamlar medyadaki ticari içeriğin neredeyse bütününe hakimdir. Bütün medya araçlarında gelir sağlayan en temel birincil kalem reklamlardır. Gazeteler içeriklerinin büyük bir kısmını ilanlar için ayırırlar, televizyon dizileri ve filmlerin büyük bir kısmı reklamlara zaman ve mekân ayarlamak içindir. Sinema perdelerinin ilk ışıkları reklamlar ve sponsorların tanıtılması için yansıtılır. Zaman ve mekânda izleyici ekrana kilitlendiği anda akan programda en heyecanlı kısımlarda reklama gidilir. Duygu durumu tavan yapmış izleyici bu yükselen heyecanı reklam ile kesildi için algılarının tamamı ile reklamın içine düşer. Asıl amaçlanan da budur. İzler kitleyi sponsorlara uygun

aralıklarda pazarlamak. Reklamlar gösteri çağının pazarını kontrol eden simsarlardır. Herhangi bir You tube videosunu izlemek istediğinizde size reklam içeriğinin bir kısmını izlemek zorunda bırakır. Reklamlar günlük hayatımızın her alanına akarak, sürekli bize yönergeler verir. Bize izlememiz gerekenleri, giymemiz gerekenleri ve neleri yememiz gerektiğini tekrar tekrar söyler ve bu konuda oldukça ısrarcı bir simsardır.

5. *Medyaya değerler ve farklı bakış açıları yerleştirilmiştir:* Yaratıcı bir dil ile kurgulanan medya mesajları, onu oluşturanların değer yargılarını, dünya görüşlerini ve tutumlarını içerir. Mesaj oluşturulurken arka planda önemli görünen noktalar ön plana alınarak vurgulanır, daha görünür olmaları için çaba harcanır. Kurgulanan hikâyede akış amaçlanan mesajları vermek için yönlendirilir. Görünen bütün nesnelere, kişiler, ortam ve kullanılan dil aktarılmak istenen hikayedeki bütünsellik ile değer yargıları ve bakış açısına göre belirlenir. Hikâyede görünmesi istenen yönler ile görünmesi istenmeyen yönleri, söylenenler ile söylenmeyenler bu bakış açısı ve değer yargılarına göre şekillenir. Aktarılmak istenen aslında bu değer yargıları ile tutumlardır. Çünkü medya yaşam tarzları ve yaşam biçimleri sunar. Sunduğu bu tarzlarda etkili olan kilit nokta değer yargıları ile beslenen yapılarıdır. Bu kurgu dünyasında bağımsız hiçbir değişken yer alamaz, bütün değişkenler kontrol altına alınmıştır. Değer yargıları ve tutumlar için her şeyden izole bir uzam ve mekân yaratılır, asıl olması gereken bu kurgu olduğu inandırılmaya çalışılır. Medya bu konuda oldukça yol kat etmiştir farklı duyulara hitap eden araçlarla bütün duyu yollarına hitap ederek güçlü bir algı oluşturur. Etkilendiğimiz bir dizinin baş karakterine benzeme çabalarımız, sunulan yaşam tarzının üzerimizde bıraktığı etkiden kaynaklanan bir durumdur.

Medya okuryazarlığının farklı ilkeleri de olmakla beraber yaygın kabul gören bu beş temel ilkedir. Medya okuryazarı bir birey bu beş ilke çerçevesinde bütün medya mesajlarını değerlendirip analiz edebilir. Medya mesajların nasıl kurgulandığını, nasıl bir dile sahip oldukları, iletilerin asıl anlatmak istediklerini bilmek, mesajlara karşı seçici olmayı ve her şeyi kabul etmeden önce ince bir elekten geçirmeyi sağlar. Bu beş temel ilke medya okuryazarlığı becerisini kazanmak isteyen bireyin atması gereken ilk adım olarak kabul edilir (Altun 2010).

Bireyin medya ile olan ilişkisinde, medyaya karşı duruşunu temsil eden beş temel ilke sorular şeklinde de getirilerek mesajların analiz ve değerlendirilmesinde kriter olarak kullanılabilir. Bu amaç doğrultusunda Avrupa Medya Okuryazarlığı Merkezi de beş temel ilkeyi temsilen beş soru oluşturmuştur (Jols, Thoman, 2008).

1. Soru: Bu mesajı kim veya kimler oluşturdu?
2. Soru: Görünür olmak için kullanılan teknik ve yaratıcı öğeler nelerdir?
3. Soru: Diğer insanlar sizden farklı olarak bu mesajı nasıl anlamlandırabilirler?
4. Soru: Bu mesajın amacı ne olabilir?
5. Soru: Aktarılan mesajda hangi yaşam tarzları, dünya görüşü ve değerler aktarılıyor, hangileri ihmal ediliyor?

Medya okuryazarlığı alanında benimsenen başka ilkelerde mevcuttur. Yaygın kabul gören ve medya yaklaşımları içinde benimsenen yukarıda belirtilen beş temel ilke söz konusudur. Medya eğitimcileri tarafında, medya okuryazarlığı eğitiminin ilk öğrenme adımı olarak beş ilkenin öğretilmesi konusunda fikir birliği olduğu söylenebilir. Medya eğitimcileri tarafında medya okuryazarlığı becerisini edinmenin ilk pratik uygulaması beş ilkenin öğrenilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Ferrington ve Anderson-Inman, 1996; Akt Demirkaya Gedik, Altun 2008).

2.1.3 Medya Okuryazarlığının Amacı

Medya, toplumsal hayatın şekillendiği zeminde bütün alanları ekranlarla çevirmiş durumdadır. Her gün bu ekranlara yenilerini eklemektedir ve var olanlarını daha da genişletmektedir. Etrafımızı saran bu ekranlardan her an yığınlarca bilgi, haber, görsel, enformasyon ve eğlence akmaktadır. İçinde bulunduğumuz gösteri çağının en temel parçası olan ekranlar karşı konulmaz bir ısrar ve öfkeyle kendisini izletmeye çalışmaktadır. Ekran kendi doğasına göre kanunlarını ve varolma koşullarını yaratmıştır. Bu varoluş zorunlu bir izleme ve tüketme temelinde yapılmıştır. Ekranın sundukları tüketildikçe yeni içerikler ve mesajlar ekranda akmaya hak kazanmaktadır. Temel amaç ekran ve gösterinin devamlılığıdır. İzler kitlenin izlemek dışında yapacağı (diğer tercihler kabul görmez) hiçbir şey hoş görülmez. Bu yeni yaşama biçimi kabul gören bir anlayış ile güçlenerek devam

etmektedir. Gelişen teknoloji, her bireyin kendi ekran gösterisini oluşturmasına da izin vermiş durumdadır. Özellikle sosyal medya platformlarına gelen teknik yenilikler canlı yayın ve hikâye paylaşımı buna örnek olarak verilebilir. Her gün bireysel üretilen ekran pratikleri kaydedilmeden gün boyu akıp gitmekte ve sonrasında silinmektedir. Ekran sürekli yeni hikâye, görsel ve mesajlar için yeni alanlar açmaktadır. Ekranın en büyük cazibesi merak uyandırması ve eğlenceye büyük yer ayırması nedeniyledir. Tüketim biçimleri gelişen medya araçlarıyla biçim değiştirmiştir. Her birey kendi içeriğinin üreticisi ve başka bireylerin ürettiği içeriklerin tüketicisi konumuna gelmiştir. Bu koşuşturmaca bireyi büyük bir veri ve görsel içerik yığını ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Haber, eğlence, veri, enformasyon ve bilgi insan hızından bağımsızlığını kazanınca, toplum büyük bir değişim ve dönüşümün eksenine yerleşmiş oldu. Bu aşamada birey gazete, dergi ve kitap gibi basılı materyalleri belli oranlarda haber, bilgi, düşünce ve mesajları kendisi ile dolaştırıp mekân değiştirerek sınırlı içerikleri tüketebiliyordu. Daha geniş akan sınırsız içerikleri radyo ve televizyon vasıtası ile mekân sınırları içerisinde kalarak tüketebiliyordu. Dinamik bir yapıda olan medya araçlarının gelişimi ile beraber mekân ve içerik sınırlaması sese dayalı radyoların küçülmesi ile işitme duyusu bağlamında ilk sınırları açmıştır. Bu durum mekân sınırlaması olmadan işitme odaklı medyanın sınırsız içerik üretmesinin ilk zaferi olmuştur. Fakat görsel ve yazılı medya araçları kendi doğal sınırları içinde belli bir süre akmaya devam etmiştir. Sayısal iletişimin ilerlemesi ve bilgisayar ağlarının gelişmesi bu var olan sınırları da kırmıştır. İnternet ve internetin yarattığı yeni medya, iletişim araçlarının tamamını içine alacak yeni bir evrenin kapılarını aralamıştır. Bu yeni siber uzay içeriklerin, yazılı, görsel ve işitsel anlamda zaman ve mekân bağlamında herhangi bir sınıra tabi kalmadan akmasını sağlamıştır. Cep telefonları televizyon, radyo, gazete, dergi, kitap ve daha birçok medya aracını barındıran bir araç olması özelliğiyle, haber, enformasyon, bilgi ve eğlenceyi insan hızından bağımsız, insan ile gezdiren bir konumda olduğu söylenebilir.

Kendimizden ayırmadığımız, içinde olup bitenleri dürtüsel bir merak ile öğrenmek istediğimiz, ekranında yuvarlak bir çember içinde yaratıcı bir simge ile farklı bağlamlarda farklı dünyalara açılan kapıları temsil eden çoklu bir evren modeli ile iletişimimizi sağlıyoruz. Her an evrenin bütünü kat etmiş bir ışık tiki ile zamanın

nasıl aktığını anlamadığımız bir ekran yaşamına dalıyoruz. Bu sadece iletişim kurmak ve bilgi öğrenme çabasının çok ötesinde yeni bir yaşam tarzının pratik uygulamaları olarak değerlendirilebilir. Bu yeni yaşam tarzını beraberinde yeni sorunlar, sıkıntılar ve zorluklar getirmiştir. Geçmiş problemlerden bağımsız ve çözme noktasında deneyimlerimizin olmadığı bir dizi problem söz konusudur. Problemlerin odak noktası birey ve medya mesajlarının birbiri ile olan ilişkisi oluşturmaktadır. Bu durum birey ve ekran ilişkisini de kapsamaktadır. Gösteri toplumunun çoğu probleminin kaynağında ekranik nedenlerin olduğunu söyleyebiliriz. Medya okuryazarlığının amacı bireyin ekran ile olan ilişkisinde, bireyin daha bilinçli, seçici ve eleştirel olmasını sağlamaktır.

İnsanın modern çağda medya araçlarının ürettiği içerikle tüketim ilişkisini gıda maddelerinin tüketim ilişkilerine bağlayan Johnson, (2013) bu tüketim benzerliğini şöyle açıklamaktadır. Yiyecekleri tüketme alışkanlıkları ile ilgili deneyim ve bildiklerimiz, bilgi ve enformasyon ile sağlıklı ve doğru ilişkiler kurma noktasında yararlanabileceğimiz pek çok önemli hususu barındırıyor. Bu durumu şöyle açıklamak mümkün, sağlığı olumsuz etkileyen zararlı gıdaların olduğu gibi, bilgi dünyasında da zararlı bilgiler mevcuttur. Günümüzde abur cubur üretimi yapan büyük üretim tesisleri ve fabrikalar var, medya dünyasında da büyük bir hızlı ve aceleci üretim şeklinde abur cubur enformasyon üreten içerik çiftlikleri bulunmaktadır. Az işlemden geçen gıdaların daha sağlıklı olmaları gibi az işlenen ve kaynağa yakın bilgilerde sağlıklı ve bizim için daha az zararlı olanlarıdır.

Bilinmesi gereken önemli noktalardan biri bu tüketim alışkanlıklarının bizim tercihlerimize göre şekillendiğidir. Televizyon, radyo, sinema ve diğer medya araçları aksini ispatlamaya çalışsa da bilgi tüketimi aktif olarak katıldığımız yemek yemek gibi bir süreçtir. Sağlık ve iyi bir yaşam için bilgi tüketim seçimimizi televizyon kanalları arasında yapacağımız pasif gezinme ritüellerinin ötesine taşınmalı, bilinçli tercih ve seçimlerde bulunmalıyız (Johnson, 2013)

Medya okuryazarlığı bilinçli tercihlerde bulunma becerisi kazandıran bir tüketim diyeti ile zararlı içeriklerin tüketilmesini azaltan, tüketicilerin sağlıklı bir hayat yaşamaları için pratik uygulama ve deneyimler kazandıran bir diyet programıdır. Medya okuryazarlığı bir medya diyeti programıdır. Nitekim sağlıklı bir yaşam için uygulanan diyetle sağlıklı besinler tüketilir. Medya diyetinde bilgi obezliğine karşı

sağlıklı bir medya ilişkisi geliştirilir. Bu becerinin kazandırılması medya okuryazarlığın amaçlarından biridir.

Johnson, (2013) bu durumu şöyle açıklamaktadır. Sağlıksız beslenme beraberinde birçok hastalığı getirir. Sağlıksız bilgi tüketimi de yeni cehalet türlerin doğmasına ve onların eline düşmemize neden olur. Bu yeni cehalet türleri bilgisizliğin değil, aşırı bilgi tüketimi sonucu meydana gelen cehalet türleridir.

Günümüz medya kuşağında bilgisayar tabanlı video oyunları, televizyon yayınları, müzik programları radyolar, basılı yayın organları olan gazeteler, dergiler, kitaplar, reklamların sokak mekanları olan panolar, internet tabanlı medya ortamları ve etrafımızdaki bütün yapılar bize durmadan mesaj taşımaktadır. Bireyleri sürekli mesajlar ve imajlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Medya okuryazarlığı, medya ortamlarının enformasyon taşıyan süreçlerinde bireyin sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirmesini sağlayan beceriler kazandırmaktadır (Jols, Thoman, 2008).

Bu işin ironik kısmı medya şirketlerinin gıda şirketlerinin kullandığı yöntemi fark edip bilgi ve enformasyon anlamında uygulamaları ve bu konuda oldukça başarı göstermeleridir. Gıda şirketleri daha çok kalori satabilmek için, insanların sevdikleri tuz, yağ ve şekeri gıda maddelerinde daha çok kullanmayı ve bu sayede satışların arttığını keşfetmişlerdir. Medya şirketleri de onaylamanın gerçek bilgiden daha çok tutulduğunu, haklı olduğunun teyit edilmesi, gerçekleri duymaktan daha çok ilgi çektiğini keşfettiler (Johnson, 2013). Bilginin toplumsal döngüsü nedeniyle bu durumun yol açtığı zararlar her geçen gün giderek artmaktadır. Bilgi akışı sadece tek bir kişiyi etkilemekle kalmaz toplumsal bir kitleyi etkisine alarak geometrik bir şekilde artar. Bu zararlardan korunmanın yolu medya okuryazarlığı sayesinde meydana gelecek bir medya diyeti ile mümkün olabilir.

2.1.4 Medya Okuryazarlığı Tarihi

Medyanın hızlı bir gelişim sürecinde olduğu 20 yüzyılda medya eğitimi, eğitim sürecinin içerisinde nasıl yer alabilir sorularına cevap aranmıştır. Bu arayışın sebebi medyanın sahip olduğu etkileme ve yönlendirme özelliği idi. Bunun öncesinde eğitim sürecinin medya araçlarıyla desteklendiği pek çok örnek mevcuttur. Gazete, dergi ve filmler ders içeriğini zenginleştirmek için materyal olarak derslerde

kullanılıyordu. Ama bireyleri medyanın etkilerine karşı bilinçlendirecek bir okuryazarlık içeriğine sahip medya eğitimi mevcut değildi. 1960'tan sora Dünyanın farklı yerlerinde farklı içerik ve amaçlara sahip medya eğitimi farklı disiplinler ve derslerle ilişkilendirilerek gelişme göstermiştir (İnceoğlu, 2006).

Medya okuryazarlığı izler kitlenin tüketilen içeriklerdeki mesajlardan neler anladıkları ve hangi anlamları çıkardıklarını sorgulamalarını öğreten şüpheci bir yaklaşımlar dizisidir Medya eğitimi medya okuryazarlığını geliştirme aracıdır. Medya okuryazarlığı özünde, izler kitlenin içerik tüketimi ve üretimi sürecinde bilinçli bir şekilde davranmasını ağlayan bir amaca sahiptir (İnan, 2009).

Medya eğitiminin okuryazarlık temelinde gelişme gösterdiği ilk ülkeler İngiltere, Avustralya, Güney Afrika, Kanada ve Amerika olmuştur. Varoluşu bir zorunluluk haline gelen medya eğitimi kısa sürede dünyanın pek çok ülkesi tarafında benimsenmiş ve eğitim sistemi içerisinde geniş bir yer edinmiştir. Hollanda, İtalya, Yunanistan, Avusturya ve İsveç medya eğitimini hızlıca benimseyen ülkeler olmuştur (Taşkıran, 2007).

Medya eğitimi veya okuryazarlığına eğitim kademeleri içinde yer veren ülkelerden biride Finlandiya'dır. Finlandiya da medya okuryazarlığı eğitimi ilk önce ilköğretim (1970) kademelerinde daha sonra lise eğitim müfredatında da yer almıştır (1977). Finlandiya medya eğitimi konusunda 1990'lara kadar önemli bir gelişme gösterememiştir. İsveç medya okuryazarlık eğitimine 1980'ler den beri, Danimarka ise 1970'den beri zorunlu bir ders olarak eğitim müfredatında okutmaktadır. Fakat Danimarka da medya eğitimi veya okuryazarlığından ziyade bilgi teknolojileri alanı daha çok ilgi görmekte ve eğitim anlayışı bunun üzerine kurgulanmıştır. Almanya da ise 1970 ve 1980'lerde medya okuryazarlığı ile ilgili yayınlar basılmıştır. 1980'lerden sonra Almanya da medya eğitimi veya okuryazarlığına yönelik bir ilgi artışı söz konusudur. Fransa diğer ülkelerden farklı bir yöntem ile medya eğitimlerine yer vermiştir. Sinemanın kullanımı ile medya araçlarını tanıtmışlardır buna karşın Fransa da bir medya eğitim programı söz konusu değildir. Bunun yerine farklı kademelerde yer alan konular çerçevesinde medya eğitimi konularına değinilerek işlenmektedir (Binark, Bek, 2007).

Medya eğitimi ve okuryazarlığı kısa bir sürede bütün ülkeler ve eğitim sistemleri tarafından benimsenen bir alan olmuştur. Dünyada hızlıca yayılıp araştırma ve eğitim

kademelerinde yer edinmeye başlamıştır. Bir trend haline gelen medya okuryazarlığı haklı bir popülerliğe kavuşmuştur. Bütün ülkeler medya okuryazarlığının önemini kavrayarak bu trende katılmıştır. Bu durum medya eğitimi ve okuryazarlığı için ciddi bir temel ve tecrübe alanı oluşturmuştur. Medya eğitimine ve okuryazarlığına yer vermeyi düşünen ülkeler biriken bu tecrübeden ve bilgi birikiminden yararlanmışlardır. Avusturya 1983'ten beri eğitim kademelerinde medya okuryazarlığı eğitimlerine yer vermektedir. Belçika ise 1970'te medya okuryazarlığı ile ilgili deneme uygulamalarına başlamıştır, bu denemler neticesinde 1990 yılında medya okuryazarlığı eğitim müfredatında zorunlu bir ders olarak yerini almıştır. İspanya da medya okuryazarlığı eleştirel yurttaşlık eğitimleri altında 1990 yılında başlamıştır. İsviçre de medya okuryazarlığı programı mevcut değildir. Bunun yerine seçmeli ders olarak okutulmaktadır. İtalya da ise medya okuryazarlığı derslerine eğitim programı içinde 1980 ve 1990 yıllarında yer verilmeye başlanmıştır (Binark ve Bek, 2007).

Avustralya medya okuryazarlığı eğitimine 1980'lerden itibaren okullarında bir ders olarak yer vermiştir. Okul öncesi dönem dahil bütün eğitim kademelerinde okutulan medya okuryazarlığı eğitiminde başarılı ülkelerden biridir. Medya okuryazarlığı dersi adıyla okullarda yer alan medya okuryazarlığı eğitimi 1990'lı yıllardan itibaren bütün okulların eğitim programlarında yer almıştır (Luke, 1999: 622).

Kanada da medya okuryazarlık eğitiminin renkli bir tarihi mevcuttur. Kanada medya okuryazarlığı alanında önemli gelişmeler ve başarılar sağlayan ülkelerden biridir. Medya okuryazarlığı alanındaki bu başarıları Kanada'nın sahip olduğu jeopolitik konumunun bir zorunluluğu olarak görmek mümkündür. Medyadaki içeriklerin büyük bir kısmını üreten bu özelliği sebebiyle birçok ülkeye kültür ihraç eden ABD'ye komşu olmaları medya okuryazarlığı alanında başarılı olmalarını (bir zorunluluk haline gelmiştir) sağlamıştır. Kanada da medya okuryazarlığın başlangıcı 1960'lı yıllarda ekran eğitimi adı altında başlamıştır. Her eyalet kendi eğitim müfredatı içinde medya okuryazarlığı alanına büyük bir önem vermektedir (Duncan, Pungente, ve Andersen, 2002).

Amerika Birleşik Devletleri'nde medya okuryazarlığının başlangıcı 1932'de New York Times gazetesinin 17 bin okula gönderilmesi ile başlamıştır. 48 bin öğretmen görev almış ve birçok basın kuruluşu bu projeye destek vermiştir. Amerika'da her

eyaletin farklı eğitim programına sahip olmasından ötürü ortak bir medya okuryazarlığı programı mevcut değildir. Fakat bütün eyaletlerde farklı disiplinler altında medya okuryazarlığı ders işlenmektedir (Topuz, 2007).

2.1.4.1 Türkiye’de Medya Okuryazarlığı Tarihi

Dünya’da medya araçlarının eğitim içerisinde nasıl kullanılacağına yönelik arayışlar Türkiye’de de tartışılmaktaydı. Medya araçlarının sahip olduğu özellikler eğitim amaçlı kullanımını cazip hale getiriyordu. Özellikle gazete, dergi ve radyonun eğitim amaçlı kullanımı, medya araçlarının eğitim amaçlı kullanımına örnek olarak verilebilir. 1933 yılında Muvafık Uyanık’ın *Yeni Okulun Ders Vasıtalarından Gazete* adlı eseri Türkiye’de de medya araçlarının eğitimi destekleme noktasında nasıl kullanılacağı fikrinin çok eskiden tartışıldığını göstermektedir (Asrak Hasdemir, 2012). Uyanık bu eserinde gazetelerin okullarda bir ders vasıtası olarak nasıl kullanılacağını tartışmış ve farklı ülkelerden örnekler vererek açıklamıştır. Bununla beraber ilerleyen yıllarda Radyo, Televizyon gibi araçlarında eğitimde kullanımı yaygınlık kazanmıştır. Medya eğitimine evrilen medya araçlarının eğitim, öğretim amaçlı kullanımı ülkemizde bir durgunluk dönemine girerken diğer ülkelerde medya ve medya eğitimi ile ilgi pek çok çalışma ve analiz gerçekleştirilmiştir. Bu durum medya eğitimi ile ilgili pek çok anlayış ve paradigmanın doğmasını sağlamıştır. 1960 yıllardan başlayarak 1990 yıllarda büyük bir atılımla devam eden medya eğitimi ve okuryazarlığı Türkiye’de 2000’li yıllarda tekrar tartışılmaya başlanmış ve konu ile ilgili arayışlara girilmiştir (İnal, 2009).

Medya okuryazarlığı ile ilgili merak ve ilgi uyandıran en önemli adımlardan biri Radyo Televizyon Üst Kurulu’nun (RTÜK) 21 23 Şubat 2003 yılında yapmış olduğu iletişim şurasındaki medya okuryazarlığı ile ilgili konu başlığının tartışılması ve sonuç bildirgesinde yer alması olmuştur. Bu karar ile beraber medya okuryazarlığı alanı önem kazanmış ve konuya dair yeni arayışlar başlamıştır (Altun, 2010).

RTÜK’ün 2000 yılında medya okuryazarlığı ile ilgili yapmış olduğu önemli çalışmalardan biride simge çalışmasıdır. Bu çalışma ile izler kitlenin medyadaki içerik unsurlarından haberdar olması ve bilinçli tercihlerde bulunmasına yardımcı olmak amacıyla Akıllı işaretler oluşturulmuştur. Neticelendirilen simge çalışması

medya okuryazarlığı alanında önemli bir adımı oluşturmaktadır. Çünkü Akıllı işaretlerle çocuk ve gençlerin medya içeriklerinin zararlı yönlerinden haberdar olmaları ve bilinçli bir şekilde medya yayınlarının zararlı içeriklerine karşı sorumluluğu paylaşmaları hedeflenmiştir. Bilinçli içerik izler kitlesi yaratma sürecinin önemli bir noktasını teşkil eden Akıllı işaretler amaç bakımından önemlidir. Buna ek olarak internetin içerik olarak taşıdığı risklere karşı çocuk ve gençleri bilinçlendirmek ve internet kullanımının doğru ve güvenilir yapılmasını sağlamak için “Çocuklarımız İçin İnternet Güvenliği” çalışmasını gerçekleştirmiştir. Bu sayede güvenli internet kullanımı ile ilgili uyulması gereken kurallar ve yapılması gerekenler irdelenmiştir (Altun, 2010).

2004 yılında Devlet Bakanlığı bünyesinde kurulan çeşitli sivil toplum kuruluşlarının ve Üniversitelerinin de yer aldığı Şiddeti önleme platformunda Radyo Televizyon Üst Kurulunun önerisiyle okullarda ilk defa medya okuryazarlığı derslerinin okutulması önerilmiştir. 2004 ve 2006 yıllarında farklı ülkelerdeki programlar ve yapılan çalışmalar incelenip bu konuda bir birikim oluşturulmak sağlanmıştır (Taşkıran, 2007). Medya okuryazarlığı eğitimi programlarının ve çalışmalarının incelenmesi sonunda RTÜK, MEB ve Talim Terbiye kurulu ve İletişim Bilimleri Akademisyenleri ile beraber “Medya Okuryazarlığı dersi Taslak Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu” oluşturulmuştur. Hazırlanan bu taslak öğretim programı ve öğretmen kılavuzu 31.08.2006 tarihinde MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nda görüşülerek kabul edilmiştir (RTÜK, 2016). Bu adımla beraber Medya okuryazarlığının ilk öğretim okullarında bir ders olarak okutulmasının önü açılmıştır. Bu durum medya okuryazarlığının beceri boyutunun bireylere aktarılması açısından son derece önemlidir. Medya okuryazarı bireyler yetiştirmek bir ders programının tek başına yapabileceği bir faaliyet değildir. Medya Okuryazarlığı dersi paydaşlardan sadece bir tanesidir.

25 28 Mayıs 2005 tarihinde Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından gerçekleştirilen I. Uluslararası Medya Okuryazarlığı konferansı, Ülkemizde medya ile ilgili yapılan önemli çalışmalardan biridir. Özellikle Medya Okuryazarlığının bütün boyutlarıyla anlaşılması ve sahip olduğu önemin fark edilmesi açısından sonuç bildirgesinde Medya Okuryazarlığı ile ilgili bir dersin açılmasının önerilmesi ve bu konuda akademik bir birikimin sağlanması için çalışmaların yapılmasının tavsiye

edilmesi kararları alınmıştır. Bu çalışma Türkiye'deki Medya okuryazarlığı süreci için önemli bir kilometre taşıdır (Altun, 2010).

Seçmeli Medya Okuryazarlığı dersi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim müfredatına alınmıştır. 2007-2008 eğitim öğretim yılında Medya Okuryazarlığı dersinin seçmeli ders olarak ilköğretim 6,7 ve 8 sınıflarında bir defaya mahsus olmak kaydıyla okutulmasına başlanmıştır. 25 Haziran 2007 tarihinde 108 öğretmen hizmet içi eğitime alınmıştır. RTÜK tarafından medya okuryazarlığı dersini tanıtan bir tanıtım filmi hazırlanıp yayınlanmıştır. Bu tanıtım filminin amacı veli ve öğrencilere dersi tanıtmak ve bu sayede daha fazla tercih edilmesini sağlamaktır (İnal, 2009).

2.1.5 Medya ve Çocuk

Medya araçları toplumu tam anlamıyla kuşatmıştır. Toplumsal alan için büyük bir kolaylık ve fayda kolonisi taşıyan bu kuşatıcı eylemsellik, medyanın etkilerini de artırmıştır. Toplumun bütününe etki eden medya mesajları bazı grupları çok daha şiddetli etkileyebilmektedir. Bu gruplardan biri kuşkusuz çocuklardır. Çocuklar gelişimin ve değişimin ana merkezinde yer alırlar, bu sürecin başında olmaları, onları bazı zararlı etkilere karşı açık hale getirmektedir. Toplumu her yönüyle kuşatan medya, çocukluk çağını tabiri caizse işgal etmiş durumdadır. Çocukların gelişimine ve öğrenme faaliyetlerine etki eden dinamikler Aile, okul ve arkadaş çevresi şeklinde sıralanabilir. Fakat medya ve gelişen kitle iletişim araçları bu faktörlerin tamamını kapsamaktadır.

Çocuğun gelişim sürecine etki eden toplumsal dinamikler arasındaki medya bütün süreçleri etkileyen baş köşedeki yerini almıştır (Ertürk 2011).

Çocuğun gelişim sürecine etki eden dinamiklerin oluşturduğu insicamda medya bütün parçaları etkileyen bir kapsama sahiptir. Bütün paydaşları etkilemekle kalmayıp süreci doğrudan etkileyen en önemli konumda yer almaktadır.

Bu durumun nedeni teknolojideki hızlı gelişim ve değişimin toplumsal süreçleri belirleyici bir biçimde değiştirmesidir. Teknolojik gelişmelerin hızlı yaşandığı önemli alanlardan biri iletişim alanı oluşturmaktadır. İletişim alanındaki bu hızlı değişim beraberinde enformasyon dağılımını ve etkinliğini güçlü bir konuma

getirmektedir. Gelişen kitle iletişim araçlarının enformasyon aktarımı toplumsal dinamikleri değiştirip dönüştürmektedir (Atabek 2001).

Medyanın çocukların gelişimi üzerindeki etkisi çevresel etkiler kapsamında değerlendirilmektedir (Ertürk 2011). Çocuğun yaşamını devam ettirdiği çevre, çocuk üzerinde etkili olan birçok dinamiği barındırmaktadır. Bu dinamiklerden en etkili olanlardan biri medyadır. Medya bu konuda etkinliğini her geçen gün artırmaktadır. Bronfenbrenner (1979) 'in "Ekolojik Sistem Teorisine" göre çocuğun etrafı bir ekosistem kurgusu tarafından şekillendirilen öğelerden oluşmaktadır.

Medya araçları bu ekosistem kurgusunun önemli öğelerinden biri olarak çocuğun öğrenme, gelişme ve sosyalleşmesi üzerinde büyük çevresel bir etki oluşturmaktadır. Yeme, içme, giyim tarzı, oyun kurgusu ve canlandırılan karakterler üzerindeki bu çevresel ekosistemde medya büyük bir alan hakimiyeti kurmuştur. Medya araçları kurguladıkları mesajlarla duygu düşünce ve davranışlarda değişiklikler oluşturabilmektedir (Singer ve Singer, 1998 Akt Ertürk, 2011)

Çevrenin etkileyici bir faktör olarak insan hayatında yer edinmesi, onu yaratan toplumdaki bağımsız düşünülemez. Toplumsal bellek ve yaşantılar çevreyi oluşturan en önemli unsurlardır. Bu noktada zamanın ruhu, çevreyi etkin kılan öge ve ekipmanlarla donatmaktadır. Her zaman diliminde toplumsal hayatı ve kamusal alanı dönüştüren araçlar bu görevi üstlenmektedir. İçinde bulunduğumuz zaman diliminde kitle iletişim araçlarının birden çok türü toplumsal çevreyi şekillendirmektedir. Şekillenen çevreyle beraber çocuklardaki büyüme ve gelişmede zamanın ruhuna göre değişiklikleri kapsayarak şekillenmektedir.

Bir çocuğun yaşamı, sınırlı bir çevrede stabil ve basit öğrenmeler ile gelişmeler kaydetmektedir. Çocuğun kendi çevresinde ebeveynleri, kardeşleri, aile üyeleri, kan bağı olmayan yetişkinler ve arkadaşları ile etkileşimde bulunarak gelişmeler gösterir. Ev ortamıyla başlayan küçük çevre komşular, diğer çocuklar ve resmi okullarla büyüyerek devam eder.

Küçük çocuklarda duygu ve düşüncelerin ayrımı söz konusu değildir. Gerçeklikleri değerlendirme kabiliyetleri zamanla beraber gelişir. Deneyimsel yaşantıların azlığı nedeniyle etrafında medyadan gelen olayları gerçeklik kurgusuna göre algılamayan çocuk, medya araçları vasıtasıyla kendisine ulaşan kurgu mesajları kendi hayal

dünyasındaki gerçekliğe göre yeniden kurgulayıp alır. Bu kurgu mesajların neden olduğu korkuları ve gerçeklikleri bir yetişkine göre çok daha şiddetli bir şekilde yaşar ve hissederek. Yeni oluşturulan deneyimsel öğrenme yaşantılarını bütün korku ve gerçekliği ile hızlı ve yoğun bir duygu durumu yaşantısı ile deneyimsel öğrenmeyi gerçekleştirirler(Hoffner,1997).

Medyada kurgulanan mesajlar genellikle yetişkinlerin algı düzeyleri, beğenileri ve istekleri doğrultusunda kurgulanıp hazırlanır. Kurgulanan bu mesajların içerikleri çocukların algı düzeyi ve mesajları düzenleme kapasitelerini aşar. Mesajın akış planı, kurgusu ve soyut kavramsal yapısı çocuklara uygun olmadığı için onların algı dünyalarında bir yere sahip değildir (Ertürk 2011).

2.1.5.1 Medya ve Çocuğun Gelişim Dönemleri

Çocukların gelişim sürecinde kategorik anlamda kitle iletişim araçlarından nasıl etkilendiğini belirtecek olursak.

Kitle iletişim araçlarının davranışsal etkileri: *katarsis, taklit ve duyarlılık- duyarsızlık* gibi durumları kapsamakta.

Kitle iletişim araçlarının duygusal etkileri: *heyecansal geçişler, korku ve kaygıyı* ifade etmekte

Kitle iletişim araçlarının bilişsel etkileri: yerleştirmekte oldukları *inançları, değerleri ve düşünceleri* kapsamaktadır (Ertürk 2011).

Çocuğun gelişim ve büyüme döneminde davranışsal, duyuşsal ve bilişsel alanların geliştiği kritik dönemler mevcuttur. Bu dönemlerin kritik eşiğinde meydana gelen gelişim ve değişimler sonraki kritik dönemlerin oluşumları ve kazanımları için birincil adım görevi görmektedir. Çocuğun gelişim dönemlerindeki bu kritik evreler esnek sınırlara sahip olmakla beraber eksik veya yanlış doyum ve alımlamalar çocuğun gelişimi için olumsuzluklara neden olabilmektedir.

Çocuklar yetişkinlerin bir prototipi değildir. Dünyayı farklı algılamakta ve farklı düşünce yapılarına sahiptirler. Başka bir deyişle çocuklar yetişkinlerden daha ilkel bir düşünce yapısına sahip olan küçük yetişkinler değildir. Çocukların kendilerine özgü kurguladıkları bir dünya ve yaşam pratikleri vardır (Morgan, 1999).

2.1.5.1.1 Duygusal Gelişim ve Medya

2.1.5.1.1.1 0-3 Yaş Duygusal Gelişim ve Medya

Bu dönemde bebekle geçirilen zaman, onun kişileri tanmasına ve bireyler arasındaki iletişimi öğrenmesini sağlayan mekanizmaların gelişmesine yardımcı olur. İletişimin temeli olan konuşma bu dönemde şekillenir. Bu dönemde uzun süre medya araçlarına maruz kalan çocuk sosyal ve duygusal gelişiminde aksaklıklar yaşayabilir. Bu dönemde anne babaların çocuğun beslenme ve uyutma aktivitelerini televizyonun önünde yapmaları ileriki yaşlarda çocuğun beslenme ve uyku problemleri yaşamasına neden olabilir.

Küçük bir çocuğun hayatının ilk evreleri dar bir daire sınırları içinde ve basamaklar şeklinde gelişme kaydeder. Çocuğun ilk gelişim halkası aile ortamıdır. İlişki kurulan kişiler çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan anne baba ve diğer kan bağı olan kardeşlerdir. Çocuğun bütün öğrenme yaşantısı küçük çemberdeki öğrenmelerin üzerine inşa edilerek medyana gelen bir süreci kapsar. İçinde bulunduğu çevre genişledikçe öğrenme yaşantıları da çeşitleyerek artar. Bu öğrenmeler bir bütün olarak meydana gelir. Meydana gelen öğrenme yaşantılarının temelini sosyal ilişkiler oluşturur. Çocuğun bütün ön öğrenmeleri kurulan sosyal etkileşim ve ilişkiler sonucu meydana gelir. Çocuğun büyümesine paralel olarak sosyal öğrenme çevresi de genişleyerek büyür.

Bu dönemde çocuğun anne ile zaman geçirmesi, sevgi ilişkisini kurması ve duygusal yakınlık içinde olması güven duygusunun gelişimi için çok önemlidir. Annenin teknolojik medya araçları karşısında uzun zaman geçirmesi çocuğun bu dönemde gelişimi için yararlı olan bağlanma koşullanmasını engeller (Rideout ve Hamel, 2006).

2.1.5.1.1.2 3-7 Yaş Duygusal Gelişim ve Medya

Duygusal gelişim farklı dönemlerde ve ortamlarda meydana gelir. Çocuk dış dünyaya adım attığı andan itibaren kendi akranları ile kurduğu ilişkileri sosyal bir ağ şeklini alarak öğrenmelere ortam yaratır. Kurulan arkadaşlık ilişkileri bireyin sosyal duygusal gelişimi için hayati öneme sahiptir. Yakın akrabalar ile kurulan ilişki ve

etkileşimden farklı bir özelliğe sahiptir. Yeni bir öğrenme evreni kuran çocuk, yaparak yaşayarak sosyal ilişkileri deneyimleme fırsatı edinir. Bu deneyim çocuğun sosyalleşmesi ve sosyal ilişkileri için büyük bir öneme sahiptir (Hay, Payne ve Chadwick, 2004).

Bu dönemde çocukta çevrelerindeki arkadaşlara yönelik yüksek bir ilgi artışı söz konusudur. Çocuk için aile hala merkezi bir konumda yer almaktadır. Kişisel kontrol, bağımsızlık ve öz bakım duyguları bu dönemde gelişip yerleşmeye başlar. Oyunlarda yaratıcılık ve hayallerde kurgu çok daha detaylıdır (Bayhan ve Artan 2004). Okul öncesi çocukların kurdukları arkadaşlık ilişkileri ve akran grupları ile etkileşimleri oyun ortamında medyana gelir. Oyun çocuklar için vazgeçilmez bir aktivitedir. Oyun kendi başına bir öğrenme dünyasına ev sahipli yapmaktadır. Çocuğun bütün gelişim boyutlarını etkileyen ve eşsiz bir öğrenme ortamı yaratan oyun dil gelişimi, bilişsel gelişim ve sosyal beceriler için pratik bir alan oluşturur. Çocuğun kişilik özelliklerinin gelişmesine de olumlu katkı sağlar (Hughes, 2010). Çocuğun empati becerisinin gelişmesini sağlayan oyun zihinsel aktivite gerektiren bir süreci kapsamaktadır. Çocuk başkalarının gözünden dünyaya bakmayı ve kendini onların yerine koymayı öğrenir.

Çocuğun oyun dünyasındaki kazanımlarını ifade eden Vygotsky (1978) çocuğun her gün kendi sınırlarını aştığını, içinde bulunduğu yaşın ötesine geçtiğini, günlük rutinlerinin kalıplarını kırdığını ve dünya için daha büyük bir beden edindiğini belirterek dile getirmiştir.

Çocuğun dış dünyaya attığı adımın kapısı diğer akranları ile kurduğu oyun ilişkileri ile açılmaktadır. Çocuk için diğer akranlar oyun dünyasının birer ferdi olarak görülür ve her bir oyuncu çocuk için çok kıymetli ve değerlidir. Oyun ortamında farklı becerileri ve kazanımları edinen çocuk çok yönlü bir etkileşim kümesinde yer alır. Diğer akranlar ile kurdukları iletişim çocuk için diğer insanlar ile bağ kurmanın küçük bir simülasyonu görevi görmektedir. Sosyal ortamın gereklerini anlayıp ona göre davranmayı ve meydana gelen sorunların çözüm yollarını ve diğer insanlar ile uzlaşmanın provasını yapmış olurlar. Bu öğrenme ortamını medya araçları ve içerikleri oluşturmaktan çok uzaktır. Çocuğun medya ile bu duygusal gelişim alanından uzak kalması çocuk için büyük olumsuzluklar meydana getirmektedir.

Bu dönemin en büyük gelişimi dildeki gelişim ve kelime kazanımlarıdır. Bu dönemde çocuğun televizyon izlemesinin dil gelişimine katkı sağladığını, kelime bilgisini artırdığını ortaya koyan araştırma bulguları bulunmaktadır. Fakat aşırı televizyon izlenme durumunda çocuğun sosyalleşmesi, yakın arkadaş gurupları ile diyalog kurması ve adaptasyon sorunlarının yaşanabileceğini ve dildeki gelişimlerin gerilemesine neden olacağını ortaya koyan çalışma bulguları da mevcuttur (Pasquier, Buzzi ve ark, 1998).

Çocuğun diğer akranları ile kurduğu oyun ilişkisi her zaman için yeni öğrenme ve becerilerin kazanıldığı bir öğrenme ortamı barındırmaktadır. Çocuğun kurduğu arkadaşlık ilişkilerinde her zaman anlaşmazlıklar ortaya çıkacaktır. Bu durum çocuğa ilişkileri sürdürmek ve medyana gelen anlaşmazlıkları çözmek için yaratıcıklar ve öğrenmeler medyana getirir

Bu dönemde korku ve kaygı duygularının oluştuğu ve çocuğun yaşantısında yoğun olarak yer edindiği bir dönemdir. Korkuların oluşumu ve kaynağı değişkenlikler gösterebilmektedir. Korkuların kaynağı kimi zaman bir masaldaki yaratıklar, korku hikayelerindeki öcüler veya televizyon kurgusundaki herhangi bir sahne korkunun oluşumunu tetikleyebilir. Bazen bu korkuların kaynağı çocuğun kendi hayal dünyası da olabilmektedir (Bayhan ve Artan 2004). Çocuğun aşırı televizyon izlemesi ve sürekli televizyondaki olumsuzluklara maruz kalması sahip olduğu korkuları artırabilir. Bu konudaki en büyük tehlike televizyon kurgusu içinde çocukların gerçeklik ve kurgu sınırını fark edememeleri ve her şeyi gerçek algısı içinde düşünmeleridir. Medya araçlarında şiddet ve korku sadece kurgu içeriklerin sorunu olmaktan çıkmıştır. Haberler ve görseller gerçek hayattan şiddet ve çocuklarda korku uyandıracak görüntüleri büyük bir iştah ve yarış içinde akşam bütün aile fertlerinin önüne sermektedir.

Çocuklar fazla televizyon izlemeyi alışkanlık ederlerse ve bu alışkanlık küçük yaşlardan itibaren başlarsa bu durum çocuklar için, özellikle korkuların pekişmesi ve yeni korkuların yerleşmesi için büyük bir problem yumağına dönüşür. Bu problem yumağında çocuk hayatın sanıldığından daha büyük korkular içerdiğini düşünüp var olan korkularını pekiştirecektir (Gerbner ve Gross 1976). Fazla televizyon izleyen çocukların az televizyon izleyen çocuklara göre korku, kaygı ve şiddet duygularını

yoğun yaşamlarının nedeni televizyon kurgusunun temel ögesinin şiddet, korku ve merak üzerine yapılandırılmış olması ile ilgilidir (Wie, 2007).

2.1.5.1.1.3 7-12 Yaş Duygusal Gelişim ve Medya

Bu yaş aralığı çocukların okul hayatına adım attıkları bir evreyi kapsamaktadır. Çocuk için okul ortamı hayatın yeni bir boyutunu temsil etmektedir. Ortama uyum sağlamaya çalışan çocuk farklı beceri ve yeteneklerin gerekli olduğunun farkına varıp yeni beceriler edinir. Karmaşık düşünce yapısı, olaylar karşısında davranış geliştireme ve diğer çocuklar ile iletişim kurma becerileri edinirler. Bu döneme kadar çocuk küçük bir ortamda bulunduğu için kişilik olarak ben merkezci bir yapıya sahiptir (Özdoğan, 2009).

Çocukta öz saygı ve benlik kavramı gelişmeye başlar. Çocukta gelişen benlik kavramı ile birlikte, çocuk zayıf ve güçlü yanları tutum ve değerleri belirginleşir. Çocuklar okulda ve okul arkadaşları ile daha çok zaman geçirerek ilişki kurarlar (Swann, Chang- Schneider ve McClarty, 2007).

Bu dönem bireyin benlik algısının gelişip güçlendiği, kendi varlığını anlamlandırıp yetişkinliğe geçiş çabalarının yaşandığı ve deneyimsel öğrenmelerin büyük bir önem kazandığı dönemdir. Birey kendi arkadaş çevresinde kendi kurduğu ilişkilerle toplumsal alanda deneyim kazanmaya ve kendi gerçekliklerini yaratmaya başladığı dönemdir. Okul ve arkadaşlarla geçirilen vakit aile ile geçirilen vaktin önüne geçmiştir. Çünkü birey zamanın büyük bir kısmını okulda geçirmektedir. Rol model aldıkları birey ve kişilere özenme eğilimi söz konusudur. Medya araçları bu konuda geniş bir katalog imkânı sunmaktadır. Özellikle severek takip ettikleri dizi veya film karakterlerine özenme çabası içerisindedirler. Bu durum yeme, içme, giyim ve konuşmaları üzerinde bariz bir değişikliğe neden olmaktadır. Gerçek hayatın farkında olmaları sahip oldukları korkuların devamlılığına neden olmaktadır. Aile ile beraber medya tüketimi sırasında ailenin sahip olduğu korku ve kaygıları anlayıp onlarda etkilenmektedirler (Bayhan ve Artan 2004). Birey bu dönemde tam anlamıyla bir hayat deneyimi ve tecrübesine sahip olmadığı için maruz kaldı görüntülerin etkisinde kalamaktadır. Korku, şiddet ve kaygı görüntüleri ve anlatılarının neden olduğu güvensizlik duygusu bireyin kazanmış olduğu becerilerde

gerilemeye neden olabilir. Özellikle anne ve baba bağımlılığı ve evden çıkma korkusu sosyal gelişimsel zararlar ve gerilemelere neden olabilir (Valkenburg, Cantor ve Peeters, 2000).

Birey aşırı medya kullanımı nedeniyle sosyal çevre, eğitim hayatı, arkadaşlık ilişkileri ve bireysel gelişiminde aksaklıklar ve sorunlara yaşayabilir (Ertürk 2011).

2.1.5.1.2 Bilişsel Gelişim ve Medya

Biliş, yaşadığımız çevre ve dünyayı anlamlandırmak için kullanılan zihinsel yetilerin oluşturmuş olduğu bütüncül bir yapıdır. Bu yapı çeşitli zihinsel aktiviteler ve süreçleri kapsamaktadır. Düşünme altyapısı kullanılarak gerçekleştirilen bütün eylemler biliş kapsamında değerlendirilmektedir. Okuryazarlık, yaratıcılık, problem çözme, akıl yürütmeler ve hafıza aktiviteleri söylenebilir (Morgan 1999).

Biliş organizmanın çevresindeki olaylar veya nesnelere dair veri ya da farkındalık kazanması ve bunu kavrayış ve problem için kullanma süreci veya süreçleridir (Ramachandran 2016). Bilişsel gelişim, büyüme ve gelişme kapsamında yaşantılarda meydana gelen öğrenmelerin zihinsel dünyadaki bağlantılarla kurduğu ilişkiler sürecidir (Yavuzer 2013). Çocukların dünyayı kavramasını sağlayan mekanizma bilişsel süreçlerdir. Çocuklar kendi deneyimsel öğrenmeleri sonucu keşfettikleri şeyleri anlayıp kavrayabilirler. Çocuklarda büyüme ve gelişmeye bütüncül bir şekilde beraber gerçekleşir. Zihinsel gelişime büyüme ve gelişmenin odak noktasında yer alır. Bütün çocuklarda bilişsel gelişim farklı hızlarda medyana gelir. Bunda çevre, aile ve bireysel farklılıklar gibi faktörler etkilidir (Morgan 1999).

2.1.5.1.2.1 0-2 Yaş Bilişsel Gelişim ve Medya

Bilişsel gelişim kuramcılarının en önemli isimlerinden biri olan Piaget'e göre bütün çocuklar çevrelerini anlamlandırma ve etkileşim kurma mekanizmalarına sahip olarak doğar. Çocukların bilişsel yapılarında şema adı verilen yapıların olduğunu ve bu şemaların davranış ve düşünme yapılarını şekillendiğini dile getirmiştir. Dünya ile girilen etkileşimde görüş inşa etmede ve eylemleri gerçekleştirmede şemaları kullanırız. Çocuk karşılaştığı bütün olay ve nesnelere bu şemalar vasıtasıyla biçimlendirmektedir. Bebeklerin yeni karşılaştıkları bir nesneyi nasıl tanıdıklarını

belirten Piaget; çocuklar geliştirdikleri şemalardan yararlanırlar. Nesneyi sallayıp çıkardığı sesi, yumuşak veya sert olup olmadığını veya tadının nasıl olduğunu anlamak için ısıracağını ve bu şekilde karşılaştığı nesneyi varolan şemalar ile tanımlayacağını belirtmiştir (Lindberg-Ahioğlu2011).

Piaget, gelişimi çocukların çevrelerindeki nesnelere manipüle etmeleri ve onlarla girdikleri etkileşim sonucu ilerleyen bir süreç olarak tanımlamaktadır. Eylem bilginin kaynağını oluşturmaktadır (DeVries, 1997; Wadsworth, 2004).

Vygotsky'nin öğrenme ve gelişim ile ilgili düşüncelerine baktığımızda, öğrenmenin gelişimden önce geldiğini belirtmiştir. Vygotsky, öğrenmeyi başkaları tarafından kasıtlı öğretim yollarıyla sembol kazandırma süreçleri olarak betimlemiştir. Gelişim ise çevrede olanlardan yardım almaksızın düşünce geliştirmek ve karşılaşılan problemleri çözmek için öğrenilen sembollerden yararlanmayı ifade etmektedir. Vygotsky gelişim sürecinin ilk adımı olarak çocuğun, hareketler ve seslerin mesajlar taşıdığının farkına varması olarak belirtmektedir. İkinci adımı pratik alışkanlıklar kazanma süreci oluşturmaktadır. Bebekler çevrelerinde onlarla ilgilenen anne ve babalarının mimik ve jestlerini pratik olarak taklit ederler. Okul öncesi dönemdeki çocuklar dil yapılarındaki gelişmelere bağlı olarak çevrelerindeki akran ve yetişkinlerle diyaloglar geliştirmeye başlarlar. Bir sonraki adımda çevrelerinden destek veya yardım almadan semboller yoluyla düşünceler geliştirip, problemleri çözmeyi öğrenirler. Vygotsky'ye göre bilişsel gelişim, davranışlarımızı kontrol etmek için düşünsel anlamda bireyin içinde bulunduğu kültürel etkileşim kalıplarını fark etmeyi ve bunu kendi düşünsel alanını oluşturmak için kullanmayı pratikleştirme olarak değerlendirmektedir. Bu yönüyle öğrenmenin sosyo-kültürel doğasına dikkat çekmektedir (Vygotsky, 1978).

Bu dönemde bebeğin düşünsel yapısı fiziksel hareketler ile bağlantılıdır. Doğumdan itibaren dünyayı anlamlandıran ve açıklamaya çalışan bilişsel şemalar geliştiririz. Kortekste üzüm salkımları gibi şekillenen şemalar beyindeki en temel bilgi oluşumlarının başlangıcını oluşturmaktadır. Farklı deneyimsel öğrenmeler farklı üzüm salkımlarına benzer şemalarda saklanır ve her deneyimsel öğrenme bilişsel yapıda saklandığı şemaya dahil olarak orayı zenginleştirerek güçlendirir. Hayatın devam eden süreçlerinde bebek bu şemalardan yararlanarak hayatı bütün halinde algılayıp kategorilendirir (Senemoğlu, 2003).

Çocuğun öğrenme sürecindeki bazı adımlarda şemaların karşılaşılan yeni durumu tanımlamada yetersiz kaldı görülmektedir. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan çocuk yeni bilgi ve deneyimler edinerek sahip olduğu şemaları dönüştürmeye başlamaktadır. Uyum olarak adlandırılan bu süreç öğrenmeyi de kapsamaktadır. Piaget öğrenmenin bu süreç ile meydana geldiğini belirtmektedir. Uyuşmasızlıklar meydana geldiği zaman çocuk için yeni bir öğrenme fırsatı meydana gelmektedir (Wadsworth, 2004).

Bu dönem Piaget sensori motor dönemi olarak tanımlamaktadır. Çocukları çevrelerini duyar ve motor davranışları ile tanımlayıp keşfetmektedir. Bu dönemde olay ve nesnelerin zihinsel temsilleri oluşmaya başlamaktadır. Çocuk eylemleri ve davranışları üzerinde düşünme pratikleri yapmaktadır. Dönemin sonunda çocuk nesnelerin sürekliliğinin farkındalığını kazanmaktadır. Çocuk gördüğü nesnenin koparıldığında, nesnenin varlığının devam ettiğini bilmektedir. Nesnenin varlığı zihinde sembollerle korunmaya ve düşüncede varlığı devam ettirilmektedir (Wadsworth, 2004).

Medya araçları içerisinde bebeklerin hayatlarının ilk dönemlerinde eşlik eden televizyon bilişsel gelişimi olumsuz anlamda etkilemektedir. Özellikle bilişsel gelişimin zihinde yapılandığı şemaların oluşumunu olumsuz olarak geriletebilmektedir. Bu dönemde bebekler yavaş öğrenen ve buna bağlı olarak gördükleri bütün nesne ve kişileri belleklerine yerleştirmektedirler. Televizyonda görsel ve nesnelerin büyük bir hızla akması bebeklerin bunları takip edememelerine neden olur bu hızlı görsel akış yeni yeni oluşmaya başlayan şemalarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Gördüklerinden anlam kuramayan bebeğin algılarında kopukluklar medyana gelir. Bu olumsuzluklar bebeğin dikkat sürekliliğinde kopukluklara neden olmaktadır. Fiziksel beyin gelişimini olumsuz etkilenen aşırı medya tüketimi ileriki yaşlarda çocuğun dikkat dağınıklığı sorunu yaşamasına neden olur (DeGaetano, 2007).

Televizyonun dikkat dağınıklığı yaratmasının nedeni çocukların zihinlerinde inşa edilen üç boyutlu zihin dünyalarına iki boyutlu yapay kurgunun hızlı ve yoğun geçişler sağlayan yapısı ve bunun çocuklara daha kolay cazip gelmesidir. Fakat bu durum beyin fonksiyonlarının erken uyarılmasına ve uyarılan fonksiyonların iki

boyutlu algı akışına maruz kalması ve hızlı geçişleri takip edememesi üç boyutlu algı mekanizmasının bozulmasına ve dikkat dağınıklığına neden olmaktadır.

Bu dönemde bebek üç boyutlu ve yavaş yaşamın gerçekleşen algılarını deneyimlemelidir. Üretilen medya kurguları buna uygun olmalıdır. Yavaş kurgu geçişlerinin yer aldığı tekrarların sarmal bir şekilde öğrenmeyi ve algılamayı kolaylaştırdığı televizyon programları kurgulanmalıdır. Bu doğrultuda yer alan bir medya içerik oluşumu bebeklerin televizyon karşısında daha az olumsuz etkilenmelerine zemin hazırlayacaktır. Böylece çocuklar medyanın yapısını işlevlerini ve mesajların anlamlandırılmasının farkına erken yaşlarda varabileceklerdir (Muray, Muray 2008 Akt Ertürk, 2011).

Bu dönem çocuklarının medya araçları ile yoğun bir ilişki kurmamaları sağlanmalıdır. Bebek medya araçlarının aşırı tüketildiği bir ortam da olduğunda zararların etkilerinden bahsedilebilir. Çünkü bu dönemde bebek için sadece onu besleyen uyutan ve ihtiyaçlarını gideren anne odak noktasıdır. Bebek için televizyon hiç kimsedir. Fakat aile ortamında yoğun medya araçlarının kullanımı bebeği ilk günden itibaren medyanın etkilerine açık hale getirmektedir. Etrafını dairesel olarak algılayıp keşfetmeye başlayan çocuk dikkat çeken nesnelere yönelir. Oyuncaklar, aile bireyleri ve evdeki eşyalar. Bebeğin öğrenme coğrafyasına küçük bir pencereden iki boyutlu ilginç bir dünyanın kurgusunu taşıyan televizyon bütün ilginin kaynağı haline gelmektedir.

Herhangi bir zaman sınırlaması olmadan bebeklerin medya araçlarına maruz bırakılmaları dil anlam oluşumu, cümle kurgusunu, ses çıkarma, heceleme ve konuşma yetilerinin gelişimlerini aksatabilir, geciktirebilir veya geriletebilir. Konuşmayı yeni deneyimleyen çocuğun televizyona bakması süreci kısaltma riski doğabilir. Kısa zamanda öğrenmesi gerekenden daha fazla kelime ve öğrenme gerçekleştiren çocuk ileriki yıllarda okuma ve yazmayı öğrenmeye konusunda yeterli çabayı göstermeyebilir (Öztürk, 2006).

Medya dili çok sesli, renkli, hızlı akan ve gürültülü bir yapıya sahiptir. Medya ortamlarının uzun zamandan beri keşfettiği bütün araçlarının birleşiminin bir bütünü olan bu dil, gösterinin en büyük ögesini oluşturmaktadır. Mesajların içeriğini oluşturan yaratıcı dilin kullandığı sesler, görüntüler, renkler ve kelimeler bir bütün

oluştururlar fakat medya araçlarının her birinin oluşturduğu kültür ve oluşum farklıdır.

Bebeklerin medya ile sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesi için onlara uygun bir medya kurgusu oluşturulmalıdır (Singer ve Singer,1998 Akt Ertürk, 2011). Çocuklar için oluşturulan medya içeriğinin reklam ve ticari kaygıdan arındırılmış olması gerekmektedir. İçeriklerin satın alma ve ekran bağımlılığını yaratmayacak bir amaç etrafında şekillenmesi bilinçli bir medya tüketimini mümkün kılabilir.

2.1.5.1.2.2 2-7 Yaş Bilişsel Gelişim ve Medya

İşlem öncesi dönem olarak adlandırılan bu yaş aralığında, zihin somut düşünce kalıplarını daha baskın bir şekilde kullanmaktadır. Soyut düşünme fazla gelişmemiştir ve nesnenin devamlılığı zihinde kazanılmamıştır. Çocuk kaybolan herhangi bir nesnenin varlığını düşünmemektedir. Fakat ilerleyen zamanlarda nesne devamlılığını kazanmaya başlar. Sembolik düşünme kalıpları zamanla birlikte gelişkin ve komplike bir yapıya doğru ilerlemektedir. Mantık öncesi dönem olarak nitelendirilen bu yaş aralığında mantıksal düşünme yapıları henüz gelişmemiştir (Morgan 1999).

Çocuklar bu dönemde nesnelere için temsili sembolleri kullanabilmektedir(Massey,2008). Dil ve kavram gelişimi hızlı bir şekilde oluşmaktadır. Çocuk zihinsel anlamda devrim niteliğindeki gelişmeler yaşamasına rağmen düşünceler biçimsel olarak çoğunlukla ilkel düzeyde meydana gelen bir süreçte ilerlemektedir. Piaget çocukların bu dönemde korunum ilkesini anlayamadıklarını belirtmiştir.

Bu dönemde zihinsel yapılar yeni yeni gelişmeye başlar. Bu gelişim aşamasında kontrolsüz ve aşırı bir medya kullanımı gelişimi aksatabilir, yavaşlatabilir ve geriletebilir. Özellikle bu yaş aralığında aşırı televizyon içeriklerine maruz kalan çocukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi olumsuz anlamda etkilenebilmektedir. Dil gelişimi bilişsel gelişimin en temel taşlarından biridir. Özellikle çevreyle girilen etkileşimle öğrenilen kelimelerin alınarak damıtılması sonucu bilişsel çerçevede oluşan konuşma becerisi hassas bir gelişim dönemine sahiptir. Çevredeki herhangi bir olumsuz durum dil gelişimini ve konuşma becerisini olumsuz etkileyip

geriletebilir. Çocuklar 7 yaşına kadar televizyondaki dil ve konuşma yapılarını kolay kolay anlayamamaktadırlar (Singer ve Singer 1998 Akt Ertürk, 2011).

Çocuk gelişimi için en önemli kırılma noktalarından biri dil gelişimidir. Çocuklarda dil gelişimi sesleri taklit ederek ve bu taklidi sürekli pratik ederek geliştirirler. Dil gelişimi, bireyin okul ve sosyal hayatındaki başarılarının da temelini oluşturmaktadır. Okuma ve yazma becerilerinin yapılandırıldığı sürecin ilk halkasını dil becerisinin kazanımı oluşturmaktadır. Çocuğun bilişsel yapısı için bir devrimsel niteliktedir dil gelişimi. Sürekli yeni kelimelerin öğrenilmesi ile ilerler. Bu durum düşüncenin de ilerlemesini sağlar(Massey,2008).

Dil gelişiminde çocuklar farklı öğrenme süreleri sergiler fakat süreç bütün çocuklar için hemen hemen aynıdır. Çocuklar ilk temas ve duygu paylaşımlarını anneleri ile gerçekleştirirler. Etraflarında olup biteni takip eden çocuklar duydukları bazı sesleri taklit ederler. Daha sonra anne gibi bazı kelimeleri söylemeye başlarlar. Genellikle bu kelimeler çocuk için önemli kişi veya nesnelere temsil etmektedir. İlerleyen yaşlarda çocuklar iki kelime içeren sözcükler kurmaya başlarlar. Çocuk okula başlamadan önce sosyal ve aile çevresinde kurduğu ilişkiler ile hızlı bir kelime hazinesi geliştirir. Bu konuşma pratiği dil kurallarını içeren ve daha karmaşık anlam ve içerik üretmeye kadar ilerler. Okul ile birlikte dilin gramer yapısını öğrenerek okuryazarlık becerisini de kazanırlar (Massey,2008).

Çocuk dil gelişiminin ilk basamağını sözel dilin kazanımı oluşturmaktadır. Sözel dil gelişimi sadece kelime öğrenimini kapsamamakta. Anlamli cümle kurma ve bunun dil bilgisi anlam kurallarına uygun olmasını içerir (Gleason, 2005). Çocuklar dil gelişimi ile birlikte dilin yapısı ve anlamları ile oynamakta ve bu sayede dilin anlam dünyasını keşfetmeyi öğrenmektedirler (Gleason, 2005).

Dil gelişimi ile beraber çocuk etrafındaki dünyayı da keşfetmektedir. Çocuk için bu dönem dünyayı ve kazandığı bazı becerileri anlamlandırma dönemidir. Çocuk bu anlamlandırmayı dil ile gerçekleştirmeye çalışır. Sürekli gözlemlerini sorular ile anlamli hale getirmeye çalışan çocuklar bu dönemde onlarla konuşan ve onların soruların cevap veren bir ortama ihtiyaç duyarlar. Anne ve babaların çocukları ile konuşmaları ve onların sorularına cevap vermeleri çocuğun dil gelişimi ve konuşma becerisi için hayati önem taşımaktadır. Bu dönemi verimli bir şekilde geçiren çocuklar zengin bir kelime hazinesi ve konuşma becerisi kazanırlar (Gleason, 2005).

Çocuklar gelişimlerini uygun ortamlarda sorunsuz ve başarılı bir şekilde gerçekleştirirler. Çevrelerinde onlara yardımcı olacak bir ekosistem mevcut ise bütün gelişim dönem ve alanlarını başarılı bir şekilde geçirirler. Buldukları ortamda onların gelişimlerine zarar veren değişkenler yer almamalı. Çevresel faktörlerin gelişimi nasıl etkilediği bilinen bir gerçek. Bu durum göz önünde bulundurularak çocuğun dil gelişimi için buldukları ortam buna göre tasarlanmalıdır. Okuma ve yazma merakını oluşturacak kitap, resim ve yazı tahtasının bulunması ve bunların kullanımını beraber yaratacak bir tasarım veya kurgu çocuğun bu konuda kendini görmesi ve göstermesi için bir fırsat olacaktır. Özellikle sözel dil gelişimi için paylaşımcı bir ortamın yaratılması çocuğun dili yapılandırmasına ve zihnindeki sorulara fırsatlar sunacaktır (Gleason, 2005).

Somut algılayan çocuklar ekrandaki bütün kurguyu gerçek hayatın kendisi olarak algırlar. Akan sesler, görüntüler ve olayları somut algılayıp etkilenmektedir. Bu dönemdeki etkilenmeler hayat boyu devam eden duygu durumların nedeni olabilmektedir. Ekranda gördüklerini gerçek olanlar sanıp yapmaya çalışabilir. Gerçeğin ekranda temsil edilen olduğunu, hayatın gördüğü ve işittiği kurgu dünyası sanrısı güçlü bir şekilde yerleşip korkuların başlangıcı ve kaynağı olabilmektedir. Çünkü ekrandaki birçok görüntü bu dönem çocuklarına hitap etmeyen içerik ve akışına sahiptir (Villani, 2001).

2.1.5.1.2.3 7-12 Yaş Bilişsel Gelişim ve Medya

Bu dönemin somut işlemler dönemi olarak tanımlanmasının nedeni düşüncenin büyük oranda nesne, olay, olgu ve kavramların görünen fiziksel özellikleri üzerine inşa edildiği içindir. Somut işlemler dönemi olarak tanımlanan bu dönemdeki çocuklar, yetişkinler gibi bir düşünme pratiğine sahip değildir (Davies, 2011). Düşünme eylemi bir önceki dönemden üst düzey olmasına rağmen halen olaylar ve nesnelerin fiziksel özelliklerinden yola çıkarak yapılanmaktadır. Çocuklar Soyut düşünme deneyimlerine rağmen soyut düşünmede problemler yaşayabilmektedirler. Bu dönemdeki çocukların somut ve pratik sorun çözme davranışları gösterdiklerini ve görünür gerçeklerle ilgilendiklerini belirtmiştir (Davies, 2011). Çocuklar karışık ilişkileri fark edip, kavramları tanımlayabilir ve problem çözme becerilerini kullanıp sorunları çözebilirler. Bu pratik eylemleri bildikleri fiziksel çevre ve tanıdık

durumlar karşısında uygulayabilirler. Yansıtıcı düşüncenin henüz tam gelişmediği söylenebilir.

Bu yaş aralığındaki çocuklar somut işlemleri gerçekleştiren, zihinde mantıksal mekanizmalar geliştiği için mantıksal çıkarımlar yapabilen, olayları neden sonuç çerçevesinde değerlendirebilen ve olaylara başka bir pencereden bakabilen bir gelişmişlik söz konusudur. Bu dönemin en karakteristik özelliği çocuğun kendi düşünceleri etrafında bir bakış açısı geliştirebilen mantıksal bir esneklik kazanmasıdır (Bayhan ve Artan 2004).

İlkokul deneyimi yaşayan çocuklar farklı yetenekleri ve bilişsel özellikleri hızlı bir şekilde edinirler. Bu dönemdeki çocuklar korunum problemlerini aşarak durumun farkındalığını kazanmışlardır. Tersine dönüşebilirlik özelliğini öğrenen çocuklar, kısa geniş kaptaki süt miktarı olarak uzun dar kaptaki süt ile aynı olduğunun farkındadırlar.

Çocuklar toplumsal eyleyenlerin en önemli olduğu kurumlardan biri olan okullarda farklı deneysel yaşantıları edinirler. Benmerkezci düşünce yapısından hızla sıyrılmaya başlayan çocuklar, farklı bireylerin kendisinden çok farklı bir algı ve düşünme biçiminin olabileceğini fark ederler. Farklı çocukların bulutlarda farklı şekiller görebileceğini bilirler.

7-12 yaş aralığındaki çocuk televizyondaki içeriklerin çoğunu bir yetişkin algısıyla algılamaya başlar. İçeriğin kurgusunu, konu ve kişilerin hayattan karakterler olmalarına rağmen yapay bir kurgu dünyasının üyeleri olduğunun farkına varmaya başlamıştır. Bunun sebebi bilişsel gelişimdeki kapsamlı öğrenmeler ve tecrübelerin mantıksal düşüncelerin oluşumunu sağlaması, bilgiyi işleme kabiliyetindeki gelişmeler, medya içerikleri hakkındaki öğrenmeler ve tecrübelerin zihindeki bütüncül yapıyı desteklemesi gösterilebilir (Ertürk, 2011).

Televizyon bu dönemde yoğun bir şekilde izlenen en önemli medya araçlarından biridir. Meraklı bir izlerkitle olan 7-12 yaş aralığındaki bireyler ekrandan bazı yararlar ve faydalar edinmektedir. Kelime haznesinin geliştirmesi, farklı kültür ve medeniyetleri tanıtmaları, toplumsal yapı hakkında geniş bir birikimin edinmesi, diğer bireylerin sahip olduğu düşünceler hakkında farkındalık kazanmaları ve en önemlisi

bir sosyalleşme sürecinin büyük bir boyutuna dahil olmaları sağladığı yararlılardan bazıları olarak ifade edilebilir (Kapferer, 1991).

Bu yaş aralığında birey farklı medya araçlarını deneyimleme fırsatı bulmaktadır. Medya araçlarıyla yoğun bir ilişki yumağı oluşturan birey zamanın büyük bir kısmını medyanın sanal ortamında geçirmektedir. Bu durum bağımlılığı tetiklemektedir. Bağımlılığın oluşması neticesinde birey başka aktivitelere zaman ayıramamaya başlar. Bu durum beden ve sağlık açısından da birçok sağlık sorununu getirmektedir. Özellikle dijital oyunlar ve sanal sohbet ortamları bireylerin okuma alışkanlıklarının gelişmesini olumsuz etkileyen medya araçları veya ortamlarıdır. Medya araçlarıyla kurulan yoğun ilişki okuma alışkanlığının yanında, sağlık yaşam, sosyal ilişkiler ve okul hayatının da olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Çünkü kurgulanmış bir içeriği izlemek çocuklara zahmetsiz ve daha kolay gelmektedir. Herhangi bir yaratıcılık gerektirmediği için hayal kurma becerisini olumsuz etkileyen pasif medya ilişkisi düşünme becerisini de olumsuz etkilemektedir. Ama okuma aktivitesi kelimelerin zihinde düşünceye dönüştüğü özgürleştirici bir eylem olarak yaratıcılığı ve hayal kurma becerisini geliştirmektedir (Singer ve Singer 1998 Akt Ertürk, 2011).

Televizyon izlemenin ve kitap okumanın kitleleri etkin kılma özellikleri karşılaştırdığında kitaplar çok daha özgürleştirici bir ortam yaratmaktadır. Okuma aktivitesinde okuyucu okuduklarından yeni bir dünyanın kapılarını kendi hayal dünyası ve yaratıcılığı ile aralamaktadır. Kitabın sayfalarında akış tamamen okuyucunun zevkine göre şekillenir. Olay ve kişilerin dahil olduğu bir örgü ve kurgu söz konusudur, fakat her şey okuyucuya göre yeniden yaratılır. Okuyucunun bu dünyada belli hakları vardır. Fransız yazar Daniel Pennac (2014), bu hakları şöyle dile getirmektedir. Bir kitabı okuyan okuyucuların kitap ile olan ilişkilerinde belli başlı hakları söz konusudur. Bu haklar okuyucular için evrenseldir. Bir okuyucunun bir kitabı okumama hakkı, Okuduğu herhangi bir kitapta sayfa atlama hakkı, okumaya başladığı bir kitabı bitirmeme hakkı, bıraktığı bir kitabı tekrar alıp okuma hakkı vardır. Canının istediğini okuma hakkı ve elbette okudukları olayların kahramanlarının yerine geçme yani “Bovarizm” hakkı da vardır. Mekânsal hiçbir sınırlama olmadan canının istediği yerde okuma hakkı, çöplene hakkı, yüksek sesle okuma hakkı ve tabi ki bir okuyucu susma hakkına da sahiptir.

Dönemin sonlarına doğru erinliğin başlamasıyla beraber çocuklar yetişkinler gibi düşünme yapıları geliştirmeye başlamaktadır. Ergenlik öncesi dönemde birey soyut düşünme yapıları geliştirmekte, görünen durumların ötesinde düşünce örüntüleri oluşturabilmektedir. Soyut düşünme ile beraber çıkarımlar ve olasılıklar dahilinde, yapı ve içerik birbirinden ayrı bir şekilde temsil edilmektedir. 12 yaşındaki bir birey soyut düşünce yapılarına sahiptir. Yetişkin bir birey gibi mantıksal çıkarımlar ve değerlendirmeler yapabilir. Medyanın soyut ve kurgu temelli yapısını anlayıp, mesajları fark eder (Bayhan ve Artan 2004).

2.1.5.1.3 Sosyal Gelişim ve Medya

Birey, temelleri tarihsel birikim sonucu oluşturulan yapay bir ekosisteme doğar. Sistemli bir şekilde inşa edilen bu yapılar bölümler halinde organize edilmiştir. Organize edilen bölümler birbiriyle ilişkilidir. Toplumsal yapının bütünü, parçaların uyum içinde kendilerinden beklenen görevleri yerine getirmeleriyle sağlanmaktadır. Her yapı artan ihtiyaç ve gereksinimlerden doğmuştur. Toplumsal yapı zamanın ruhuna göre değişip dönüşmektedir. Birey doğduğu yapının kurallarını deneyimler ve yaşantılar yoluyla öğrenmeler gerçekleştirir. Rollerini, genel ahlak kurallarını düşünce ve kültür yapılarını çevresindekilerle etkileşime girdiği ilk andan itibaren öğrenmeye ve tanımlamaya başlar. Bu durum çocuk için toplumdaki diğer bireyler ile aynılaştırma sürecinin örgütsel bir eğitim sürecini temsil eder.

Çevremizde bulunan diğer bireylerle olumlu ilişkilerde bulunmak, içinde yaşadığımız sosyal yaşantımızın en önemli uğraş alanlarında biridir. Çevremizde kurduğumuz sosyal ilişkilerimizin kaynağı bekleliğin ilk günlerinde şekillenmeye başlar. Bebeklik döneminin ilk sosyal davranışı anne ile kurulan sosyal ilişkidir. Bu ilişki bebeğin ortama uyum sağlama açısından önemi çok büyüktür. Bebeğin anne ile yakınlığı, beslenme, korunma ve sevgi gibi birçok ihtiyacını karşılamaktadır. Bebeğin büyümesi ve çevresini tanıması ile birlikte anneden kopup çevreye doğru bir yönelimin içine girer. Bireyin ilk sosyal ilişki deneyimi annesi ile kurduğu bağıdır ve ileriki hayat için büyük bir kaynak görevi görmektedir (Morgan, 1999).

Toplumsallaştırma bebeğin doğduğu ortamda gereksinim duyduğu yardımı alarak uzun bir öğrenme süreci sonucunda, ait olduğu kültürün bilgi ve becerilerini alarak kendi

benliğini oluşturabildiği bir öğrenme sürecidir. Toplumsallaşma sürecinde yeni doğanlar, kültür ögesinin tecrübeli bireyleri olan yaşlıların bilgi ve tecrübelerini öğrenirler. Bu sayede toplumda devamlılığı ve korunarak geleceğe aktarılması hedeflenen değerler, kurallar ve toplumsal pratiklerin öğretilmesi ve yarınlara ulaştırılması hedeflenir. Toplumsallaşma süreci farklı kuşakları birbirine bağlayan bir bağlantı noktası görevini görmektedir. Kuşaklar arası bağı oluşturan bu süreç kültürel devamlılığın önemli bir unsurudur. Kültürlenme sürecinin en yoğun olduğu dönem bebeklik ve çocukluk dönemini olsa da yaşamın her alanında devam etmektedir (Giddens 2013).

Toplumsallaşma süreci bir grup veya oluşturulmuş bağlamda gerçekleşmektedir. Toplumsallaşmanın gerçekleştiği bu ortamları Giddens toplumsallaşma eyleyenleri olarak tanımlamaktadır. Bu süreç zaman içinde farklı mekân ve bağlamlarda sürmektedir. Çocuk için toplumsallaşma eyleyenin ilk başladığı yer aile ortamıdır. Birincil toplumsallaşma eyleyenini olarak geçen bu ortamda bebek ve çocuklar için büyük ve geniş bir öğrenme süreci gerçekleşmektedir. Toplumsal değerler, davranış biçimleri ve kültür pratikleri ilk olarak aile eyleyeninde başlar. Aile ortamında bebeğin sağladığı en büyük kazanım, sonraki öğrenmelerin inşa edilmesini sağlayan dil ve davranış kalıplarının öğrenilmesidir. Aile toplumsallaşma eyleyeninin en temel bölümüdür. Büyüme ve gelişme ile beraber çocuğun öğrenme çabalarının devam ettiği halkalar dışı doğru genişlemeye başlar. Çocuğun toplumsallaşması için ikincil eyleyenler devreye girer bunlar okul, akran grupları, medya, sosyal örgütler ve çalışma mekânları toplumsallaşmanın devam ettiği ortamlardır (Giddens 2013).

Toplumsallaşma eyleyenlerinden biri olan medya ortamları ve süreçleri çocuğun daha geniş ve kapsayıcı öğrenmeler gerçekleştirebildiği bir yapı özelliğine sahiptir. Çok kısa sayılabilecek bir zaman diliminde farklı deneyimler ve kültürel davranış kalıplarını öğreten medya araçları çocuğun toplumsallaşmasında büyük bir yere sahiptir. Kitle iletişim araçlarının çeşitlenerek özellik kazanması diğer toplumsallaşma eyleyenlerini de etkilemesini olanaklı hale getirmiştir. Aile, okul ve akran gruplarının tamamını değiştirip dönüştürmektedir. Medya eyleyenini çocuklara yaşamadıkları deneyimleri de öğreten ve içselleştirmelerine imkân veren süreçleri bir iletişim mecrasında toplamıştır (Singorielli, 2004).

Bu durumu Vygotsky bilişsel destek olarak tanımlamaktadır. Sosyal öğrenme teorisi ile bilişsel destek kavramı ile açıklamaya çalışmıştır. Bilişsel destek, çocuğun sosyal çevresinde bulunan herhangi bir bireyin özellikle akranlarından birinin sağladığı yardımı temsil eder. Bu birey bir akran olabileceği gibi bir yetişkinde olabilir. Öğrenmenin ilk serüveni ve devamı için bu destek hayati öneme sahiptir. İlerleyen süreçte çocuk öğrenme sorumluluğunu kendisi devralıp süreci bireysel sorumluluk anlamında sürdürüp öğrenme ve deneyimleri gerçekleştirmektedir (Vygotsky, 1978).

Vygotsky'nin bilişsel kuramında önemli bir diğer kavram bilişsel çıraklıktır. Bilişsel çıraklıkta çocuk çevresinde bulunan kişi veya kişileri model alması, onlardan etkilenmesi ve deneyimsel bir öğrenmede bire bir destek gördüğü pratikler bütünü oluşturur (Vygotsky, 1978).

Medya toplumsallaşma eyleyeniinde yerel kültürün yanında dünyanın farklı yerlerindeki kültürel dinamikleri de ev, okul işyerinde ve sokaklarda sergileyerek öğretmektedir. Diziler, filmler, çizgi filmler, oyunlar ve diğer hazırlanan içerikler hazırlandığı ülkenin sınırları içerisinde kalmamaktadır. Hazırlanan medya ürünleri dünyanın en ücra köşelerine bile kısa bir zamanda ulaşmaktadır. Bireyler herhangi bir film yıldızını kapı komşularından daha iyi tanımaktadır. McLuhan 'nın küresel köy kavramı bunu çok güzel tanımlamaktadır. Kitle iletişim araçlarının küresel köy haline getirdiği dünyada çocuklar sahip oldukları yerel kültürün ve yaşama biçiminin yanında ekran komşularının da kültürel kodlarını ve yaşam pratiklerini öğrenmektedir. Medyanın bu dönüştürücü etkisi sadece çocukları değil bütün kesimleri beraberinde sürüklemektedir (Giddens 2013).

2.1.5.1.3.1 Sosyal Öğrenme Kuramı ve Medya

İnsanlar doğdukları andan itibaren bir öğrenme döngüsünün merkezinde yer alırlar. Öğrenme bireyin çevresini algılaması ve tanımaya başlaması ile devam eden döngüsel bir deneyimleme sürecidir. Her yeni öğrenme yeni deneyimleri ve yeni deneyimlerde yeni öğrenmeleri yaratır. Yeni öğrenme ve deneyimler toplumsal yapının inşa ettiği süreçlerde veya sosyal etkileşim ortamlarında meydana gelir (Freire, 1998).

Öğrenme eylemi bireyin bütün yaşantısı boyunca devam eden ve bireyin sergilemiş olduğu davranış değişikliğini kapsayan bir dizi süreci kapsar. Öğrenme ilk olarak aile ortamındaki etkileşim süreçlerinde gerçekleşir. Sosyal öğrenme ise bireyin etkileşim içerisinde olduğu çevrede gerçekleşen öğrenmelerini temsil eder (Bandura, 1977).

Bireyin içinde bulunduğu ortamdaki öğrenme dinamiklerden biri, iş birliğine dayalı öğrenme modelidir. Bu modelde çocuklar gerçekleştirdikleri öğrenmeler ile birbirlerine yardımcı olmaktadır. Çocuklar sahip oldukları bilgi birikimi ve tecrübeler ile diğer akranlarına yardımcı olarak onların öğrenme ve deneyimler gerçekleştirmelerini sağlarlar. Bu ortam paylaşımcı ortamda çocuklar rol model olabilmektedir. Çocuklar iş birliğine dayalı öğrenmede içsel duygularını birbirleriyle paylaşma imkânı bulabilmektedir. Süreçte sesli düşünerek düşünsel faaliyetlerini diğer akranları ile paylaşmaktadır (Bayhan ve Artan, 2004).

Sosyal öğrenme aile, okul, akran grupları ve medya ortamlarındaki etkileşim sonucu gelişen bir süreci kapsar. Medyanın bu ortama etkili araçlarla dahil olması yakın bir geçmişe denk gelmektedir. Medyanın kurgulanmış ortamı sosyal öğrenmelerin gerçekleştiği bütün etkileşim ortamlarını geride bırakmaya doğru ilerlemektedir. Televizyon ve bilgisayar gibi medya araçları bu ortamın cereyan ettiği önemli ortam ve araçlardır (Karasar ve Ertürk, 2001).

Birey sosyal ortamlarda gördüğü ve karşılaştığı bilgi, değer ve davranışları alma ve içselleştirme eğilimindedir. Medya ortamlarında gösterilen değerler, davranış kalıpları ve bilgi kümeleri bilinçli bir kurgu ve yaratıcı bir dile sahip olduğu için hemen fark edilmekte ve öğrenmeler gerçekleşmektedir. Gerçekleştirilen bütün öğrenmeler olumlu ve yararlı olmamaktadır. Bireyin sahip olduğu kötü huy, davranış kalıpları ve olumsuz nitelikteki çoğu öğrenmede sosyal ortamlardaki etkileşim sonucu oluşabilmektedir. Özellikle şiddeti bilmeyen çocuklar şiddeti nerde ve nasıl öğreniyorlar sorusunun cevabı sosyal öğrenme ortamlarındaki şiddet temsillerinin sürekli olarak tekrar edilmesi gösterilebilir. Özellikle medyadaki şiddet temsilleri kalıcı öğrenmelere ve bireylerin şiddeti benimsemelerine neden olacak tarza sunum tarzları kullanılmaktadır.

Şiddetin tasvir edilmesi izleyicileri nasıl etkilemektedir sorusu uzun zamandır medya alanında cevabı aranan soruların başında gelmektedir. Medya sahip olduğu temsil öğeleriyle güçlü bir gösteri akışı sergilemektedir. Şiddet, kötü alışkanlık ve

davranışların filmlerde, dizilerde ve diğer eğlence içeriklerinde izlerkitleyi yakalamak için kullanılıyor. Diğer tarafta dünyada olup bitenleri aktaran medyanın gerçeklere yakın olduğu haberlerin içeriklerinin büyük bölümünün şiddet, adam yaralama ve öldürme olayların aktarıldığı bir şiddet gösterisine dönüşmektedir. Özellikle çocukla yönelik hazırlanan programlarda şiddet yoğunluğu diğer programlardan daha fazla bir orana sahiptir. Özellikle çocuklar için hazırlanan çizgi filmlerde şiddet çok sık kullanılmaktadır. Çizgi filmlerde öldürme eylemi olmasa da şiddet kullanımı bütün içeriklere hâkim olmuş durumdadır (Gerbner, 1979, Gunter, 1985Akt Giddens 2013).

Medya içeriklerinin en temel özelliklerinden birini şiddet oluşturmaktadır. Medyada şiddetin temsil edilmesi izleyenler üzerinde şiddeti öğreten bir etkiye sahip midir? F.S Anderson 1956- 1976 arasında gerçekleştirilen televizyondaki şiddetin çocukların saldırgan tutumları üzerindeki etkisi ile ilgili araştırma bulgularında televizyondaki şiddetin etkili olduğunu sonucuna ulaşmıştır (Giddens, 2013)

Şiddetin temsili sadece görüntü akışı ile sınırlı kalmamaktadır. Temsili yer alan şiddet bir kurguya, şiddeti haklı çıkaran ve izleyiciler arasında onaylanması sağlanan bir altyapıya sahiptir. Dizi, film ve çizgi filmlerde ki şiddet öğeleri işlenirken, şiddete maruz kalan kötü karakterli kişiler layığı bulmaları şeklinde yorumlanmaktadır. Adalet ve ceza temelinde yer alan şiddet haklı bir zemine ve onaylanan bir özelliğe sahiptir (Giddens, 2013).

Sosyal öğrenme kuramının en temel savlarından biri bireyin deneyimlediği öğrenmelerin yanında gözlemediği olay ve olgulardan etkilendiği ve öğrenmeler gerçekleştirdiğidir. Bireyin etkileşimde olduğu ortamlardaki gözlemleri öğrenmeler sağlamaktadır. Gün içerisinde yoğun bir şekilde kullandığımız medya araçları gözlemleyerek öğrenmeler olanak tanıyan bir yapıya sahiptir (Zimmerman ve Schunk, 2001). Sosyal öğrenme ortamlarını dönüştüren medya, alandaki hakimiyetini giderek güçlendirmektedir. Kitle iletişim teknolojilerinin gelişmesi medyanın geniş araç filosuna yenilerini eklemektedir. Aracın yeri geldiği zaman mesaj olabildiği alanda medya kuşatıcı bir eylem içerisinde.

Medyanın izleyiciler üzerinde etkili olduğunu savunan araştırmalarda genel olarak izleyicilerin edilgen pasif alıcılar olduğu ve medya mesajlarını sorgulamadan kabul ettiklerini varsaymaktadır. Fakat izlerkitle mesajı kendi öğrenmeler ve yaşam

tecrübeleri etrafında değerlendirerek almakta ve eleştirmektedir. İzleyiciler mesajları kendi düşünce süzgecinden geçirerek karar vermektedir. Bu durum doğru bilginin veya manipüle edilmiş enformasyonun halka ulaşamadığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Medya değer yargısı taşır ve her içerik arka plan düşüncesinden etkilenecek oluşturulur. İzlerkitle hangi düşünce kümelerine sahipse ona yakın içerikleri onaylama ve hangi düşünce kümesine uzaksa ona ilişkin içerikleri reddetme seçiciliğini göstermektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, kullanılan verilerin toplama süreci, verilerin analizi, güvenilirlik ve geçerlilik bilgilerine yer verilmiştir.

3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada nicel ve nitel araştırma bulgularını değerlendirmek için nitel araştırma desenlerinden biri olan meta-sentez yöntemi kullanılmıştır. Meta-sentez yorumsamacı bilim anlayışıyla nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı benzer konuda yapılmış çalışmaların bulgularını toplayan, inceleyen ve yorumlayan bir çalışma sürecidir (Campbell, Pound, Morgan, Daker-White, Britten, Pill, ve Donovan, 2011, Finfgeld, 2003). Neden ve nasıl sorularının etkilerini kapsayan, elde edilen sonuçların kesinliğini arttırmayı hedefleyen ve yapılmış araştırmalar arasında birleştirici olan nicel yöntem olan meta analizinden çok farklı bir yöntemdir (Walsh ve Downe, 2005). Meta-sentez yorumsamacı paradigma anlayışına dayanmaktadır. Meta-sentezde temel hedef çalışma kapsamında incelenen bütün çalışmaların medya çocuk ilişkisi doğrultusunda değerlendirmesini sağlamaktır (Sandelowski ve Barroso, 2003). Meta sentez yöntemi değerlendirilmeye alınan bütün çalışmaların içerikleri, fikir yapıları, düşünce örüntüleri, çalışmanın sonuçlarındaki temalar ve bulgular ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir (Bair, 1999 Akt Aküzüm, 2012). Meta sentez aynı konu alanları ile ilgili yapılan çalışmaların temalar ve bulgulardan elde edilen sonuçlarından yorumlar oluşturularak eleştirel anlamda yorumların sentezlenmesi ve dönüştürülmesini kapsamaktadır. Bu sayede bütüncül bir bakış açısıyla araştırılan konunun ayrıntılı ve derinlemesine incelenmesine imkân sağlar (Au, 2007). Meta

sentez yöntemi ayrıca araştırmaya dahil edilen konunun farklı yönlerini ortaya çıkarması ve farklı boyutlara ulaşmasıyla ortaya konulan bütüncül donelerin, alandaki çalışmalara ulaşma fırsatı ve imkânı olmayan karar alıcılara, araştırmacılara ve öğretmenlere zengin bir kaynak imkânı oluşturmaktadır (Çalık,Ayas ve Ebenezer, 2005; Ültay ve Çalık, 2012).

Bu çalışmada medya ve çocuk ilişkisini orya koyan nitel ve nicel çalışmalar incelenmiştir. Medya ve çocuk ilişkisini bütüncül bir temelde ortaya koymak için medya araçları ve çocuklar ile ilgili yapılmış çalışmaların değerlendirmesi ve incelenmesi ile çocuk ve medya ilişkisi temelinde temaların ortaya çıkarılması için meta sentez yönteminden yararlanılmıştır.

3.2 VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma amacı doğrultusunda bilgi sağlayan, problem durumunun çözümüne katkı sunan ve çalışmanın sonuçlanmasında doğru ve tutarlı kararlara ulaşmamızı sağlayan bütün olgu ve bilgi veriyi tanımlamaktadır. Amaç temelinde elde edilen her türlü done, sayı, renk, durum ve tutum ile ilgili bilgi türleri ve özellikleri veriyi oluşturmaktadır. Elde edilen veriler yorumsamacı anlayış etrafında işlenmek, değerlendirilmek ve incelenmek için elde edilir (Arıkan, 2007). Bu çalışmada çocuk ve medya ilişkisini ulusal düzlemde ortaya koymak için çocuk medya ilişkisi temelinde Türkiye’de yapılmış doktora tezleri, yüksek lisans tezleri ve uzmanlık tezleri ayrıntılı olarak taranıp incelenmiştir.

Günümüzde bilginin üretildiği, dağıtıldığı ve saklandığı en geniş alanı internet oluşturmaktadır. İnternet bilgi akışı için büyük imkânlar ve olanaklar sunmaktadır. Yazılı ve basılı birçok kaynak taranıp dijital ortama aktarılarak araştırmacılara ulaştırılmaktadır. Birçok kurum ve kuruluş dijital kütüphane uygulamaları ile büyük bilgi ve veri kümelerini kullanıcılarla paylaşmaktadır. Araştırmada internetin sağladığı olanaklardan yararlanılmış, amaçlanan veriler, çalışmalar ve kaynaklara internet aracılığıyla erişilmiştir. Çocuk ve medya ile ilgili çalışmalara ulaşmak için YÖK tez merkezi, Ulakbim, Dergi Park, RTÜK, TÜİK, Google Akademi ve Üniversitelerin dergi ve bildiri kitaplarında arama yapılmıştır. Aramada anahtar

kelimler olarak çocuk ve medya, çocuk ve televizyon, çocuk ve bilgisayar, çocuk ve internet, çocuk ve video oyunları, çocuk ve cep telefonları, çocuk ve sosyal medya ve medya okuryazarlığı ile arama yapılmıştır. Araştırmada verilere ulaşmak için çalışmalar taranırken konu ile ilgisiz tezlerin ve raporların araştırma dışında tutulması için bütün çalışmaların içeriği incelenip değerlendirilmiştir. Süreç sonunda araştırmaya katkı sağlamayan çalışmalar araştırmanın dışında tutulmuştur. Elde edilen çalışmalar yıllara göre indirilip tasnif edilmiştir. Televizyon ve çocuk ilişkisini ortaya koyan 2 doktora tezi, 21 tane yüksek lisans tezi, 6 tane uzmanlık tezi araştırmaya dahil edilmiştir. Bilgisayar ve bilgisayar oyunları ve çocuk ile ilgili 2 tane doktora tezi, 28 tane yüksek lisans tezi ve 1 tane uzmanlık tezi araştırmaya dahil edilmiştir. İnternet ve çocuk ilişkisini ortaya koyan 6 tane doktora tezi, 29 tane yüksek lisans tezi ve 3 tane uzmanlık tezi çalışmaya dahil edilmiştir. Son olarak sosyal medya ve çocuk ilişkisini ortaya koyan 4 tane doktora tezi ve 29 tane yüksek lisans tezi araştırma dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında 131 tez araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen tezler sınıflandırılarak kodlanmıştır.

3.3 VERİLERİN ANALİZİ

Analiz araştırmacının elde ettiği çalışmaların verilerini kullanarak elde ettiği çalışmalar ile ilgili yeni durumları, yorumları ve dönüşümleri yaratma sürecidir. Çalışmalardaki temaları ve tekrarlanan yorumların tanımlanmasına ve veri setlerindeki bulgu ve sonuçların önemli boyutlarının elde edilmesi tematik bir analiz ile mümkündür. Meta-sentez incelenecek nitel ve nicel çalışmaların ortak amaç doğrultusunda analiz edilmesine olanak sağlayan bir yöntem bilimdir (Bair, 1999).

Verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı esas alınmıştır. Betimsel analiz, çalışmada elde edilen verilerin araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen özelliklere göre incelenip yorumlanmasını kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Betimsel analiz yöntemi kullanılarak araştırmaya dahil edilen çalışmaların çocuk ve medya ilişki temelinde hangi medya aracının çocuklar ile olan ilişkisini ele aldığı ve hangi boyutları işlediği belirlenmiştir. Her çalışma alanı kendi içinde ayrı

olarak ele alınmıştır. Daha sonra diğer çalışma alanları ile karşılaştırılmıştır. Çocuk ve medya ilişkisi temelinde en çok kullanılan medya araçları ayrı çalışma alanları şeklinde ele alınmıştır.

Çalışmada çocuk ve medya ilişkisinin bağıntılarını ortaya çıkarmak ve bu alanda bütüncül bir şekilde çocuk ve medya ilişkisinin süreçlerini sunmak amaçlanmıştır. Araştırmada veri kaynağı oluşturan çalışmalar incelenip kodlar oluşturulmuştur. Bu amaç doğrultusunda araştırma sürecine dahil olan bütün çalışmalar problem cümleleri doğrultusunda analiz edilip kodlar çıkarıldıktan sonra temalar şeklinde sunulmuştur. Medya araçlarının çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz sonuçlarının neler olduğu ve çıkan sonuçların hangi temalar ile ilişkili olduğu tespit edilmiş ve tablolar şeklinde belirtilmiştir. Çocuğun gelişimi, sağlığı, eğitimi ve sosyal ilişkilerinde medya araçlarının etkileri teker teker çalışma alanları bazında değerlendirilmiştir.

3.4 ARAŞTIRMANIN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ

Nitel çalışmalarda bulguların geçerliliğinde yapı, kapsam, sonuçların genellenebilir ve kullanılabilir olması önerilmektedir. Meta-sentez kullanılan çalışmalarda geçerliliği sağlamak için üç adım ön plana çıkmaktadır (Bondas ve Hall, 2007). Üç adımın ilki olan tanımlayıcı geçerlilik, araştırmada elde edilen verilerin doğruluğunun gerçeklere dayanması esasına dayanmaktadır. Araştırmada kullanılan çalışmalardan elde edilen anlam belirten ve doğru olan tanımlamalar ile sağlanmıştır. Bu amaç ile incelenen çalışmaların geçerli ve güvenilir olduğu varsayılarak çalışma şekillendirilmiştir. İkinci adımı oluşturan yorumlayıcı geçerlilik ise farklı bakış açıları ile çalışma verilerine ve süreç açısından sağlayacağı katkıyı temsil etmektedir. Bu amaç ile araştırmacıların anlayışlarının eksiksiz ve doğru temsil edilmesini sağlamaktır. Yapılan nitel çalışmalar araştırmacıların yorumlarına ve yorumlarının alana ve sürece sağladığı katkılarına bağlıdır. Nitel çalışmalarda yorum çalışmanın ana temasını şekillendiren en önemli etmendir. Bu yüzden nitel çalışmalarda araştırmacının getirdiği yorumların araştırma bağlamında olmasına önem verilmektedir. Bu durum çalışmanın geçerliliği ve güvenirliliği için sorun teşkil

etmektedir. Bunun sağlanması için çalışmaların incelenmesi sonucu elde edilen kodlar ile iki uzman tarafından bağımsız çıkarılan kodlar ve temalar ile karşılaştırmalar yapılmış ve ortak kodlar ile temalar belirlenmiştir. Yapılan bu uygulama ile çalışmanın i geçerliliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Üçüncü adımı ise kurumsal geçerlilik oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen bulguların yorumlanmasında araştırmacının geenirliğini belirtmektedir. Bulguların yönteme bağlı kalarak birleştirilmesi ve yorumların yöntem ve amaç doğrultusunda yapılmasıdır. Medya ve ocuk bağlamında elde edilen çalışmalar araştırmanın amaç ve yöntemi doğrultusunda incelenmiş ve bu yolla araştırmanın geçerlilik ve geenirliği sağlanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çocuk bağlamında yapılan medya çalışmalarının incelenmesinde öne çıkan sonuçlara ve sonuçlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu temelde ilk olarak problem durumu belirtilmiş ve problem durumuna ilişkin çalışmalardan öne çıkan sonuçlara yer verilmiştir. Öne çıkan sonuçlara çalışmalar temelinde yorumlar getirilmiştir.

4.1. TÜRKİYE’DE 2005 2017 YILLARI ARASINDA ÇOCUK BAĞLAMINDA TV İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARDA ÖNE ÇIKAN SONUÇLAR NELERDİR?

Tablo 1. Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında TV İle İlgili Yapılan Çalışmalarda Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar.

Sonuçlar	Tezler
TV çocukların zihin dil gelişimlerini kısmen etkilemektedir.	T-YL 2
TV çocukların dil gelişimine iletişim boyutunda katkı sunmaktadır.	T-YL 2
Çocuklara yönelik bazı programlarda eğitici karakterler bulunmaktadır.	T-YL 9
TV’nin olumlu yönleri de mevcuttur.	T-YL 11
Aileler ve çocuklar akıllı işaretlere dikkat etmektedir.	T-YL 14
TRT çocuk, çocukların dil gelişimine katkı sunmaktadır.	T-YL 16

TRT çocuk çocukların dil gelişimine ve kavram öğrenimine katkı sunmaktadır.	T-YL 16
TV'nin olumlu yönleri de bulunmaktadır. (Dış fırçalama eylemini sık sık hatırlatması).	T-YL 18
Öğrenciler TV'nin eğlendirme yönünü olumlu bulmaktadır.	T-YL 21
TV gençlerin sosyalleşmesinde önemli rol oynamaktadır.	T-DR 2
TV'nin olumlu yönlerinden biri çocuğun dil gelişimine katkı sağlamasıdır.	T-UZ 1
Eğitici programlar çocukların dil gelişimine ve kavram öğrenmelerine katkı sunmaktadır.	T-UZ 1
TV'deki eğitici programlar yabancı dil gelişimine katkı sağlamaktadır.	T-UZ 1

Tablo 1'e bakıldığı zaman televizyonun uygun şartlar altında çocuklar üzerinde bazı olumlu etkilere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Çocukların televizyondan olumlu anlamda faydalanabilmesi için izleme etkinliğinin planlı ve bilinçli bir süreç ve ortamda düzenlenmesi önem arz eden bir husustur. Televizyonun çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinden biri çocukların dil ve iletişim becerisine katkı sağlaması gösterilebilir. Çocuklara yönelik, eğitici karakterlerin yer aldığı ve çocukların yaş ve hazır bulunuşluk seviyelerine uygun içerikler barındıran yapımlar çocukların kelime haznesine yeni kelimeler ve kavramlar katması ile çocukların dil becerisini olumlu anlamda geliştirmektedir. Çocuklara yönelik eğitici programları anne ve babaları ile izleyen çocuklar duydukları kelimeler ve kavramlar hakkında anne ve babaları ile bunları konuşmakta ve öğrendikleri yeni kelimeleri, kavramları anlamlandırabilmekte ve onlar üzerinde konuşma fırsatı yakalamaktadır. Televizyon bu yönü ile çocukların konuşma ve dil becerisine önemli katkı sunduğu vurgulanabilir. Televizyonun çocuklar üzerinde olumlu etkilerinden biri çocukların sosyalleşmesine katkı sunması gösterilebilir. Çocuklara yeni öğrenme alanları sunması, yeni kültürler ve coğrafyadan örnekler sunması çocukların bire bir deneyimleme fırsatı bulamayacağı deneyimler yaşatması ve çocukların ufkunu genişleterek dünyanın sahip olduğu doğal ve kültürel farklılıkların görmesini ve bu konuda bir birikimin oluşmasına kısa sürede katkı sunması, televizyonun çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinden biri olduğunu söylemek mümkün. Çocukların önüne

renkli ve farklı dünyaları sunması, çocukları farklı hikayelerde ve yaşam kurgularında gezdirmesi farklı bireyler ve karakterlerle ile yaşam öykülerinde gezintiye çıkarması çocukların hayal dünyalarının renklendirilmesi ve sınırlarının genişlemesine katkı sunması televizyonun çocuklar üzerindeki en önemli faydalarından biri olarak gösterilebilir. Ayrıca televizyonun çocukları eğlendiren yönü çocuklara farklı tarzda eğlence sunması çocukları eğlendirmesi olumlu yönlerinden biri olarak gösterilebilir. Fakat dikkat edilmesi gereken önemli husus televizyon bütün mesajlarını eğlence olarak sunmaktadır. Bütün mesajların ve içeriklerin eğlence olarak sunulması, televizyon izleme süresini etkilemekte ve genellikle bu süreyi artırmakta ve bağımlılığa neden olmaktadır. Çocuklara ve gençlere sunulan bu eğlence tüketimine dikkat edilmesi gerekir. Ayrıca çocuklara faydalı davranışları kazandırmaya çalışan eğitici programlar çocukların olumlu davranışları kazandırmasında önemli bir etkiye sahiptir. Çocuklara dış firçalama ve diğer kişisel bakım beceri ve davranışlarını kazandırması bunlara örnek olarak verilebilir.

Tablo 2. Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılan çalışmalarda Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Çocuklar genellikle televizyon karşısında beslenmektedirler.	T-YL 1
Çocuklar TV’deki bozuk cümle yapılarından etkilenmektedirler.	T-YL 2
Çocukların gördükleri rüyalarda TV’nin etkisi görülmekte.	T-YL 2
Görsel medya çocukları hem fiziksel hem de zihinsel olarak tembelleştirmektedir.	T-YL 3
Şiddet, oyunlarda, ilişkilerde, resimlerde ve iletişimde kendisini ortaya koymaktadır.	T-YL 3
Çocukların TV’deki şiddet sahnelerinden etkilenmektedirler ve bu davranışlarına yansımaktadır.	T-YL 7
TV’den erkek çocukları daha fazla etkilenmektedir.	T-YL 7

Çocuklar TV'deki şiddet içeren söylem ve sözcüklere maruz kalmaktadır.	T-YL 8
Çocuk kanallarındaki dil karışık ve çocukların seviyesine uygun değildir.	T-YL 9
TV kanalları çocukların sorunlarına uzak kalmaktadır.	T-YL 10
Reklamlar çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır.	T-YL 13
RTÜK'ün akıllı işaretleri pek işe yaramamaktadır.	T-YL 14
Çocuklar TV de sunulan şiddete maruz kalmakta ve silah ile karşılaşmaktadır.	T-YL 15
Çocuklar TV'deki bütün içerik ve programlara maruz kalmaktadır.	T-YL 18
TV'yi çok izleyen çocukların göz ve uyku problemleri yaşamaktadırlar.	T-YL 19
TV de sorun çözmede veya yaşam mücadelesinde silah etkili bir araç olarak gösterilmektedir.	T-YL 20
TV'deki şiddet içerikli programları izleyen gençler şiddeti sorunların çözümünde önemli bir araç olarak görmektedir.	T-DR 2
TV'nin olumsuz etkileri en çok şiddet ve cinsellik unsuru taşıyan yayınlarda ortaya çıkmaktadır.	T-UZ 1
TV'deki şiddet saldırganlık, saldırgan davranışlar, duyarsızlaşma ve korkulara neden almaktadır.	T-UZ 1
Çocukların izlediği programlar abartılı cinsiyet mesajlarıyla doludur.	T-UZ 2
Haberlerdeki şiddet dizi ve filmlerdeki şiddetten daha olumsuz sonuçlara neden olmaktadır.	T-UZ 3
Gelişim yönünden fiziksel, ruhsal ve cinsel anlamda olumsuz etkilenmektedir.	T-UZ 4
Çocuklara yönelik reklamların çoğu besin ya da gıda grubu reklamları oluşturmaktadır.	T-UZ 5
Küçük çocuklara sunulan rol modeller onların kişilik gelişimlerini etkilemektedir.	T-UZ 6
TV cinsellik deneyiminin küçük yaşlara inmesine neden olmaktadır.	T-UZ 6

Tablo 2 incelendiği zaman televizyonun çocukları farklı boyutlarda olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür. Televizyon içerdiği bütün dinamiklerle çocukları olumlu veya olumsuz anlamda etkilemektedir. Fakat çocukların televizyondan fayda edinebilmeleri için sürecin dikkatli bir şekilde izlenmesi ve planlanması gerekmektedir. Ama olumsuz etkiler çocukların sadece izlemeleri ile kendiliğinden medyana gelmektedir. O yüzden televizyonun çocuklar üzerindeki zararlı etkilerinin her fırsatta medyana geldiğini söylemek mümkündür. Çocukların televizyon ile geliştirdikleri ilişkide anne ve babaların tutumu önemlidir. Çocukların televizyondan olumsuz etkilenmeleri birçok alanda kendisini göstermektedir. Televizyon sahip olduğu bütün içerik ve mesajlar ile bir bütündür. Bütün içerikler birbirlerini yeniden üretilip izleyici ile buluşturma amacı taşıyan bir akış içinde belli bir döngüselliktedir. Bütün eğlence gösterileri, filmler, diziler, çizgi filmler ve diğer tematik alanlar medya mesajının amaçladığı söylemi belli aralıklar ile izleyiciye telkin etmektedir. Bütün mesajlar izler kitlenin alacağı şekilde yapılandırıldığı için mesajdan kurtulmak ancak mesajı fark etmek ile mümkündür. Çocukların bu mesajları ilk başta fark etmeleri ve bu konuda bir farkındalık geliştirmeleri pek mümkün değildir. Bu nedenden dolayı televizyon içerikleri tüketilirken en fazla çocuklar etkilenmektedir. Televizyon çocuklar üzerinde fiziksel, ruhsal ve psikolojik boyutta etkilere neden olmaktadır. Televizyonun çocuklar üzerindeki önemli olumsuzluklarından biri çocukların beslenme alışkanlıklarını kötü yönde değiştirmesi ve çocuklarda buna bağlı sağlık sorunlarına neden olmasıdır. Çocukların beslenme alışkanlıklarına çocuklara yönelik yiyecek, içecek ve fast food tarzı gıda reklamları etkilemektedir. İkinci bir durum ise televizyonun çocukların konuşma ve dil becerilerini olumsuz anlamda etkilemesidir. Televizyondaki içeriklere maruz kalan çocuklar bu problemle karşı karşıya kalmaktadır. Çünkü televizyondaki birçok içerikte bozuk cümle yapıları ve dil hataları bulunmaktadır. Bunlara maruz kalan çocuklar bu bozuk konuşmaları ve kalıpları aynen almaktadır. Bu durum çocukların konuşma ve dil becerilerini olumsuz etkilemektedir. Televizyondaki içeriklerin çoğu çocuklara uygun değildir. Televizyon içeriklerinin büyük bir oranı yetişkinlere yöneliktir. Çocuklara uygun yapımlar, içerikler ve programlar çok az yer kaplamaktadır. Problemleri televizyon izleme alışkanlığı edinen çocuklar yetişkinlere yönelik olan bütün programlardaki mesajlara ve içeriklere maruz kalmaktadır. Çocukların maruz kaldığı içeriklerin hemen hepsi olumsuz ve çocuklara uygun

olmayan sahneler içermektedir. Bu durum çocuklarda korkulara ve vasat dünya sendromuna neden olmaktadır. Çocuklar etkilendiği bu içeriklerle fobiler edinmekte ve görülen rüyalarda bu korku ve fobiler etkili olmaktadır. Ayrıca çocukların maruz kaldığı bu yapımlar aşırı şiddet, kavga ve silahların sahnelendiği bölümleri barındırmaktadır. Çocukların şiddeti öğrenmesi, şiddet davranışları sergilemesi ve silahın sorunların çözümünde etkili bir araç olarak çocuklara kodlanmasına neden olmaktadır. Çocuklara uygun olmayan bu içeriklerde çocuklar yoğun olarak şiddet söylemlerine de maruz kalmakta ve bu şiddet söylemlerini günlük hayatlarına da yansıtmaktadırlar. Özellikle akran gruplarında çocuklar televizyondan edindikleri şiddet söylemlerini yaygınlaştırmakta ve bunu konuşma dilinde kalıplar haline getirmektedirler. Çocukların problemleri televizyon alışkanlıkları edinmeleri uzun saatler televizyonun karşısında durmaları göz ve uyku problemlerini de beraberinde getirmektedir. Televizyonun çok yakından izlenmesi ve gece geç vakitlere kadar televizyon karşısında durulması göz ve uyku sorunlarına neden olmaktadır. Ayrıca çocukların sürekli televizyon izlemesi çocukları zihnen ve fiziksel olarak tembelleştirmektedir. Çocukların televizyon karşısında hareketsiz bir şekilde uzun saatler durması çocukların fiziksel olarak gelişimlerini etkilemektedir. Uzun saatler hareketsiz kalan çocuk fiziksel hiçbir aktivite gerçekleştirmediği için fiziksel gelişim ve kas iskelet yapıları olumsuz etkilenmektedir. Televizyonda hazır oluşturulmuş görüntülerin sürekli akışını tüketen çocuk zihinsel anlamda düşünce örüntüleri geliştirmekten yoksun kalmaktadır. Düşünce örüntüleri geliştirmeyen ve zihinsel anlamda hiçbir eylemde bulunmayan sadece ekran görüntülerini hazır bir şekilde tüketen çocuklarda zihin tembelleşmekte ve çocuğun zihinsel gelişimi olumsuz etkilenmektedir. Çocukların zihinsel gelişimlerine katkı sunan kitap, dergi ve geleneksel oyunlara ayrılan zamanın büyük bir kısmını televizyon tarafından işgal edildiği için çocuğun zihinsel gelişimi için hayati öneme sahip etkinlikler geri kalmaktadır. Çocuklar izledikleri yapımlardaki karakter ve kahramanları ilgi ile takip edip beğenmekte ve onları rol model olarak almaktadır. Çocukları televizyondaki karakterleri ve kahramanları rol model alması onlar ile özdeşim kurması çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Rol model alınan kahramanlar ve karakterler şiddeti bütün sorunların çözümünde kullandıkları için çocukların şiddete yönelmelerine neden olmaktadır. Şiddetin öğretilebilir bir olgu olduğu düşünüldüğü zaman, çocukların özdeşim kurduğu karakterlerin giyim tarzları ve her türlü şiddeti

yansıyan davranışlarını olduğu gibi taklit etmektedir. Karakterlerin ve kahramanların sık sık değişmesi ve çocukların her seferinde farklı kişileri rol model alması çocukların kişilik gelişimlerinde aksaklıklara neden olmaktadır. Televizyon çocukları zamansız bir şekilde yetişkin hayatına alıştıırıp o dünyaya taşıdığı için çocukların cinsel gelişimlerini de olumsuz etkilemektedir. Özellikle aşırı cinsellik içeren yapımlar çocukları etkilemekte ve cinsiyet kalıpların benimsenmesine neden olmakla birlikte cinsellik deneyimlerinin küçük yaşlara kadar düşmesine neden olmaktadır. Televizyon ve çocuk ilişkisinde vurgulanması önemli bir diğer konu televizyonun çocukların ilgi alanlarına, ihtiyaçlarına ve sorunlarına neredeyse hiç yönelmemesidir. Televizyon çocukları çocuk olmaktan ziyade yetişkinlerin bir prototipi görüp sadece yetişkinlere yönelik yapımlara ağırlık vermektedir. Çocukların televizyon ile kurdukları ilişkide birçok faktör ilişkinin niteliğini belirlemektedir.

Tablo 3: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında TV İle İlgili Yapılan Çalışmalarda Çocukların Televizyon İzleme Sürelerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Çocuklar hafta sonu daha fazla TV izlemekteler.	T-YL 2
Çocuklar büyük oranda aileler ile birlikte TV izlemekteler.	T-YL 2
Öğrenciler hafta içi ve hafta sonu TV izlemektedirler.	T-YL 13
Çocuklar en çok TV ile zaman geçirmektedirler.	T-YL 15
Çocukların çoğu günde 2 saatin üzerinde TV izlemektedir.	T-YL 19
Gençler TV ve internetin başında uzun zaman harcamaktadırlar.	T-YL 20
Öğrencilerin çoğu TV düzensiz izlemektedir.	T-YL 21
Gençler TV ye haftada 5 saatin üzerinde zaman ayırmaktalar.	T-YL 20
Öğrenciler günde ortalama 2 saatten fazla TV izlemektedirler.	T-YL 21
Medya okuryazarlığı dersi almayan öğrenciler daha fazla TV izlemektedir.	T-YL 21

Çocuklar haftalık ortalama 14–21 saat TV izlemektedirler.	T-DR 1
Gençler TV ye çok vakit ayırmaktalar.	T-DR 2
Çocuklar 9. Aydan sonra düzenli TV izlemektedir.	T-UZ 4
Öğrenciler günde en az bir dizi izlemektedirler.	T-YL 21

Tablo 3 bakıldığı zaman çocuklar zamanlarının büyük bir kısmını televizyon ile geçirmektedirler. Çocukların doğumundan itibaren televizyon her zaman için mekân içinde ilgi çekici bir cazibe ile bütün dikkatleri üzerine çekmektedir. Çocuklar televizyonun renkli dünyasını fark ettikleri andan itibaren zamanlarının büyük bir kısmını televizyon başında harcamaya başlamaktadırlar. Televizyon çocuklar için başta hiçbir anlam ve temsil ifade etmeyen bir nesne konumundadır. Fakat aile ortamında televizyonun yoğun ilgi görmesi ve sürekli takip edilmesi çocukların televizyona yönelmesine neden olmaktadır. Çocuklar televizyonu aile bireylerinden öğrenerek izlemeye başlarlar. Televizyona aşına olduktan sonra sihirli kutunun bütün içeriği çocuklar için yeni bir evren niteliği taşımaktadır. Yaş ve farkındalık artıkça televizyon karşısında geçirilen zamanda artmaktadır. Yaşın artması ile beraber televizyon her akşam aile üyeleri ile birlikte izlenmeye başlanmaktadır. Ailenin her akşam televizyon karşısında hipnoz olması çocukların televizyonun etki alanına girmesine neden olmaktadır. Çocuklar televizyonun içeriğine aşına olmaları ile birlikte televizyon ile daha sıkı bir ilişki geliştirmeye başlarlar. Burada en büyük etken çizgi filmlerin çocuklara hitap etmesi ve çocukların ilgisini çekmesidir. Çocuklar günlük zaman dilimlerinin yarısını televizyon başında diğer yarısını da diğer etkinlik ve aktivitelere ayırmaktadır. Televizyon ile geliştirilen bu ilişki zaman içinde dengesiz bir duruma dönüşmektedir. Çocuklar televizyon ile geçirdikleri süreyi kontrol etmekte güçlükler yaşamaya başlarlar ve izleme süresi giderek artmaktadır. Çocukların hayatında büyük bir düzen ve aktivite olan okul bile çocuklara ayırdığı zaman ile televizyon ile yarışacak konumdan uzak kalmaktadır. Nitekim haftalık 14- 21 saate varan televizyon izlenme oranları, okulların çocuklar ile geçirdikleri zaman dilimi ile yarışacak boyutlara ulaşmış durumdadır. Televizyon çocukların dünyasında büyük bir yer işgal etmektedir. Bu durumun işgal olarak

tanımlanmasın da çocukların zamanlarının neredeyse yarısından fazlasını alması neden olarak gösterilebilir. Özellikle çocukların televizyonu hafta sonları daha fazla izlemesi, televizyon dışında yapılacak ve çocuklara daha faydalı birçok aktivite ve etkinliğin ertelenmesi anlamına gelmektedir. Günlük 2 saatten fazla izlenmesi okuldan arta kalan boş zamanların çoğunda yine televizyon izlemenin açık ara önde tercihlerin başında geldiği belirtilebilir. Bu durum okul dışında yapılacak ve çocuklara daha faydalı etkinlik ve aktivitelerin ertelenmesi veya yapılmaması anlamına gelmektedir. Çocukların televizyon ile zaman geçirmeleri ekran bağımlılığını beraberinde getirmektedir. Çocukların Sağlıklı bir gelişim dönemi geçirmesini engellediği gibi okul dışı zamanlarda da çalışmayı ve akran ilişkilerini engellediği için çocukların akademik başarılarını ve çocukların sosyalleşmelerini olumsuz etkilediği söylenebilir. Medya okuryazarlığı dersi alan çocukların televizyona az zaman ayırmaları, medya okuryazarlığı dersinin bu konuda çocuklarda bilinçli ekran ilişkileri geliştirdiği söylenebilir.

Tablo 4: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında TV ile ilgili yapılan çalışmalarda televizyon izleme süresinin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin öne çıkan sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Uzun süre televizyon izleyen çocuklarda sağlık sorunları görülmektedir.	T-YL 19
TV’yi çok izleyen çocukların göz ve uyku problemleri yaşamaktadırlar	T-YL 19
Gençlerin aşırı TV izlemesi bağımlılığı tetiklemektedir.	T-YL 20
Gençler diğer sosyal aktivitelere çok az zaman ayırmakta.	T-YL 20
TV çok izleyen çocuklar dünyayı daha fazla tehlikeli ve acımasız algılamaktadır.	T-DR 2
TV’yi çok seyredenler daha çok suç korkusuna sahiptir.	T-DR 2
TV izleme süresi artıkça dünyayı acımasız ve tehlikeli olarak algılama düzeyi artmakta.	T-DR 2
Yetişkinlere yönelik içeriklere maruz kalmaktadırlar.	T-UZ 4
Çocuklar vasat dünya sendromu yaşamaktadırlar.	T-UZ 4

Uzun süre televizyon izleyen çocuklar sosyalleşme sorunları yaşamaktadır.	T-UZ 6
Gençler dergi, radyo ve kitapları yok denilecek kadar az takip etmekte.	T-YL 20
TV'deki şiddet çocuklara suç ve şiddet tekniklerini öğretmektedir.	T-UZ 3
TV çocukları hazır olmadıkları halde yetişkinlerin dünyasına taşımaktadır.	T-UZ 4
Şiddet ve cinsellik çocuk ve ergenleri saldırganlık ve şiddete neden olmaktadır.	T-UZ 6

Tablo 4 bakıldığı zaman çocukların televizyon izleme sürelerinin uzun olması çocuklar üzerinde farklı problem durumlarının meydana gelmesine neden olmaktadır. Çocukların televizyon ile kurdukları sağlıksız ilişki çocukları her alanda olumsuz etkilemektedir. Çocukların uzun süre televizyon izlemeleri başta sağlık ve sosyal ilişkiler olmak üzere bazı sorunlara neden olmaktadır. Sağlık sorunlarının başında çocukların televizyon izlerken televizyon ile kendi aralarındaki mesafeyi dikkate almayarak çok yakından izlemelerinden dolayı göz rahatsızlıklarına neden olduğu söylenebilir. Çocukların televizyonu çok yakından izlemeleri ve izleme sürelerinin uzun olması çocuklarda göz rahatsızlıklarına, görme kaybına, göz ağrılarına ve göz kuruluğuna neden olmaktadır. Uzun süre televizyon izlemek çocuklarda uyku problemlerine de neden olmaktadır. Akşam aile ile birlikte geçecek vakitlere kadar televizyon izleyen çocuklarda uyku problemleri görülmektedir. Çocuklar okul dışı zamanlarının büyük bir kısmını televizyon ile geçirdikleri için sosyal ve bilişsel gelişimlerine yararlı diğer etkinlikler ve aktiviteler aksamakta veya hiç yapılmamakta. Bu durum çocukların sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Özellikle akran gurupları ile geçirilen zaman çocuklar için eğitici ve öğretici süreçler barındırmaktadır. Akran guruplarıyla grup halinde oynanan geleneksel oyunlar çocukların sosyal ve bilişsel gelişimleri için hayati öneme sahiptir. Fakat televizyona ayrılan zamanın fazla olması çocukların akran gurupları ile zaman geçirmelerinin önüne geçmektedir. Çocukların sosyalleşmesi, duyuşsal ve bilişsel gelişimleri olumsuz anlamda etkilenmektedir. Televizyon ekranlarında sürekli şiddet ve şiddet temalı içerikler ve yayınların akışı gerçekleşmektedir. Uzun süre televizyon izleyen küçük çocuklar sunulan şiddet ve olumsuz içeriklere maruz kalmaktadır. Ekranında

sürekli akan şiddet içerikleri çocuklarda vasat dünya sendromuna neden olmaktadır. Çocuklar dünyanın kötülüklerle, tehlikelerle ve acımasızlıklarla dolu bir yer algısı yaratmaktadır. Vasat dünya sendromu çocuklarda korku ve fobilere neden olmaktadır. Televizyon akışı şiddet temelli bir yapıya dayanmaktadır. Bütün içeriklerin şiddet temalarına dayanması çocuklarda şiddet eylemlerinin ve kötü örneklerin davranış boyutunda sergilenmesine ve yerleşmesine neden olduğu söylenebilir. Çocukların televizyonu uzun süre izlemeleri kitap, dergi ve radyo gibi geleneksel ve faydalı medya araçlarının takibini olumsuz etkilemektedir. Kitap ve dergiler çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sunan özellikler barındırmaktadır. Çocukların uzun süre televizyon izlemesi, kitap ve dergilerin çocukların hayatlarında ya hiç yer edinmemesine ya da küçük bir alana sıkışmasına sebep olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında TV İle İlgili Yapılan Çalışmalarda Çocukların Televizyon İzleme Tercihlerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar.

Sonuçlar	Tezler
TV de en çok dizi, film ve müzik programları izlenmekte	T-YL 2
Şiddet içerikli filmlerin izlenme oranları yüksektir.	T-YL4
Gençler şiddet içerikli dizi ve filmleri severek izlemektedir.	T-YL4
Çocuklar en çok çizgi filmleri izlemektedir.	T-YL 7
Diğer içerikleri de yoğun olarak izlemektedirler.	T-YL 7
Çocuklar en çok çizgi filmleri izlemektedir.	T-YL 8
Çizgi filmlerden sonra dizi, film ve eğlence programları izlenmekte.	T-YL 8
Öğrenciler büyük oranda TV reklamları izlemektedirler.	T-YL 13
Çocuklar şiddet içerikli yayınlara maruz kalmaktalar.	T-YL 15
Çocuklar TV’deki bütün içerik ve programlara maruz kalmaktadır.	T-YL 18

Çocuklar en çok çizgi filmleri izlemektedir.	T-YL 18
Çizgi filmlerden sonra sırasıyla yetişkinlere yönelik olan dizi, film ve eğlence şovlarını da izlemekteler.	T-YL 18
Gençlerin en çok izlediği filmler savaş ve şiddet içerikli olanlarıdır.	T-YL 20
Öğrenciler en çok dizileri izlemektedirler.	T-YL 21
Şiddet, hareket ve güç sergileyen karakterlerin olduğu çizgi filmler daha çok tercih edilmektedir.	T-YL 3
Bütün bireyler için ortak çekim ve yapımlar söz konusudur.	T-YL4
Kadın ve erkek öğrenciler farklı TV kanalları izlemektedir.	T-YL4
Öğrenciler günde en az bir dizi izlemektedirler. Öğrenciler dizileri genellikle TV'den izlemektedirler.	T-YL 21
Kız çocukları hem erkeklerin hem de kadın kahramanların olduğu çizgi filmleri ve programları izlemektedir.	T-UZ 2
Erkek çocuklar sadece erkek kahramanların olduğu programları izlemektedir.	T-UZ 2

Tablo 5 incelendiği zaman çocukların televizyon içeriklerinin tamamını yoğun bir şekilde izlediği söylenebilir. Çocukların televizyonu fark etmeleri ile beraber bütün içerikleri ve akışları tüketmeye yönelik izleme eylemleri geliştirirler. Çocukların televizyon ile tanışmaları yavaş ve fark edilmeyen bir süreç ile meydana gelmektedir. Çocuk önce televizyonun kendisine yönelik bir ilişki geliştirmektedir. Süreçle beraber televizyon evrenini keşfeden çocuk bütün içerikleri tüketmekle beraber bazı içeriklere özel bir ilgi ve alaka göstermeye başlar. Çocukların ilgi ve alakasını cezbeden içeriklerin başında çizgi filmler gelmektedir. Bu nedenden dolayı küçük çocukların en çok çizgi filmleri izlediği belirtilebilir. Küçük çocukların çizgi filmleri çok tercih etmelerinin nedenlerine bakıldığı zaman, çocuklara hitap etmeleri, renkli ve büyülü bir evren sunmaları, çocukların ilgisini çeken bir kurguya sahip olmaları ve çocukların ilgisine yönelik karakterlerin ve kahramanların yer alması

gösterilebilir. Çizgi filmlerin tercihinde cinsiyet durumuna göre bir farklılık söz konusudur. Kız çocukları kadın ve erkek karakterlerin ve kahramanların olduğu çizgi filmleri tercih ederken erkek çocuklar sadece erkek karakterlerin ve kahramanların olduğu çizgi filmleri tercih etmektedir. Bu farklılığın temel nedenini olarak yetiştirme koşullarının ve davranış kalıplarının etkili olduğu söylenilebilir. Özellikle cinsiyet rollerinin keskin olduğu aile yapılarında erkek çocukların erkek model ve rollere yönelmesi ve bu kalıpların beslenmesi çizgi filmlerin tercihinde etkili olduğu söylenebilir. Nitekim çocukların tercih ettikleri çizgi filmlerin tamamı eril rollerin ve erkek egemen bir kurgu anlayışının hâkim olduğu ve güç ve mücadelesinin erkek kahramanlar üzerinden sürdürüldüğü söylenilebilir. Çocuklar çizgi filmlerin yanında yetişkinlere yönelik olan bütün içerikleri ve programları düzensiz bir şekilde izlemektedir. Yetişkinlere yönelik dizi ve filmlerde çocuklar tarafından yoğun bir ilgi ile izlenilip takip edilmektedir. Aile bireylerinin akşam takip ettikleri dizi ve filmleri çocukları ile beraber izlemeleri çocukların da dizi ve filmleri yoğun bir şekilde izlemesine ve takip etmesine neden olduğu söylenilebilir. İzlenen dizi ve filmlerin aşırı şiddet kurgusu ve sahneleri içermeleri çocuklarında şiddet oranı yüksek dizi ve filmleri sık sık izlemesine neden olmaktadır. Dizi ve filmlerde şiddet ve cinsellik izlenme oranları artırmak için yoğun bir şekilde işlenmektedir. Savaş ve mafya çekişmelerinin işlendiği ve şiddet oranlarının yüksek olduğu içerikler çocuklar tarafından tercih edilen yapımlar arasındadır. Bu durumun başka bir nedeni olarak, televizyon içeriklerinin büyük bir kısmının sadece yetişkinlere yönelik olması gösterilebilir. Dizi ve filmlerden sonra çocuklar eğlence şovlarını da yoğun bir ilgiyle izlemektedir. Özellikle televizyonda izlenme oranlarını artırmak için ikili mücadele ve kavgaların yer aldığı eğlence şovları ve yarışmalar büyük bir içeriği oluşturmaktadır. Ailelerin ilgi ile takip ettikleri bu şovlar çocuklarında ilgisi çekmektedir. Çocuklar ile beraber televizyon izleme oranları yüksek olduğu için çocuklar yetişkinlere yönelik olan bütün içerikleri aldıkları gibi eğlence şovlarını da yoğun bir şekilde izlemektedir. Eğlence şovların da çok tercih edilmesinin sebepleri arasında bütün izleyiciler için ortak yapımların olduğu ve çocukların taleplerinin medyanın en büyük araçlarından biri olan televizyonda pek fazla dikkate alınmadığı ve görünmediği söylenebilir.

Tablo 6: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında TV İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Televizyon İlişkisinde Anne Baba Konumuna İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Aileler fast food yiyecekleri çocuklara ödül olarak sunmaktalar.	T- YL 1
Annelerin eğitim seviyesi artıkça TV’nin çocukların dil gelişimine etkileri olumlu olmaktadır.	T-YL 2
Baba eğitim düzeyi yükseldikçe TV çocuğun dil gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır.	T-YL 2
Aileler çocukların TV de ne izlediklerine pek karışmamakta.	T-YL 2
Çocuklar duydukları kavramlar hakkında anne babalarına sorular sormaktalar.	T-YL 2
Aile gelir düzeyi artıkça reklam farkındalık düzeyi artmaktadır.	T-YL 6
Aile eğitim düzeyi yükseldikçe marka farkındalık düzeyi artmaktadır.	T-YL 6
Ailelerin çoğu TV içeriğinin çocuklara uygun olmadığını belirtmişlerdir.	T-YL 7
Anne ve babalar çocuklarını TV’nin zararlı etkilerinden programı kısıtlayarak korumaktadır.	T-YL 7
Eğitim düzeyi yüksek anneler programları denetlemektedir.	T-YL 8
Eğitim düzeyi düşük anneler TV izlerken çocuklarına eşlik etmekte.	T-YL 8
Ailelerin eğitim ve gelir durumlarının yüksek olması çocuklara önerilen koşullarda TV izlemeleri üzerine etkilidir.	T-YL 19
Anne babalar çocuklarıyla TV izlemeye zaman ayırmamaktadır.	T-DR 1
Kısıtlı ayrılan zamanda ise ya anne babalar çocukların seçtiği programı izlemekte ya da çocuk anne baba seçtiği açtığı programı izlemektedir.	T-DR 1
TV hakkında anne babalar ile konuşan çocuklar TV gerçekliğini daha kolay anlamaktadır.	T-DR 1
Anne babalar düzenli TV izleme kuralları uygulamamaktadır.	T-DR 1
Çocukların izledikleri programlara çoğu aile dikkat etmemektedir.	T-YL 7

Tablo 6 incelendiği zaman televizyonun çocuklar üzerinde olumlu veya olumsuz anlamda etkili olmasında aile ve anne baba faktörü çok önemli bir role sahiptir. Çocukların bilinçli izleyiciler olmasının en önemli faktörü anne ve babalardır. Çocukların televizyon ile geliştirdikleri ilişkinin şekillenmesinde ailenin etkisi azımsanmayacak derecede çoktur. Çocuk aile ortamında anne babasının gölgesinde televizyon ile tanışmakta ve izleme alışkanlığı edinmektedir. Çocukların televizyon ile geliştirdikleri ilişkinin tamamını aile şekillendirmektedir. Ailenin birebir izleme alışkanlıklarını taklit eden çocuk sorunlu izleme alışkanlığını anne ve babanın gözetiminde edinmektedir. Çocukların televizyon ile kurdukları ilişkide yararlanmaları ve zararlı alışkanlıklar edinmeleri anne ve babalarının bu konudaki tutumlarına ve tavırlarına bağlıdır. Şöyle ki anne ve baba eğitim durumu yüksek olan ailelerde çocukların televizyon ile kurdukları ilişkiye dikkat edildiği için çocukların bütün içeriklere sınırsızca maruz kalmasındansa sadece çocuklara yararlı programların seçilip belli zaman aralıkları dahilinde izlenmesi çocukların dil gelişimi için olumlu sonuçlar yaratmaktadır. Çünkü küçük çocuklar meraklı birer kâşif gibi görüp ve duydukları bütün her şeyi anlamlandırmak için sorular ile aydınlatmaya çalışmaktadır. Televizyonun eğitici programlarından öğrendiği yeni kavramları, kelimeleri ve nesnelere beraber izlediği anne ve babası ile tartışarak dil becerisini geliştirmektedir. Fakat anne baba eğitim durumu düşük ailelerde, aileler genellikle televizyonu çocukla beraber hiçbir önlem almadan ve izlenilen içeriğin çocuklara uygun olup olmadığı sorgulanmadan izlenmektedir. Bu yaklaşım çocukların sorunlu televizyon izleme alışkanlığı edinmesine ve televizyonun çocukları olumsuz anlamda etkilemesine ortam hazırlamaktadır. Çocukların televizyonun önünde beslenmesi, televizyonun çocuk için bir bakıcı gibi algılanması, annenin ev işlerini yaparken televizyonu açıp çocuğu susması için televizyonun önüne bırakması çocuk televizyon ilişkisinde yapılan olumsuzluklardan bazılarıdır. Anne ve babalar tarafından sergilenen bu davranışlar çocukların televizyondan olumsuz etkilemesine neden olmaktadır. Anne babaların reklamlarda sürekli sunulan zararlı yiyecek ve içecekleri çocuklara ödül olarak sunmaları televizyonun olumsuz örneklerinin pekişmesine ve çocukların sağlıksız beslenmelerine ve sağlık sorunları ile karşı karşıya kalmalarında neden olmaktadır. Alışverişlerde çocukların reklamlarda gördükleri her şeyi istemeleri ve bu isteklerin bir direnç ile karşılaşmaması veya bilinçli tüketici davranışlarının öğretilmemesi çocukların zararlı tüketim alışkanlıkları edinmelerine

neden olmaktadır. Anne ve babalar çocukları televizyonun zararlı içeriklerinden korumak için kısıtlayıcı ve korumacı anlayış ile hareket etmektedir. Televizyonun düzenli izlenmesini içeren herhangi bir yöntem ve kural uygulanmamaktadır. Bu durum çocuklara sınırsız televizyon izleme alanı yaratmaktadır. Sınırı belli olmayan bu izleme alanında çocuklar her türlü zararlı içerik ve yayına maruz kalmaktadır. Özellikle yetişkinlere yönelik yayınları çoğunlukla izlemeyi tercih eden çocuklar bu içerik ve programlarda aşırı şiddet ve yanlış bilgi kümeleri içeren cinsellik figürleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Anne babası çalışan çocuklar birlikte nitelikli zaman geçirememektedir. Akşam genellikle yapılan etkinlik televizyon izleme eylemidir. Ya çocukların tercih ettiği bir içerik tüketilmektedir ya da anne ve babaların açtığı ve çocuklara uygun olmayan bir içerik tüketilmektedir. Anne babaların bu davranışı da çocukların televizyondan zararlar edinmesine neden olduğu söylenebilir. Anne babalar beraber televizyon izlerken karşılaşılan zararlı içerikler ya televizyonun kapatılması veya kanalın değiştirilmesi ile giderilmeye çalışılmaktadır. Anne babaların çocukları televizyonun zararlı etkilerinden koruyacak yol ve stratejilerden yoksun olduğunu söylemek mümkündür. Fakat eğitim düzeyi yüksek anne ve babalar çocukların zararlı içeriklerden korunması için programları önceden izleyip çocukların izleyip izlememesi gerektiğine karar verip çocukların zararlı içerikler ile karşılaşması riskini ortadan kaldırmaktadır. Böylece çocukların zararlı içeriklerden korunmasını sağlamaktadırlar. Anne babaların televizyonu düzensiz ve bilinçsizce tüketmeleri sadece çocukların etkilenmesine neden olmakla kalmamakta aynı zamanda onları da olumsuz etkilemektedir. Bilinçli televizyon tüketimi sadece çocuklar için değil anne babalar için de hayati öneme sahiptir. Çocuğun televizyon dışında farklı aktivitelere ve etkinlikler zaman ayırması anne ve babalarının çabaları ile var olacak bir alışkanlıklar bütünü oluşturmaktadır. Kitap dergi ve radyo gibi çocukların geleneksel medya araçları ile bir kültür geliştirmeleri ve çocukların böylece televizyon dışında farklı bir dünyanın varlığını keşfetmesini sağlayacak ana kişiler anne ve babadır. Anne babaların çocuklar ile zaman geçirmeleri ve bu yolda onlara rehberlik etmeleri çocukların geleneksel medya araçlarına aşına olmaları ve onlar ile zaman geçirme alışkanlığı edindirebileceği söylenebilir.

4.1.1. TÜRKİYE’DE 2005 2017 YILLARI ARASINDA ÇOCUK BAĞLAMINDA ÇİZGİ FİMLER İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARDA ÖNE ÇIKAN SONUÇLAR NELERDİR?

Tablo 7: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Çizgi Filmler İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çizgi Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Çizgi filmler çocukların şiddet eğilimlerini pekiştirmektedir.	T-YL 3
Çocuklar çizgi filmlerden etkilenmektedirler.	T-YL 3
Şiddet içerikli çizgi film izleyen çocukların çizdikleri resimlerin içerikleri farklılık göstermektedir.	T-YL 3
Kahramanların sorunları şiddet ve kaba kuvvet ile çözme davranışları onaylanmakta.	T-YL4
Çocuklar kavga ederlerken çizgi film kahramanlarını model almaktalar.	T-YL 12
Şiddet içerikli çizgi film kahramanlarını çocuklar daha çok rüyalarında görmekteler.	T-YL 12
Çocuklar oyun oynarken çizgi film kahramanlarını oyunlarına katmaktalar.	T-YL 12
Çizgi filmlerde en fazla fiziksel şiddet eylemi yer almaktadır.	T-YL 17
Çizgi filmlerde sempatik şiddet öğeleri yer almaktadır.	T-YL 17
Çocuklara yönelik olan programlar olan çizgi filmlerde kız ve erkek temsilleri ve karakterleri eşit değildir.	T-UZ 2
Çizgi filmlerde şiddet abartılı ve kibar sunulmaktadır.	T-UZ 3
Sevilen film ve çizgi film karakterin diğer karakterle şiddet uygulaması çocukların hoşuna gitmektedir.	T-YL 3
Çocuklar çizgi film karakterleri gibi davranmayı sevmektedir.	T-YL 16
Erkekler şiddet içeriklerinden daha fazla etkilenmektedirler.	T-YL4

Tablo 7'ye bakıldığı zaman çocukların izlemeyi en çok tercih ettikleri çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumsuz davranış, yanlış öğrenmeler ve zararlı etkilere neden olduğu söylenebilir. Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki en büyük olumsuz etkilerinin başında şiddet eylemini öğretmesi gösterilebilir. Bütün çizgi filmlerin içeriğinde şiddet eylemi yoğun bir şekilde yer almaktadır. Şiddetin bütün boyutlarının yer aldığı ve her türlü şiddet eyleminin işlendiği çizgi filmler çocuklara şiddeti öğretmektedir. Çizgi filmler şiddeti diğer bütün televizyon programlarındaki şiddet eyleminden farklı bir boyutta ve temada işlenmektedir. Çizgi filmler de en çok işlenen şiddet fiziksel şiddet eylemidir. Diğer içeriklerden farklı bir tarzda işlenen şiddet çocukları etkilemektedir. Şiddetin sonuçsuz gösterilmesi, şiddet sahnesinden sonra şiddet mağdurlarının beklenen Zararları görmemesi, şiddet eyleminin acı ve zarar vermemesi şiddetin sempatik ve gerçek hayatın dışındaki bir boyutta sunulması çocukların şiddet eylemini öğrenmesine ve akran ilişkilerinde bu şiddet davranışlarının sergilenmesine neden olduğu söylenebilir. Çocuklar çizgi filmlerde gördükleri şiddeti günlük hayata yansıtmaktadır. Çocukların grup oyunlarına diğer akranlara karşı ilişkilerinde çizgi filmlerde gördükleri şiddet olgusu baskın bir şekilde görülmekte ve sevilen çizgi film karakterleri gibi davranmaya çalışmaktalar. Ayrıca çocuk resimlerinde de çizgi filmlerden öğrendikleri şiddet sahneleri ve davranışları yoğun bir şekilde görülmektedir. Çizgi filmler şiddeti sempatik bir şekilde sundukları için şiddet uygulayan kahramanlar beğenilmekte ve şiddet davranışları takdir edilmekte. Çocuklar çizgi film karakterleri gibi giyinmeyi, onlar gibi davranmayı sevmekte ve çizgi film kahramanlarını rol model almaktalar. Çocukların sevdiği kahramanlar baskın şiddet sergileyen kişiler oldukları için çocuklar şiddeti içselleştirmektedirler. Kahramanların bütün sorunları şiddet ve kaba kuvvet ile çözmeleri çocuklar tarafından onaylanmaktadır. Günlük hayatta akran gurupları ile ilişkilerinde sorunları halletmek için şiddeti öncelikli çözüm olarak algılamalarına neden olduğu söylenebilir. Şiddetin bir çözüm yolu gibi gösterilmesi yanlış öğrenmelere ve çocuğun çevresiyle sorunlu ilişkiler geliştirmesine neden olduğu belirtilebilir. Çizgi filmlerde sunulan şiddet içerikleri çocukların kişilik ve karakter gelişimlerinde olumsuz yansımaları neden olmaktadır. Çizgi filmlerdeki şiddet unsurları en çok erkek çocukları etkilemektedir. Erkek çocukların sadece erkek karakterlerin ve yoğun şiddet içeren çizgi filmleri en çok tercih etmeleri bu durumda etkili olduğu söylenebilir. Çizgi filmler televizyonun diğer programlarından

çocuklara yönelik olmaları ile ayrılmaktadır. Fakat bu ayrım sadece şekil ve tür bakımından görülmektedir. Çizgi filmlerde diğer bütün içerikler gibi izlenme kaygısı taşıdığı için çocuklar için olumlu ve yararlı sonuçlar içeren yayınlar olmaktan oldukça uzaktır. Çizgi filmlerde cinsiyet eşitsizliğinin ve cinsiyet rollerinin çokça sergilendiği yapımlar ve içerikler arasında gösterilebilir. Çizgi filmlerdeki kahramanların hemen hepsi erkek karakterlerden oluşmaktadır. Bütün karakterler sorunlarını şiddet yoluyla çözmeye çalışmaktadır. Güçlü olmak her zaman için aranan bir özelliktir. Kadın karakter çok az yer almakta onlarda genellikle erkeklerin yardımcıları konumunda bulunmaktadır. Kadın kahramanların olduğu çizgi filmlerde de erkeksi roller ve davranışlar sergileyerek mücadele etmeye çalışarak sorunları erkeklerin yöntemiyle çözmeye çalışmaktalar. Çizgi filmlerdeki cinsiyetçi yapılar toplumsal cinsiyet anlamında rollerin beslenmesine ve çocuklar tarafından benimsenmesine neden olduğu söylenebilir.

4.1.2. TÜRKİYE’DE 2005 2017 YILLARI ARASINDA ÇOCUK BAĞLAMINDA DİZİLER İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARDA ÖNE ÇIKAN SONUÇLAR NELERDİR?

Tablo 8: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Diziler İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Dizilerin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
İzlenen film ve dizi kahramanları ile özdeşim kurulmakta.	T-YL4
Şiddet içerikli dizi ve filmler gençler arasında şiddete neden olmaktadır.	T-YL4
Liseli gençler yerli dizi karakterlerinden etkilenmektedir.	T-YL 20
Dizilerde fiziksel olarak beğenilen kişiler kişilik olarak da beğenilmektedir.	T-YL 20
Dizilerde şiddet ve sınıfsal ayrımcılık sık sık görülmektedir.	T-YL 20
Liseli gençler izledikleri dizilerdeki karakterleri rol model almaktalar.	T-YL 20

Şiddet içerikli dizileri liseli kız öğrenciler kötü örnek olarak ifade etmektedirler.	T-YL 20
Şiddet içerikli dizileri izleyen gençlerin izlemeyenlere ve erkeklerin kızlardan daha fazla şiddet yanlısı oldukları tespit edilmiştir.	T-YL 20
Şiddet içerikli dizileri çok izleyen gençlerin şiddet eğilimleri daha yüksektir.	T-YL 20
Şiddet oranı fazla dizileri izleyen çocuklar dünyayı daha acımasız ve tehlikeli algılamaktadır.	T-DR 2
Dizilerde cinsellik ve şiddet en çok işlenen öğelerdir.	T-UZ 3
Çocuklar dizi kahramanlarını rol model almaktadır.	T-UZ 3

Tablo 8 incelendiği zaman dizilerin çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olduğu yorumu yapılabilir. Çocuklar dizileri ilerleyen yaşlarda fark edip izlemeye başlamaktadır. Bu durumun çocukların aile ile beraber televizyon izleme ritüelinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Diziler özellikle okul çağındaki çocuklar tarafından izlenilip yoğun bir şekilde takip edilmektedir. Orta okul ve lise çağındaki çocuklar dizilerin sıkı takipçileri olduğu söylenebilir. Dizilerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinden biri şiddeti öğretmesi ve dizi karakterlerinin çocukları etkilemesi gösterilebilir. Diziler yoğun şiddet sahneleri içermektedir. Gençlerin büyük bir hayranlıkla takip ettiği dizilerin her an şiddeti sunması ve gençleri ekran şiddetine maruz bırakması çocuklar ve gençler arasında şiddet eyleminin yerleşmesine ve şiddet içeren davranışların sergilenmesine neden olduğu söylenebilir. Bütün dizilerde karakterler ve kahramanlar üstün yetenek ve kişiliklerle sunulmaktadır. Bu durum dizi kahramanlarının ve karakterlerinin çocuk ve gençler arasında rol model alınmasına ve onlar gibi giyinip onlar gibi davranmasına neden olmaktadır. Bütün sorunları şiddet ve kaba kuvvet ile halleden bu karakterlere benzemeye çalışan gençler kendi sorunlarını halletmek için şiddeti öncelikli çözüm yolu olarak algılamaktadır. Özdeşim kurulan kahramanların diziden diziye ve kişilikten kişiliğe değişmesi çocuk ve gençler arasında rol model alınan kahramanlar ve diziler arasında çekirge ilgisi yaratmaktadır. Televizyonda farklı tematik kanallarda farklı tema ve konuların işlendiği onlarca dizi çekilmekte ve izleyiciye sunulmaktadır. Bütün

dizilerin tek kaygısı izlenme olduğu için piyasadaki diziler izleyici dikkate almadan şiddet ve cinselliği sınırsız bir şekilde kullanmaktadır. Kavgaların, çatışmaların ve savaşların seviye atlayarak yer bulduğu diziler çocuk ve gençlerde vasat dünya sendromuna neden olmaktadır. Dizilerde ayrıca sınıfsal ayrımcılık geniş bir şekilde işlenmektedir. İşlenen sınıfsal ayrımcılık çocuk ve gençlerde bu durumun kabullenilmesine ve sınıflar arasında var olan ayrımların keskinleşmesine ve görünür olmasına neden olduğu söylenebilir.

4.1.3. TÜRKİYE’DE 2005 2017 YILLARI ARASINDA ÇOCUK BAĞLAMINDA FİMLER İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARDA ÖNE ÇIKAN SONUÇLAR NELERDİR?

Tablo 9: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Filmler İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Şiddet içerikli film ve görseller şiddeti özendirir.	T-YL4
İzlenen film ve dizi kahramanları ile özdeşim kurulmakta.	T-YL4
Şiddet içerikli dizi ve filmler gençler arasında şiddete neden olmaktadır.	T-YL4
Çocuklar izledikleri film kahramanlarına benzemeyi istemekteler.	T-YL 15
Çocuklar sorunları şiddet ve kaba kuvvet ile çözen kahramanları daha sempatik ile yaklaşmaktalar.	T-YL 15
Sevdikleri kahramanların şiddet uyguladıklarını beyan etmişlerdir.	T-YL 15
Şiddet içeren filmleri izleyen gençler şiddete olumlu bakmaktadır.	T-YL 20
Şiddet içerikli filmleri çok izleyen gençlerin şiddet eğilimleri daha yüksektir.	T-YL 20
Öğrenciler film karakterlerini rol model almaktadır.	T-YL 21
Sinemada şiddet kurgusu bütün filmlerin ana temasını oluşturmaktadır.	T-UZ 3

Tablo 9 incelendiği zaman filmlerin televizyondaki diğer bütün içerik ve programlar gibi çocuklar ve gençler üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu söylenilebilir. Televizyonun araç sorunlarından biri olan şiddet filmlerde de çocukları ve gençleri olumsuz etkileyen en önemli problemlerden biridir. Filmler aşırı şiddet içerikleri barındırmaları ile çocuklara ve gençlere şiddeti ve şiddet tekniklerini öğretmektedir. Çocukların şiddeti öğrenmesini ve şiddet davranışlarını sergilemesini tetikleyen en önemli faktör filmlerdeki şiddet olgusu ve işlenişidir. Çünkü filmler çocuklara şiddet ve yollarını öğretmekle kalmayıp karşılaşılan sorunların çözümünde şiddetin büyük bir araç olduğu olgusunu aşılacaktır. Filmlerdeki bütün kurgu var olan bir sorun ve bu sorunu çözmeye çalışan iyi ve kötü karakterlerin mücadelesi şeklinde işlenmektedir. Genellikle çözüm yolu şiddet ve kavgadan geçmektedir. Filmlerdeki şiddet kurgusu gerçek hayattaki sorunların çözümünde çocukların şiddete başvurmasına neden olduğu söylenebilir. Filmlerdeki şiddet sahnelerinin sunumu tek başına şiddeti çocuklara ve gençlere öğretmemektedir. Şiddetin sunumunda çocukların ve gençlerin değer verdiği kavram, olay, olgu, nesne ve süreçlerin şiddet olayına yardımcı unsurlar olarak sunulması çocuklar ve gençler üzerinde etkili olmaktadır. Çocuklar film karakterlerini ve kahramanlarını rol model almakta ve onlar ile özdeşim kurmaktadır. Filmlerde ön planda olan karakterler üstün özelliklerle sunuldukları için çocukların kendilerini onların havalı ekseninden kurtarması veya o çekime kapılmamaları neredeyse imkânsız gibi görünmektedir. Rol model alınan karakterlerin kurgu içindeki bütün yaptıkları doğru ve çözüme hizmet eden bir anlayış şeklinde sunulmaktadır. Özellikle bütün eylemlerinin şiddete varması çocuklar ve gençlerin takdirini toplamaktadır. Çocukların rol model aldıkları karakterler ile özdeşim kurmaları, karakterlerin şiddete başvurmaları kabullenmekte hatta onaylanmaktadır. Çocukların şiddeti onaylamaları sistemik bir şekilde filmin kurgusu içinde amaçlanan bir durumdur. Gerilim sürekli tırmandırılarak zirve noktaya taşınır. Zirveye taşınan gerilim kahramanların şiddet ve mücadeleyi kazanan

sahneleriyle bitirilir. Şiddetin ve mücadelenin gelmemesi izleyicileri üzen ve öfkeliendirmektedir. Şiddetin izleyici tarafından arzulanır olması filmlerin şiddetin öğretilmesinde ve içselleştirilmesinde ne kadar önemli bir role sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca filmlerde anlatılan hayatlar ve yaşantılar çocuklar ve gençler arasında ideal hayat yanılgısı yaratmaktadır. Gerçek hayattan uzak bir anlayışı yansıtan filmler kurgulanan yapay sahnelerin çocuklar tarafından gerçek hayatın birebir yansıması şeklinde algılanmaktadır. Gerçeklik ve kurgu arasındaki sınırların ortadan kalkmasına neden olan bu durum çocukları olumsuz etkilediği belirtilebilir. Filmlerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin nedenlerinden biri de televizyonda çocuklara yönelik programların yok denilecek kadar az olması gösterilebilir. Çünkü bütün içerikler ve yapımlar yetişkinlere yönelik olarak yapılmaktadır. Çocuklarda yetişkinlerle beraber televizyondaki bütün içerikleri ve yapımları tükettikleri için yetişkinlere yönelik olan içeriklere maruz kalmaktalar. Filmlerde büyük oranda yetişkinlere hitap eden yapılar söz konusudur. Büyük yapımların yetişkinlere yönelik olması çocukları zamansız bir şekilde yetişkinlerin dünyasına taşımaktadır. Çocukların hazır olmadan yetişkinlerin dünyasına dahil olmaları onların kişilik ve sosyal gelişimlerinin kritik evrelerini atlamalarına ya da hiç yaşamamalarına neden olmaktadır. Televizyonun özel anlamda filmlerin çocukların kişilik ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkilediği söylenebilir.

4.1.4. TÜRKİYE’DE 2005 2017 YILLARI ARASINDA ÇOCUK BAĞLAMINDA REKLAMLAR İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARDA ÖNE ÇIKAN SONUÇLAR NELERDİR?

Tablo 10: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Reklamlar İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Reklamların Çocuklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Çocukların beslenme alışkanlıklarını etkilemektedir	T- YL 1
Reklamlarda sevilen çizgi film karakterleri çok sık kullanılmakta.	T- YL 1
Uzun süre reklamları izleyen çocuklarda dikkat eksikliği görülmekte.	T- YL 1

Çocukları etkilemek için çizgi filmlerin kahramanları yoğun olarak kullanılmaktadır.	T-YL 5
Reklam içerikleri aşırı tüketimi özendirir.	T-YL 5
Oyuncak kullanılarak reklamlar sempatik hale getirilmeye çalışılmakta.	T-YL 5
Kız çocukları kıyafet, yiyecek ve içecek reklamlarını takip etmektedirler.	T-YL 6
Erkek çocukları araba, yiyecek ve içecek reklamlarını takip etmektedir.	T-YL 6
Reklamlarda gördükleri yiyecek ve içecekleri almak istemektedirler.	T-YL 13
Çocuklar reklamların etkisinde kalarak süt, kola, meyve suyu ve çikolata, cips şeker ve kek gibi ürünleri sıkça istemektedir.	T-YL 13
Reklamlarda çocuklara satın alma davranışları kazandırmaya çalışılmaktadır.	T-YL 18
Reklamlar şiddetli estetik şekilde sunulmaktadır.	T-UZ 3
Reklamlardan dolayı yeme ve beslenme alışkanlıkları kötü etkilenmektedir.	T-UZ 4
Reklamlar sürekli tüketici davranışları telkin ederek kodlamaktadır.	T-UZ 4
Reklamlarda çocuklar tüketime teşvik edilir.	T-UZ 5
Gıda reklamları çocukların sağlıksız beslenmesine neden olmaktadır.	T-UZ 5
Reklamlar çocukların yiyecek tüketimlerinde etkin rol oynamaktadır.	T-UZ 6
Reklamlar sosyal olarak olumlu etki bırakan motifler kullanır (arkadaş, çevre, beğeni)	T-YL 5

Tablo 10' a bakıldığı zaman reklamların çocuklar üzerinde farklı olumsuzluklara neden olduğu söylenebilir. Reklamlar televizyon içeriklerinin tamamının yer ayarlamaya çalıştığı bir yapıyı temsil etmektedir. Bütün çizgi filmler, diziler, filmler ve eğlence programları izleyicilerin zamanlarını ayırıp reklamların izlenebilirliğini artırmaya çalışmaktadır. Akışın içinde yer alan yapımların amacı reklamların görünebilirliğini artırmaktır. Reklamlar günümüz dünyasında giderek akıllanan bir yapıya bürünmüştür. Reklamların içerikleri, mesajlarda kullanılan dil ve kavramlar ve söylemi dillendiren kişiler ürün ile ilgili özelleşmiş ihtiyaçlara vurgu yaparak tüketimin artırılmasını sağlamaktadır, Reklamların tek amacı kodlanan tüketici

davranışlarının yaygınlaşmasını sağlamak ve tüketimin artırılmasını teşvik etmektedir. Reklamların çocuklar üzerindeki en önemli olumsuzluklarından biri çocuklara aşırı tüketimi teşvik etmesi ve tüketici davranışlarını kodlamaya çalışmasıdır. Reklamlar için çocuklar büyük bir pazarı oluşturmaktadır. Çocuklara yönelik reklamların yanında yetişkinlere yönelik olan reklamlarda çocuklara ulaşarak yetişkinleri ikna etmeye çalışmaktadır. Çocukları anne ve babalara ulaşmak için bir araç olarak kullanan reklamlar sadece tüketicilere ulaşmayı amaçlamaktadır. Çocukların anne ve babalarının satın alma kararlarını etkilediği düşünüldüğünde, tüketici davranışlarının reklamlar tarafından iyi bilindiği söylenebilir. Çocukları büyük bir pazarın merkezi gibi gören reklamlar çocuklar için sağlıklı olmayan ve hatta başta çocukların sağlıklarını olumsuz etkileyen birçok olumsuzluğu barındırmaktadır. Reklamların çocuklar üzerindeki önemli olumsuz etkilerinden biri çocukların beslenme alışkanlıklarını değiştirmesidir. Özellikle sağlıksız gıda reklamlarının yapılması ve bunların çocukların ilgisini çeken bir tarzda sunulması çocukların zararlı gıdalarla beslenmesine neden olmaktadır. Çocukların en çok izlediği çizgi filmlerin başlangıç kısımlarından önce ve bitişten sonra periyodik bir şekilde çocuklara yönelik yiyecek ve içecek reklamları yapılmaktadır. Çizgi filmleri yoğun bir şekilde izleyen çocuklar, yapılan bütün bu reklamlara maruz kalmaktadır. Gün içerisinde reklamlardaki ürünleri talep edip almakta ve bunu alışkanlık haline getirmektedirler. Çocuklara yönelik gıda reklamlarında çocukların sevdikleri çizgi film kahramanları kullanılarak gıda reklamları sempatik hale getirilmeye ve böylece çocuklar tarafından tüketimlerinin artırılması hedeflenmektedir. Sağlıksız gıda reklamlarının çocukların gözünde bu denli ilgi çekici hale getirilmesi çocukların beslenme alışkanlıkları olumsuz anlamda değiştirmektedir. Bu durum çocuklarda obeziteye neden olmakta ve çocukların büyümeleri için gerekli olan sağlıklı gıdaların tüketimini azaltmaktadır. Çünkü çocuklar okulda ve günlük hayatın farklı zaman dilimlerinde bu ürünleri aşırı derece de tüketmektedir. Aileler de bazen bu gıdaları çocuklara ödül olarak sunmaktadır. Böylece reklamların çocuklara vermeye çalıştıkları mesajları çocukların gözünde olumladıkları söylenebilir. Fast food tarzı yiyeceklerin ödül olarak verildiği ve bunun çocukların sağlığını olumsuz anlamda etkilediği belirtilebilir. Geleceğin tüketicilerini yaratmaya çalışan reklamlar aşırı tüketimin teşviki için çocukları tam anlamıyla kuşatmaya çalışmaktadır. Bunu televizyondaki bütün içeriklerin yardımı ile yapmaya büyük bir çaba harcamaktadır.

Reklamlar televizyondaki hemen her şeyi metalaştırarak satmayı amaçlamaktadır. Çocuklara hitap eden çizgi filmlerin kahramanlarının oyuncaklarını ve resimlerinin yer aldığı giyim ürünlerini her fırsatta tanıtmakta ve çocukların bunları tüketmeleri telkin ve mesajlar ile kodlanmaktadır. Çocukların bilinçli tüketici olmaları, içinde yaşadıkları doğa ve ekosistem için hayati öneme sahipken reklamların sürekli tüketimi çocuklara telkin etmesi ve öğretmeye çalışması yarının tüketim toplumunun ilk adımını oluşturmaktadır. Çocukların sadece tüketen bireyler olarak algılanmaları çocukların gelecekları açısından da büyük bir olumsuz durum içermektedir. Çocukların taleplerinin ve isteklerinin dikkate alınmadı sadece aşırı satın alama eylemleri gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Reklamların çocukların doğru davranış ve kazanımlar edinmesini engellemesi de çocuklar üzerindeki farklı bir olumsuz etki olarak belirtilebilir.

4.2. TÜRKİYE’DE 2005 2017 YILLARI ARASINDA ÇOCUK BAĞLAMINDA BİLGİSAYAR İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARDA ÖNE ÇIKAN SONUÇLAR NELERDİR?

4.2.1. Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Öne Çıkan Sonuçlar Nelerdir?

Tablo 11: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda İnternetin Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	
İnternet bilgiye kolay ulaşma aracı olarak görülmekte.	İ-YL 3
İnternet kaffeler sosyalleşmeye olumlu katkı sağlamaktadır.	İ-YL 3
Öğrenciler interneti en çok sosyal iletişim kurmak için kullanmaktalar.	İ-YL 13
İnternetin bilgi amaçlı kullanımı öğrencilere fayda sağlamaktadır.	İ-YL 19

Ödev amaçlı internet kullananların siber zorbalık ve riskli internet kullanım düzeyleri düşüktür.	İ-YL 22
Öğrenciler interneti eğitim araştırma ve sosyalleşme amacıyla kullanmaktadırlar.	İ-YL 26
İnternetin başlıca kullanım amacı iletişim ve sohbettir.	İ-YL 27
İnternet öğrencilerin sosyal çevreleriyle olan ilişkilerini olumlu ve olumsuz etkilemektedir.	İ-DR 1
Çocukların sosyal çevreleri internet kullanımları ve karşılaştıkları risklerle başa çıkmada önemli rol oynamaktadır.	İ-DR 4
Sosyalleşme ihtiyacını internet aracılığıyla gidermeye çalışmaktalar.	İ-DR 5

Tablo 11'e bakıldığı zaman internetin etkileşimli iletişime fırsat vermesi ve sosyalleşmeyi güçlendirmesi ile çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu söylenebilir. Özellikle internetin bilginin üretilmesi, saklanması ve yaygınlaştırılması ile ilgili büyük bir kolaylık sağlaması ve çocukların istedikleri zaman ve yerde merak ettikleri veya öğrenmek istedikleri konularla ilgili bilgiye kolayca erişmelerini sağlaması çocukları öğrenmelerine katkı sunmaktadır. Çünkü internet öğrencilerin merak ettikleri ve araştırdıkları herhangi bir bilgi kümesine hızlıca erişme imkanını vermesi, merakı ve öğrenme isteğini diri tutmakta, öğrencilerin ilgi duyabilecekleri ve uzmanlaşabilecekleri alanlar sunmaktadır. Öğrencilerin öğrenmek istedikleri içerik ve bilgiye ulaşması ve ulaştığı bilgi kümesinin doğru olup olmadığını ayırt etmesi bilinçli internet kullanım ile ilişkilidir. Çünkü internet ortamındaki bilgi tam anlamıyla kaotik bir yapıya sahiptir. Doğru bilgi ile beraber yanlışlar halinde yalan ve yanlış bilgi kümeleri de bulunmaktadır. Yanlış ve yalan bilgi yığınlarının arasında doğru bilgiyi seçip çıkarmak, doğru bilgiye ulaşma beceri gerektirmektedir. Doğru bilgiye ulaşma becerisi kazanan çocuklar internetin bilgi ile ilgili sağladığı faydalardan yararlanabilmektedir. İnternetin öğrenciler üzerindeki bir diğer olumlu etkisi iletişim ve sosyalleşmeye büyük imkân yaratması gösterilebilir. Öğrenciler ve çocuklar internet üzerinden iletişim kurmakta ve internet aracılığıyla bir sosyal iletişim ağı oluşturmaktadır. Meydana gelen bu iletişim ağında çocuklar diğer akran

ve arkadaşları ile sohbet edebilmekte ve sosyal ilişkilerini devam ettirebilmektedir. Bu durum çocukların sosyalleşebilecekleri ortam ve yapılar oluşturmaktadır. Çünkü çocukların internet üzerinde kurdukları iletişim ağında bilgi, durum, haber ve çocukları ilgilendiren toplumsal normların hepsi ele alınıp değerlendirilmektedir. Çocukların internet ortamında kurdukları ilişki sadece sosyal çevrelerinde gördükleri arkadaşları ile sınırlı kalmamaktadır. Farklı coğrafya ve ülkelerden bireylerle iletişim ağları kurma fırsatına sahip olan çocuklar diğer kültürlerle kaynaşma ve kültürlerarası bir anlayış edinmektedirler. Diğer kültürleri tanıyıp farklı kültürlenme dinamiklerini deneyimleme fırsatı yakalayan çocuklar daha geniş bir bakış açısı ve farkı düşüncelere karşı saygı ve hoşgörü becerisi edinmektedir. Çocuklar daha önce tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar iletişim ortamında mekân sınırlarının dışına çıkma fırsatı elde etmiştir. Küresel köy haline gelen dünyada sınırları aşip diğer bireyler ve çocuklar ile her konuda alışverişte bulunabilmektedir. Bu durum çocukların sosyalleşmelerine büyük oranda katkı sunmaktadır. İnternet doğru amaçlar için kullanıldığında öğrencilerin akademik başarılarına da katkı sunmaktadır. Eğitim, araştırma, bilgi ve ödev amaçlı internet kullanımı ve doğru kullanım becerileri geliştirildiğinde çocukların akademik başarılarının üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Okul ve eğitim sisteminin yapısı internetin gelişmesiyle büyük bir değişim hareketinin eksenine girmiştir. Okul, bilgilerin aktarıldığı bir kurum olmanın ötesinde bireylere yaşam becerileri kazandıran bir oluşuma dönüşmektedir. Bilgi çağında bilginin bu kadar hızlı doğduğu ve aynı hızla yayıldığı bir ekseninde bilgiyi ezberlemenin ötesinde bireyin ihtiyacı olan bilgiye ulaşma yollarını öğrenmesi ve ulaştığı bilgiyi kullanma becerisi kazanması çağın gerektirdiği bir beceri haline gelmiştir. Öğrenciler kendilerine lazım olan ve ihtiyaç duydukları bilgiye internet aracılığıyla kolay bir şekilde ulaşabilmekte. Okul ve dersler ile ilgili olan bilgilere doğru yollarla erişen öğrenciler akademik alanda istikrarlı bir başarı elde etmektedir.

Tablo 12: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda İnternetin Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	
İnternet kaffelerin çoğunlukla sağlıksız mekânlar olması çocukların sağlıklarını olumsuz etkilemektedir.	İ-YL 3
İnternet başında geçirilen zaman artıkça akademik başarı düşmektedir.	İ-YL 5
Öğrencilerin internet kullanım eğilimleri artış gösterdikçe akademik başarıları düşüş göstermektedir.	İ-YL 8
Bilgisayara virüs buluşma, şifrelerin çalınması, korkutucu içeriklerle karşılaşma ve siber zorbalara ile karşılaşmaktalar.	İ-YL 9
İnternet bağlantısı olma, bilgisayar kullanma, evinde internet erişiminin olması ve bilgisayar kullanım süresi öfke ve depresyonu etkilemektedir.	İ-YL 10
Ergenlerin sosyal fobileri bulunmakta ve internet kullanımı bu fobileri beslemektedir.	İ-YL 12
İnternet bağımlılık düzeyi artıkça akademik başarı düşmektedir.	İ-YL 15
Problemlerli internet kullanım ile aşırı internet kullanımı, öğrencilerin cep telefonlarının olması, kişisel bilgisayarının olması ve tabletinin olmasından etkilenmektedir.	İ-YL 16
Problemlerli internet kullanımı akademik başarıyı olumsuz etkilemektedir.	İ-YL 17
İnternet bağımlılığı öğrencilerin beslenme tutumlarını olumsuz etkilenmektedir.	İ-YL 18
Problemlerli internet kullanımı akademik erteleme düzeyini artırmaktadır.	İ-YL 19
İnternet bağımlılık düzeyi artıkça yemek yeme bağımlılık düzeyi artmaktadır.	İ-YL 21
Baş ağrısı, bel, sırt, boyun ve el-kol, bilek ağrısı yaşayan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri yüksektir.	İ-YL 24
Uyku düzeni bozuk olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri yüksektir.	İ-YL 24
İnternetteki riskler Zararlı içeriklerle karşılaşma, yabancılar ile konuşma, kişisel bilgilerin çalınması.	İ-YL 25

Problemlerli internet kullanımı artıkça sosyal beceri düzeyi düşmektedir.	İ-YL 27
İnternet bağımlılığı depresyonu etkilemektedir.	İ-YL 28
Çocukların internet ortamında karşılaşılabilecekleri risk durumları artmıştır	İ-DR 4
Çocukların internette karşılaştıkları risklerin başında uygunsuz içerikler, resimler ve siber zorbalık gelmektedir.	İ-DR 5
Problemlerli internet kullanımını beslenme alışkanlıklarını bozmakta obezite riskini artırmaktadır, uyku ve yaygın sağlık sorunlarına neden olmaktadır.	İ-UZ 1
İnternet bağımlılığı uyku kalitesini etkileyen en önemli etmendir.	İ-UZ 3
İnternet bağımlılığı uyku sorunlarına neden olmaktadır.	İ-UZ 3

Tablo 12’ye bakıldığı zaman internetin kullanımın alışkanlıklarından kaynaklanan ve internetin araç olarak yapısından kaynaklanan ve çocuklar üzerinde çeşitli olumsuzluklara neden olan etkileri olduğu söylenebilir. İnternet çocuklar üzerinde sağlık sorunları, gelişim problemleri ve okul başarısı ve sosyalleşme sorunlarını kapsayan etkilere sahiptir. Çocukların internet ile geliştirdikleri ilişkide zarar görmeleri sağlık, gelişim ve sosyal hayat gibi alanlarda olumsuz etkilenmeleri kullanım süresi, internete bağlanılan mekân ve problemlerli kullanım davranışlarından kaynakladığını söylemek mümkündür. Çocukların internet ile geliştirdikleri ilişkiler problemlerli olarak ifade edilecek kategoride sayılmaktadır. İnternetin yaygınlaşmaya başladığı dönemlerde internet kaffeler yoğun olarak çocukların ve öğrencilerin internet ile tanıştıkları ve internet kullanmayı öğrendikleri mekanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar internet kaffelerde interneti öğrenirken internet ile oyun ve eğlence eksenli bir ilişki ve ilgi geliştirdikleri için problemlerli kullanım davranışları geliştirmektedirler. İnternetin kendisinden ziyade içeriğine ilgi geliştiren çocuklar internet kafelerde kötü sosyal ilişkilerin odağında ve sağlıksız ortamlarda problemlerli internet kullanım davranışları edinmekte. İnternet kullanım süresini kontrol edememe, oyun ve eğlence için kullanma, bulduğu her fırsatta internete girme ve internette geçirdiği zamanı saklama problemlerli kullanım davranışları olarak belirtilebilir. Çocuklar uzun süre internet ortamında kalmaktadırlar. İnternet kullanım

amacı oyun ve eğlence olduğu zaman bu süre giderek artmaktadır. Bu durum öğrencilerin akademik başarılarını düşürmekte ve akademik erteleme düzeylerini artırmaktadır. İnternet bağımlılığının neden olduğu bu duru öğrencilerin okul derslerinden geri kalmalarına neden olmaktadır. İnternetin çocuklar üzerinde zararlı etkilerinden biri siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorbalık davranışları geliştirmektir. İnternet ortamı barındırdığı yararların yanında zararlı içerik ve durumları da barındırmaktadır. Bunlardan biri siber zorbalıktır. Çocuklar internet ortamında sık sık siber zorbalığa maruz kalmaktalar. Kullanım süresi ve kullanım amacı bu durumu etkilemektedir. İnternet ortamında siber zorbalığa maruz kalan çocuklar aynı zamanda siber zorbalık davranışları geliştirip diğer çocuk kullanıcılarına uygulamaktadır. İnternet ortamındaki zararlı içerikler çocuklar üzerinde korku ve sosyal fobilerin gelişmesini tetiklemektedir. Özellikle şiddet görüntülerinin internet ortamında çok fazla olması ve çocukların şiddet içeriklerine maruz kalması, çocukların korku ve sosyal fobiler geliştirmelerine neden olmaktadır. Korkular ve sosyal fobiler çocukların psikolojik sağlıklarını derinden etkilemektedir. İnternet çocukların beslenme alışkanlıklarını ve beslenme düzenlerini olumsuz etkilemektedir. Çocukların sürekli zararlı yiyecek ve içeceklerle beslenmesine neden olmaktadır. Özellikle internet bağımlılığı olan çocuklarda çok sık görülen yanlış ve düzensiz beslenen çocuklar çeşitli sağlık sorunları ile karşı karşıya kalmaktalar. Sağlıksız beslenen çocuklar uzun süre internet başında hareketsiz kalmaları obezite olma riskini artırmaktadır. Çocukların internet ile geliştirdikleri olumsuz ilişki çocuklarda uyku problemlerine neden olmaktadır. İnternetin çocuklarda uyku problemlerine neden olması kullanım süresi ile ilişkilidir. Gece geç vakitlere kadar bilgisayar, cep telefonu veya tabletler ile internet ortamında kalan çocuklar uyuma saatlerini sürekli olarak ötelemektedirler. Geç saatlerde uyumayı alışkanlık edinen çocuklar sabahları uyanamamakta ve gün içerisinde yaptıkları işlerden verim alma düzeyleri düşmektedir. Uyku doyumuna ulaşamamış çocuklar buna bağlı depresyon, stres ve dikkat bozukluğu sorunları yaşamaktadır. Uykusuzluk çocukların gün içerisinde öfke ve depresyon düzeylerini artırmaktadır. İnternetin çocuk sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine değinecek olursak göz sorunlarına ve ortopedik rahatsızlıklara neden olduğunu söylemek mümkündür. İnternet çocukları ekrana bağımlı hale getirmektedir. Ekran ile geliştirdikleri olumsuz ilişki çocukların göz sağlıklarını bozmaktadır. Ekranı çok yakından bakma, gece karanlık ortamlarda ekran

ışığına maruz kalma ve bu sürenin artması çocuklarda görme bozukluklarına, göz kızarıklığına, göz kuruluğuna ve görme duyusunda zayıflığa neden olmaktadır. Uzun süre bilgisayar başında kalan çocukların el, bilek, boyun, bel ve sırt ağırları şikayetleri artmaktadır. Çocukların sağlık sorunları ile karşılaşma durumları yaygındır. Çocukların fiziksel gelişlerini olumsuz etkileyen ve şekil bozukluklarına neden olan eklem ağırları çocukların doğru pozisyon ve duruş şekillerini bilmemeleri, yanlış duruş ve kullanım hareketleri ile bilgisayar başında uzun saatler geçirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bunun en önemli sebebi çocukların uzun süre hareketsiz durmaları ve bunu uzun saatler sürdürmeleridir. Uzun süre internet kullanımı çocukların öfke ve depresyon nöbetleri geçirme düzeylerini artırmaktadır. Problemlerli internet kullanımı bu duruma neden olmaktadır. İnternet kullanımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinden biri çocukların sosyal beceri düzeylerini düşürmesidir. Sosyal hayattan kopan çocuklar sosyal ortamda kazanmaları gereken becerilerden yoksun kaldıkları için sorunlar ile karşılaşmakta ve sosyal beceri düzeyleri düşmektedir. İnternetin çocuklar üzerindeki zararlı etkilerinin en önemli nedeni kullanım süresi ve kullanım amacı olduğu söylenebilir. Problemlerli internet kullanım davranışları çocukları internetin her türlü zararlı etkilerine açık hale getirmektedir.

Tablo 13: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların İnternet Kullanım Süresine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Sosyoekonomik düzey arttıkça internet kullanım süresi artmaktadır.	İ-YL 2
Öğrenciler fırsat buldukça internete bağlanmaktadırlar. Yaş seviyesi artıkça internette kalma süresi artmakta.	İ-YL 3
Bağımlı öğrencilerin çoğu her gün internete bağlanmaktadır.	İ-YL 4
Okul dışı vakitlerin büyük bir kısmı internette geçmektedir. Öğrencilerin çoğu günde 3 saatten fazla internete girmektedir.	İ-YL 5
Erkek öğrenciler gün içinde internet başında daha uzun zaman geçirmektedir.	İ-YL 5

Öğrenciler internette fazla zaman harcamamaktalar.	İ-YL 9
Ders dışı zamanlarını internet kullanarak geçiren ergenlerin oranı yüksektir.	İ-YL 10
Öğrencilerin çoğu interneti günde 1 – 2 saat kullanmaktadır.	İ-YL 14
Öğrencilerin aşırı internet kullanım düzeyleri yüksektir.	İ-YL 16
Ergenlerin çoğu beş saatin üzerinde internet kullanmaktadır.	İ-YL 19
Katılımcıların çoğu günde 1-2 saat internet kullanmaktadır.	İ-YL 20
Öğrenciler günde 2 saatten fazla internet kullanmaktalar.	İ-YL 24
Erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.	İ-YL 24
Öğrencilerin çoğu haftalık 11-15 saat arasında internet kullanmaktadır.	İ-YL 26
Öğrencilerin çoğu günlük 1-2 saat arasında internet kullanmaktadır.	İ-YL 28
Öğrencilerin çoğu interneti yoğun olarak kullanmaktadır.	İ-DR 1
Haftada 1 saatten az ve 20 saatten fazla internet kullanan bireyler bulunmaktadır.	İ-DR 3

Tablo 13'e bakıldığında çocukların günlük ve haftalık olarak internette uzun zaman harcadıkları, günlük ve haftalık zaman diliminde yoğun internet kullandıkları söylenebilir. Çocukların internet kullanım süreleri üzerinde ailenin sosyoekonomik durumunun önemli olduğu söylenebilir. Sosyoekonomik durumu iyi olan öğrencilerin internet kullanım süreleri yüksektir. Sosyoekonomik durumu iyi olan ailelerin çocuklarının internet kullanım sürelerinin fazla olması internet ve bilgisayar sahipliklerinin olması ve çocukların internete kolay erişimlerinin olması gösterilebilir. Çocukların büyük bir çoğunluğu fırsat buldukça internete bağlanmaktadır. Çocukların buldukları her fırsatta internete bağlanmaları boş vakitlerinin çoğunun sadece internet ile geçirmelerine neden olmaktadır. Öğrencilerin çoğu boş vakitlerini internet kullanarak geçirmektedir. Boş vakitlerinde yoğun internet kullanımı öğrencilerin gelişimi için önemli olan faaliyetlerin azalmasına ve hiç yapılmamasına neden olduğu vurgulanabilir. Öğrencilerin günlük

internet kullanım süreleri oldukça fazladır. Öğrencilerin çoğu günlük ortalama 1-2 saat internet kullanmaktadır. Öğrenciler okul dışı vakitlerinin tamamını internet kullanarak geçirmektedirler. Günlük internet kullanım süreleri uzun olan öğrenciler günlük ortalama 3 saatten fazla internet ortamında gezinmektedirler. Bu süre giderek uzamaktadır. İnternet kullanım süresinin giderek uzaması internetin yaygınlaşması ve içerik olarak farklı alternatifler sunması etkili olmaktadır. İnternet kullanıcılarını farklı bir hayata taşıyarak değişik deneyim, oyun ve eğlence imkânı sunması kullanım süresinin artmasının nedenleri arasında gösterilebilir. Öğrencilerin internete erişim olanaklarının iyileşmesi ile birlikte internet kullanım süresi de uzamaktadır. Öğrencilerin internet kullanım süreleri cinsiyet durumuna göre farklılık göstermektedir. Erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha fazla internet kullanmaktadır. Bu durumun nedeni olarak erkek öğrencilerin daha çok serbest zaman sahibi olmaları gösterilebilir. Erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha fazla dışarıda vakit geçirmekte ve vakit geçirme alanlarından biri arkadaş grupları ile internet kafelerde gruplar halinde oyun oynamaları gösterilebilir. Bu durum erkek öğrencilerin internet kullanım sürelerinin uzamasına neden olmaktadır. Öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğu günlük olarak 1 – 2 saatten fazla internet kullanmaktadır. Ergenlerin günlük kullanım süreleri daha fazladır. Ergenler günlük olarak 5 saatten fazla internet kullanmaktadır. Öğrencilerin internet kullanım süreleri her geçen gün artmaktadır. Uzun süre internet kullanım süresinin artması mobil cihazların yaygınlaşması ve internete bağlanmak için mekân zorunluluğunun ortadan kalkması gösterilebilir. İsteddiği yerde ve istediği zamanda internete erişme imkânı olan çocuklar ve öğrenciler internet ortamında kalma sürelerini kontrol edememekte ve uzun süreler internette gezinmektedirler. Öğrencilerin haftalık olarak 11 – 15 saatten fazla internet kullanmaktadır. Bu oran öğrenciler için oldukça uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu haftalık kullanım oranı bazı öğrencilerde kısalmakta ve bazı öğrencilerde uzamaktadır. Kısaca söylemek gerekirse öğrenciler haftalık olarak ortalama 1 ile 20 saat arasında internet kullanmaktadır. Bu oran çocukların internet ile geliştirdikleri ilişkide çok ciddi bir sorunun varlığını göstermektedir. Nitekim çocukların internette edindikleri zararların büyük bir kısmı kullanım süresinin uzun olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 14: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda İnternet Kullanım Süresinin Çocuklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
İnternet kullanımı arttıkça akademik başarıda düşmektedir.	İ-YL 4
Uzun süre internette zaman geçiren öğrencilerin akademik başarıları zayıftır.	İ-YL 5
Haftada her gün internet kullanan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri daha yüksektir.	İ-YL 11
İnternet kullanım oranı yükseldikçe psikolojik sağlık bozulmaktadır.	İ-YL 12
İnternetin günlük kullanım oranı ile haftalık kullanım oranları bağımlılık üzerinde etkilidir.	İ-YL 13
İnternet kullanım süresi artıkça bağımlılık düzeyi artmaktadır.	İ-YL 15
Ergenlerin günlük ortalama internet kullanım süreleri artıkça problemlı internet kullanım düzeyleri artmaktadır.	İ-YL 19
İnternette fazla zaman geçiren bireylerin internet bağımlısı olma riski yüksektir.	İ-YL 20
Günlük ortalama internet kullanım süresi artıkça bağımlılık düzeyi, kontrol kaybı, online kalma isteği, sosyal ilişkilerde bozulma düzeyleri de artmaktadır.	İ-YL 21
Günlük uzun süre internet kullanan bireylerin siber zorbalık ve riskli internet kullanım düzeyleri yüksektir.	İ-YL 22
İnternette geçirilen zaman artıkça problemlı internet kullanım düzeyi artmaktadır.	İ-YL 27
Günlük internet kullanım süresi yükseldikçe internet bağımlılık düzeyi yükselmektedir.	İ-YL 29
Günlük kullanım süresi artıkça internet bağımlılık düzeyi artmaktadır.	İ-DR 1
İnternet kullanım süresinin artması internet bağımlılık düzeyini artırmaktadır.	İ-DR 2
Yoğun internet kullanımı sosyal yaşamı olumsuz etkilemektedir.	İ-DR 6
İnternet başında geçirilen süre artıkça problemlı internet kullanım riski artmaktadır.	İ-UZ 1
Uzun süre internet başında kalmak uyku problemlerine neden olmaktadır.	İ-UZ 3

Tablo 14' e bakıldı zaman internet kullanım süresinin çocuklar ve öğrenciler üzerinde çeşitli olumsuz etkilere neden olduğu belirtilebilir. İnternet kullanım süresinin artması öğrenciler üzerinde akademik başarı düzeyinde düşüş, sağlık problemleri ve sosyal gelişim alanlarında bozulmalara neden olmaktadır. Öğrencilerin internetin zararlı etkilerine açık hale gelmelerine neden olan en önemli etken kullanım sürelerindeki artış olduğu vurgulanabilir. İnternet kullanım süresinin artması öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin düşmesine neden olmaktadır. Öğrenciler internet ortamında uzun süre kaldıklarında okul ile ilgili çalışmalara vakit ayıramamaktalar. Bu durum derslerde başarısızlığa neden olmaktadır. İnternet ortamında uzun süre kalan öğrenciler kullanım sürelerini kontrol edemedikleri için okul ile ilgili ödev ve çalışmalar ertelenmektedir. Akademik erteleme düzeyleri yüksek olan öğrencilerin okul ortamındaki başarıları olumsuz etkilenmektedir. Okul dışı vakitlerin çoğunu internet ortamında geçiren çocuklar ders çalışmaya zaman bulamamaktadır. Okul dışı zamanlarda derslere vakit ayıramayan öğrenciler derslerini sürekli olarak ihmal etmeyi alışkanlık haline getirmektedir. Öğrencilerin internet nedeniyle geliştirdikleri bu alışkanlık durumu okul ortamında başarısızlığı beraberinde getirmektedir. Kullanım süresinin artmasına bağlı olarak internet bağımlılık düzeyi artmaktadır. İnternet bağımlılığı geliştiren çocuklar sürekli online kalmayı arzulamakta, bağlanamadıkları zaman huzursuz ve mutsuz duygu durumları yaşamakta ve agresif davranış düzeylerinde artış medyana gelmektedir. İnternet bağımlılığının en temel sebebi kullanım süresindeki artışlar olduğu belirtilebilir. İnternet bağımlılığı ile beraber çocuk internetteki bütün zararlı etkilere açık hale geldiği gibi sosyal hayattan da ciddi bir kopma süreci yaşamaktadır. Sosyal hayattan kopan çocukların sosyal ilişkileri ciddi şekilde zarar görmektedir. Sürekli katmanlı bir izolasyon boyutuna dahil olan öğrencilerin aile, akran ve arkadaş ilişkileri erozyona uğramaktadır. Sosyal ilişkileri geliştirme düzeyleri zayıflayan çocuklar gerçek hayattan kaçma mekânı olarak interneti görmektedirler. Bu davranış şekli çocukların problemleri internet kullanımlarını artırmaktadır. İnternet kullanım süresi öğrencilerin psikolojik sağlıkları üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır. İnternet ortamı zararlı ve öğrenciler için tehlikeli içeriklerle dolu bir yapı özelliği taşımaktadır. Öğrencilerin ve çocukların uzun süre internet ortamında takılmaları daha çok zararlı içeriklerle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Siber zorbalığa maruz kalmaları, şiddet içeriklerine maruz kalmaları, yabancı kişilerin tacizine uğramaları

ve kişisel bilgilerin çalınması çocukların psikolojik sorunlar yaşamalarını tetiklemektedir. Öğrencilerin internet kullanım süresinin artması ile birlikte bu zararlı içeriklerle karşılaşma oranları yükselmektedir. Zararlı içerikler öğrencileri psikolojik sorunlar yaşamalarını etkilemektedir. İnternet kullanım süresinin artması öğrenciyi sosyal hayattan ve ilişkilerden koparmaktadır. Sosyal hayattan kopan öğrenciler gerçek hayattan izole bir şekilde yaşadıkları için duyuşsal gelişimleri olumsuz etkilenmektedir. Problemlerli internet kullanımının sebepleri arasında internet kullanım süresindeki artış önemli bir sebep olarak gösterilebilir. İnternet kullanım süresinin artması ile beraber çocukların sosyal hayatları ve ilişkileri de olumsuz etkilenmektedir. Sosyal ilişkiler öğrencilerin etkin olarak katılımını içeren ve bireysel çabalarını gerektiren bir sosyal etkileşim ortamıdır. Sosyal ilişkiler çocukların hayat ile kurdukları ilişkinin ilk pratik adımlarını oluşturmaktadır. Bu sosyal öğrenme ortamında geliştirilen ilişkilerin çocukların öğrenmeleri ve hayat boyu kuracakları sosyal ilişkilerinin ilk temel örneklerini oluşturmaktadır. İnternette uzun süre kalan çocuklar ve öğrenciler bu ilişkileri geliştirmekten uzak kalmaktadır. Etkileşim ortamında uzak kalan öğrenciler çevreleriyle sosyal ilişkiler kurma yönünden pasif kalmakta ve sosyal hayattan izole olmaktadır. Bu durum öğrenci ve çocukların sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. İnternet kullanım süresi siber zorbalık durumunu da tetiklemektedir. Öğrenciler internette uzun süre kaldıkları zaman siber zorbalığa maruz kalma durumları yükselmektedir. İnternet kullanım süresinin uzaması siber zorba olma durumuna da etkilemektedir. İnternet kullanım süresi öğrencilerin sağlık sorunları ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Özellikle uzun süre internet kullanan öğrenciler uyku sorunları ile daha sık karşılaşmaktadır. Fırsat buldukça internete giren öğrenciler en çok fırsatı gece bulmaktadır. Gece internet kullanan öğrenciler geç saatlere kadar internet başında kaldıkları için uyku düzenleri ve alışkanlıkları bozulmakta, uyku problemleri yaşama sıklıkları artmaktadır.

Tablo 15: Türkiye’de 2005 2017 yılları arasında çocuk bağlamında İnternet ile ilgili yapılmış çalışmalarda çocukların internet kullanım amaçlarına ilişkin öne çıkan sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Öğrenciler genelde ders sitelerini ve oyun sitelerini ziyaret etmektedir.	İ-YL 2
Oyun ve eğlencenin yanında ders ve ödevler içinde internet kullanılmaktadır.	İ-YL 3
Öğrencilerin çoğu eğlence ve iletişim amacıyla interneti kullanmaktadır.	İ-YL 4
Öğrenciler interneti en çok sosyal paylaşım siteleri için kullanmaktadır.	İ-YL 5
Öğrenciler interneti eğitim ve haberleşme için kullanmaktadır.	İ-YL 6
Katılımcılar interneti en çok sosyal paylaşım ağlarına girmek için kullanmaktadır.	İ-YL 8
Erkekler interneti oyun ve eğlence amaçlı kullanmaktadır.	İ-YL 8
Öğrenciler interneti çoğunlukla ders çalışmaya ve eğlence amaçlı kullanmaktadır.	İ-YL 9
Ergenler interneti ders, oyun, alışveriş, sosyal ağlara bağlanma gibi amaçlar için kullanmaktalar.	İ-YL 10
Öğrenciler interneti iletişim amaçlı kullanmaktadır.	İ-YL 11
Erkek öğrenciler interneti en çok oyun film izlemek için kullanmaktadır.	İ-YL 13
Erkek öğrenciler oyun, spor ve bilim sitelerini Kadın öğrenciler müzik ve eğitim sitelerini tercih etmektedir.	İ-YL 13
Ergenler interneti en çok eğlenmek, iletişim ve bilgi edinmek için kullanmaktadır.	İ-YL 19
Öğrencilerin internet kullanım amaçları oyun oynamak, eğlence, sohbet, sosyal ağlara bağlanmaktır.	İ-YL 20
Tercih edilen siteler arasında sosyal medya, ödev, haber alma ve oyun ve eğlence gelmektedir.	İ-YL 22
Öğrenciler ödev hazırlamak ve oyun oynamak için internet kullanmaktadır.	İ-YL 24
Öğrenciler interneti ödev hazırlamak, oyun oynamak, film seyretme, eğlenme ve sohbet etmek için kullanmaktadır.	İ-YL 28

Öğrenciler interneti en çok oyun, eğlence, bilgi arama, iletişim ve gerçeklerden kaçmak için kullanmaktadır.	İ-DR 1
İnternet kullanım amacının başında eğlence ve iletişim gelmektedir.	İ-DR 5
İnternet en çok oyun oynamak ve sosyal ağlara erişim için kullanılmaktadır.	İ-UZ 2
9- 16 yaşındaki çocuklar interneti ödev ve araştırma için kullanmaktadır.	İ-YL 25

Tablo 15 incelendiği zaman öğrencilerin interneti kullanım amaçları benzer temalarda birleşmektedir. Öğrenciler interneti geniş bir amaç yelpazesi için kullanmaktadırlar. Öğrencilerin internet kullanım amaçlarına bakıldığı zaman oyun amaçlı internet kullanım oranı ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin çoğunun oyun amaçlı internet kullandığını söylemek mümkündür. Oyunların eğlenceli olması ve öğrencilerin ilgisini çekmesi düşünüldüğünde bu amacın öğrenciler arasında yaygın olmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilir. İnternet farklı oyun imkanlarına yer vermektedir. Oyun türleri ve sitelerinin fazla olması ve çocukların önüne büyük seçenekler sunması öğrencilerin interneti en çok oyunlar için tercih etmesine yol açtığı söylenebilir. Ayrıca çocukların oyunlar vesilesiyle internet kafelerde internet ile tanışmaları düşünülünce oyunların en çok tercih edilmesi şaşırtıcı bir durum olmadığı söylenebilir. Öğrencilerin internet kullanım amaçlarının başında eğlence ve eğlence arayışları gelmektedir. İnternet içerdiği eğlence ortamları ve içerikleriyle öğrencileri çekmektedir. Eğlence kavramının sınırları oldukça geniş bir yapıyı ifade etmektedir. İnternet ortamı her geçen gün yeni eğlence anlayışları ve yapıları ile kullanıcıların karşısına çıkmaktadır. Eğlencenin sürekli yeni şekillerde ve yeni kalıplarda sunulduğu internet ortamı bu özelliği sayesinde kullanıcılarının tercihini kazanmaktadır. Özellikle çocuklar eğlence amacıyla interneti yoğun olarak kullanmaktadır. Eğlence kavramı internet içi sınırları ve kapsamı tahmin edilmeyecek oranda geniş bir yapıyı temsil etmektedir. İnternet içeriklerinin tamamı eğlence amacına kaynaklık etmektedir. Bu durum bütün medya araçlarının genel bir özelliği olarak sayılabilir. Medya araçlarından biri olan internette bütün içeriklerini eğlence olarak sunmaktadır. Çocukların en çok eğlence amacıyla internet kullanımını tercih etmesi internet yapısının gerektirdiği bir davranış olduğu vurgulanabilir.

Öğrenciler interneti araştırma, ödev yapma ve eğitim amaçlı olarak da yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Eğitim ve araştırma amaçlı internet kullanımının yoğun olması öğrencilerin interneti sadece eğlence için tercih etmediklerini ve amacına uygun olarak kullandığını göstermektedir. İnternetin araştırma ve ödev için büyük olanaklar sunması ve okula yardımcı bir kaynak görevi görmesi öğrencilerin eğitim için yoğun olarak interneti tercih etmelerinde rol oynamaktadır. İnternet iletişim ortamları yaratması ve karşılıklı etkileşime fırsat vermesi ile iletişim araçlarının bütününe barındırmaktadır. Bu olanaklar öğrencilerin interneti iletişim amaçlı tercih etmesinin yoğun olmasını sağlamıştır. Öğrenciler interneti iletişim kurmak ve haberleşmek amacıyla yoğun bir şekilde kullanmaktadır. İnternet bireysel ve grupla iletişime olanaklar sağlayan ortamlar yaratarak bu ortamları yaygınlaştırmaktadır. İnternetin en büyük özelliklerin biri bütün dünyayı ağlarla birbirine bağlı hale getirmesidir. Bunu ağlar arasında kurduğu iletişim kanalları ve ortamları ile gerçekleştirmektedir. İnternetin sahip olduğu bu iletişim örüntüsü çocukların kullanım tercihlerini etkilemektedir. Öğrencilerin interneti kullanım amaçlarından biri sosyal medya kullanımıdır. Sosyal medyaya büyük bir ilgi gösteren öğrenciler sosyal medyaya girmek için internet kullanmaktadır. Öğrencilerin internet kullanım tercihleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin internet kullanım amaçlarına bakıldığı zaman oyun, eğlence, spor siteleri ve ortamları ön plana çıkarken kız öğrencilerin internet kullanım amaçları müzik, eğitim ve eğlence siteleri ve ortamları şeklinde sıralanmaktadır. İnternet kullanım amaçlarından biri haber alma ve gündemi takip etmektedir. Öğrenciler gündemi takip etmek için interneti kullanmaktadır. İnternet kullanım amaçları arasında araştırma yapma, ders ile ilgili bilgi arama ve ödev yapma büyük bir oranı oluşturmaktadır. Bu durum öğrencilerin interneti sadece eğlence, oyun ve iletişim amaçlı kullanmadıklarını göstermektedir. Özet olarak öğrencilerin internet kullanım tercihleri çeşitlilik göstermektedir. Öğrenciler internetin bütün kullanım alanlarına yönelik tercihler göstermektedir.

Tablo 16: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda İnternet Kullanım Amacının Çocuklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
İnternette oyun için zaman harcayan öğrencilerin akademik başarıları düşüktür.	İ-YL 5
İnternete eğlence amacıyla giren öğrenciler ders ile ilgili araştırmaya zaman bulamamakta ve akademik başarı düşmektedir.	İ-YL 8
Ödev için interneti sık kullanan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri düşüktür.	İ-YL 11
İnterneti ödev yapmak amacıyla kullanan öğrencilerin akademik başarıları artmaktadır.	İ-YL 13
Oyun, film ve spor amaçlı internet kullanımı bağımlılığı artırmaktadır.	İ-YL 13
Boş vakitlerinde internette oyun oynayan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri yüksektir.	İ-YL 15
İnterneti eğlenmek ve vakit geçirmek için kullanan ergenlerin problemlili internet kullanım düzeyleri yüksektir.	İ-YL 19
Ödev amaçlı internet kullananların siber zorbalık ve riskli internet kullanım düzeyleri düşüktür.	İ-YL 22
İnterneti oyun oynamak ve eğlence için kullanan bireylerin depresyon düzeyleri daha yüksektir.	İ-YL 26
Okul başarısı orta ve düşük olan öğrenciler interneti daha çok sosyalleşmek ve oyun oynamak için kullanmaktadır.	İ-YL 26
Sosyal paylaşım ve eğlence amaçlı internet kullanımı problemlili internet kullanımının riskini artırmaktadır.	İ-UZ 1

Tablo 16’ e bakıldığı zaman öğrencilerin internet kullanım amaçları, internetin öğrenciler üzerindeki etkilerini belirlemektedir. İnternet kullanım amaçları öğrencilerin internet kullanım davranışlarını ve internetten etkilenme durumlarının belirleyicisi konumundadır. Öncelikli olarak oyun amaçlı internet kullanımı öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkilemektedir. Öğrenciler interneti oyun amaçlı

kullandıkları zaman uzun süre oyun ortamında ve internet başında kaldıkları için ders çalışmaya veya ödev yapmaya zaman ayıramamakta ve okuldaki derslerden geri kalmaktadır. Bu sürecin devam etmesi akademik ve ders başarılarını olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin eğlence amaçlı internet kullanımları akademik başarı düzeylerini olumsuz etkilemektedir. İnternet eğlenceye geniş bir alan yaratmaktadır. Öğrenciler interneti eğlence amaçlı kullandıkları zaman internet kullanımlarını sınırlandırma ve zamanlarını kontrol etmekte zorlanmaktadırlar. Eğlencenin tür ve çeşit olarak fazla olması öğrencileri daha fazla internet ortamında tutmaktadır. Uzun süre internet ortamında kalan öğrenciler eğitim ve ders ile ilgili faaliyetleri sürekli ertelemektedir. Ders ve ödevleri sürekli erteleme durumunda kalan öğrencilerin başarı düzeyleri düşmekte ve başarısızlık oranları yükselmektedir. Çünkü eğlence amaçlı internet kullanımı öğrencilerin öncelikleri olan ders, araştırma ve eğitim çalışmalarını ötelemektedir. Ödev, araştırma ve bilgi amaçlı internet kullanımı öğrencilerin akademik başarılarını artırmaktadır. Bu durumda internetin doğru amaçlar için kullanımı öğrencilerin akademik gelişimine olumlu katkı sunduğu belirtilebilir. İnternet bağımlılığı üzerinde kullanım amaçlarının büyük bir etkisi bulunmaktadır. İnternetin eğlence, film, spor ve oyun amaçlı kullanımı beraberinde bağımlılığı getirmektedir. Öğrencilerin internet başında çoğunlukla vakit geçirmek ve eğlenmek için durmaları kullanım sürelerini artırmaktadır. Uzun süre internet başında kalan öğrenciler bağımlılık derecesine veren kullanım alışkanlıkları edinmektedir. Öğrencilerin interneti eğlence amaçlı kullanımları bağımlılık düzeylerini artırmaktadır. Bu durum beraberinde problemleri kullanım davranışlarının da yerleşmesine neden olmaktadır. Öğrencilerin eğlenmek için internet kullanmaları öğrencilerin yalnızlık ve depresyon düzeylerini artırmaktadır. İnternet kullanım amacı aynı zamanda kullanım süresini de etkilemektedir. Eğlence için internet kullanan öğrenciler uzun süre internet başında kalmaktadır. Uzun süre internet kullanan öğrenciler sosyal hayattan uzaklaştıkları için yalnızlık düzeyleri yükselmektedir. Yalnızlık düzeyinin yüksek olması öğrencilerde depresyon düzeyini etkilemektedir. Sosyal ilişkilerden uzak kalan öğrenciler bu doyumunu internetten sağlayama yönelmektedir. Öğrencileri gergin ve kırılgan bir yapıya iten oyun ve eğlence için internet kullanımındaki artış, depresyon ve yalnızlığı tetiklemektedir.

Tablo 17: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların İnternete Eriştikleri Mekanlara İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Sosyoekonomik düzey azaldıkça öğrenciler internete internet kaffede erişmektedir.	İ-YL 2
Öğrencilerin çoğu internete ilk defa internet kaffelerde bağlanmaktadır.	İ-YL 3
Bağımlı öğrencilerin çoğu evde veya internet kafede internete bağlanmaktadır.	İ-YL 4
Öğrencilerin çoğu evde internete bağlanmaktadır.	İ-YL 26
Öğrencilerin çoğu internete evden bağlanmaktadır.	İ-YL 28
Çoğu ergenin evinde bilgisayar ile internet bağlantısı bulunmaktadır.	İ-DR 2
Öğrenciler internete en çok evdeki bilgisayarlardan erişmektedir.	İ-DR 3
Öğrencilerin çoğu cep telefonlarını kullanarak da internete erişmektedir.	İ-DR 3
Çocuklar internete çoğunlukla kendi evlerinde erişmektedirler.	İ-DR 5
Üst sosyoekonomik gruptaki ailelerin çocukları interneti evde öğrenmektedirler.	İ-YL 2
Bilgisayar dışında farklı araçlar kullanılarak internete girilmekte.	İ-YL 10
Ergenlerin çoğu internete cep telefonları ile erişmektedir.	İ-YL 19
Çocuklar internete en çok akıllı telefon ve tabletlerden erişmektedirler.	İ-DR 5

Tablo 17’ye bakıldığında öğrencilerin farklı mekanları kullanarak internete eriştikleri ve bu durumun oluşmasında farklı etki ve dinamiklerin neden olduğu söylenebilir. İnternete erişilen mekânı etkilen durumlardan biri ailenin sosyoekonomik durumudur. Sosyoekonomik durumu orta ve düşük olan öğrenciler interneti internet kafelerde kullanmaya başlamaktadır. İnterneti akran gruplarının yardımı ile öğrenen çocuklar en çok internet kafeler aracılığıyla internette erişmektedir. Bu durumun nedeni internet ve bilgisayarların pahalı olması ve yaygın olmaması gösterilebilir.

Sosyoekonomik durumu düşük ve orta olan öğrencilerin çoğu genellikle internet kafeler aracılığıyla internet kullanmayı öğrenmektedir. Öğrencilerin internet kafelerde interneti kullanmaya başlaması oyunlar ve akran gruplarının etkisi ile gelişmektedir. Sosyoekonomik durumu yüksek olan öğrenciler interneti ev ortamında öğrenmekte ve kullanmaktadır. Evinde internet bağlantısı ve bilgisayar olan çocuklar genellikle internete ev ortamında erişmektedir. Fakat öğrencilerin büyük bir oranı internet kafelerden internete erişmeyi sürdürmektedir. Akran grupları ile internet üzerinde grup oyunları oynama davranışları internet kafelerin kullanımını devam ettirmektedir. Öğrencilerin internet kafeleri oyunlar için sık sık ziyaret ettikleri söylenebilir. Fakat bilgisayar ve internet sahipliğinin artması ve büyük oranda evlere internetin bağlanması bu durumu değiştirmiştir. Bilgisayar sahipliğinin artmasına paralel bir şekilde mobil araçların gelişmesi ve yaygınlaşmaya başlamasıyla öğrenciler mekân sınırlaması olmadan internet ortamlarına erişim sağlayıp bağlanmaktadır. En çok kullanılan mobil araçlar cep telefonları ve tablet bilgisayarlardır. Öğrenciler arasında mobil cihazların yaygınlık oranları yüksektir. Bütün öğrenciler cep telefonlarını kullanmaktadır. Böylece öğrenciler ev ve internet kafelerin dışında artık mobil cihazlarla internete eriştikleri söylenebilir. Gelişen teknoloji internet erişimini mekân ve zeminden ayırarak her yerde erişimi mümkün kılmıştır. Günümüzde öğrencilerin çoğu internete mekân sınırlaması olmadan cep telefonları ve tablet bilgisayarlar aracılığıyla ulaşmaktadır. Bu durum öğrencilerin her an internet kullanımlarını olanaklı hale getirmiştir. Özellikle ergenler yüksek oranda akıllı telefonları ve tabletleri kullanarak internete bağlanmaktadır.

Tablo 18: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların İnternete Eriştikleri Mekânın Çocuklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Öğrencilerin çoğu internet kafeye gittiğini ailesinden saklamaktadır.	İ-YL 2
Öğrencilerin çoğu bilgisayarı internet kafede kendi kendine öğrenmektedir.	İ-YL 2
İnternet kafelerin tercih edilmesinin nedeni bireysel veya grup oyunları ve iletişimidir.	İ-YL 3
İnternet kullanıcılarının çoğu zamanlarının büyük bir kısmını internet kafelerde geçirmektedirler.	İ-YL 4
İnternet ve bilgisayarın yaygınlaşması ile internet kafeler azalmıştır.	İ-YL 5
Evde internete bağlanmak için akıllı telefonlar kullanılmaktadır.	İ-YL 6
Evde internet bağlantısının olması internet bağımlılığını etkilemektedir.	İ-YL 7
İnternet kafede internete bağlanan öğrenciler daha çok oyun ve sosyal ağ amaçlı internete kullanmaktadır.	İ-YL 8
İnternet kafeleri kullanan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri yüksek çıkmıştır.	İ-YL 15
Evlerinde bilgisayar ve internet olanların bağımlı olma düzeyleri yüksektir.	İ-YL 20
Evde internete giren öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri yüksektir.	İ-YL 24
Telefon ile internete bağlanan bireylerin sosyal beceri düzeyleri evde veya ortak kullanım alanlarında bağlanan öğrencilerden daha düşüktür.	İ-YL 27
Evlerinde internet bağlantısı olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri daha yüksektir.	İ-YL 28
Evinde internet bağlantısı olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri yüksektir.	İ-YL 29
İnternet kaffeden internete bağlanan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri yüksektir.	İ-YL 29
Evde internet olması ile kullanım sınırının olmaması bağımlılık düzeyini artırmaktadır.	İ-UZ 1

Tablo 18'e bakıldığı zaman öğrencilerin internete erişim sağladıkları mekanlar öğrencileri etkilemektedir. Öğrencilerin internetten etkilenmelerine neden olan durum mekânın taşıdığı özellikler, kullanım süresine karışan kimsenin olmayışı ve bağlayıcı kuralların olması gibi özellikler etkili olmaktadır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu interneti ve bilgisayarı internet kaffelerde kendi başlarına öğrenmektedir. İnternet kafelerin çocuk ve öğrencilere bilgisayar ve internet ile tanışma fırsatı verdiğini söylemek mümkündür. Sosyoekonomik durumu düşük olan öğrencilerin çoğu internet kafelerde internet kullanmayı kendi başına ve arkadaş gruplarının yardımı ile öğrenmektedir. İnternet kafelerin çocuklara internet ve bilgisayar kullanmayı öğrettiği belirtilebilir. Çocukların internete duydukları ilginin kaynağı internet kafelerin oyunlar ile tanınmış olmasıdır. İnternet kafelerin en çok tercih edilme sebepleri arasında bireysel veya grupta oynanan oyunlar gelmektedir. İnternet kafeleri sürekli internette oyun oynamak için kullanan öğrenciler problemlerini internet kullanım alışkanlıkları edinmektedir. Bu durum internet bağımlılığını da beraberinde getirmektedir. İnternet kafelerin tercih sebeplerinden biri sosyal medya kullanımınıdır. Sosyal medya internet kafelerin yoğun olarak kullanımını artırmıştır. Bilgisayar ve internetin yaygınlaşması ile beraber internet kafelerin sayılarında azalma medyana gelmiştir ve öğrencilerin evde internete eriştiklerini söylemek mümkündür. Çocukların evde internet kullanımını beraberinde çeşitli riskleri getirmektedir. İnternet kullanım kısıtlamasının olmaması, kullanım süresinin öğrenciye bağlı olması ve aile tarafından kontrol edilmemesi öğrencilerin bağımlılık geliştirmelerine neden olmaktadır. Bu durumu internet kafelerinde söylemek mümkündür. Artık yaygın olarak öğrenciler mobil cihazları kullanarak internete erişmektedir. Mobil cihazlarla internete erişmek beraberinde internet ve oyun bağımlılığına neden olmaktadır.

Tablo 19: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında İnternet İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların İnternet İle Geliştirdikleri İlişkide Anne Baba Konumuna İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Anne baba eğitim durumu ve gelir düzeyi internet bağımlılığında etkilidir.	İ-YL 7
Anne babalar çocukların bilinçli internet kullanımı sağlayacak yeterliliğe sahip değiller.	İ-YL 9
Ebeveynler çocukların internette neler yaptıkları ile ilgilenmemekte.	İ-YL 9
Baba eğitim düzeyi yükseldikçe internet bağımlılık düzeyi düşmektedir.	İ-YL 20
Anne babası tarafından internet kullanımı kontrol edilen çocukların problemleri internet kullanım düzeyleri düşüktür.	İ-YL 22
Anne babalar tarafından mobil cihazları çocukları oyalamak için kullanmaktadır.	İ-YL 25
Aileler çocukların sağlık ile ilgili sorunlarından daha az tedirgin olmaktadırlar.	İ-YL 25
Anne babalarının çoğu internet kullanımını denetlemektedir.	İ-YL 28

Tablo 19 incelendiği zaman çocukların internet ile olan ilişkisini belirleyen en önemli faktörün aile olduğu söylenebilir. Çocukların internet ile geliştirdikleri ilişkide anne ve babaların rollü çok önemlidir. Anne baba eğitim düzeyinin iyi olması ve aile gelir durumunun yüksek olması çocukların internet bağımlılık düzeylerini düşürmektedir. Bu durumun nedeni olarak anne ve babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe, çocukların internet ile kurdukları ilişkiyi takip etmeleri ve doğru kullanım amaçları etrafında internet kullanım becerisi kazandırdıkları gösterilebilir. Fakat ailelerin geneline bakıldığı zaman çocukların internet kullanım becerisi kazanmasını sağlayacak bilgi, beceri ve tutuma sahip olmadıkları söylenebilir. Anne baba eğitim düzeyinin düşük olması ve ailelerin internet kullanım becerisine sahip olmamaları bu durumun nedeni olarak gösterilebilir. Ailelerin bu beceriye sahip olmamaları çocukların internet ve bilgisayar ile sorunlu bir ilişki geliştirmesine ortam hazırlamaktadır. Çocuklar internet ve bilgisayar kullanmayı kendi başına ve

arkadaş çevresinden aldığı destek ile öğrenmektedir. Sağlıksız bir ortamda ve yanlış yönlendirmeler ile internet kullanmayı öğrenen çocuklar internetin zararlarından daha çok etkilenmektedir. Kendi başlarına internet kullanmayı öğrenen çocuklar aynı zamanda zararlı alışkanlıklarda edinmektedir. Çocukların interneti oyun ve eğlence eksenli öğrenmesi problemleri kullanım alışkanlıklarına neden olmaktadır. Buna ilişkin olarak ailelerin çocukların internette neler yaptıkları ile ilgilenmedikleri ve çocukları internet ortamında yalnız bıraktıkları vurgulanabilir. İnternet kapsadığı alanlarla zararlı içeriklerle dolu bir ortamdır. Uzun süre internet kullanan çocukların internet ortamında zararlı içerikler ve olaylarla karşılaşma oranları yüksektir. Çocukların internet ortamındaki hareketlerini takip etmeyen aileler çoğunlukla çocukların karşılaştıkları zararlı durumlardan haberdar olmamaktadır. Çocuklar internet ortamında karşılaştıkları olumsuzlukları arkadaş gruplarının yardımı ile yalnız başlarına halletmeyi tercih etmektedir. Anne baba eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların bilinçli internet kullanım düzeylerinin yükseldiği söylenebilir. Anne ve babası tarafından internet kullanımı kontrol edilen çocukların bağımlılık düzeyleri düşüktür. Anne babası tarafından internet kullanım hareketleri kontrol edilen, internet kullanımı belli kurallar çerçevesinde düzenleyen ve internetin zararları ile ilgili konuşma yapmaları çocukların problemleri internet kullanım davranışları geliştirmelerine engel olmaktadır. İnternetin mobil cihazlar sayesinde yaygınlaşması çocukların daha küçük yaşlarda internet ile tanışmasına neden olmaktadır. Cep telefonlarının yaygınlık oranları giderek artmaktadır. Cep telefonlarının kullanımı daha küçük yaşlara inmektedir. Bunun sebebi anne babaların cep telefonlarını çocukların eline oyun oynamaları ve oyalanmaları için vermesi gösterilebilir. Çocukların küçük yaşlarda cep telefonlarına alışkın olmaları ve cep telefonlarına ilgi duymaları anne ve babaların yanlış davranışları sonucu meydana gelmektedir. Anne babaların bilinçsiz davranışları çocukların küçük yaşlarda problemleri internet ve teknolojik araçları kullanma alışkanlıkları edinmelerine ortam hazırlamaktadır. Özetle söylemek gerekirse anne ve babaların tutumları ve çocukların internet kullanımına yaklaşımları çocukların internet ile olan ilişkisini büyük ölçüde etkilemektedir. Anne baba eğitim düzeyi ve maddi gelir durumu çocukların internet ile olan ilişkilerinde etkili dinamikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.2. TÜRKİYE'DE 2005 2017 YILLARI ARASINDA ÇOCUK BAĞLAMINDA BİLGİSAYAR OYUNLARI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARDA ÖNE ÇIKAN SONUÇLAR NELERDİR?

Tablo 20: Türkiye'de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Bilgisayar Oyunların Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Eğitsel matematik oyunları öğrencilerin duygusal gelişimleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir.	O-YL 3
Eğitsel bilgisayar oyunları Öğrencilerin bilgi becerilerini geliştirmektedir.	O-YL 3
Planlama ve dikkat becerisini orta düzeyde oyun oynamak olumlu yönde etkilemektedir.	O-YL 7
Eğitimde kullanılan eğitsel oyunlar öğrencilerin başarısını artırmaktadır.	O-YL 9
Eğitsel bilgisayar oyunları öğrenci gelişimini ve öğrenmeyi olumlu etkilemektedir.	O-YL 9
Öğretmenler kavram öğretiminde eğitsel oyunların faydalı bulmuşlardır.	O-YL 12
Eğitsel bilgisayar oyunları kavram öğretiminde öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.	O-YL 15
Eğitsel bilgisayar oyunları öğrenmelerde kalıcılığa olumlu etki etmektedirler.	O-YL 15
Ergenlerin sosyalleşmesinde bilgisayar oyunları çok önemli bir yere sahiptir.	O-YL 18
Eğitsel bilgisayar oyunları sınıf içi etkinlikleri kolaylaştırmaktadır.	O-YL 19
Eğitsel oyunlar öğrencilerin başarısında olumlu etkiler meydana getirmektedir.	O-YL 21
Eğitsel bilgisayar oyunları öğrencilerin akademik başarısını artırmaktadır.	O-YL 25
Eğitsel bilgisayar oyunları yabancı dil öğrenme üzerinde olumlu etkiye sahiptir.	O-YL 28
Dijital oyunlar el göz koordinasyonu konusunda olumlu gelişmeler meydana getirmektedir.	O-DR 2
Oyunlar kısa dönem hafızayı ve uzamsal hafızayı geliştirmektedir.	O-DR 2

Tablo 20'ye bakıldığı zaman bilgisayar oyunlarının çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu ve çocukların gelişim alanlarına katkı sunduğu söylenebilir.

Günümüz çocukları internet ve bilgisayar çağına doğan dijital yerli bireyler olarak tanımlanmaktadır. Dijital yerli olan çocuklar ve öğrenciler bilgisayar ve bilgisayar teknolojileriyle geleneksel anlayışın çok ötesinde farklı bir ilişki ve yapı inşa etmektedir. İnşa edilen bu yapı çocukların hayatında bütün alanlarında büyük bir değişim ve dönüşümü beraberinde getirmektedir. Özellikle çocukların öğrenme süreçleri ve geliştirdikleri yapılar büyük bir şekilde dönüşmüştür. Bilgisayar oyunları da bu yeni yaşam evreninin parçalarından biri olarak gösterilebilir. Bilgisayar ve iletişim teknolojileri çocukların öğrenme yapılarını ve çalışma dinamiklerini değiştirmiştir. Geleneksel anlayışın hâkim olduğu yollar ve yöntemler çocuğa ilgi çekici gelmemektedir. Çocuklar bilgisayar, oyun ve videoların dünyasında yeni öğrenme ilişkileri ve yöntemleri geliştirmektedir. Görseller ve videolar ile öğrenen çocuklar okulda sadece anlatım yönteminin esas olduğu anlayışın içinde, okula ve derslere karşı ilgi ve merakını yitirmektedir. Çocuklar oyun yapıları içinde yeni öğrenmeler ve beceriler geliştirmekte ve karşılaştığı sorunları ve problemleri yeni yollar deneyerek çözme yöntemleri üretmektedir. Bilgisayar oyunlarının bu yeni dijital çağın öğrenenine çok şey kattığını söylemek mümkündür. Bilgisayar oyunlarının çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinden biri el göz koordinasyonunu geliştirmesi gösterilebilir. Oyun oynayan çocuklar oyun dünyasının ekranına yönlendirmeleri ve gidişatı etkileyen komutları farklı giriş aparatları ile sağlamaktadır. Oyun suresi içinde hem göz hem de ellerin koordineli bir şekilde uyumlu kullanılması çocukların el göz koordinasyonu geliştirdiği söylenebilir. Fakat bütün bilgisayar oyunlarının buna elverişli olduğunu söylemek mümkün değildir. Bilgisayar oyunlarının el göz koordinasyon becerisini çocuklara kazandırdığı vurgulanabilir. Bunun için anne ve babaların veya öğretmenlerinin çocuklara faydalı ve el göz koordinasyonuna olumlu katkı sunan oyunları çocuklara oynatmaları veya tavsiye etmeleri ve bu durumu kontrol altında tutmaları çocuklar için faydalı olacağı söylenebilir. Bilgisayar oyunları ayrıca çocukların kısa dönem hafızalarını ve uzamsal hafızalarını geliştirmektedir. Bilgisayar oyunları büyük bir çeşitlilik ve gelişmişlik ile her geçen gün ortam, konu ve karakterleri artırılmış gerçeklikle sunmaktadır. Oyun ortamları ve mekânları içerdikleri dekor, barındırdıkları nesnelere ve eşyalar ile karakterlerin şekilleri, giyimleri ve davranışları gerçeğin çok ötesinde bir yapıya sahiptir. Oyunlardaki artırılmış bu gerçeklik çocukların görsel hafızalarını geliştirmektedir. Çünkü çocuklar oyun mekânlarında

sürekli oyun ile ilgi aktivitelerde buldukları için oyun alanları ve oyun alanı içindeki evreni tanıyıp kaydetmektedir. Her oyunda oyun mekânı sürekli değiştiği için çocuklar oyun ortamında çok farkı oyun alanları ve dünyaları görme fırsatı yakalamaktadır. Oyunun yeni alanları birbirinden değişik mekân dekorlarına ve tasarımlarına ev sahipliği yapmaktadır. Bazı oyunlar çok otantik mekân tasarımları içermektedir. Otantik yapıdaki tasarımlar ve oyun mekânlarının genel görünümü çocukların görsel hafızasını geliştirdiğini söylemek mümkündür. Çocukların oyunlardaki mekânlarda gezinmeleri ve bu mekân tasarımlarını zihnen kaydetmeleri çocukların kısa dönem hafızasını geliştirmektedir. Bilgisayar oyunları ergenlerin sosyalleşmeleri üzerinde önemli etkilere sahiptir. Ergenlerin diğer arkadaş grupları ile oyun odaklı ilişkiler geliştirmeleri ve bu konuda sosyal ilişkiler kurması ergenlerin sosyalleşmelerine olumlu katkı sunmaktadır. Bilgisayar oyunları bütün çocukların ilgisini çektiği için sosyal ilişkilerin ve güçlü bir iletişimin kurulması için geniş bir ortak alan ve ilgi konusunu barındırmaktadır. Çocuklar için oyun sadece oynanan zaman diliminde kalmamaktadır. Çocuklar oynadıkları oyunları günlük hayatın içinde sürekli konuşma konusu haline getirmekte ve gündemin en önemli maddeleri arasında yer almaktadır. Ergenler genellikle diğer akran grupları ile bu oyunları takımlar haline oynamaktadır. Gruplar halinde oynadıkları için her bir oyuncunun mücadelesi ve yaptıkları sürekli konuşulmaktadır. Bu durum ergen grupların diğer akranları ile güçlü ilişkiler geliştirmelerine yardımcı olmakta ve ergenlerin sosyalleşmesine ortam hazırlamaktadır. Oyun eksenli kurdukları ilişkinin olumsuz sonuçlara yol açmaması oynama süresinin makul olması ve oyun türlerinin çocukları ve ergenleri olumsuz etkileyecek içerikleri kapsamaması gerektiği belirtilebilir. Ayrıca eğitim amaçlı tasarlanan eğitsel bilgisayar oyunları da çocuklar ve öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır. Bilgisayar oyunlarının çocukların ilgisini bu denli çekmesi eğitim odaklı bilgisayar oyunlarının ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır. Eğitsel bilgisayar oyunları öğrencilerin sosyal, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sunmaktadır. Ders, ünite ve konu bazında hazırlanan eğitsel bilgisayar oyunları öğrencilerin akademik başarısına katkı sunmaktadır. Eğitsel bilgisayar oyunları öğrencilerin duyuşsal gelişimlerini olumlu etkilemektedir. Eğitsel oyunlar Öğrencilerin sınıf içinde buldukları ortam ile bağ kurmasını ve derslere yönelik merak, ilgi ve öğrenme isteği uyandırmaktadır. Eğitsel bilgisayar oyunları öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerini artırmaktadır. Dersi ilgi çekici hale

getirdiği için ve öğrenciyi süreçte daha etkin hale getirdiği için öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesine imkân sunduğu için öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerinin artmasını sağlamaktadır. Eğitsel bilgisayar oyunları öğrencilerin akademik başarılarının artmasını ve dikkat becerilerini artırmaktadır. Eğitsel bilgisayar oyunları öğrencilerin kavram öğrenmesine büyük katkı sunmaktadır. Görseller barındırması, kavramların ilişkili olduğu bütün yapıları zihin haritaları şeklinde sunması kavram öğretimini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca yabancı dil öğretiminde eğitsel bilgisayar oyunları öğrencilerin yabancı dil becerilerini geliştirmektedir. Çocuklar hem oyun oynamaktalar hem de oyun içine yerleştirilmiş yabancı kelimeleri, cümle yapılarını, nesne ve eşya isimlerini adım adım öğrenerek yabancı dil becerilerini geliştirmektedir. Bunu görselleştirdiği için öğrenciler kolay bir şekilde dili pratik eylemlerle öğrenmektedir. Bilgisayar oyunlarının uygun şartlarda ve ortamda çocukların gelişimlerine ve akademik becerilerine olumlu katkı sundu söylenebilir.

Tablo 21: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Bilgisayar Oyunların Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Oyunlara yoğun bir reklam süreci eşlik etmektedir.	O-YL 2
Oyun oynayan erkek öğrenciler daha saldırgan davranışlar sergilemektedir.	O-YL 4
İnternette oyun oynayan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri yüksektir.	O-YL 5
Çocuklar oyun karakterlerinden etkilenmekte resimlerde ve oyunlarda oyun öğeleri yer almakta.	O-YL 6
Şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynamak saldırganlık eğilimine neden olmaktadır.	O-YL 10
Şiddet içerikli oyunları oynayan öğrencilerin düzenli okuma alışkanlıkları yoktur.	O-YL 11
Bilgisayar oyunları ders çalışmayı olumsuz etkilemektedir.	O-YL 13
Bilgisayar oyunlarına bağımlılık ergenlerin başarısız sosyalleşmelerinin nedeni değil sonucudur.	O-YL 13

Şiddet içeren bilgisayar oyunları şiddet tercihini artırmaktadır.	O-YL 13
Bütün oyunlar cinsiyetçi kalıplar barındırmaktadır.	O-YL 16
Erkek güç unsuruyla ön plandadır. Kadın pasif rollerle arka planda kalmaktadır.	O-YL 16
Evdeki sosyalleşme ortamı bilgisayar oyunları nedeniyle olumsuz etkilenmektedir.	O-YL 18
Bilgisayar oyunu oynayan erkek öğrenciler daha çok fiziksel, sözel ve saldırgan davranışlar sergilemektedirler.	O-YL 20
Çevrimiçi facebook oyunu oynamak katılımcıların hayatlarında düşük düzeyde olumsuz etki yaratmaktadır.	O-YL 26

Tablo 21 incelendiği zaman bilgisayar oyunlarının çocukları olumsuz etkilediği ve bu etkiye neden olan farklı değişkenlerin olduğu söylenebilir. Bilgisayar oyunları çocukları her anlamda olumsuz etkileyebilecek bir yapıya sahiptir. Çocukların bilgisayar oyunları ile kurdukları ilişki genellikle sağlıklı bir şekilde başlamaktadır. Çocuklar oyunlara karşı şeker ve zararlı yiyecekleri her fırsatta tüketmelerine benzer bir davranış geliştirmektedirler. Oyunlar ile tanıştıkları zaman buldukları her fırsatta oyun oynama eğilimine sahiptirler. Çocuklar oyun oynama eylemlerini kontrol etmekte sorunlar yaşadıkları için bilgisayar oyunları ile sağlıklı ilişkiler kuramamakta ve bu durum çocukların bilgisayar oyunlarında olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır. Bilgisayar oyunlarının çocuklar üzerindeki en büyük olumsuz etkilerinden biri çocuklara şiddet ve saldırgan tutumlar öğretmesi, çocukların şiddet eğilimlerinin yükselmesine sebebiyet vermesi ve çocuklarda saldırgan davranışlara neden olması gösterilebilir. Bütün bilgisayar oyunları aşırı şiddet temaları içermektedir. Bütün oyunların şiddeti yoğun olarak işlemeleri ve çocukların en çok şiddet içerikli oyunları tercih etmeleri çocukları olumsuz etkilediği söylenebilir. Çocukların oyun ortamında sürekli şiddete maruz kalmaları şiddeti öğrenmelerine ve şiddet davranışları edinmelerine neden olmaktadır. Çocuklar bilgisayar ortamında sadece şiddete maruz kalmamakta aynı zamanda şiddeti uygulamaktadır. Şiddetin bütün yönleri ile çocuklar tarafından deneyimlenmesi çocuklarda şiddet davranışlarına neden olmakta ve şiddet tutumlarının yükselmesine ortam

hazırlamaktadır. Bu durum çocuklarda saldırgan tutumlara neden olmaktadır. Çocuklar şiddet oyunlarını uzun süre oynamaları nedeniyle saldırganlık eğilimleri yükselmektedir. Saldırgan tutum ve davranışları sosyal çevrelerinde ve aile ortamlarında sergilemektedirler. Erkek çocukları şiddet içerikli oyunları daha çok tercih etikleri için şiddet eylemleri ve saldırgan davranışlar sergileme düzeyleri daha yüksektir. Erkek çocukların daha çok şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynamaları ve şiddet eylemleri ve saldırgan davranış düzeylerinin yüksek olması bilgisayar oyunlarının çocuklar üzerindeki önemli olumsuz etkilerinden birinin şiddet oyunlarının saldırgan davranışlara neden olduğunu söylenebilir. Bilgisayar oyunlarının çocuklar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi çocukların akademik başarısında düşüşlere neden olmasıdır. Çocukların bilgisayar oyunları ile uzun süre geçirmeleri çocukların okul dışı zamanlarını almaktadır. Okuldan arta kalan zamanlarını ders çalışmak yerine bilgisayar oyunları oynayarak geçiren çocuklar ders ve ödevlerini aksatmakta ve derslerde başarısız olmaktadır. Ders çalışma zamanının oyun ortamında geçirilmesi bilgisayar oyunlarının ders çalışmayı olumsuz etkilemesine ve akademik işlerin sürekli ertelenmesine neden olduğu söylenebilir. Bilgisayar oyunlarının çocukların akademik başarılarını düşürmesinin bir diğer nedeni çocukların okula ve derslere karşı olan ilgisini zayıflatması gösterilebilir. Ayrıca bilgisayar oyunlarını uzun süre oynayan çocuklar diğer aktivitelere zaman ayıramamakta ve çocukların gelişimleri için önemli olan aktiviteler ve alanlar eksik kalmakta ve çocuklar bu konuda olumlu tutum ve beceriler kazanamamaktadır. Eksik kalan aktivitelerden biri kitap okuma eylemidir. Sürekli bilgisayar oyunları oynayan çocuklar kitap okumaya vakit ayıramamakta ve kitap okuma oranları çok düşmektedir. Bilgisayar oyunlarının kitap okuma oranlarını ve çocukların kitap okumalarını olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür. Bilgisayar oyunları çocukların dünyasında büyük bir girdabı temsil etmektedir. Çocukların bütün boş vakitlerini yutan bu girdap diğer alanlara zaman bırakmamaktadır. Çocukların hayatlarında boş zamanları yutan tek girdap maalesef bilgisayar oyunları değildir. Bilgisayar oyunları kadar ilgi çekici ve çocukların zamanlarını alan başka aktiviteler de bulunmaktadır. Bu aktivitelerin başında televizyon gelmektedir. Çocukların bilgisayar başında geçirdikleri zamanlarını ayarlayamamaları ve problemli oyun oynama davranışları geliştirmeleri çocukların kitap okumaya zaman bulamamasına neden olduğu ve çocukların kitap okumalarına engel olduğu söylenebilir. Çocuklar

oynadıkları bilgisayar oyunlarından etkilenmektedir. Çocukların oynadıkları geleneksel oyunlarda ve çizdikleri resimlerde bilgisayar oyunlarının etkileri keskin bir şekilde görülmektedir. Bilgisayar oyunlarının çocukların diğer uğraş ve eylem alanlarında da yer edinmesi ve görünür biçimde çocuklar tarafından yaygınlaştırılmaları çocukların ne denli bilgisayar oyunlarının etkisinde kaldıklarını göstermektedir. Ayrıca Bilgisayar oyunları çocukların aileleri ile olan ilişkilerini ve sosyalleşme ortamlarını da olumsuz etkilemektedir. Çocukların aile bireyleri ile olan iletişimlerini zayıflattığı için önemli sosyalleşme ortamlarından biri olan aile ortamında kazanabileceği beceri ve davranışlardan geri kalmaktadır. Diğer aile bireyleri ile bilgisayar oyunları yüzünden sorunlar yaşamakta ve aile ortamının sürekli gerilimli bir alan olmasına neden olmaktadır. Yaşanan gerilimden dolayı çocuk aile içindeki sosyalleşme yapılarından uzak kalmaktadır. Bilgisayar oyunlarının neden olduğu gerilimin farklı sebepleri bulunmaktadır. Çocuklar oyun oynamak için sürekli kardeşleri ile anlaşmazlıklar yaşamaktalar. Yaşanan bu anlaşmazlık kardeşler arasında kavgalara ve sürekli itişmelere neden olmaktadır. Anne ve babaların duruma müdahalesi kısıtlamaların ötesine geçemediği için çocukların saldırganlıkları ve şiddet eylemleri daha da artmaktadır. Bütün bu yaşanan durum çocukların bilgi, beceri ve değerler kazanabilecekleri ortamı olumsuz etkilemektedir. Bu durumun bütün çocuklarda yaşandığını söylemek yanlış olur fakat problemli oyun oynama davranışları geliştiren bütün çocuklarda bu durumun yaşandığı belirtilebilir. Bilgisayar oyunlarının çocuklar üzerindeki başka bir olumsuz durumu bütün oyunlara reklamların eşlik etmesi ve çocukların sürekli reklamlara maruz kalmasıdır. Bilgisayar oyunları internet üzerinden online oynanmaktadır. Bu durum oyun içinde sürekli zararlı içerikli reklamların eşlik etmesine neden olmaktadır. Reklamların oyunlarla sunulması çocukları daha fazla etkilemektedir. Çocukların satın alma eylemlerini etkileyen bu reklamlar denetlenmediği için çocuklara zararlı içeriklere ve ürünlere kolayca ulaşabilecekleri yollar açmaktadır. Bilgisayar oyunlarının reklamlarla bütünleşmesi çocukların sürekli olarak tehlikeli ve riskli durumlarla karşılaşma ihtimalini artırmaktadır. Son olarak bilgisayar oyunlarının çocukları farklı alanlarda olumsuz etkilediği ve bu olumsuzlara neden olan durumların çocukların kendilerinden, çevrelerinden ve bilgisayar ile kurdukları ilişkilerden etkilendiği söylemek mümkündür.

Tablo 22: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Bilgisayar Oyunları Oynama Sürelerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Öğrencilerin çoğu 11-15 yaş arasında bilgisayar oyunlarını oynamaya başlamaktadır.	O-YL 6
Okulda arta kalan zamanlarını oyun oynayarak geçirmektedirler.	O-YL 6
Erkek öğrenciler daha çok bilgisayar oyunları oynamaktadır.	O-YL 8
Çocuklar haftada birkaç gün oynamaktadır.	O-YL 11
Öğrencilerin çoğu her gün şiddet içerikli oyunları oynamaktadır.	O-YL 11
Öğrencilerin çoğu günde 3 saatten fazla oyun oynamaktalar.	O-YL 13
Erkek öğrenciler oyunlar için daha uzun zaman ayırmaktadır.	O-YL 13
Oyun oynama sürelerine karşın olmasa daha fazla süre oynama eğilimindedir.	O-YL 18
Ergenlerin çoğu ders dışı etkinlik olarak kitle iletişim araçlarını tercih etmektedir.	O-YL 18
Çocuklar zaman olsa daha çok oyun oynama eğilimindedir.	O-DR 1
Erkekler daha çok bilgisayar oyunu oynamaktadır.	O-UZ 1
Erkekler kızlardan daha erken yaşlarda bilgisayar kullanmaktadır.	O-UZ 1
Erkek öğrenciler daha çok bilgisayar oyunları oynamaktadır.	O-YL 17
Erkekler kadınlardan daha fazla oyun oynamaktadır.	O-YL 29
Düşük yaş gurubunda yoğun oyun oynayan bireyler oyun oynama sürelerini daha az göstermektedirler.	O-DR 1

Tablo 22’ ye bakıldığı zaman çocukların bilgisayar oyunları başında zaman harcadıkları, günlük ve haftalık olarak boş zamanlarının çoğunu bilgisayar oyunları oynayarak geçirdikleri söylenebilir. Çocuklar bilgisayar ile tanıştıkları ilk andan

itibaren oyunlara karşı yüksek bir ilgi besleyip çoğunlukla oyunlar sayesinde bilgisayar kullanmayı daha erken yaşlarda ya kendi başlarına veya akranların yarımı ile öğrenmektedirler. Çocuklar bilgisayar oyunlarını okul çağında itibaren öğrenmeye başlamaktadır. Çocuklar 11-15 yaşlarından itibaren bilgisayar oyunlarını öğrenip yoğun olarak oynamaktadır. Oyunlar ile tanışan çocuklar okul dışı zamanlarının büyük çoğunluğunu bilgisayar oyunları oynayarak geçirmektedir. Bilgisayar oyunlarını günlük ortalama 3 saatten fazla oynayan çocuklar neredeyse her gün bilgisayar oyunları ile zaman geçirmektedir. Çocukların bilgisayar ile tanışmalarında etkili olan bilgisayar oyunlarını öğrenen çocuklar için bilgisayarın en önemli işlevi oyunları içermesi olarak görülmektedir. Çocuklar zamanla neredeyse bütün oyun türlerini öğrenerek oyunlar ile güçlü bir ilişki geliştirmektedirler. Erkek öğrenciler bilgisayar oyunları ile daha çok zaman geçirmektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha serbest olmaları ve vakitlerinin çoğunu bilgisayar başında geçirmeleri bunda etkili olduğu söylenebilir. Erkek öğrenciler daha çok şiddet içerikli oyunlar ile zaman geçirmektedir. Okul dışı etkinliklerde erkek öğrencilerin genellikle gruplar halinde oyun oynamaları, erkeklerin daha fazla oyunlara zaman ayırmasına neden olduğu söylenebilir. Öğrenciler bilgisayar oyunlarını oynarken oyun oynamalarına müdahale eden kimse olmasa daha fazla oynamaya devam etmektedirler. Bu durumda öğrencilerin oyun oynama zamanlarını kontrol edemedikleri ve oyunlar ile sağlıksız bir ilişki geliştirdikleri söylenebilir. Öğrencilerin Oynadıkları oyunlarda oyun zamanını kontrol edememeleri oyunların öğrencileri etkilemesi, ilgi çekici olmaları, oyunların bölümlerden oluşmaları ve bölümlerin birbirinden zor ve farklı görevler içermeleri öğrencileri sürekli olarak oyunların başında tutmasına neden olduğu söylenebilir. Oyun oynama zamanlarını kontrol edemeyen öğrenciler oyunlara karşı bağımlılık geliştirmektedir. Çocukların bilgisayar oyunları oynama süreleri ile ilgili önemli bir diğer nokta küçük yaş grubundaki çocukların oyun oynadıkları süreleri saklama eğiliminde olmalarıdır. Çocuklar oyun oynadıkları zamanları daha kısa gösterme eğilimindedirler. Özellikle bilgisayar başında ve oyunlar ile uzun zaman geçiren çocuklardaki bu eğilim oyunlar konusunda çocukların geliştirdikleri problemleri oyun oynama davranışlarını gösterdiği söylenebilir. Çocuklar eğer daha fazla zaman bulsalar oynama devam etmekte. Bu durum çocukların bütün boş vakitlerini oyunlar başında harcamaya meyilli olduklarını göstermektedir. Özellikle okuldan arta kalan zamanlarını oyun başında

geçiren çocuklar sağlıklı bir şekilde oyun oynama davranışları sergilemektedirler. Oyun oynama sürelerindeki etkenler çocukların bu konudaki tutum ve davranışlarını gözler önüne sermektedir.

Tablo 23: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Bilgisayar Oyunları Oynama Süresinin Çocuklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Bilgisayar oyunları oynama süresi arttıkça anti sosyal saldırgan davranışlarda artmaktadır.	O-YL 1
Öğrencilerin boş zamanlarının tamamını internet ile doldurmaları sosyal beceri düzeylerini olumsuz etkilemektedir.	O-YL 4
Uzun süre bilgisayar oyunu oynamak şekil hafızasını, dikkat becerisini ve dil gelişimini olumsuz etkilemektedir.	O-YL 7
Bilgisayar oyunları oynama süresi artıkça anti sosyal saldırganlık düzeyi de artmaktadır.	O-YL 8
Uzun süre şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynayan çocukların şiddet eğilimleri daha yüksektir.	O-YL 10
Bilgisayar başında fazla zaman geçiren öğrenciler daha fazla şiddet içerikli oyunları oynamaktadır.	O-YL 11
Fazla oyun oynayan çocukların sosyalleşmeleri olumsuz etkilenmektedir.	O-YL 13
Uzun süre bilgisayar oyunları oynayan öğrencilerin öfke ve sözel saldırganlık düzeyleri yüksektir.	O-YL 20
Uzun süre bilgisayar başında kalan çocuklar olumsuz etkilenmektedirler.	O-YL 8
Bilgisayar oyunları ders dışı vakit geçirme pratiklerin başında gelmektedir.	O-YL 13
Öğrencilerin bilgisayar oyunları oynama süresi artıkça saldırganlık düzeyleri de artmaktadır.	O-YL 24
Çoğu ergen bilgisayar oyunları oynamak için abisi, ablası ve kardeşleri ile sorunlar yaşamaktadır.	O-YL 18

Uzun süre şiddet içerikli oyun oynayan kız öğrencilerin şiddet eğilimleri erkek öğrencilerden daha yüksektir.	O-YL 10
Eğlence ve oyunlara çok zaman ayıran öğrencilerin saldırgan davranışlar sergileme eğilimleri yüksektir.	O-YL 4

Tablo 23'e bakıldığı zaman oyun oynama süresinin çocuklar üzerinde farklı olumsuz etkilere neden olduğu belirtilebilir. Bilgisayar oyunları farklı temalar ve amaçlar ile oyuncuları oyunda tutmak için her geçen gün gelişerek doyumları artırmayı hedefleyen bir anlayış ile oyun kalitesini artırmaya çalışmaktadır. Bütün oyunlar görevlerin başarılması ile bir üst seviyeye geçen bir geçiş barındırmaktadır. Her bölüm bir önceki bölümden zor ve daha karmaşık bir yapı içermektedir. Oyunların bu denli ilgi çekici olmaları oyuncuların oyunda daha fazla kalma amacına hizmet etmektedir. Oyunların merak, zor görevleri başarma isteği ve bolca eğlence içermeleri oyuncuları fazlasıyla oyunda tutmak ve oyunu devam ettirmeleri için yeterli olmaktadır. Merak, başarma isteği ve eğlence çocuklar için de oyunda kalma ve uzun süre devam ettirme ve bilgisayar başında kalma dürtüsü barındırmaktadır. Çocukların uzun süre bilgisayar başında oyun oynaması çocukları olumsuz anlamda etkilemektedir. Oyun oynama sürelerindeki uzama periyodik olarak yükselmektedir. Meydana gelen bu yükselme çocukları gerçek dünyadan koparıp oyun dünyasına hapsetmektedir. Gerçek dünyadan kopan çocuk oyun dünyasını daha ilgi çekici ve eğlenceli bulmakta ve sosyal hayattan izole olmaktadır. Oyunlarda yaşamak çocukların davranışlarına da yansımaktadır. Oyunlarda sürekli bir yarış ve mücadelenin ortasında yer alan çocuk gerçek dünyada bu tavrı sürdürmektedir. Bu durum çocuklarda anti sosyal saldırgan davranışların yerleşmesine neden olmaktadır. Oyunlar çocukların davranışlarında anti sosyal davranışların yerleşmesine ortam hazırlamaktadır. Sürekli oyunların başında kalan çocuk diğer akranları ile olan sosyal ilişkileri zayıflamakta ve anti sosyal saldırgan davranışlar sergileme düzeyleri artmaktadır. Uzun süre oyun oynayan çocukların sosyal becerileri de azalmakta ya da gelişmemektedir. Çünkü oyunların başında uzun zaman geçiren çocuklar akran grupları ile zaman geçirmemekte ve sosyal becerilerinde sönmeler meydana gelmektedir. Oyun oynama süresi çocukların sosyal becerilerini zayıflattığı gibi çocukların sosyalleşmesini de

olumsuz anlamda etkilemektedir. Oyunların dışında sosyal ilişkiler geliştirmeyen çocuklar anti sosyal kişilikler edinmektedir. Bu durum çocukların kişilik gelişimlerini de olumsuz anlamda etkilemektedir. Geleneksel oyunlar çocukların gelişimleri için hayati bir öneme sahiptir. Çocuk geleneksel oyun içinde ilişkiler geliştirmeyi, yeni durumları görmeyi ve farklı kişiliklerin içinde buldukları davranış yapılarını taklit ederek hayat ve yaşadığı çevre için pratikler geliştirmektedir. Geleneksel oyun çocukların yaratıcılıklarının gelişmesini sağlayan en önemli çocuk aktivitelerinin başında gelmektedir. Özellikle çocukların sosyalleşmelerinin kilit noktaları olan geleneksel oyunların yerini bilgisayar oyunları almaya başlamıştır. Geleneksel oyunların bilgisayar oyunlarının gölgesinde kalması çocukların anti sosyal davranışlar edinmesini, sosyal becerilerde körelmelerin yaşanmasını ve sosyalleşme sorunları ile karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Bilgisayar oyunları başında geçirilen zamanın artması bu olumsuzlukların çoğalmasını tetiklemektedir. Bilgisayar oyunlarında geçiren zamanın artması çocuklarda öfke ve saldırganlığı artırmaktadır. Oyun içinde sürekli öfke durumları yaşayan çocuklar bu durumu çevrelerine ve diğer arkadaşlarına karşı da yansıtmaktadırlar. Bilgisayar oyunları oynama süresi kardeşler arasında sorunların yaşanmasına da neden olmaktadır. Oyun oynamak için bir bilgisayarı kullanma durumu olduğu zaman özellikle ergen bireyler abisi, ablası ve kardeşleri ile anlaşmazlıklar ve sorunlar yaşamaktadır. Ergenlerin aile bireyleri ile olan iletişim ve ilişkilerinin bozulmasına neden olan bilgisayar oyunları, çocuklarda neden olduğu öfke ve saldırganlık durumu da bunu tetiklemektedir. Uzun süre bilgisayar oyunları oynamak öğrencilerin akademik başarılarının da düşmesine neden olmaktadır. Çoğu öğrenci okul dışında yoğun olarak bilgisayar oyunları oynamaktadır. Oynanan bilgisayar oyunlarının süresi arttığı zaman ders ve ödevler için pek az bir zaman kalmaktadır. Ders ve ödevler için yeterli çalışma zamanı ve fırsatı bulamayan öğrencilerin okuldaki akademik başarıları olumsuz etkilenmektedir.

Tablo 24: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Bilgisayar Oyunları Oynama Tercihlerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha fazla şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynamaktadır.	O-YL 8
Gençler arasında şiddet içerikli oyunları daha fazla tercih edilmektedir.	O-YL 11
Erkek öğrenciler şiddet içerikli oyunları daha fazla tercih etmektedirler.	O-YL 11
Meslek liseli öğrencileri daha fazla şiddet içerikli oyunları tercih etmektedir.	O-YL 11
Aksiyon, macera, futbol ve savaş oyunları en çok tercih edilen oyunlardır.	O-YL 13
En çok tercih edilen bilgisayar oyunları aksiyon, macera ve savaş oyunlarıdır.	O-YL 18
Öğrencilerin çoğu şiddet içerikli oyunları oynamaktadır	O-YL 20
Çocuklar en çok savaş ve dövüş oyunlarını tercih etmektedirler.	O-YL 24
En çok aksiyon ve macera oyunları tercih edilmektedir.	O-YL 28
Yoğun olarak oyun oynayanlar strateji, macera ve spor oyunlarını oynamaktadır.	O-DR 1
Kızlar yoğun olarak simülasyon, zekâ, strateji giysi ve makyaj oyunları tercih etmektedir.	O-UZ 1
Oyun tercihlerinde yaş ve cinsiyet faktörü etkilidir.	O-UZ 1
Oyun tercihini belirleyen en önemli şey heyecandır.	O-YL 13
Oyunların çoğu heyecan ve yarış içerdiği için tercih edilmekte.	O-YL 6

Tablo 24 incelendiği zaman çocukların tercih ettikleri bilgisayar oyunlarının benzer oldukları ve hemen hepsinin aynı içerikleri ve yapıları yansıttığını söylemek mümkündür. Çocuklar farklı içerikleri ve temaları barındıran bilgisayar oyunlarını oynamayı daha çok tercih etmektedir. Oyunların tercihinde belirleyici olan çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurların en önemlisi oyunların heyecan ve aksiyon

içermesidir. Öğrencilerin tercih etikleri bütün oyunların temelinde hemen hemen aynı dinamikler yer almaktadır. Öğrenciler genellikle savaş, aksiyon, macera gibi oyunları oynamayı tercih etmektedir. Bilgisayar oyunlarının geneline bakıldığı zaman bütün oyunların tercih edilme sebebi olan bu dinamikleri yoğun olarak görmek mümkündür. Çocuklar arasında en fazla tercih edilen bir diğer oyun türü şiddet içeren bilgisayar oyunlarıdır. Bilgisayar oyunlarının hemen hepsinde şiddet olgusu büyük oranda kendisine yer bulmaktadır. Oyunların temaları savaş, adam öldürme ve karşılıklı mücadele içerdiği için çocuklar ve gençler arasında çok tercih edilmektedir. Bilgisayar oyunları gerçek hayatta yaşanan deneyimleri oyun ortamına aktararak bireylerin gerçek hayatta deneyimleme fırsatı bulamayacağı ortamlar yaratmaktadır. En çok işlenen konuların başında savaş gelmektedir. Bilgisayar bilimindeki gelişmeler her geçen gün oyun ortamlarını daha gerçekçi kılmaktadır. Bu durum çocuklar ve gençler arasında en çok tercih ettikleri oyunlar arasında savaş oyunlarının da yer almasına neden olmaktadır. Savaş ve büyük oranda şiddet içeren bilgisayar oyunları en çok erkek öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Savaş ve şiddet içeren oyunların grup ile oynamaya uygun olması ve internet üzerinden diğer yabancı kişiler ile online oynanması erkek öğrencilerin daha fazla savaş ve şiddet içeren oyunların tercih etmesinde etkili olduğu söylenebilir. Bilgisayar oyunların tercihinde yaş ve cinsiyet faktörü önemli bir etkiye sahiptir. Kızlar simülasyon, zekâ, strateji ve makyaj gibi oyunları daha çok tercih ederken erkek öğrenciler savaş, macera, strateji ve spor oyunlarını daha çok tercih etmektedir. Oyun tercihlerindeki bu farklılığın sebebi erkek ve kız öğrencilerin farklı ilgi ve isteklere sahip olması, akran grupların tercihler üzerinde etkili olması gösterilebilir. Çocuklar bilgisayar oyunları ile ilk tanıştıklarında basit oyunları oynamayı tercih etmektedir. Oyunlara yönelik oynama becerisi ve kabiliyeti geliştirdikleri anda daha karmaşık ve zor oyunları denemeye başlamaktadırlar. Bu oyun oynama sürecinde arkadaş grupları çok önemlidir. Grupla oynama davranışları çocukları daha farklı içeriklere yönelik oyunların oynanmasına yöneltmektedir. Çocuklar ve gençler arasında en fazla tercih edilen oyunlar arasında spor ve strateji türü oyunlar büyük bir orana sahiptir. Özellikle gençlerin büyük bir ilgi ile takip ettikleri futbolun bilgisayar oyunlarında sevilen ve beğenilen futbolcuların bire bir simülasyonlarının olması ve oyunların içinde bulunan futbol sezonuna göre güncellenmesi futbol oyunlarının daha çok tercih edilmesinde etkili olduğu söylenebilir. Bilgisayar oyunlarında mekân, kişiler

ve ortamın gerçeğe yakınlığı en çok aranan özellikler arasındadır. Oyunlarda aranan bu özellik oyun tercihlerini de etkilemektedir. Bilgisayar oyunları bu özelliği her geçen gün biraz daha artırmaktadır. Artırılan bu gerçeklik çocukları daha çok oyunlara bağlamakta ve daha çok oynamalarına ortam oluşturmaktadır. Oyun türleri ve çeşitleri büyük bir hızla artmaktadır. Artan bu çeşitlilik heyecan, aksiyon ve şiddet öğelerini büyük bir iştah ile işlemeye devam etmektedir. Oyunlarda devam ettirilen bu öğeler çocukların ve gençlerin oyun tercihinde belirleyici unsurları oluşturmaktadır. Her yeni oyun türünde işlenen aksiyon, macera, heyecan ve şiddetin dozu artarak oyuncuların karşısına çıkmaktadır. Çocuk ve gençlerin oyun deneyimleri yerinde sayan heyecan, aksiyon ve şiddet öğelerini sıkıcı ve vasat bulmakta sürekli artan bir yapı arzulamaktadır. Bilgisayar oyunları bu arz ve talep tablosunun grafiklerini daha yükseğe çıkarmaya amaçlamaktadır. Çocuklar için bir eğlence, oyun üreticileri için büyük bir sektör olan bu alan karşılıklı istek ve tercihlerin dikkate alınması ile ilerlemektedir. En önemli istek heyecan ve rekabet olmasıdır. Nitekim çocukları oyunlara bağlayan en önemli unsur çocukların oyunlarda aşırı dozda heyecan ve hareket kabiliyetine sahip olmasıdır. Gerçek hayatta yapılamayan birçok davranış ve eylemin oyun ortamında zorunlu eylemler olması, çocukların bu eylemler ile sürekli bir doyum yaşamaları oyunları daha çekici ve kılmaktadır. Çocukların en çok tercih ettikleri oyunlara bakıldığı zaman çocuklara istedikleri doyumları yaşattığı söylenebilir. En büyük tercih nedeninin heyecanın sebep olduğu bu doyum olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Tablo 25: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Tercih Ettikleri Bilgisayar Oyunlarının Çocuklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Savaş, macera oyunu oynayan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri yüksektir.	O-YL 1
Şiddet içerikli oyunlar çocukları saldırgan davranışlara yönlendirmektedir.	O-YL 1
Savaş ve strateji oyunlarını tercih eden öğrencilerin saldırganlık düzeyleri yüksektir.	O-YL 5
Şiddet içerikli bilgisayar oyunları saldırgan davranışları artırmaktadır.	O-YL 8

Şiddet içerikli bilgisayar oyunları öğrencilerde saldırganlık eğilimi artırmaktadır.	O-YL 10
Şiddet içerikli oyunları oynayan öğrenciler sorunların çözümünde şiddete başvurmaktadır.	O-YL 11
Şiddet içerikli bilgisayar oyunları ergenlerin şiddet eğilimlerini artırmaktadır.	O-YL 13
Şiddet içerikli oyunları oynayan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri yüksektir.	O-YL 20
Şiddet oyunları bütün saldırganlık alanlarında etkili olmaktadır.	O-YL 25
Şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynamak davranış bozuklukları medyana getirmekte.	O-UZ 1
Şiddet içerikli oyunları oynayan ve şiddet eğilimleri yüksel çıkan çocukların benlik algıları düşüktür.	O-YL 8

Tablo 25'e bakıldığı zaman çocukların en çok oynamayı tercih ettikleri bilgisayar oyunlarının çocukları olumsuz etkilediği belirtilebilir. Bilgisayar oyunları geniş bir yelpazeye sahiptir. Farklı temaların ve konuların işlendiği birçok oyun bulunmaktadır. Bilgisayar oyunlarında konu, tema ve içerik değişse bile değişmeyen bazı oyun dekorları söz konusudur. Bütün oyunların en önemli ve belirleyici dekorlarından biri şiddettir. Şiddet neredeyse bütün oyunların vazgeçilmez öğelerinden biridir. Oyunlar şiddet kurgusu ile beğeni ve tercih edilme imkânlarını artırmaktadır. Çocukların en çok tercih ettikleri oyunlar arasında şiddet ve saldırganlık içeren oyunlar büyük bir orana sahiptir. Çocukların en çok tercih ettiği şiddet içerikli oyunlar, çocukları olumsuz etkileyen en önemli etmenlerin başında gelmektedir. Savaş, strateji, şiddet ve macera oyunlarını tercih eden çocuklar saldırgan tutumlar ve davranışlar öğrenmekte ve saldırgan davranışlarda bulunma düzeyleri yükselmektedir. Savaş ve macera içerikli oyunların çocuklarda saldırganlığa neden olmasının sebebi, oyunların sürekli karşı taraf ile bir mücadele içermesi ve aşırı şiddet eylemlerinin olması gösterilebilir. Bu oyunları tercih edip çok oynayan çocuklar oyun ortamındaki davranışlarını ve hareketlerini gerçek dünyaya yansıtmaktadır. Gerçek dünyada oyun karakterlerin tutum ve davranışlarıyla davranan çocuklar saldırgan tutumlar sergilemektedir. Savaş ve macera oyunları aşırı şiddet eylemleri barındırdıkları için çocukların şiddeti öğrenmesine ve şiddet

eylemlerinde bulunmasına neden olmaktadır. Çocuklar bu tür oyunları oynarken oyunun etkisinden uzun süre çıkamamakta, oyun esnasında yaptıkları hatadan dolayı elendikleri için öfke, sinirlilik ve saldırgan davranışlar sergilemektedirler. Çocuklar genellikle şiddet içerikli oyunları daha çok tercih edip oynadıkları için saldırgan eylemleri öğrenip edinmektedirler. Oynadıkları şiddet oyunları ile şiddeti öğrenmekte, şiddete karşı olumlu tutumlar geliştirmekte, şiddet davranışlarını ve saldırgan tutumları davranış haline getirip sosyal çevrelerinde bunları sergilemektedirler. Şiddet içerikli oyunlar çocuklarda davranış bozukluklarına neden olmaktadır. Sürekli şiddet temalı oyunlarda şiddet davranışları geliştiren çocuklarda bu davranışlar kalıcı olarak yerleşmektedir. Çocuklar oyunları genellikle gruplar halinde oynamaktadır. Akran grupları ile beraber oynanan şiddet oyunlarındaki davranışlar ve saldırganlık türleri bütün grup tarafından sergilendiği için bu durum çocuklar arasında kalıcı hale gelmektedir. Çünkü çocuklar kendi aralarında oyunlardaki tavırları devam ettirmektedir. Bilgisayar oyunlarının tercihi çocukların benlik algılarını da olumsuz etkilemektedir. Şiddet içerikli oyunları oynayan çocukların benlik algıları da düşmektedir. Şiddet içerikli oyunları oynayan çocuklar sosyal hayattan kopmaktadır. Sosyal hattan koştukları için olumlu benlik algıları geliştirebilecekleri sosyal ilişki yapıları kurma ve yaşama durumları düşmektedir. Sürekli oyun ortamında zaman geçirdikleri için benlik algıları düşmekte ve anti sosyal bir hayat ve düşük benlik algısı geliştirmektedirler. Çünkü birey içinde yaşadığı toplumdaki geliştirdiği ilişki ağları ile kendisini gerçekleştirme ve olumlu durumlar yaratma fırsatı yakalamaktadır. Bu durum bireyler için olumlu yapılar ağı oluşturmaktadır. Benlik algısı bu ağlardan birisidir. Şiddet içerikli oyunları tercih edip çok sık oynayan çocuklar sadece oyun ile zaman geçirdikleri için olumlu benlik algısı geliştirebilecekleri sosyal bir çevreyi oluşturamamakta ve düşük benlik algıları edinmektedirler. Oyun ortamında sürekli şiddete maruz kalmaları ve diğer bireylere sanal ortamda şiddet uygulamaları bu durumun temel nedenidir. Oyunlarda bütün şiddet türleri geniş yer kaplamaktadır. Her türlü şiddet içeriğini barındıran oyunlarda en fazla işlenen şiddet türü ise öldürme yaralama ve fiziksel şiddet eylemleridir. Bu şiddet türlerinin de çok sık çocuklar tarafından uygulanması veya şiddet eyleminin mağdurları olmaları, çocukları her anlamda olumsuz etkilediği söylenebilir.

Tablo 26: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Bilgisayar Oyunları Oynadıkları Mekanların Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Evde oyun oynayan ergenlerin saldırganlık bunalımları internet kaffede oynayanlardan daha yüksektir.	O-YL 1
İnternet kaffede oyun oynayan öğrenciler daha saldırgan tutumlara sahiptir.	O-YL 1
İnternet kaffede oyun oynayan çocuklar daha saldırgan bir tutuma sahiptir.	O-YL 4
Çocuklar en çok evlerinde bilgisayar oyunları oynamaktadır.	O-YL 11
İnternet kaffelerde oyun oynayan öğrenciler daha çok şiddet içerikli oyunları tercih etmektedir.	O-YL 11
Bilgisayar oyunlarını evde oynayan çocukların yalnızlık düzeyleri yüksektir.	O-YL 22
Evde uzun süre oyun oynayan çocukların arkadaş bağlılık düzeyleri düşüktür.	O-YL 22
İnternet kaffede uzun süre oyun oynayan çocukların yalnızlık düzeyleri yüksektir.	O-YL 22

Tablo 26’ya bakıldığı zaman çocukların farklı mekânlarda bilgisayar oyunları oynadıkları ve oyun oynanan mekânların çocuklar üzerinde çeşitli olumsuz etkilere neden olduğu belirtilebilir. Çocuklar bilgisayar oyunlarını evde ve internet kafelerde olmak üzere iki farklı mekânda oynamaktadır. Çocukların bilgisayar oyunları ile tanışmaları genellikle internet kafelerde olmaktadır. Özellikle internet ve bilgisayar yaygınlığının düşük olduğu yerlerde çocuklar bilgisayar ve bilgisayar oyunlarını internet kafelerde akran gruplarının yardımı ile öğrenerek oynamaktadır. Fakat bilgisayar ve internetin hizmet olarak ucuzlaması ve yaygınlaşmaya başlaması ile beraber çocuklar kendi evlerindeki bilgisayarlar ve internet bağlantısı ile kardeşlerinin yardımı ile bilgisayar kullanmayı ve bilgisayar oyunları oynamayı öğrenmektedir. Yaygınlaşan bilgisayar sahipliği ve internet bağlantısı ile çocuklar en çok kendi evlerinde bilgisayar oyunlarını oynamaktadır. Buna rağmen internet

kafelerde de oyun oynayan çocukların oranları hayli yüksektir. Oyun oynanan mekânların çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olduğunu söylemek mümkündür. Öncelikli olarak internet kafelerde bilgisayar oyunları oynayan çocuklar daha saldırgan tutumlar edinmekte ve saldırgan davranışlarda bulunmaktadır. İnternet kaffelerde çocukların gruplar halinde oyun oynamaları ve takımlar halinde yarışmaları çocuklarda saldırganlığa neden olmaktadır. Grup halinde bilgisayar oyunları oynayan çocuklar genellikle şiddet içerikli oyunları oynamayı tercih etmektedir. Oyun atmosferini mekâna taşıyan çocuklar yüksek sesle birbirlerine destek olmaya çalışmakta, karşılıklı moral bozmaya yönelik eylemlerde bulunmakta ve oyun sürecinde saldırgan davranışlar sergilemektedir. Bu atmosfer içinde oyun oynayan çocuklar şiddet ve saldırgan davranışları kanıksamakta ve olumsuz tutumlar kazanmaktadır. İnternet kafeler çocuk ve gençler için pek uygun olmayan ortamlar olarak belirtilebilir. İnternet kafede oyun oynama davranışı geliştiren çocuklar bilgisayarı ve interneti sadece oyun oynamak için kullanmakta veya bu yönde bir algı edinmektedir. Bu durumun çocukların bilgisayarı sadece oyunlar için kullanmasına neden olduğu söylenebilir. Ayrıca internet kafede bilgisayar oyunları oynayan çocuklar büyük çoğunlukla şiddet oyunları oynamakta ve bu durum çocukların şiddette maruz kalmasına, şiddet davranışlarını öğrenmesine, şiddet eylemini uygulayan veya şiddet eyleminin mağduru olmasına neden olduğu belirtilebilir. İnternet kafede şiddet oyunları oynayan çocuklar daha çok şiddet eylemine maruz kalmaktadır. Ayrıca bilgisayar oyunlarını internet kafede oynayan çocukların yalnızlık düzeyleri daha yüksektir. Çocuklar genellikle internet kafede oyun oynadığı grupla oyun odaklı ilişkiler geliştirmektedir. Çocuklar sosyal hayattan izole olmakta ve sosyal ilişki kuracakları atmosferden uzak kalmakta bu sebepten ötürü çocuklar daha çok yalnız kalmakta ve yalnızlık düzeyleri yükselmektedir. Çocukların sosyal hayatta geliştirdikleri ilişkiler çocukların gelişimleri ve duygu durumları için verimli bir ortam yaratmaktadır. Çocukların internet kafede sürekli bilgisayar oyunları ile zaman geçirmeleri bu durumu engellediği gibi çocukların yalnızlık çekmelerine ve yalnızlık düzeylerinin artmasına neden olduğu söylenebilir. Bilgisayar oyunlarını uzun süre evde oynayan çocuklarda olumsuz etkilenmektedir. Evde bilgisayar oyunları oynayan çocukların yalnızlık düzeyleri, internet kafede oyun oynayan çocuklar ile aynı sebepten ötürü yüksektir. Çocuklar genellikle eve uzun saatler kapanıp hiçbir sosyal ilişki veya ortama dahil olmamakta bütün zamanını bilgisayar

başında geçirmektedir. Bu durum çocukta sosyalleşme sorunlarına ve anti sosyal kişilik özelliklerinin gelişmesine neden olmaktadır. Eve kapanıp oyun dünyasında yaşayan çocuklar daha çok yalnızlık çekmektedirler. Evde bilgisayar oyunları oynayan çocukların yalnızlık düzeylerinin yüksek olmasının sebepleri arasında uzun süre oyun başında kalma ve sosyal hayattan izole olma durumları gösterilebilir. Ayrıca evde bilgisayar oyunlarını oynayan çocukların saldırgan tutumlar ve davranışlar sergilemektedir. Bu duruma mekândan çok oyunun neden olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Uzun süre şiddet ve saldırganlık içeren bilgisayar oyunlarını oynayan çocuklarda saldırganlık düzeyleri yükselmektedir. İnternet kafede ve evde daha çok bilgisayar oyunları oynayan çocuklar yalnızlık ve sosyal hayatın dışında kaldıkları için sosyalleşme sorunları ile karşı karşıya kaldıkları ve saldırgan tutumlar kazandıkları fakat saldırgan tutum ve davranışlarına mekândan ziyade oyunların içeriğinin neden olduğu söylenebilir.

Tablo 27: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Bilgisayar Oyunları İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Bilgisayar Oyunları İle Geliştirdikleri İlişkide Anne Babaların Konumuna İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Ebeveynlerin internete getirdikleri kısıtlama öğrencilerin saldırgan davranışlarını artırmaktadır.	O-YL 4
Ailenin ekonomik durumu bilgisayar oyunlarını oynama davranışlarını etkilemektedir.	O-YL 6
Ailelerin eğitim düzeyi yükseldikçe şiddet içerikli oyunları tercih oranı düşmektedir.	O-YL 11
Baba mesleği bilgisayar oyunları oynama sıklığı üzerinde etkilidir.	O-YL 17
Bilgisayar oyunları ergenlerin aile ve arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkilemektedir.	O-YL 18

Tablo 27 incelendiği zaman çocukların bilgisayar oyunları ile geliştirdikleri ilişkide anne ve babalarının önemli bir konuma sahip oldukları söylenebilir. Çocukların bilgisayar ile tanışmaları anne ve babalarının kontrol edecekleri alanın çok ötesinde

olduğu söylemek mümkündür. Ailenin ekonomik geliri bu konudaki en önemli belirleyici unsurdur. Aile geliri yüksek olan çocuklar bilgisayarı ailede anne ve babalarının gözetimde kullanmayı öğrenmektedir. Anne ve babaların çocukların bilgisayar ve bilgisayar oyunları ile geliştirecekleri ilişkiyi görme ve bilinci bir kullanıcı olmayı sağlayacak fırsat ve imkânları olduğu söylenebilir. Fakat çoğunlukla alt ve orta gelire sahip ailelerin çocukları bilgisayarı internet kafede akran grupları ile beraber tanıyıp keşfetmektedir. Bu ilk tanışma bilgisayarın kendisine olan ilgiden ziyade oyunları barındırması ile oyunlara olan ilgi ve merak ile gerçekleşmektedir. Bilgisayarı internet kafede tanıyan çocuklar bilgisayar oyunları ile güçlü bir ilişki geliştirmektedir. Bu durumda ailelerin buna müdahil olma imkânları bulunmamaktadır. Okullarda bilgisayar ile tanışan çocuklar bilgisayar ve işlevleri konusunda fazla bir bilgi ve beceri kazanmamaktadır. Özellikle bilgisayarların yaygınlık kazanması ile şehirlerdeki iyi okullar kısmen iyi bir bilgisayar eğitimi verirken taşrada kalan birçok okul öğrencilere bilgisayar kullanma becerisi kazandırmaktan uzak kaldığı söylenebilir. Okullardaki bilgisayar derslerinin çoğunlukla öğrencilere bilgisayar kullanma becerisini öğretmemesi öğrencilerin kendi imkânları ile diğer alternatif yollara başvurmasına neden olduğu belirtilebilir. İnternet kafelerin çocukların bilgisayarlarla tanışmasına ve bilgisayar kullanmayı öğrenmesine fırsat sunduğu, çocukların bilgisayar kullanma bilgi ve becerisi kazandığı mekânlar olduğu söylenebilir. Çocukların internet kafelerde bilgisayar kullanmayı öğrenmesi bazı sorunları ve problemleri beraberinde getirmiştir. Bu sorunların başında çocukların bilgisayarı çoğunlukla oyunlar için kullanması ve bu yönde bir davranış geliştirmesi gösterilebilir. Bütün bunları göz önünde bulundurarak ailenin ekonomik durumunun çocukların bilgisayar oyunları oynama davranışlarını derinden etkilediği söylenebilir. Aile geliri yüksek olan çocukların ebeveynlerin gözetiminde çocukların bilgisayarın amacına uygun kullanımını öğrendiği bilgisayar oyunları ile kurallar çerçevesinde bir ilişki geliştirdiği ve bunun çocukların problemleri bilgisayar oyunları oynama davranışları geliştirmesini engellediği söylenebilir. Çocukların şiddet ve saldırganlığa neden olan oyun çeşitlerine karşı bağımlılık ve problemleri kullanım alışkanlıkları geliştirmesinin önüne geçilmesine imkân verdiği söylenebilir. Düşük ve orta geliri olan ailelerin çocukları bilgisayarı genellikle internet kafelerde kullanmaya başladığı için bilgisayarı sadece oyunlar için kullanmaktadır. Bilgisayar oyunlarının bütün çeşitlerini oynamaktadır. Özellikle

çocukların internet kafede şiddet barındıran oyunları daha çok tercih ettikleri, problemli bilgisayar kullanma davranışları edindikleri ve oyunlara karşı bağımlılık geliştirdikleri söylenebilir. Çocukların bilgisayar oyunları ile geliştirdikleri ilişkide ailelerin eğitim düzeyi de büyük bir etkiye sahiptir. Anne ve babalarının eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukların şiddet oyunlarını tercih etme oranları düşmektedir. Eğitimli anne ve babalar çocukların bilgisayar oyunları oynama sürelerini ve tercih ettikleri oyunları denetledikleri için çocukların yoğun şiddet içeren oyunları ve saldırganlık içeren oyunları oynamalarına izin vermediği söylenebilir. Eğitim düzeyi düşük anne ve babaların çocukların bilgisayar kullanmaları ile ve hangi tür oyunları oynadıklarına pek dikkat etmedikleri için çocukların bu konuda kendi istekleri doğrultusunda davranmaktadır. Çocukların çoğunlukla internet kafelerde oyun oynadıkları düşünüldüğünde ve oyun oynama sürelerini kendileri denetledikleri için bilgisayar oyunları ile problemli bir ilişki geliştirdikleri söylenebilir. Ayrıca çocukların şiddet oyunlarını daha çok tercih etmelerin de ve uzun süre oyun başında kalmalarının da ailelerin eğitim durumunun etkili olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi düşük anne ve babalar çocukların bilgisayar oyunları oynamalarına nasıl müdahale edecekleri konusunda bir bilgi birikimine sahip olmadıkları belirtilebilir. Ebeveynlerin çocukların oyun ilişkilerinde kullandıkları yöntem genellikle kısıtlamadır. İnternet kullanımına ve oyunlara getirilen kısıtlama çocukların daha çok saldırgan davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Bunun sebebinin çocukların oyun bağımlılığı geliştirdikleri zaman diliminde aileler bu durumu fark etmeye başlamaktadır. Problemli oyun oynama davranışları geliştiren çocuklarda aileler duruma nasıl yaklaşacaklarını bilmedikleri için en çok kullanılan oyun ve internet kullanımını kısıtlama yöntemidir. Anne babaların çocukların internet ve oyun kullanımına getirdikleri kısıtlama çocukların saldırganlık düzeylerini daha çok artırmaktadır. Çünkü çocuklar oyuna ve internete ulaşamadıkları zaman sinirli ve üzgün hissetmektedirler ve agresif davranmaktalar. Ayrıca çocukların oyun oynama davranışları çocukların aileleri ve arkadaşları ile olan ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Çocukların sadece bilgisayar başında ve oyun dünyasında zaman geçirmeleri aileleri ve arkadaşları ile zaman geçirmelerinin önüne geçmektedir. Çocukların iletişim bağlarının zayıflamasına neden olan problemli oyun davranışları bütün ilişkileri olumsuz etkilemektedir. Özellikle ergenlerde bu durum çok görülen bir durumdur. Ergenlerin kimlik kazanımı dönemlerinde sadece oyunlar ile

geliştirdikleri ilişkiler sosyal hayat ve yakın çevreleriyle sorunlar yaşamaları ve sürekli gergin bir iletişim olmasına neden olmaktadır. Bu durumunun tetikleyici durumlarından biride çocukların geliştirdikleri oyun bağımlılığı olduğu söylenebilir. Özetle ailelerin ve anne babalarının durumunun çocukların oyunlar ile geliştirdikleri ilişki üzerinde önemli derecede etkili olduğu söylenebilir.

4.2.3. TÜRKİYE’DE 2005 2017 YILLARI ARASINDA ÇOCUK BAĞLAMINDA SOSYAL MEDYA İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARDA ÖNE ÇIKAN SONUÇLAR NELERDİR?

Tablo 28: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Sosyal Medyanın Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Sosyalleşmek sosyal medya kullanım amaçlarından biridir. Erkek öğrenciler sosyal medyayı sosyalleşmek için daha çok kullanmaktadır.	S-YL 2
Sosyal medya bireyin toplumsallaşmasında önemli rol oynamaktadır.	S-YL 4
Öğrencilerin çoğu sosyal medyaya girdiğinde kendilerini mutlu hissetmektedirler.	S-YL 11
Ergenlerin kişisel gelişimlerinde sosyal medya önemli bir yere sahiptir.	S-YL 13
Yorum yapmak ve gördükleri paylaşımları sohbet konusu haline getirmek ergenlerin hoşuna gitmektedir.	S-YL 13
Üniversite öğrencileri satın alama eyleminden önce ürün ile ilgili sosyal medya ortamında araştırma yapmaktadır.	S-YL 14
Öğretmenler ile okul yöneticilerinin eğitimde sosyal medyanın kullanılmasına olumlu bakmaktalar.	S-YL 16
Sosyal yetkinlik tutum düzeyi olanlar whatsapp’ı kullanmaktalar. (İletişim kurma kendini ifade etme, duyguları paylaşma).	S-YL 18

Z kuşuğu Bilginin görselleri ve videoları seyrederek edinmeyi tercih etmektedir.	S-YL 19
Z kuşuğu bireyleri bilgi paylaşımında ve iletişimde interneti son derece etkin olarak kullanmaktadır	S-YL 19
Sosyal medya iletişim, sosyalleşme ve haberleşme açısından olumlu etkilere sahiptir.	S-YL 20
Sosyal medya öğrencilerin sosyalleşmesine olumlu etki etmektedir.	S-YL 21
Sosyal medya kullanımı öğrencilerde dostluğu pekiştirmekte.	S-YL 23
Sosyal medyayı iletişim kurma özelliği en olumlu yönü olarak ifade edilmektedir.	S-YL 29
Sosyal medya destekli öğrenmenin sağladığı kolaylıklar eğlenceli olması, konuları pekiştirmesi, soru sormaya imkân tanınması, fikir paylaşımına olanak tanınması ve ödevlerin yapılmasına imkân vermektedir.	S-DR 2

Tablo 28'e bakıldığında zaman sosyal medyanın öğrenciler ve çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu söylenebilir. Sosyal medyanın çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinin tamamı iletişim ekseninde gerçekleşmektedir. Sosyal medyanın iletişimin farklı temalarını barındırması ve karşılıklı etkileşim ve paylaşım alanları açması çocuklara katkı sunan yönleridir. Sosyal medyanın çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinden biri çocukların diğer akran grupları ile güçlü bir iletişim ağı kurmasına fırsat vermesi gösterilebilir. Sosyal medya aracılığıyla çocuklar diğer arkadaşlarıyla iletişim kurmakta, ilişkilerini sürdürmekte ve var olan ilişkileri geliştirmektedir. Sosyal medyanın çoğu birey tarafından kullanılması farklı bireylerle iletişimi ve arkadaşlığı kolaylaştırmaktadır. Çocuklar sosyal medya ile farklı arkadaşlık ilişkileri geliştirmektedir. Geliştirilen arkadaşlık ilişkileri ve kurulan güçlü iletişim kanalları çocukların toplumsallaşmasına önemli katkı sunmaktadır. Çocukların sosyal medya üzerinden iletişim kurması sohbet etmenin ve bilgi paylaşmanın ötesinde kültür aktarımını gerçekleştirmektedir. Karşılıklı kültürel öge ve normları paylaşan çocuklar sosyalleşme için yeni bir alan ve mekân ortamı yaratmaktadır. Çocuklar tarafından yaratılan bu mekânın yegâne dili yazılı, görsel ve fonetik iletişime olanak tanıyan sosyal medyanın kendi yapısıdır. Çocuklar sosyal medyaya kendi yakın çevreleri ile

iletişim ve arkadaşlıklar kurarak başlamaktadır. Arkadaş çevreleri giderek genişlemeye ve farklı kültürlere sahip bireylerin dahil olmasıyla büyümektedir. Çocuk başkalarına kültür aktarımı gerçekleştiren bir birey ve diğer bireylerin kültürel aktarımını alan alıcı konumundadır. Sosyal medyanın çocukları merkeze alarak karşılıklı etkileşim ve iletişime üst perdeden olanak sağlaması sosyalleşme olumlu katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle Sosyal medyanın çocukların toplumsallaşmasına katkı sağladığı söylenebilir. Meydana gelen toplumsallaşma süreci çocukların sosyal ve kişisel gelişimleri için çok önemlidir. Çocuklar sosyal medya sayesinde toplumun yeni iletişim ve sosyalleşme kanallarını kullanmayı öğrenmektedir. Çocuğun içinde yaşadığı toplumun ve kültürü ile sınırlı olmayan ve sınırları bütün dünyayı kapsayan bir sosyalleşme ve toplumsallaşma süresinden bahsedilebilir. Sosyal medya aynı zamanda çocukların bilgi ve haber paylaşımları yaptıkları ve öğrenmeler gerçekleştirdikleri bir alan konumundadır. Çocuklar İlgi ve istekleri doğrultusunda haber, bilgi ve düşünce paylaşımları yapan siteleri ve içerik üreten sanal grupları takip ederek merak ettikleri ve öğrenmek istedikleri bilgi, konu ve düşüncelere kolayca ulaşmaktadır. Sosyal medyanın bu sağladığı olanak çocukların kişisel gelişimlerine ve akademik başarılarına katkı sağlamaktadır. İnternet nesli olarak tarif edilen z kuşağının bilgiye ve öğrenmek istediği konuyu görseller ve videolar yoluyla öğrenmesi düşünüldüğünde sosyal medyanın buna katkı sunduğu ve yeni öğrenme pratikleri oluşturduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca sosyal medyanın geniş bir bilgi ve tecrübe alanı olması ve kullanıcıların her alan ile ilgili deneyimlerini paylaşımları diğer kullanıcılara tecrübe ve yapmak istedikleri eylemler ile ilgili yol göstermektedir. Özellikle herhangi bir ürün satın almak isteyen çocuklar satın alma eyleminden önce ve sonra alacakları ürünle ilgili bilgi ve diğer tüketicilerin yorumlarını araştırıp okuyarak bilgi sahibi olmaya çalışmakta ve bilinçli tüketici becerileri kazanmaktadır. Sosyal medya çocukların kişilik gelişimleri içinde olumlu etkileri barındırmaktadır. Çocukların ilişkiler geliştirmesi ve bu ilişkileri sürdürmesi bir beceri gerektirmektedir. Kurduğu ilişkileri sürdürme ve geliştirme becerisini edinen çocukların süreç içinde kişilik gelişimleri de olumlu anlamda gelişmektedir.

Tablo 29: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Sosyal Medyanın Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkilerine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar.

Sonuçlar	Tezler
Sosyal medya bağımlılığı iletişimi zayıflatması, ders çalışmayı engellemesi ve şiddeti artırması zararlı yönleri olarak ifade edilmiştir.	S-YL 3
Kız öğrencilerin duygu zorbalığı oranları daha yüksektir.	S-YL 5
13 yaşındaki çocuklar sosyal hattan daha fazla izole yaşamaktalar.	S-YL 5
Sosyal medya kullanımı öğrenci ders başarısına azda olsa olumsuz etki etmektedir.	S-YL 10
Öğrenciler sosyal medyada dil kurallarına dikkat etmemekte ve daha çok hata yapmaktalar.	S-YL 12
Sosyal medyaya çok takılan ergenlerin çevreleriyle yüz yüze iletişimi azaltmak ve ilişkileri olumsuz etkilemektedir.	S-YL 13
Gerçek hayattan kaçış olarak görülen sosyal medya ortamları bireyleri yalnızlık ve depresyona itmektir.	S-YL 15
Aşırı sosyal medya kullanımı ders başarısını olumsuz etkilemektedir.	S-YL 20
İnternet kullanımı kontrol edilmeyen çocuklar siber davranış bozuklukları düzeyleri yükselmektedir.	S-YL 22
Sosyal medyayı her gün birden çok kez kullanan öğrencilerin akademik erteleme davranışları düzeyleri daha artmaktadır.	S-YL 24
Bağımlılık yapması, kötü içeriklerin olması ve zorbalığın her boyutunu barındırması olumsuz yönler olarak ifade edilmektedir.	S-YL 29
Hangi amaçla olursa olsun sosyal medya kullanımı artıkça bağımlılık düzeyi de artmaktadır.	S-DR 3
Bilgiye kolay erişim beraberinde birçok problemi barındırmaktadır.	S-DR 1

Tablo 29'a bakıldığı zaman sosyal medyanın çocuklar üzerinde farklı alanları kapsayan ve çocukları olumsuz etkileyen dinamikler barındırdığı söylenebilir. Sosyal medya ortamlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinden biri bağımlılığa neden olması ve bağımlılığı çocuklar arasında yaygınlaşması gösterilebilir. Sosyal medyanın eğlence ve farklı içerikleri barındırması çocukların sosyal medyada daha fazla zaman geçirmesine neden olmaktadır. Teknolojik imkanların gelişmesi ile beraber mobil cihazlardan her an erişme fırsatı bu durumu güçlü bir şekilde tetiklemektedir. Sosyal medya ortamlarında uzun süre kalan çocukların ders başarıları ve akademik başarı düzeyleri olumsuz etkilenmektedir. Taşınabilir akıllı mobil cihazlarla her yerde sosyal medya ortamlarında takılan çocuklar derse karşı ilgi gösterememekte ve ders başarılarında düşme meydana gelmektedir. Sosyal medya ortamlarının bir başka olumsuz etkisi çocuklar arasındaki yüz yüze iletişimi zayıflatması ve çocukların sosyal ilişkilerinde bozulmalara neden olmasıdır. Sürekli sosyal medya ortamında takılan çocuklar sanal ilişkileri sürdürmeyi daha cazip görmekte ve sanal ilişkilere daha önem vermektedir. Sanal iletişim ve sohbet alışkanlığı edinen çocuklar günlük hayatta akran grupları ve aile bireyleri ile yüz yüze sohbet ve etkileşime girmemekte ve iletişim becerileri zayıflamaktadır. Ayrıca sosyal medyanın çocuklar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi çocukları ve öğrencileri sosyal hayattan izole bir yaşama ve alışkanlıklara itmesidir. Sürekli sosyal medya ortamlarında uzun zaman geçiren çocuklar sosyal ilişkiler geliştirmekten uzak kalmaktadır. Sürekli kendisi için inşa ettiği siber uzayda yaşayan çocukların gerçek yaşam becerileri gerilemektedir. Siber uzayda yaşama alışkanlığı edinen çocuklar gerçek hayattan izole bir yaşam alışkanlığı geliştirmektedir. Bu durum çocukların sosyal medyayı gerçek hayattan bir kaçış alanı olarak algılamasına neden olmaktadır. Böylece çocuklarda yalnızlık ve depresyon düzeyleri yükselmektedir. Öfke, saldırganlık ve şiddet eğilimlerinde artış yaşanmaktadır. Sosyal medyanın çocukları gerçek hayattan koparması, onların asosyal bireyler olmasına neden olmaktadır. Sosyal medya ortamında ses, yazı ve görüntülerin birlikte veya ayrı ayrı kullanımı ile iletişim kurulmaktadır. Sosyal medyada çocuklar en çok yazı ve emojiler ile iletişim kurmaktadır. Fakat kullanılan dil anlam ve yapı bakımından hatalar ile doludur. Çocuklar sosyal medyada yazım ve gramer kurallarına dikkat etmemektedir. Sürekli anlam ve gramer bakımından bozuk dil yapısı gören ve kullanan çocuklar bozuk dil yapıları edinmektedir. Sürekli sosyal

medyada kalan çocuklar siber davranış bozuklukları edinmektedir. Siber zorbalık davranışları sergileme veya siber zorba davranışlarına maruz kalma çocukların çok sık karşılaştığı bir durumdur. Siber davranış bozuklukları geliştiren çocuklar bunu gerçek hayata yansıtmaktadır. Sosyal medyada farklı kimlikler kullanma, yabancılar ile konuşma ve kişisel bilgilerin paylaşımı gibi yanlış siber davranışlar sergilemektedir. Bu durum sosyal medyanın bir başka olumsuz etkisi olarak belirtilebilir. Sosyal medya çocukların sürekli yapmaları gereken önemli işlerini ertelemelerine neden olmaktadır. Çocukların en çok erteleme davranışları gösterdikleri alan eğitim ve akademik ertelemedir. Akademik erteleme çocukların ders ve okul başarılarını olumsuz etkilemektedir. Sosyal medya zararlı içeriklerle dolu bir alandır. Uzun süre sosyal medya ortamlarında kalan çocukların zararlı içeriklerle karşılaşma oranları yükselmektedir. Sosyal medyanın zararlı etkilerine giden yol kullanım süresinden geçmektedir. Kullanım süresinin fazla olması çocukların sosyal medyadan olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır.

Tablo 30: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Sosyal Medya Kullanım Süresine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Bütün katılımcılar günde ortalama 1-2 sat sosyal medya kullanmaktadır.	S-YL 3
Öğrencilerin günlük sosyal medya kullanım oranları 2 saattir.	S-YL 4
Öğrenciler günde en az bir defa sosyal medyaya girmektedir.	S-YL 7
2- 3 saat internet kullanan öğrenciler sosyal medyayı daha fazla kullanmaktadır.	S-YL 10
Günlük olarak sosyal medya sık sık ziyaret edilmektedir.	S-YL 11
Bütün öğrencilerde cep telefonu olduğu için aynı oranda sosyal medya kullanılmaktadır.	S-YL 18
Gençler sosyal medyayı yaygın olarak kullanmaktadır.	S-YL 20
Z kuşağı sosyal medyada daha fazla zaman harcamaktalar.	S-YL 19
Erkek öğrenciler sosyal medyayı daha fazla kullanılmaktadır.	S-YL 21

Kız öğrenciler sosyal medya ile daha fazla meşgul olmaktadır.	S-YL 24
Öğrenciler sosyal medyayı yoğun olarak kullanmaktalar. Yaş düzeyi artıkça internet kullanım oranları düşmektedir.	S-YL 25
Öğrenciler sosyal medyayı günde birkaç defa kullanmaktadır.	S-YL 28
Öğrenciler günde ortalama 1 saat sosyal medya kullanmaktadır.	S-YL 29
Kadın öğrenciler erkek öğrencilerden daha fazla sosyal medya ile meşgul olmaktadır.	S-DR 3
Erkek öğrenciler sosyal medyayı daha çok kullanmaktadır. Öğrenciler sosyal medyayı gece daha çok kullanmaktadır.	S-YL 10

Tablo 30 incelendiği zaman çocukların sosyal medyayı yoğun olarak kullandıkları söylenebilir. Sosyal medyanın günlük olarak yoğun kullanımını artıran durum mobil cihazların gelişmesi internet hizmetlerinin yaygınlaşması ve ucuzlaması gösterilebilir. Çocuklar günlük olarak ortalama 1–3 saat arasında sosyal medya kullanmaktadır. Bu oran bazı çocuk gruplarında artarken bazı gruplarda azalmaktadır. Çocukların günlük sosyal medya kullanımına bakıldığı zaman bütün çocukların günde en az bir defa sosyal medyaya giriş yaptığı söylenebilir. Fakat çocukların büyük bir çoğunluğu sosyal medyayı gün içerisinde sık sık kullanmaktadır. Sosyal medyanın kullanım oranları giderek artmaktadır. Cep telefonlarının yaygınlık oranları yüksek olduğu için bütün çocuklar aynı oranlarda sosyal medya kullanmaktadır. Çocukların sosyal medyayı kullanım süreleri giderek artmaktadır. Sosyal medya kullanım sürelerinin artmasına, günlük internet kullanım süresinin artması, sosyal medya ortamlarının daha ilgi çekici hale gelmesi, sohbet grupları ve online oyunların yer alması gösterilebilir. Öğrencilerin sosyal medya kullanım sürelerinin cinsiyete göre bir farklılık gösterdiği söylenebilir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha fazla sosyal medya kullanmaktadır. Bu durumun erkek öğrencilerin daha çok arkadaş çevresine sahip olması ve bunu sosyal medyada devam ettirmesi gösterilebilir. Fakat meşguliyet durumuna bakıldığı zaman kız öğrencilerin sosyal medyada daha fazla meşgul oldukları söylenebilir. Kız öğrencilerin sosyal medyada daha çok meşgul olmasının nedeni olarak kız

öğrencilerin sosyal medyayı daha geniş amaçlar için kullanması gösterilebilir. Çocuklar gün içerisinde sosyal medyayı yoğun olarak kullanmaktadır. Fakat çocuklar en çok gece geç saatlerde sosyal medyayı kullanmaktadır. İnternet nesli olarak ifade edilen ve dijital yerliler olan z kuşağı sosyal medyada daha fazla zaman harcamaktadır. Z kuşağının internet ve sosyal medyaya daha yatkın olması ve bütün eylemlerini internet ortamında gerçekleştirmesi gösterilebilir. Çocukların günlük olarak ortalama birkaç defa sosyal medyaya giriş yaptığı söylenebilir.

Tablo 31. Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Sosyal Medya Kullanım Süresinin Çocuklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Erkek öğrencilerin sosyal medya ile sosyal hattan daha fazla izole olmaktadır.	S-YL 1
Aşırı sosyal medya kullanımı, sinirlilik ve anti sosyal davranışları ve uyku sorunlarına neden olmaktadır.	S-YL 3
Her gün birden çok kez sosyal medya kullananların zorbalık seviyeleri yüksektir.	S-YL 5
Sosyal medya ağlarında sıkça vakit geçiren öğrencilerin şiddet eğilimleri yüksektir.	S-YL 5
Sosyal medya ortamlarında harcanan zaman artıka sosyal izolasyonda artmaktadır.	S-YL 7
Sosyal medyada uzun zaman harcayan öğrencilerin tutum düzeyler daha yüksektir.	S-YL 8
Sosyal medyada çok vakit geçiren ergenlerin ders başarıları olumsuz etkilenmektedir.	S-YL 13
Gece geç vakitlere kadar sosyal medya ortamlarında takılan öğrencilerin uyku problemleri yaşama düzeyleri yüksektir.	S-YL 15
Her gün bir defadan fazla sosyal medyaya giren öğrencilerin sosyal izolasyon düzeyleri daha yüksektir.	S-YL 21
Sosyal medya kullanım sıklığı siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorba olma durumunu etkilemektedir.	S-YL 22
Öğrencilerin internet kullanma süresi artıka sanal topluluklara bağlanma oranları artmakta.	S-YL 23
Her gün birden çok kez sosyal medyaya giren öğrencilerin bağımlılık düzeyleri yüksektir.	S-YL 24

Sosyal medya kullanımı artıkça akademik erteleme davranışı artmaktadır.	S-YL 24
Öğrenciler sosyal medya kullanımı yüzünden arkadaşlarına vakit ayıramamaktadır.	S-YL 26
Sosyal medyayı günde birkaç defa kullanan öğrenciler sosyal medya daha çok eğitsel amaçlı kullanmaktadır.	S-YL 28
Erkek öğrenciler sosyal medyada geçirdikleri zamanı saklama eğilimindedir.	S-DR 3

Tablo 31'e bakıldığı zaman öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zaman artıkça olumsuz etkilenme durumları da artmaktadır. Sosyal medyanın olumsuz etkileri kullanım süresindeki artış ve kullanım süresinin kontrol edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Sosyal medya kullanım süresindeki artış öğrencilerin sosyal hayattan daha fazla izole olmasa neden olmaktadır. Çocuklar vakitlerinin çoğunu sosyal medya ortamında geçirdikleri için sosyal hayattan kopukluklar yaşamaktadır. Sosyal medyada geçiren zamanın artması arkadaş ve aile ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Sosyal ilişkileri bozulan çocuklar daha fazla sosyal medya kullanma dürtüsüne sahip olmaktadır. Sosyal medya kullanımının neden olduğu kısır döngü çocukların sosyal gerçeklikten kopmasına ve izole olmasına neden olmaktadır. Sosyal medya ortamlarında geçirilen zaman artıkça öğrencilerin saldırganlık ve anti sosyal davranışlar edinip geliştirme düzeyleri yükselmektedir. Sosyal medya ortamında zararlı içerikler, şiddet durumları ve çocukları etkileyen ortamlar bulunmaktadır. Çocukların sosyal medya kullanımındaki artış zararlı içerikler, şiddet görüntüleri ve saldırgan davranışlara maruz kalma riskini artırmaktadır. Çocukların uzun süre zararlı içeriklere maruz kalması şiddet ve saldırganlık eylemleri edinmelerine neden olmaktadır. Bununla beraber öğrenciler zorbalık ve şiddet eğilimleri geliştirmektedir. Çünkü sosyal medya ortamlarından geçirilen süre artıkça öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalması ve aynı şekilde siber zorbalık davranışları sergileme düzeyleri artmaktadır. Sosyal medya sanal bir ortam özelliği taşıyabilir, fakat sosyal medya ortamındaki bireyler gerçek kişilerdir. Sosyal medyada sergilenen davranışlar gerçek bireyler tarafından sergilendiği için başkalarına şiddet ve zorbalık durumları gelişebilmektedir. Bu durum çocuklar içinde geçerlidir. Çocuklarda diğer kullanıcılara siber zorbalık uygulama eğilimleri

geliştirebilmektedir. Bu durum öğrencilerin şiddet ve saldırganlık eğilimleri geliştirmesine neden olmaktadır. Sosyal medya ortamlarında kalma süresinin artması öğrencilerin ders başarılarını olumsuz etkilemektedir. Öğrenciler derslere ve ödevlere vakit ayıramadıkları için okul başarılarında düşmeler medyana gelmektedir. Uzun süre sosyal medya kullanımı öğrencilerin diğer önemli işlerini ertelemelerine neden olmaktadır. En çok ertelenen işler okul dersleri ve ödevleri olduğu için ders başarıları ve akademik başarı düzeyleri düşmektedir. Çocuklar sosyal medyayı en çok geçe kullandıkları için uyku problemleri yaşama oranları yükselmektedir. Öğrencilerin çoğunda uyku sorunları bulunmaktadır. Öğrencilerin sosyal medyayı uzun süre kullanmaları göz bozukluklarına neden olmaktadır. Bunun tetikleyen durum kullanım sürelerinin sürekli artması gösterilebilir. Sosyal medya kullanım süresindeki artış öğrencilerin sanal topluluklara bağlanma düzeylerini artırmaktadır. Bu durum çocuklar üzerinde sosyal medya bağımlılığına neden olmaktadır. Sosyal hayattan izole olma nedenlerinden biri sanal topluluklara bağlanma gösterilebilir. Ayrıca erkek öğrenciler sosyal medya kullanım sürelerini saklama eğiliminde oldukları belirtilebilir.

Tablo 32: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Sosyal Medya Kullanım Amaçlarına İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Sosyal medya kullanımında etkili olan faktörlerden biri eğlence ve zaman geçirmektir.	S-YL 2
Sosyal medya kullanım amacı online sohbet etmek, gündemi takip etme, oyun oynama, arkadaşları takip etmek ve bilgi aramaktır.	S-YL 3
Erkek ve kız öğrencilerin sosyal medya kullanım amaçları değişmektedir.	S-YL 3
Öğrenciler çoğunlukla sosyal medyayı eğlenmek ve sohbet etmek amacıyla kullanmaktadır.	S-YL 4
Öğrencilerin büyük bir kısmı interneti oyun için ve ödev için tercih etmektedir.	S-YL 6
Ergenler sosyal medyada daha çok arkadaş edinmektedir.	S-YL 13

Öğrenciler sosyal medyada en çok fotoğraf paylaşımı yapmakta.	S-YL 17
Öğrenciler sosyal medya bir paylaşım aracı olarak görmekteler.	S-YL 18
Z kuşağı en çok sosyal medya araçlarından medya paylaşım sitelerin, sosyal ağları ve forumları kullanmaktadır.	S-YL 19
Öğrenciler interneti oyun oynama, yeni arkadaşlarla tanışma, araştırma ve ödev yapmak için kullanmaktadır.	S-YL 22
Öğrenciler eğlenmek ve zaman geçirmek için sosyal medyayı kullanmaktadır.	S-YL 23
Öğrenciler sosyal medyayı arkadaşlarıyla iletişim kurmak için kullanmaktalar.	S-YL 25
Sosyal medyaya karşı olumlu bir tutum geliştiren gençlerin iletişim, sosyalleşme, vakit geçirme, paylaşımında bulunma ve kendini ifade etme amacı taşımaktadır.	S-YL 27
Özel okullarda okuyan öğrenciler sosyal medyayı daha çok eğitim amaçlı kullanmaktadır.	S-YL 28
Kız ve erkek öğrenciler sosyal medyayı benzer amaçlar için kullanmaktadır.	S-YL 28
Sosyal medya eğitim, bilgi edinme, araştırma yapma ve ödev yapmak için kullanılmaktadır.	S-YL 29
Sosyal medyada oyun, eğlence, iletişim, sohbet amaçları ön plana çıkmaktadır.	S-DR 1

Tablo 32'e bakıldığı zaman öğrencilerin farklı amaçlar için sosyal medyayı kullandıkları söylenebilir. Çocukların çoğu sosyal medyayı eğlence amacıyla kullanmaktadır. Sosyal medyanın neredeyse bütün eğlence içeriklerini kapsamaması ve bunlara olanak sunması kullanım amacının eğlence olmasını desteklediği söylenebilir. Çocuklar sosyal medyada eğlenceyi zaman geçirmek için tercih etmektedirler. Sosyal medyanın bütün yapısı eğlence temelli olduğu düşüldüğünde, çocukların eğlence tercihlerinin sosyal medya yapısına uygun olduğu belirtilebilir. Sosyal medyanın iletişim boyutlarının tamamını içermesi çocukların en çok ilgisini çeken durumlardan biridir. Sosyal medya ortamında toplum olarak herkesin yer alması ve bireylerin istediği zaman birbirleriyle iletişime geçme imkânına sahip olması, sosyal medyanın en çok tercih edile sebepleri arasında gösterilebilir.

Çocuklar bu nedenle sosyal medyayı yoğun olarak kullanmaktadır. Çocuklar sosyal medyayı sohbet etmek ve iletişim kurmak için kullanmaktadır. Sohbet ve iletişim arkadaş ve sanal topluluklar ile ilişki geliştirmelerine ve iletişim amaçlı kullanımı ön plana çıkarmaktadır. Sosyal medyanın bilgi ve haberleri içermesi ve anlık olarak gündemi kullanıcılarına sunması tercih nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Çocuklar gündemi takip etmek ve meydana gelen olaylardan haberdar olmak için sosyal medyayı kullanmayı tercih etmektedir. Bu durumu sosyal medya ortamında bilgi edinme ve herhangi bir konu hakkında arama yapma izlemektedir. Sosyal medya birçok dijital oyuna ev sahipliği yapmaktadır. Sosyal medyada her geçen gün oyun alanları ve çeşitleri genişlemektedir. Sosyal medya kullanım oranlarını artıran en önemli sebeplerden biri oyunların olmasıdır. Öğrencilerde sosyal medyayı en çok oyunlar için kullanmaktadır. Oyunların olması öğrencilerin ilgisi çekek ve kullanım sürelerini de etkilemektedir. Öğrencilerin çoğu sosyal medyayı paylaşım ortamı olarak algılamaktadır. Sosyal medya ortamlarında bilgi, haber, durum ve fotoğraf paylaşımı yapılması iletişimin bir boyutunu kapsamaktadır. Çocuklar paylaşımında bulunarak arkada ve akran grupları ile yaptıkları eylem ve aktiviteleri haber vermektedir. Bu yönüyle sosyal medya arkadaşlar arasında iletişim kurmanın bir aracı olarak görülmektedir. Öğrencilerin sosyal medya kullanım amaçlarından biride paylaşımlar gerçekleştirmektedir. Sosyal medya çeşitleri bu paylaşımları baz alarak farklılaşmaktadır. Öğrenciler en çok fotoğraf paylaşımının da bulunmaktadır. Ayrıca sosyal medya öğrencilerin arkadaşlarıyla zaman geçirme aracı olarak da görülmektedir. Kullanım amaçlarından biri sohbet etmek ve arkadaşlar ile zaman geçirmektir. Sosyal medya ortamında birlikte zaman geçirme geleneksel ilişki ve zaman geçirmenin ötesinde farklı bir yapıyı ifade etmektedir. Sosyal medya yeni ilişki ve davranış tarzları yaratmaktadır. Sanal ilişkiler olarak ifade edilen bu yeni ilişki tarzı z kuşağı tarafından benimsenmektedir. Bu yeni ilişki türü sosyal medya kullanım nedenlerinden biri olarak gösterilebilir.

Tablo 33: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Sosyal Medya Kullanım Amaçlarının Çocuklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Erkek öğrencilerin fiziksel eğlence ve sözel eğlence amaçlı siber zorbalık davranış düzeyleri daha yüksektir.	S-YL 5
Sosyal medyayı paylaşım aracı olarak gören öğrencilerin tutum düzeyleri daha yüksektir.	S-YL 8
Öğrenciler sosyal medyada en çok eğlence ve arkadaş gruplarına üyedirler.	S-YL 18
Sosyal medya üzerinden yakın akrabalar ile iletişime geçmeyi sevmekteler.	S-YL 20
Sosyal medya kullanan öğrencilerin sorumluluk bilinci ve dürüstlük değeri azalmaktadır.	S-YL 23
Sosyal medya bağımlılığı artıkça ders çalışma süresi düşmektedir.	S-YL 24
Sosyal medyayı gerçek dünyadan kaçma aracı olarak kullanan öğrencilerin sosyal medyaya yönelik tutumları daha olumludur.	S-YL 27
Öğrencilerin çoğu sosyal medyayı iletişim kurmaya yarayan bir araç olarak algılamaktadır.	S-YL 29
Sosyal medya sosyalleşme amacıyla kullanılmakta.	S-DR 1
Kullanılan sosyal medya sayısı artıkça sosyal medyadaki meşguliyet süresi de artmaktadır.	S-DR 3

Tablo 33 incelendiği zaman sosyal medya kullanım amaçlarının çocuklar ve öğrenciler üzerinde çeşitli etkilere neden olduğu söylenebilir. Sosyal medyayı eğlence aracı olarak gören ve eğlence amaçlı kullanan öğrencilerin siber zorbalık davranışları sergilemeleri ve siber zorba davranışlarına maruz kalma düzeyleri yüksektir. Bu durumun sebebi olarak eğlence amaçlı sosyal medya kullanımı öğrencilerin uzun süre sosyal medya ortamlarında kalmalarına neden olmaktadır. Uzun süre sosyal medya ortamlarında kalan öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorba olma düzeyleri yükselmektedir. Erkek çocukların sözel ve fiziksel

eğlence amaçlı siber zorbalık davranışlarında bulunma düzeyleri yüksektir. Sosyal medyada eğlence amaçlı zaman geçirme bu davranış şekillerin oluşmasında etkili olmaktadır. Sosyal medyanın oyun, eğlence ve zaman geçirmek için kullanımı sosyal medya bağımlılığına neden olmaktadır. Sosyal medya bağımlılığına neden olan durum kullanım amaçlarının çeşitli olması ve her bir kullanım amacı için uzun sürelerin harcanması bağımlılığı tetiklemektedir. Sosyal medya bağımlılığının nedenleri arasında kullanım süresi ve kullanım amacı önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medyanın iletişim ve sohbet amaçlı kullanımı çocukların sosyalleşmelerine katkı sağlamaktadır. Akran ve arkadaş gruplarıyla kurulan ilişkilerin sürdürülmesi ve iletişim ağının güçlendirilmesi öğrencilerin sosyalleşmelerine olumlu katkı sunmaktadır. Dijital yerliler medya ortamlarında sosyal ilişkileri geliştirmeleri ve bunları sürdürmeleri ile sosyalleşme ve toplumsallaşma dinamiklerini yeni bir tema içinde gerçekleştirmektedir. Akrabalar ile iletişim kurma ve ilişkileri sürdürme kararlılığı buna olumlu katkı sunmaktadır. Çocukların iletişim amaçlı sosyal medya kullanımı sosyalleşmeye olumlu atmosfer yaratmaktadır. Çocukların sosyal medyayı oyun, eğlence ve vakit geçirme amaçlı kullanımı akademik ertelemeye neden olmakta ve ders başarısında düşüş meydana getirmektedir. Oyun ve eğlence amaçlı sosyal medya kullanımı problemlili kullanım süresini tetiklemektedir. Sosyal medya kullanım süresinin artması çocukları olumsuz etkilemektedir. Özet olarak kullanım amacının çocukların sosyal medya ile kurdukları ilişkide önemli olduğu vurgulanabilir.

Tablo 34: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Sosyal Medyaya Eriştiği Araçlara İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Sosyal medyaya çoğunlukla evden erişilmektedir	S-YL 4
Öğrencilerin çoğunda bilgisayar ve internet bağlantısı bulunmaktadır.	S-YL 6
Kırsal alanda yaşayan öğrencilerin çok azında bilgisayar bulunmaktadır. Cep telefonuna sahiplik oranı düşüktür.	S-YL 6
Öğrencilerin mobil cihazları kullanarak sosyal medya sitelerine bağlanması benlik saygı düzeylerini artırmaktadır.	S-YL 7
Öğrencilerin çoğu sosyal medyaya tablet ve cep telefonlarından ulaşmaktadır.	S-YL 10
Öğrencilerin çoğu sosyal medyaya cep telefonları ile erişmektedir.	S-YL 11
Bir cihaz kullanan öğrenciler 3 farklı cihaz kullanarak sosyal medyaya erişen öğrencilerden daha iyi bir kullanma becerisine sahiptirler.	S-YL 12
Cep telefonları ile sosyal medyaya çok sık kullanan öğrencilerin depresyon ve yalnızlık düzeyleri yüksektir.	S-YL 15
Genellikle cep telefonları kullanılarak sosyal medyaya girilmekte.	S-YL 16
Sosyal medyaya erişmek için en çok cep telefonlarını kullanmaktadır.	S-YL 19
Sosyal medyaya girerken en çok tercih edilen araç cep telefonudur.	S-YL 28
Öğrenciler sosyal medyaya en çok cep telefonları ile erişmektedir.	S-YL 29

Tablo 34’e bakıldığı zaman çocukların farklı araçları kullanarak sosyal medyaya eriştikleri söylenebilir. Kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin bilgisayar ve cep telefonu sahiplik oranları düşük olduğu için çocuklar ilerleyen yaşlarda internet ve bilgisayar ile tanışmaktadır. Şehir merkezinde olan öğrencilerin bilgisayar sahiplik oranları yüksektir. Çocuklar sosyal medyaya bilgisayar aracılığıyla erişmektedir.

Çocuklar ev veya internet kafelerden de sosyal medyaya erişim gerçekleştirmektedir. Bu oran azalmaktadır internet kafelerin sayıları bilgisayar ve internet sahipliğinin artması ile azalmıştır. Mobil cihazların gelişmesi ve internetin yaygınlaşması sosyal medya erişiminin sınırlarını mekândan koparmıştır. Akıllı cihazların gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla çocuklar her yerde sosyal medyaya erişme imkânı yakalamıştır. Çocukların büyük bir çoğunluğu cep telefonlarını ve tabletleri kullanarak sosyal medyaya erişmektedir. Cep telefonu sahiplik oranlarının yükselmesi ve hemen hemen bütün çocukların cep telefonu kullanması, sosyal medyaya cep telefonları ile erişme oranlarını artırmıştır. Sosyal medya erişimi kolay ve yaygın olanaklara sahiptir. Sosyal medya kullanıcıların çoğu mobil cihazlardan sosyal medyaya erişmektedir. Çocuklarda sosyal medyaya en çok mobil cihazlardan erişim sağlamaktadır. En çok kullanılan ve tercih edilen cep telefonlarıdır. Cep telefonlarından sonra tabletler gelmektedir.

Tablo 35: Türkiye’de 2005 2017 Yılları Arasında Çocuk Bağlamında Sosyal Medya İle İlgili Yapılmış Çalışmalarda Çocukların Sosyal Medya İle Geliştirdikleri İlişkide Anne Baba Konumuna İlişkin Öne Çıkan Sonuçlar

Sonuçlar	Tezler
Anne eğitim durumu düşük olan öğrenciler sosyal hayattan daha fazla izole olmaktadır.	S-YL 1
Aile gelir durumu düşük olan öğrenciler sosyal medyaya daha az bağlanmaktadır.	S-YL 3
Anne eğitim durumu düşük olan öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri yüksektir.	S-YL 5
Anne ve baba eğitim durumu düşük olan öğrencilerin sosyal medya tutumları daha yüksektir.	S-YL 7
Anneler daha fazla sosyal medya kullanmaktalar. Veliler en fazla facebook kullanmaktalar.	S-YL 9
Gelir durumu yüksek aileden gelen öğrencilerin paylaşım ihtiyaçları daha yüksektir.	S-YL 17
Anne baba eğitim durumu düşüğe siber zorbalığa maruz kalma oranı artmaktadır. Siber zorba olma durumu da artmaktadır.	S-YL 22

Aile gelir durumu yüksek olan öğrenciler daha fazla sosyal medya kullanmaktalar.	S-YL 24
Gelir durumu düşük olan ailelerden gelen öğrencilerin sosyal medya tutumları daha yüksektir.	S-YL 27
Aile geliri düşük öğrenciler sosyal hayattan daha fazla izole olmaktadırlar.	S-YL 1

Tablo 35'e bakıldığı zaman çocukların sosyal medya ile geliştirdikleri ilişkide anne baba çok büyük bir etkiye sahip olduğu yorumu yapılabilir. Aile çocukların sosyal medya ile kurdukları ilişkide belirleyici etken konumdadır. Anne eğitim durumu çocukların sosyal medya ile geliştirdikleri ilişkide öneli bir yere sahiptir. Anne eğitim durumu düşük olan çocukların sosyal medya kullanımı nedeniyle sosyal hayattan izole olma düzeyleri daha yüksektir. Çocuklar uzun süre sosyal medya ortamlarında kaldıkları zaman problemleri sosyal medya kullanım davranışları geliştirmektedirler. Anne eğitim düzeyi düşük olduğu için çocukların sorunlu kullanım davranışlarını fark etmesi ve fark ettiği anda önlemler alması mümkün olmadığından dolayı çocuklar edindikleri sorunlu davranışları devam ettirmektedir. Azar azar sosyal hayattan kopan çocuklar sosyal medyayı gerçeklerden kaçış olarak görmektedir. Anne baba eğitim düzeyi düşük olan çocuklar giderek sosyal hayattan izole olmaktadır. Aynı şekilde anne eğitim durumu çocukların sosyal medya ortamlarında siber davranışlar edinmeleri ve siber zorbalığa maruz kalma düzeylerini etkilemektedir. Anne eğitim düzeyi düşük olan çocuklar sosyal medya ortamlarında daha çok siber zorbalık davranışları sergilemektedir. Çocuklar sosyal medya kullanım süresini kendisi düzenlediği için ve oldukça serbest davrandıklarından dolayı sosyal medya ortamlarında daha çok vakit geçirmektedirler. Bu durum çocukların daha çok zararlı içeriklere maruz kalmasına neden olmaktadır. Sosyal medya ortamlarında geçirilen zamanın artması ile siber zorba davranışları sergileme düzeyleri artmaktadır. Aynı sebeplerden ötürü siber zorbalığa maruz kalma oranları da artmaktadır. Siber zorbalık sürecinin en önemli faktörlerinden biri anne ve baba eğitim durumunun düşük olması ve ailelerin sosyal medya ortamları ile ilgili bilgi ve beceri düzeylerinin düşük olması gösterilebilir. Aileler çocukların sosyal medyada neler yaptıkları ve hangi sorunlar ile karşılaştıklarını bilmemektedir. Çocuklar sosyal

medyada karşılaştıkları sorunları ailelerinden saklamaktadır. Genellikle sorunları yalnız başlarına çözmeye çalışmaktadır. Aile gelir durumu çocukların sosyal medya ile kurdukları ilişkide belirleyici etken konumdadır. Aile gelir düzeyi düşük olan çocuklar sosyal medyayı daha az kullanmaktadır. Aile geliri düşük olan öğrencilerin internet ve cep telefonu sahip olma durumu düşük olduğu için kullanımının düşük olması gösterilebilir. Aile gelir düzeyi yüksek olan çocuklar sosyal medyayı daha fazla kullanmaktadır. Aile gelir durumu yüksek olan çocukların bilgisayar, internet ve mobil cihazlara sahiplik oranları yüksek olması sosyal medya kullanım oranlarının daha fazla olmasına neden olduğu söylenebilir. Fakat günümüzde cep telefonlarının yaygın olması ve bütün çocukların cep telefonu kullanması sosyal medya kullanım oranlarını maddi durumdan bağımsız olarak artırmaktadır. Ailenin sosyoekonomik durumu ve anne baba eğitim durumu çocukların sosyal medya ile kurdukları ilişkiyi düzenlediği ve bu konuda belirleyici faktörlerden biri olduğu söylenebilir.

Tablo 36: Çocuk Medya İlişisine Yönelik Genel Örüntü

FIRSATLAR	TEHDİTLER
Dil gelişimi	TV karşısında beslenme
Eğitici karakterlerin olması	Kabuslar görme
Kavram öğretimi	Zihinsel tembellik
Eğlendirme yönü	Şiddet eğilimi
Sosyalleşme	Şiddet içeriklerine ve söylemlerine maruz kalma
Yabancı dil gelişimi	Göz ve uyku problemleri
Bilgiye kolay erişim	Gelişim bozuklukları
Ödevleri hazırlama	Kişilik gelişim sorunları
Araştırma	Yanlış cinsel öğrenmeler
İletişim kurma	Sağlık sorunları
Akademik başarıya katkı sunması	Vasat dünya sendromu

Oyunlar	Suç korkusu
Ders amaçlı kullanma	Yetişkinlere yönelik içeriklere maruz kalma
Sosyal paylaşım	Sosyalleşme sorunları
Eğitim	Dergi, radyo ve kitaplara vakit ayıramamak
Haberleşme	Suç ve şiddet teknikleri öğrenmek
Eğitsel oyunlar	Saldırgan eğilimleri öğrenmek
Bilgi beceri düzeyinin artması	Vasat dünya sendromu
Dikkat becerisinin artması	Olumsuz karakterleri rol model alma
Öğrenmeyi kolaylaştırması	Dikkat eksikliği
Kalıcı öğrenme	Yeme ve beslenme alışkanlıklarının bozulması
Planlama becerisi	Marka farkındalığı
El göz koordinasyonu	Uzun süre bilgisayar başında oturma
Uzamsal hafızanın gelişmesi	Akademik başarının düşmesi
Görsel hafızanın gelişmesi	Siber zorbalığa maruz kalma
Kişisel gelişim	Siber zorba davranışlar sergileme
İletişim kurma	Zararlı içeriklerle karşılaşma
Kendini ifade etme	Öfke
Bilgi paylaşmak	Depresyon, yalnızlık
Arkadaşlık ilişkileri kurma	Sosyal fobi
Zaman geçirme	Bağımlılığı
Sohbet etmek	Akademik erteleme
Gündemi takip etmek	Baş ağrıları
	Bel, sırt ve boyun ağrıları
	El, kol ve bilek ağrıları

Zararlı içeriklerle karşılaşma

Sosyal beceri düzeyinin düşmesi

Obezite riski

Psikolojik rahatsızlıklar

Kontrol kaybı

Boş vakitlerin iyi değerlendirilmemesi

Saldırganlık eğilimleri

Oyun karakterleri ile özdeşim kurma

Sözel saldırganlık

Fiziksel saldırganlık

Anti sosyal davranışlar

Şekil hafızasının olumsuz etkilenmesi

Dikkat becerisinin olumsuz etkilenmesi

Dil gelişiminin olumsuz etkilenmesi

Davranış bozuklukları

Düşük benlik algısı

İletişimi zayıflatması

Ayrımcılık

Duygu zorbalığı

Sosyal hayattan izole olmak

Sosyal ilişkileri olumsuz etkilemektedir.

Gerçek hayattan kaçış

Siber davranış bozuklukları

Anti sosyal davranışlar

Tablo 36 da çocukların medya araçları ile kurdukları ilişkide fırsatlar ve tehditlerin yer aldığı genel örüntü yer almaktadır. Tablo incelendiği zaman medya araçlarının sahip olduğu özelliklerin çocuklar için hem fırsatlara hem de tehditlere kapı araladığını söylemek mümkündür. Fakat fırsat ve tehditler karşılaştırıldığında tehditlerin fırsatlardan daha fazla olduğu söylenebilir. Çocukların medya araç ve ortamları ile geliştirdikleri ilişki fırsat ve tehditleri beraberinde getirmektedir. Medya ortaya çıkış amacı itibariyle insanlara fayda ve yarar sağlama üzerine şekillenmiştir. Medya günümüz toplumsal hayatında teknolojik gelişme ile beraber sınırları ve etki alanı tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar genişleyip güçlenmiştir. Medyanın sahip olduğu bu etki ve geniş çember beraberinde zararlı durum ve olguları da getirmektedir. Özellikle çocuklar medya ile geliştirdikleri ilişkide medya araç ve ortamlarının neden olduğu tehditlerle daha çok karşılaşmakta ve olumsuz etkilenmektedirler. Çocukların medya araçları ile geliştirdikleri ilişkide tehditleri etkileyen en önemli sebep kullanım davranışları ve şeklidir. Çocukların medya araçlarını doğru kullanmaları fırsatlar ve olumlu etkiler meydana getirirken yanlış kullanımlar zararlara ve tehditlere neden olmaktadır.

Çocuklar, televizyon ve bilgisayar ile güçlü bir ilişki durumuna sahiptir. Televizyon ve bilgisayar sahip oldukları renkli ve geniş içeriklerle medya araçları arasında en güçlü medya ortamları olarak değerlendirilebilir. Çocukları cezbeden durumun renkli ve büyük oranda eğlence üzerine kurulu içerikler olduğunu söylemek mümkündür. Televizyon ve bilgisayar doğru şekilde kullanıldığında, sağlıklı bir ilişki zemininde çocuklara olumlu katkılar sunmaktadır. Çocuklara yönelik program ve içeriklerde eğitici karakterlerin olması çocukların dil gelişimine olumlu katkı sunmaktadır. Çocuklar için farklı bir sosyalleşme mecrası olan medya ortamları çocukların yaşadıkları kültür ve toplumsal birikimi daha geniş pencereden öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Bununla beraber diğer kültür ve yaşam biçimlerini fark edip farklı kültür ve yaşantıları tanıma olanağı sağlamaktadır. Medya araçları bilginin üretilmesi, depolanması ve yaygınlaştırılması için büyük bir fırsat olarak

değerlendirilebilir. Bu fırsat çocukların kolay ve hızlı bir şekilde bilgiye ulaşmasını ve bu sayede akademik başarılarının artmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca bilgisayar tabanlı içeriklerin imkân sağladığı bilgiye ulaşım, haberleşme ve iletişim olanaklarını kolay ve hızlı hale gelmesi çocukların sosyal gelişimine katkı sunan fırsatlar arasında gösterilebilir. Medya araçlarının eğlence ve keyifli zaman geçirme pratikleri çocuklar için medyanın olumlu yönleri olarak değerlendirilebilir. Çocukların akran gurupları ile iletişim kurmaları, sohbet etmeleri ve ilgi duydukları şeyler hakkında paylaşım ve sohbet gerçekleştirmeleri çocukların sosyal ilişkilerini güçlendirmektedir. Bu durum çocukların sosyal yönlerini geliştirdiği gibi kendilerini ifade etmelerine ve benlik algılarının olumlu gelişmesini sağlamaktadır. Bilgisayar tabanlı eğitsel oyunlar çocukların akademik ve fiziksel gelişimlerine olumlu katkı sunmaktadır. Eğitsel bilgisayar oyunları çocukların konuları daha hızlı öğrenmelerine yardımcı olmakta, kalıcılı sağlamakta, öğrenmeyi daha eğlenceli hale getirmektedir. Eğitsel bilgisayar oyunları çocukların el göz koordinasyonunu geliştirmekte ve çocukların gelişimine olumlu yönde etki etmektedir. Çocukların otantik bir ortamda zaman geçirmeleri hayal dünyaları ve yaratıcılıklarını geliştirmektedir. Oyun yapısı itibariyle bütün insanların ilgisini çeken bir cazibeye sahiptir. Geleneksel oyunların çocuk gelişimi için hayati öneme sahip olduğu çalışmalar ile desteklenmektedir. Günümüzde gelişen teknolojik imkanlar oyunlara yeni bir anlayış getirmiştir. Artırılmış gerçeklikle oyun mekanları ve karakterleri hikayeler şeklinde akan bir film yapısına bürünmüştür. Oyuncular oyun içinde bütün kurguyu kendi istediği gibi şekillendirebilmektedir. Bu oyun mekânı ve kurgusu çocukların yaratıcılığına ve hayal dünyasının gelişmesine ortam hazırlamaktadır. Özellikle yeni çağın öğreneni olan Z nesli internet tabanlı yapılar ile öğrenme ve bilgiye ulaşmaya yeni bir tarz ve boyut kazandırmıştır. Modern toplum yaşamının getirdiği teknolojik ilerlemeler ile yeni yaşam deneyimleri edinen çocuklar bununla beraber yeni öğrenme pratikleri de geliştirmektedir. Eğitsel bilgisayar oyunları bu yeni öğrenme pratiklerinin başında gelmektedir. Sağlıklı bir ilişki temelinde eğitsel oyunlar çocuklara farklı alanlarda birçok fırsat sunmaktadır. Bütün bunlara dayanılarak söylenebilir ki medya araçları ile geliştirilen olumlu ilişkiler neticesinde medya araçları çocukların hayatlarında birçok alanın gelişmesine fırsat sunmaktadır.

Medya araçları ile kurulan ilişki orantısız ve sağlıksız bir yapıda olduğu zaman kullanıcılar birçok tehditle karşı karşıya kalmaktadır. Çocukların medya araçları ile

geliştirdikleri ilişki zararlı bir yapıya büründüğünde tehditlerle karşılaşma düzeyleri artmaktadır. Özellikle kullanım süresinin uzun olması ve uygun olmayan içeriklerin aşırı tüketimi çocukları medya ortamında tehditlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Çocukların medya ortamında tehditlere açık hale gelmesinde çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Çocukların medya araçları ile geliştirdikleri ilişkide kullanım amacı, süresi, tüketilen içeriklerin yapısı ve özellikleri gibi faktörler etkili olmaktadır. Medya ortamındaki tehditler çocukları sağlık, gelişim ve eğitim gibi farklı boyutlarda etkilemektedir. Çocukların medya ortamında karşılaştıkları tehditlerden biri sağlıklı beslenme alışkanlıklarının olumsuz etkilenmesi gösterilebilir. Çocuk sağlığı için tehdit olan gıdaların reklamlar yoluyla sürekli tüketime teşvik edilmesi çocukların beslenmelerini etkilemektedir. Zararlı yiyecek ve içeceklerin çocuklar tarafından sürekli tüketilmesi ve fast food yiyeceklerin sürekli tüketimi çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarını tehdit etmektedir. Anne ve babaların çocukları televizyon gibi medya araçları önünde beslemesi ve zararlı gıdaları çocuklara ödül olarak sunması bu süreci beslemektedir. Çocukların beslenme alışkanlıklarını değiştiren davranışlar edinmeleri ve sağlıksız gıdalar ile beslenmeleri obeziteye neden olmaktadır. Çocuk sağlığı açısından önemli bir tehdit olan obezite bir yönüyle medyada aktarılan sağlıksız beslenme alışkanlıklarının sebep olduğu çağımızın önemli sağlık sorunları arasında yer almaktadır. Çocuklar için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Çocukların medya ile olan ilişkilerinde bir diğer tehdit durumu aşırı kullanım süresinin neden olduğu sağlık sorunlarıdır. Çocukların televizyon ve bilgisayar gibi medya araçlarını uzun süre kullanmaları bazı ortopedik sorunlara neden olmaktadır. El, boyun, sırt ağrıları ve fiziksel şekil bozuklukları çocukların hayat standartlarını düşürmektedir. Ayrıca medya kullanım süresinin uzun olması çocukların göz rahatsızlıkları yaşamalarına neden olmaktadır. Uzun süre medya kullanımı çocukların uyku kalitesini de olumsuz etkilemektedir. Çocukların sağlıklı gelişimleri için uyku önemli bir etmendir. Fakat yanlış medya kullanım pratikleri yüzünden çocukların uyku kalitesi ve sağlıklı gelişimleri tehdit altında kalmaktadır. Medya çocukların sosyal gelişimlerini de olumsuz etkilenmektedir. Çocuklar medya kullanımı nedeniyle sosyal hayattan izole olmakta, akran gurupları ile sosyal ilişkiler geliştirme çabasından uzak kalmaktadır. Bu durum çocukların medyayı gerçek hayattan kaçış aracı olarak görmelerine neden olmaktadır. Medya araçlarının çocuklar tarafından bu amaç doğrultusunda kullanılması çocukların sosyal ve ailevi

ilişkileri açısından birçok tehlikeyi beraberinde getirmektedir. Medya ortamları kodlarla hareket edilen ve gerçek yaşamın hemen hemen benzeri olan bir simülasyon ortamıdır. Çocukların sağlıksız ve tehlikeler ile dolu bu alanı deneyimlemeleri her an risklerle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Özellikle şiddet, saldırganlık ve olumsuz davranışların fazlaca yer aldığı bu ortam çocukların gerçek hayatta karşılaşamayacağı tehlikeli olaylar ve durumları barındırmaktadır. Bu nedenden ötürü çocuklar medya ortamında şiddet ve şiddet söylemlerine maruz kalmaktadır. Çocukların sürekli zararlı içerikler yoluyla şiddet ve şiddet söylemlerine maruz kalması çocukların şiddeti öğrenmelerine ve saldırgan eğilimler geliştirmelerine neden olmaktadır. Çocukların saldırgan tavırlar ve şiddet davranışları geliştirmeleri hem sosyal ilişkilerine hem de benlik algıları için tehditlere neden olmaktadır. Çünkü medya ortamındaki bütün içerikler şiddet ve eğlence üzerine kurgulanmaktadır. Çocukların medya ortamlarında kontrolsüz bulunmaları şiddet içerikleri ile karşılaşmalarına neden olmaktadır. Ayrıca medya ortamında sürekli şiddet ve şiddet temelli öğelerin yer alması çocukların gerçek dünyadan korkmalarına ve dünyanın korku ve kötülüklerle dolu bir yer algısına neden olmaktadır. Bu durum çocuklarda vasat dünya sendromuna neden olmaktadır. Çocuklar dünyanın kötülüklerle dolu bir olduğu düşüncesine kapılmaktadırlar. Medyada sürekli akan şiddet ve olumsuz örnekler çocukların sosyal fobi edinmelerine neden olmaktadır. Çocukların uzun süre medya ortamlarında kalmaları akademik başarılarını düşürmektedir. Eğlence ve zaman geçirmek için kurgulanan içerikler çocukları uzun süre meşgul etmektedir. Çocuklar medya araçlarının kullanımında zamanı doğru ve verimli bir şekilde yönetemedikleri için boş vakitlerinin çoğunu online ortamda geçirmektedirler. Boş zamanlarının çoğunu medya içerikleri tüketerek geçiren çocuklar okul sorumluluklarını ertelemektedir. Bu durum çocukların akademik başarılarının düşmesine sebebiyet vermektedir. Çocukların sürekli medya araçlarının başında zaman geçirmeleri boş vakitlerinin iyi değerlendirilmemesini ve diğer yararlı aktivitelere zaman ayırmamalarına neden olmaktadır. Özetle söylemek gerekirse çocukların medya araçları ile geliştirdikleri ilişkinin sağlıklı bir zeminde gelişmemesi beraberinde tehditleri ve riskleri getirmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 SONUÇLAR

Bu bölümde incelenen araştırmalardan hareketle sonuçlara ve araştırma sonuçlarına göre önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmada çocuk ve medya ile ilgi yapılmış doktora, yüksek lisans ve uzmanlık tezleri incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda çocuk ve medya ilişkisini yönelik çeşitli sonuçlar ortaya konmuştur.

5.1.1 İncelenen çalışmalardan hareketle çocuk ve televizyon ilişkisine yönelik sonuçlar

Televizyon çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sahiptir. Televizyonun çocuklar üzerindeki olumlu etkileri çocukların dil gelişimine ve sosyalleşmelerine olumlu katkı sunmasıdır. Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri çocuklarda şiddet davranışlarına, saldırganlığa, uyku problemlerine ve göz rahatsızlıklarına neden olmasıdır.

Çocuklar televizyonu yoğun olarak izlemektedir. Günlük ortalama 4-6 saat televizyon izleyen çocuklar okul dışı vakitlerinin çoğunu televizyon izleyerek geçirmektedir. Çocuklar haftalık olarak 35 saatin üzerinde televizyon izlemektedir. Çocukların haftalık ortalama televizyon izleme süreleri 14-21 saattir. Çocuklar genellikle aileleriyle televizyon izlemektedir.

Çocukların televizyon izleme süresi artıkça, televizyondan olumsuz etkilenme düzeyleri artmaktadır. Televizyon süresindeki artış çocukların diğer etkinliklere ve aktivitelere zaman ayırmasını engellemektedir. Çocukların televizyon ile kurdukları

ilişkiyi izleme süresi belirlemektedir. Uzun süre televizyon izleyen çocuklar uyku problemleri, göz hastalıkları, sosyalleşme sorunları ve vasat dünya sendromu yaşamaktadırlar.

Çocukların televizyon izleme tercihleri farklılık göstermektedir. Çocuklar en çok çizgi filmleri, dizileri, filmleri ve eğlence şovlarını izlemektedir. Çocuklar genellikle yetişkinlere yönelik olan televizyon programlarını ve içeriklerini izlemektedir. Çocuklar en çok şiddet, aksiyon ve heyecan oranları yüksek olan içerikleri tercih etmektedir.

Çizgi filmlerin çocuklara uygun olmayan yapılar içermesi, çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Çizgi filmler çocuklar üzerinde Şiddet, saldırganlık ve yanlış öğrenmelere neden olmaktadır. Çizgi filmlerin şiddeti sempatik bir şekilde sunması çocuklar üzerinde şiddet davranışlarının geliştirmesine neden olmaktadır.

Dizilerin yapı olarak aşırı şiddet öğeleri içermesi çocuklar üzerinde şiddet ve saldırganlığa neden olmaktadır. Dizilerin genellikle şiddet yapımları olmaları ve kahramanlarının sorunları şiddete başvurarak çözmesi çocukları şiddet davranışlarına sevk etmektedir. Dizi kahramanlarının rol model alınması çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Dizilerdeki aşırı şiddet ve kavga kurgusu çocuklarda dünyanın kötülüklerle dolu bir yer ve tehlikeli olduğu algısına neden olmaktadır.

Filmlerin aşırı şiddet ve cinsellik sahneleri içermeleri çocukların olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Filmlerde sahnelenen şiddet adalet penceresinden sunulmaktadır ve silahın sürekli çözüm olarak sunulması çocukların şiddet ve saldırgan tutumlar geliştirmesine neden olmaktadır. Şiddetin sempatik işlenmesi çocuklar tarafından şiddetin olumlamasına sebep olmaktadır. Çocuklar film karakterlerini rol model aldıkları için kahramanların sorunları şiddet ile çözmelerine sempati ile yaklaşmakta ve şiddet davranışlarını onaylamaktadır.

Televizyonun en önemli içeriklerinden biri olan reklamlar çocukların satın alma eğilimlerini etkilemektedir. Televizyonda sürekli gıda reklamlarının yapılması çocukların sağlıksız gıdalara yönelmesine ve beslenme alışkanlıklarının bozulmasına neden olmaktadır. Reklamlar çocukları sağlıksız gıdalara yönlendirdiği için obezite

riskini artırmaktadır. Reklamlar çocuklara tüketici davranışlar aşılacaktır. Çocukların sürekli aşırı tüketime teşvik edilmesi çocukların bilinçli tüketici davranışları kazanmasını engellemektedir.

Çocukların televizyon ile geliştirdikleri ilişkide anne ve babaların durumu belirleyici faktör olmaktadır. Anne babaların eğitim ve gelir durumu çocukların televizyon ile geliştirdikleri ilişkiyi etkilemektedir. Anne ve babalar çocukların televizyon izlemelerini kontrol etmemektedir. Aileler çocukların televizyon izleme davranışlarına karışmamaktalar. Aileler çocuklara uygun olmayan programları çocuklar ile beraber izlemektedir. Anne ve babalar çocukların reklamlarda gördükleri zararlı yiyecekleri çocuklara ödül olarak sunmaktadır. Aileler çocuklarına düzenli televizyon izleme kuralları uygulamamaktadır.

5.1.2 İncelenen çalışmalardan hareketle çocuk-bilgisayar ilişkisine yönelik sonuçlar

İnternet çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Çocukların internet ile geliştirdikleri ilişki bilinçli kullanım etrafında şekillendiği zaman internet çocukları olumlu yönde etkilenmektedir. Kolay bilgiye erişim, araştırma yapma, ödevleri hazırlama ve eğitim amaçlı kullanma internetin çocuklara yarattığı olumlu alanlar arasındadır. İnternet çocukların çevreleriyle olan sosyal ilişkilerine, iletişimlerine ve sosyalleşmelerine olumlu katkı sağlamaktadır.

Çocukların internet kullanımında problemlerli davranışlar sergilemesi olumsuz etkilere neden olmaktadır. İnternet çocuklar üzerinde baş, bel, sırt, bilek, el gibi ortopedik rahatsızlıklara, görme kaybına, göz kuruluğuna, gözde kaşıntı, yaşarma, kızarıklığa ve uyku problemlerine, uyku kalitesinin düşmesine ve uykusuzluğa neden olmaktadır. İnternet kullanımı çocukların siber zorbalığa maruz kalmasına ve siber zorba davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Çocukların problemlerli internet kullanım davranışları edinmeleri beslenme alışkanlıklarını, sosyal ilişkilerini ve akademik başarılarını olumsuz etkilemektedir.

Çocuklar interneti yoğun olarak kullanmaktadır. Çocuklar günlük ortalama 2 -4 saat arasında internet kullanmaktadır. Çocukların çoğu her gün internete girmektedir ve internet başında uzun süre kalmaktadır. Çocuklar okul dışı vakitlerinin büyük bir

çoğunluğunu internet ortamında geçirmektedir. Çocuklar buldukları her fırsatta internet girmektedir. Ergenler günlük ortalama 5 saatin üzerinde internet kullanmaktadır. Çocuklar haftalık olarak en az 1 saat en fazla 20 saat internet kullanmaktadır.

İnternet kullanım süresi artıkça çocukların olumsuz etkilenme düzeyleri artmaktadır. Çocukların internet kullanım süreleri artıkça bağımlılık düzeyleri, problemlili internet kullanım düzeyleri ve akademik başarıları olumsuz etkilenmektedir. Uzun süre internet kullanımı çocukların uyku problemleri ve sağlık sorunları yaşamalarını ve siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorba olma düzeylerini artırmaktadır. Uzun süre internet kullanımı çocukların akademik başarılarını düşürmekte, sosyal izolasyon düzeylerini artırmakta ve sosyalleşmelerini olumsuz etkilemektedir.

Çocuklar interneti farklı amaçlar için kullanmaktadır. Çocukların internet kullanım amaçları eğlence, haber alma, bilgiye ulaşma, iletişim, oyun oynamak ve ödev yapmak için şeklinde sıralanmaktadır. İnternet kullanım tercihleri oyun, eğlence, bilgi arama, iletişim ve sosyal paylaşım ekseninde dönmektedir.

İnternet kullanım amaçları çocukların internet ile olan ilişkilerinde zarar veya fayda geliştirmelerine neden olmaktadır. Çocukların oyun ve eğlence için interneti tercih etmeleri problemlili internet kullanım davranışları geliştirmelerine neden olmaktadır. Oyun ve eğlence amaçlı internet kullanımı çocukların akademik başarılarını düşürmektedir. Bilgi arama, iletişim ve araştırma yapmak amacıyla internet kullanım çocukların akademik başarılarını ve sosyal ilişkilerini geliştirmektedir.

Çocuklar internete en çok internet kafeler ve evlerden erişmektedir. İnternet kafelerin tercih edilme sebebi bireysel ve grupta oynanan oyunlardır. İnternet ve bilgisayar sahipliği olan ailelerin çocukları internete evden erişmektedir. Çocuklar cep telefonları ve tablet bilgisayarları kullanarak internete erişmektedir.

Çocukların internet kafelerden veya evlerden internete erişmesi çocuklar üzerinde olumlu veya olumsuz etkilere neden olmaktadır. İnternet kafeler çocuk internet ilişkisinde problemlili davranışlara ve internet bağımlılığına neden olmaktadır. İnternet kafeler çocukların problemlili internet kullanım davranışları geliştirmelerine ve sosyal ilişkilerden uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Evlerden internete erişen

çocukların yalnızlık düzeyleri yüksektir. Cep telefonları ile internete bağlanan çocukların sosyal beceri düzeyleri düşüktür.

Çocukların internet ile geliştirdikleri ilişkide anne ve babaların rolü önemlidir. Çocukların internet kullanım sürelerini denetleyen anne babalar çocukların sorunlu internet kullanım davranışları geliştirmesini engellemektedir. Aileler çocukların bilinçli internet becerisi öğrenmesini sağlayacak düzeyde değildirler. Çocukların mobil cihazlarla tanışması annelerin çocukları oyalamak için kullanması ile başlamaktadır. Anne baba eğitim durumu çocukların internet bağımlılık geliştirmelerinde etkilidir. Anne baba eğitim düzeyi yüksek olan çocukların bağımlılık düzeyleri düşüktür.

5.1.3 İncelenen çalışmalardan hareketle çocuk bilgisayar oyunları ilişkisine yönelik sonuçlar

Bilgisayar oyunları bilinçli kullanıldığında çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Özellikle eğitsel bilgisayar oyunları çocukların öğrenmelerini kolaylaştırmakta ve öğrenmeleri kalıcı hale getirmektedir. Eğitsel bilgisayar oyunları görsel hafızayı ve kısa süreli hafızayı geliştirmektedir. Eğitsel bilgisayar oyunları çocukların yabancı dil becerisinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bilgisayar oyunları çocukların el göz koordinasyonunun gelişmesini olumlu etkilemektedir.

Bilgisayar oyunları bilinçli davranışlar içinde oynanmadığı sürece çocuklar üzerinde birçok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir. Bilgisayar oyunları çocukların sosyal hayattan izole olmalarına, oyun bağımlılığı geliştirmelerine, şiddet ve saldırgan tutumlar edinmelerine neden olmaktadır. Bilgisayar oyunları çocukların sosyalleşme ortamlarını olumsuz etkilemektedir. Bilgisayar oyunları çocukların akademik başarılarının düşmesine neden olmaktadır.

Çocuklar bilgisayar oyunlarını yoğun olarak oynamaktadır. Çocukların çoğu her gün ortalama 3 saat fazla bilgisayar oyunları oynamaktadır. Çocuklar fırsat buldukça bilgisayar oyunu oynamaktadır. Çocuklar, oyun oynama sürelerini kısıtlayan biri olmasa daha çok oynama eğilimine sahiptir. Çocuklar her gün şiddet oyunları oynamaktadır. Çocuklar okul dışı vakitlerinin büyük bir kısmını oyun oynayarak geçirmektedir.

Çocukların bilgisayar oyunları oynama sürelerindeki artış çocukların olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır. Bilgisayar oyunları oynama süresi artıkça çocukların oyun bağımlılıkları, anti sosyal saldırgan davranış düzeyleri, şiddet eğilimleri ve sosyal hayattan izole olma düzeyleri artmaktadır. Çocukların oyun oynama sürelerindeki artış sosyal ilişkileri ve aile ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Oyun oynama sürelerinin artması çocukların dil gelişimlerini ve dikkat becerileri olumsuz etkilemektedir.

Çocuklar en çok şiddet, heyecan, savaş, yarış ve spor oyunlarını tercih etmektedir. Çocukların oynamayı tercih ettikleri oyunlar heyecan ve aksiyon içeren oyunlardır. Çocuklar şiddet, dövüş ve savaş oyunlarını yoğun olarak oynamayı tercih etmekte. Oyunların tercih edilmesinin en önemli sebebi oyunların heyecan ve aksiyon içeriklerini barındırmasıdır.

Çocukların oynamayı tercih ettikleri bilgisayar oyunları çocukların olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır. Çocukların tercih ettikleri şiddet, savaş ve aksiyon oyunları çocukların şiddet ve saldırgan davranış geliştirmelerine ortam hazırlamaktadır. Şiddet ve aksiyon içerikli oyunları oynayan çocukların anti sosyal davranışlar ve davranış bozuklukları sergileme düzeyleri yükselmektedir. Şiddet içerikli oyunlar çocukların sosyal hayatlarında şiddete başvurmalarına neden olmaktadır.

Çocuklar bilgisayar oyunlarını internet kafelerde ve evde oynamaktadır. İnternet kafede oyun oynayan çocukların saldırgan davranış düzeyleri, yalnızlık düzeyleri ve şiddet eğilimleri daha yüksektir. Evde oyun oynayan çocukların yalnızlık düzeyleri ve anti sosyal davranışlar sergileme düzeyleri yüksektir.

Çocukların bilgisayar oyunları ile geliştirdikleri ilişkide anne baba eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik durumları etkili olmaktadır. Anne ve baba eğitim düzeyi yüksek olan çocuklar daha az şiddet oyunları oynamaktadır. Ailenin ekonomik durumu çocukların bilgisayar oyunları oynama davranışlarını etkilemektedir. Ailelerin internet ve oyunlara getirdiği kısıtlama çocukların saldırgan tutumlarını artırmaktadır.

5.1.4 İncelenen çalışmalardan hareketle çocuk ve sosyal medya ilişkisine yönelik sonuçlar

Sosyal medyanın çocuklar üzerindeki en önemli etkisi geniş bir sosyalleşme imkânı yaratmasıdır. Çocukların diğer arkadaşları ile iletişim kurmaları ve ilişkileri devam ettirmeleri sosyal ilişkileri güçlendirmektedir. Sosyal medya haber, fikir ve bilgi paylaşımı sağladığı için çocukların kişisel gelişimlerine olumlu katkı sunmaktadır.

Sosyal medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri bağımlılık yaratması, akademik başarıyı düşürmesi, akademik ertelemeyi artırması, yüz yüze olan sosyal ilişkileri zayıflatması ve siber davranış bozukluklarına neden olmaktadır. Sosyal medya çocukların dil gelişimini ve dili kullanma becerisini olumsuz etkilemektedir. Sosyal medya çocukların sosyal hayattan izole olmasına ve sosyal gerçeklikten kaçmasına neden olmaktadır.

Çocuklar sosyal medyayı yoğun olarak kullanmaktadır. Çocuklar her gün sosyal medyaya girmektedir. Çocuklar günde en az bir kere sosyal medyaya girmektedir. Çocuklar günlük ortalama 2-3 saat sosyal medya kullanmaktadır. Cep telefonları yaygın olduğu için bütün çocuklar aynı oranda sosyal medya kullanmaktadır.

Sosyal medyada geçirilen zaman artıka çocukların sosyal hayattan izole olma düzeyleri artmaktadır. Sosyal medya kullanım süresinin artması çocukların akademik başarısının düşmesine, sosyal ilişkilerin bozulmasına, bağımlılık durumunun gelişmesine ve uyku problemlerinin artmasına neden olmaktadır. Uzun süre sosyal medya kullanımı çocukların siber zorbalığa maruz kalmasına ve siber zorbalık davranışları sergilemesine neden olmaktadır.

Çocukların sosyal medya kullanım amaçları çeşitlilik göstermektedir. Çocuklar sosyal medyayı iletişim kurmak, oyun oynamak, eğlenmek, zaman geçirmek, bilgi aramak, ödev yapmak, paylaşımda bulunmak, sohbet etmek ve arkadaş edinmek için kullanmaktadır. Öğrenciler sosyal medyayı eğlenmek, eğlenceli vakit geçirmek ve oyun oynamak için sıklıkla kullanmaktadır

Sosyal medyayı eğlenmek ve eğlenceli zaman geçirmek için kullanan öğrenciler sosyal medya bağımlılığı geliştirmektedir. Sosyal medyayı oyun ve eğlenmek için kullanan öğrencilerin akademik başarıları düzeyleri düşüktür. Eğlence ve zaman

geçirmek için sosyal medya kullanan öğrenciler sosyal hayattan izole olmakta, siber zorbalığa maruz kalmakta ve siber zorba davranışları edinmektedir.

Çocuklar sosyal medyaya bilgisayarlar, tabletler ve cep telefonları aracılığıyla erişmektedir. Çocukların sosyal medyaya erişmek için en çok kullandıkları araç cep telefonlarıdır, cep telefonlarını tabletler takip etmektedir. Kırsal kesimde yaşayan çocukların internet ve sosyal medyaya erişim düzeyleri düşüktür.

Çocukların sosyal medya ile geliştirdikleri ilişkide anne ve babaların etkisi önemlidir. Anne baba eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik durumu çocukların sosyal medya ile geliştirdikleri ilişkiyi etkilemektedir. Anne eğitim durumu düşük olan öğrencilerin sosyal medya da siber zorbalık davranışları sergileme durumları ve sosyal haytan izole olma düzeyleri yüksektir. Anne baba eğitim düzeyi düşük olan çocukların sosyal medya kullanım oranları ve tutum düzeyleri daha yüksektir.

5.2 ÖNERİLER

5.2.1 Sosyal bilgiler öğretmenlerine öneriler

1. Sosyal bilgiler öğretmenleri medya okuryazarlığı dersinde reklamların dili ve bize söylemedikleri temalı reklam çözümleme etkinlikleri gerçekleştirebilir.
2. Sosyal bilgiler öğretmenleri medya okuryazarlığı dersinde çocukların medyanın sahip olduğu etkiler ile ilgili grup çalışmaları gerçekleştirebilir.
3. Sosyal bilgiler öğretmenleri medya okuryazarlığı dersinde çocuklara medya araçlarını ve doğru kullanım davranışlarını uygulamaları ile gösteren etkinlikleri gerçekleştirebilir.
4. Sosyal bilgiler öğretmenleri medya okuryazarlığı dersinde kısa film ve içerik çözümlenmeleri yapabilecekleri etkinlikler düzenleyebilir.

5.2.2 Eğitimcilerle öneriler

1. Öğretmenler çocukların bilinçli izleyici becerileri kazanmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler gerçekleştirebilir.

2. Öğretmenler dersleri eğitsel bilgisayar oyunları ile zenginleştirebilirler. Medya okuryazarlığı dersleri eğitsel oyunlar ile işlenebilir.
3. Öğretmenler bilinçli internet kullanımı ve doğru bilgiye ulaşma becerileri ile ilgili çocuklarla atölyeler gerçekleştirebilir.
4. Öğretmenler çocukların sosyal medyayı doğru kullanımı ve sosyal medyanın zararlı olabilecek kullanım davranışları hakkında grup çalışmaları ve etkinlikler gerçekleştirebilir.

5.2.3 Araştırmacılara öneriler

1. Çocukların televizyon ile kurdukları ilişkinin boyutları farklı çalışmalar ile daha ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarılabilir.
2. Bilgisayar oyunlarının çocukların davranışları üzerindeki etkileri deneysel çalışmalar ile ortaya çıkarılabilir.
3. Çocukların internet ile kurdukları ilişkide siber zorbalık ve bağımlılığın sebeplerini yönelik deneysel ve betimsel çalışmalar yapılabilir.
4. Sosyal medyanın çocukların sosyalleşmesine yönelik etkileri daha ayrıntılı çalışılabilir.

5.2.4 Anne babalara öneriler

1. Anne ve babalar çocukların televizyon izleme etkinliklerini bilinçli bir şekilde takip edip düzenlemeliler. Çocukların bilinçli izleyici olmaları için televizyonu bilinçli ve makul süreler için de izlemeliler.
2. Anne ve babalar çocukların oynadıkları bilgisayar oyunlarını kontrol etmeleri ve oyun oynama sürelerini makul sınırlar içinde tutmaları ve buna yönelik kurallar uygulayabilirler.
3. Anne ve babalar çocukların internet kullanımlarını denetleme uygulamaları geliştirebilirler. Kullanımı ve kullanım sürelerinin bağlı olduğu bir kullanım programı uygulayabilirler.

4. Çocukların sosyal medya davranışları, katıldığı gruplar ve konuştuğu kişiler bilenen ve yabancı olmayanlar olması ile ilgi çocuklar ile sohbet edilebilir. Çocukların sosyal medyada karşılaştıkları olumsuz durumların paylaşılmasını sağlayan karşılıklı bir güven ortamı inşa edilebilir.

KAYNAKÇA

- Altun, A. (2014). Medya Okuryazarlığı Eğitimine Yönelik Türkçe Yayınlar: Bir bibliyografya denemesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 4(9),5
- Altun, A. (2010). *Medya Okuryazarlığının Sosyal Bilgiler Programıyla İlişkilendirilmesi Ve Öğretimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Altun, A. (2005). *Gelişen Teknolojiler Ve Yeni Okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayınları.
- Atabek, Ü. (2001). *İletişim Araç ve Ortamları: İletişim ve Teknoloji*. Ankara:Seçkin Yayınevi.
- Aküzüm, C. (2012). *Türkiye’de İlköğretim Okullarında Eğitim Denetimi: Bit Meta Sentez Çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Anderson, C. A. ve Bushman, B. J. (2001). Effects Of Violent Video Games On Aggressive Behavior, Aggressive Cognition, Aggressive Affect, Physiological Arousal, And Prosocial Behavior: A Meta-Analytic Review Of The Scientific Literature. *Psychological Science* , 12, 353–359.
- Arıkan, R. (2007). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı, L. Tamam (Ed.), *Dürtü Kontrol Bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 343-402.
- Arslan, A. (2004). Medyanın Birey, Toplum Ve Kültür Üzerine Etkileri, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1: 1-12.
- Asrak Hasdemir, T. (2012). Gelenekselden Yeni Medya Okuryazarlığına: Türkiye Örneğinde Bir Değerlendirme. *Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 5, Sayı 2, s.23-40.
- Au, W. (2007). High-Stakes Testing And Curricular Control: A Qualitative Metasynthesis. *Educational Researcher*, 36: 258-267 DOI: 10.3102/0013189X07306523

- Aziz, A. (2012). *Radyo Yayıncılığı*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aufderheide, P. (1993). *Media Literacy: A Report of The National Leadership Conference on Media Literacy*. Washington, DC, Aspen Institute.
- Aufderheide, P. (1993). National Leadership Conference On Media Literacy. *Conference report*. Washington, DC: Aspen Institute.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. N.J.: Englewood Cliffs, Prentice Hall
- Barbier, F. L., Bertho, C. (2001). *Diderot'dan İnternete Medya Tarihi*. (Çev. K. Eksen). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Bartholow, B. D., Bushman, B. J. ve Sestir, M. A. (2006). Chronic Violent Video Game Exposure And Desensitization To Violence: Behavioral and event-related brain potential data. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42, s.532–539.
- Başaran, Funda (2010). *İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Gelişme: Yayılmanın Ekonomi Politikası*. Ankara: Ütopya.
- Bawden, D. (2001). Information And Digital Literacies: A Review of Concepts. *The Journal of Documentation*, 57(2), 218-259.
- Bayhan, P. S. ve Artan, İ. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Berry, A. (2008). *Bilimin Arka Yüzü*. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Betton G. (Tarihsiz) *Sinema Tarihi*, Çev. Şirin Tekeli, Cep Ünv, İletişim Yayınları.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *Ecology Of Human Development*. Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press.
- Binark, M. ve Bek, M. (2007). *Eleştirel Medya Okuryazarlığı Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Bilici, İbrahim. E. (2014). *Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bondas, T., Hall, E. O. C. (2007). Challenges In Approaching Metasynthesis Research. *Qualitative Health Research*, 17(1): s.113-121.

- Briggs, A.,Burke, P. (2004). *Medyanın Toplumsal Tarihi: Gutenberg'den İnternet'e*. (Çev. İ. Şener). İstanbul: İzdüşüm.
- Buckingham, D. (2009). *Media Education Literacy Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Campbell, R., Pound, P., Morgan, M., Daker-White, G., Britten, N., Pill, R., ve Donovan, J. (2011). Evaluating Meta Ethnography: Systematic Analysis And Synthesis Of Qualitative Research. *Health Technology Assessment*, 15(43), 35-57.
- Cankaya, Özden. (1997). *Dünden Bugüne Radyo Televizyon*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Castells, M. (2008). *Ağ Toplumunun Yükselişi. Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cereci, S., Özdemir, H. (2015). Medyanın Toplumsal Gelişimi:Medya Toplamları *International Journal of Social Science* Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2786>. 33.1-10.
- Ceylan, T. E. (1983). *Dünü ve Bugünüyle Televizyon*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Çakır, H. (2005). *Tüm Yönleriyle Radyo*.Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalık, M., Ayas, A., Ebenezer, J.V. (2005). A Review of Solution Chemistry Studies: Insights Into Students' Conceptions. *Journal of Science Education and Technology*, 14(1), 29-50
- Çaycı, B., Karagülle, A. E. (2016). İletişimin Dijitalleşmesi Ve Kültürel Melezleşme. *Global Media Journal*, 6 (12).
- Davies, D. (2011). *Child Development: A practitioner's Guide*. New York: The Guilford Press.
- Dewdney, A., Ride, P. (2006). New Media Histories. A. Dewdney, P. Ride (ed.), *The New Media Handbook* içinde (s. 68-91). New York: Routledge.
- Demirkaya Dedik, H. ve Altun, A. (2008). Sosyal Bilgilerde Medya Okuryazarlığı ve Güncel Olaylar. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (ss. 497-539). Ankara: Pegem Akademi.
- DeVries. R. (1997). Piaget's Social Theory. *Educational Researcher*. 26(2),4-17.

- DeGaetano, G. (2007). *Medya Çağında İyi Anne Baba Olmak* (Çev. N. P. Öcel). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Doğan, F. Ö. (2006). Video Games And Children: Violence In Video Games. *New/Yeni SymposiumJournal*, 44(4), 161-164.
- Duncan, B., Pungente, S.J.J. ve Andersen, N. (2002). *Media Education In Canada*. Ocak 2018 tarihinde <http://www.aml.ca/media-education-in-canada/> linkinden erişilmiştir.
- Ertürk, Y. D. ve Akkor Gül, A. (2006), *Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin*. Nobel Yayın: Ankara.
- Ertürk Y.D. (2011). Çocukluk Çağı Gelişim Dönemlerine Göre Medya Kullanımı. M. R. Şirin (ed.). *Çocuk Hakları Ve Medya* içinde (ss.49-89). Çocuk Vakfı Yayınları: İstanbul.
- Feldman, T. (1997). *An Introduction to Digital Media*. London: Routledge.
- Finfgeld, D. L. (2003). Metasynthesis: The state of the art-so far. *Qualitative Health Research*, 13 (7), 893-904.
- Freire, P. (1998). *Okuryazarlık, Sözcükler ve Dünyayı Okuma*. (Çev. S. Ayhan). Ankara: İmge Kitapevi.
- Geray, H. (2003). *İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Gerbner, G. Ve Gross, L. (1976). Living with television: The violence profile. *Journal of Communication*, 26(2), 173-199.
- Golding, P. (1996). World Wide Wedge: Division And Contradiction In The Global Information Infrastructure. *Monthly Review*, 48(3): 70-85.
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji*. (Çev. Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Güngör, M., Kibar, Y.Ş., Yılmaz, R., Tekin., M. A. (2009) Yakınsama: Telekomünikasyon ve Medya Sektörleri Açısından Düzenlemelere Etkileri, Eylül Ankara 2009.
- Gleason, J. B. (2005). *The Development Of Language*. Boston: Pearson Education.

- Hay, D.F., Payne, A., ve Chadwick, A. (2004). Peer Relations İn Childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45 (1), 84-108.
- Hırçın, S. (2000). *Çivi Yazısı, Ortaya Çıkışı, gelişmesi, Çözümü*. İstanbul: Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları
- Hobbs R. (2004). Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma, M. Türkân Bağlı (Çev.), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 122-140.
- Hoffner, C. (1997). Children's Emotional Reactions To A Scary Film: The Role of Prior Outcome Information and Coping Style. *Human Communication Research*, 23, 323-341.
- Hughes, F. (2010). *Children, Play And Development*. US: SAGE Publications.
- Işkın, P. Kesten, A. (2016). Medya Okuryazarlığı Dersinin İşlenmesinde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, 2, 387-410
- İnal, K. (2009). *Medya Okuryazarlığı El Kitabı*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- İnceoğlu, Y. (2006). Medyayı Doğru Okumak. I. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı, Marmara Üniversite İletişim Fakültesi Konferans Metinleri, İstanbul.
- İnuğur, N. (2000) *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul: Der Yayınları
- Jean, G. (2004). *Yazı İnsanlığın Belleği*. (Çev: N.Beşer). Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Johnson, C.A. (2013). *Bilgi Diyeti: Bilinçli Bilgi Tüketimi*. Ufuk Kitapları.
- Jols, T. ve Thoman, E (2008). 21. Yüzyıl Okuryazarlığı: Medya Okuryazarlığına Genel Bir Bakış ve Sınıf İçi Etkinlikler. (Çev. Ed. Cevat Elmave Alper Kesten). Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Kapferer, J. N. (1991). *Çocuk ve Reklam Baştan Çıkarmanın Yolları*. (Çev. Ş. Önder). İstanbul: Afa Yayınları.
- Karasar, Ş., Ertürk, Y.D. (2001), İletişim Teknolojilerinin Çocuk Gelişimine Etkileri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 279, 17-23.

- Kırık, A.M. (2014). Aile Ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-347.
- Kubey, R. (2001). *Media Literacy in the Information Age, Current Perspectives*. NewJersey: Transaction Publishers.
- Lindberg-Ahioğlu, E.N. (2011). Payet Ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 1-10.
- Luke, C. (1999). Media And Culturel Studies İn Australia.*Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 42(8), 622-626.
- Massey, S. R., (2008). *Effects Of Variations Of Text Previews On The Oral Reading Of Second Grade Students*. Unpublished Doctoral Dissertation, Miami Universty, Florida, US
- Manning, P. (2004). Gutenbergre: Electronic Entry To The Historical Professoriate. *The American Historical Review*, 109 (5), 1505-1526.
- Messaris, P. (1998). Visual Aspects Of Media Literacy. *Journal of Communication*, 48, (1), 70- 80.
- McLuhan, M. (a2005). *Understanding Media: The Extensions of Man*. Routledge: Londra.
- McLuhan, M. (b2005). *Yaradığımız Medya*. (Çev: Ü. Oskay). İstanbul: Merkez Kitaplar.
- McLuhan, M. (1959). Myth And Mass Media. *Daedalus*, 88(2): 339-348.
- Morgan, T.C. (1999). *Psikolojiye Giriş*. (Çev. H. Arıcı, I. savaşıır, O. İmamoğlu ve Ark). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Moverly, D. C., Simcoe, T. (2002). Is The İnternet A Usinvention? An Economic And Technological History Of Computer Networking. *Research Policy* 31: 1369-1387.
- Nalçaoğlu, H. (2003). Medya ve Toplum İlişkisini Anlamak Üzere Bir Çerçeve. S. Alankuş (Ed.), *Medya ve Toplum içinde* (ss. 43-57). İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları.

- OECD (1992), *Telecommunications And Broadcasting: Convergence or Collision?*
OECD, Paris,Fransa, s. 9-96
- Önür, N. (2002). *Küreselleşen Dünyada İletişim ve Toplum*, Ankara: Alp Yayınları.
- Öztürk, Ş. (2006). *Televizyonda Şiddet İçerikli Yayınlar Karşısında Çocuğun Durumu, II. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi*, 3-22.
- Özdoğan, B. (2009). *Çocuk ve Oyun (çocuğa oyunla yardım)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pasquier, D., Buzzı, C, D'haenens, L., and SJ Berg, U. (1998). Family Lifestyles And Media Use Patterns: An Analysis of Domestic Media Among Flemish, French, Italian and Swedish Children and Teenagers. *European Journal of Communication*, 13(4):503 519.
- Pekman, C. (2006). Avrupa Birliği'nde Medya Okuryazarlığı. I. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı içinde (s.16-26). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Pennac, D. (2014). *Roman Gibi: Kitaplara ve Okumaya Dair*. (Çev. M.Kandemir). İstanbul: Metis Yayınları.
- Postman, N. (2014). *Televizyon Öldüren Eğlence*. (Çev. O. Akınhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluğu*. (Çev. K. İnal). Ankara: İmge Yayınları.
- Potter,W. J. (2005). *Media Literacy (Third edition)*. California: Sage Publications.
- Potter, W. J. (2010). The State Of Media Literacy.*Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(4), 675-696.
- Potter, W. J. (1999). *On Media Violence*. London: Sage Publications.
- Ramachandran, V.S. (2016) *Öykücü Beyin*(Çev.. Cansız Çevik). İstanbul: Alfa Bilim.
- Rideout, V. J. ve Hamel, E. (2006). *The Media Family: Electronic Media in the Lives of Infants, Toddlers, Preschoolers, and Their Parents*. Menlo Park, Calif.: The Henry J. Kaiser Family Foundation.
- RTÜK. (2013). *Türkiye'de Çocukların Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması*.

- RTÜK. (2016) (URL,1). *Medya Okuryazarlığı Tarihçesi*. 10.20.2018 tarihinde https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/menu_goster.php?Guid=E56CE034-6CEB-41AE-A12C-B618EBEA461B&MenuId=2 adresinden erişilmiştir.
- Sandelowski, M., Barroso, J. (2003). Toward A Metasynthesis Of Qualitative Findings On Motherhood In HIV-Positive Women. *Research in Nursing and Health*, 26, 153-170.
- Seremetakis, C. N. (2009). Divination, Media, And The Networked Body Of Modernity. *American Ethnologist*. 36 (2): 336-350.
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretme: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Signorielli, N. (2004). Aging On Television: Message Relating To Gender, Race And Occupation in Prime Time. *Journal of Broadcasting and Electronik Media*, 48(2), 279-301.
- Swann, W. B.; Chang-Schneider, C. ve McClarty, K. L. (2007). Do People's Self-Views Matter? Self-Concept And Self-Esteem In Everyday Life. *American Psychologist*, 62, 84– 94. Doi:10.1037/0003-066X.62.2.84
- Şeylan, S. (2008). *Medya Okuryazarlığı Ders Uygulamalarında Dünya Üzerinde Görülen Aksaklıklar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşkıran, N. (2007). *Medya Okuryazarlığına Giriş*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Tekin, M.A. (2009), *Yakınsamanın Telekomünikasyon Pazarına Etkileri: Dünya Uygulamaları Ve Türkiye İçin Öneriler*. Uzmanlık Tezi, BTK, Ankara.
- Topuz, H. (2007). Medya Eğitimi: Medya Çözümlemesi. N. Türkoğlu ve M. Cinman Şimşek(Ed.) *Medya Okuryazarlığı* içinde İstanbul,15-20: Kalemus Yayınları.
- Thoman, E. (2003). Skills And Strategies For Media Education. [Online] 10 Ocak 2018 tarihinde <http://www.medialit.org/reading-room/skills-strategies-media-education> adresinden erişilmiştir.
- TÜİK(2013).06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı Ve Medya.Erişim sayfası:www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866.

- Türkoğlu, N. (2010). *Toplumsal İletişim*. İstanbul: Urban
- Ültay, N., Çalık, M. (2012). A Thematic Review Of Studies Into The Effectiveness Of Context-Based Chemistry Curricula. *Journal of Science Education and Technology*, 26(6), 686-701 DOI: 10.1007/s10956-011-9357-5
- Valkenburg P. M., Cantor J, Peeters A. (2000). Fright Reactions to Television: A Child Survey. *Communication Research*, 27, 82-99.
- Villani, S. (2001). Impact Of Media On Children And Adolescents: A 10 year review of the research. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40, 392-401.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind In Society: The Development Of Higher Psychological Processes* (M. Cole, V. JohnSteiner, S. Scribner, & E.Souberman, eds.). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Yavuzer, H. (2013). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yakın, M. (2006). *Bilgi İletişim Teknolojileri ve Medya*, *Bilgi İletişim Teknolojileri ve ansımları*. (Edi: Z. Beril Akıncı Vural), İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2010). Gazeteciliğin Dönüşümü: Yöndeşen Ortam Ve Yöndeşen Gazetecilik. *Selçuk İletişim Dergisi*, 6 (2).
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zimmerman, B. J. ve Schunk, D. H. (2001). *Self-Regulated Learning and Academic Achievement – Theoretical Perspectives*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Wadsworth, B. J. (2004). *Piaget's theory of cognitive and affective development* . Barry J. Wadsworth ; with new foreword by William M. Gray: Boston : Pearson.
- Walsh, D. and Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: Aliterature Review. *Journal of Advanced Nursing*, 50 (2), 204–211.

EKLER

Ek 1: Araştırmada İncelenen Lisans Üstü Çalışmalar.

Tez: no	Televizyon ile ilgili incelenen çalışmalar	Yazar adı soyadı	Tarih
T-YL1	Gıda Reklamlarının Okul Öncesi Çocuklar Üzerindeki Etkilerinin Anneler Tarafından Değerlendirilmesi.	Melike Başak ASENA	2009
T-YL2	Televizyon Programlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Zihin Ve Dil Gelişimini Etkileme Biçimlerine Yönelik Öğretmen Ve Veli Görüşlerinin Belirlenmesi.	Birsen SERHATLIOğLU	2006
T-YL3	şiddet İçeren Çizgi Filmlerin İlköğretim Dönem Çocuklarının Resimler Üzerine Etkiler	Belgüzar ASKAROğLU	2006
T-YL4	Görsel Medya Ve şiddet Kültürünün Orta Öğretim Öğrencileri Üzerine Etkisi	Nevin PINAR	2006
T-YL 5	Geleceğe Yönelik Pazarlama Anlayışında Reklam-Çocuk İlişkisi	Seçil UÇKUN	2006
T-YL6	Televizyon Reklamlarının Çocukların Marka Farkındalığı Üzerindeki Etkisi: Yiyecek Ve İçecek Reklamları Üzerine Bir Uygulama	Fadime BADUR	2007
T-YL7	Çocuk Ve Televizyonda şiddet: 5 Yasındaki Çocukların Anne- Babalarının Televizyondaki şiddetin Saldırgan Davranışlar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşler	ESRA YILDIRIM	2008
T-YL8	Televizyondaki Çocuk Programlarının Beş-Altı Yas Çocukları İçin Sözel şiddet Ve Antisosyal Sözcükler İçerme Durumunun	Melike Sibel İNANLI	2009

İncelenmesi

T-YL9	Çocuk Televizyonunun Eğitim Ve Eğlendirme Özelliklerinin Çocuğun Gelişimine Etkisi Digitürk Baby TV Örneği	Saniye ÖZTEKİN	2008
T-YL10	Televizyon Yayınlarında Çocuk Ve Çocuk Sorunlarının İşlenmesi: TRT’de Çocuk Temalı Yayınların Analizi	Birgül GÜLER	2009
T-YL11	10-14 Yaş Arası Çocuklarda Televizyon Bağımlılığı Üzerine Bir Araştırma	Yakup BALANTEKİN	2009
T-YL12	Çizgi Filmlerdeki Şiddetin İlkokul Öğrencileri İle İlişkisi	Melike Seher İŞSEVER	2008
TYL13	Okul Çağı Çocuklarının Besin Seçimi ve Beslenme Davranışları Üzerinde Reklamların Etkisi	Zafer GÜNLÜ	2010
T-YL14	Televizyon Yayınlarının Çocuklara Etkisi Ve Medya Denetimi Kapsamında Simge- Sembol Uygulamaları	Yakup ÇARBUĞA	2010
T-YL15	Şiddet İçerikli Televizyon Yayınlarının Çocuk Suçluluğu Ve Şiddete Yönelim Üzerindeki Etkileri: Ağrı Örneği	Güner DURMUŞ	2013
T-YL16	TRT Çocuk Kanalının 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerinin Dil Gelişimine Etkisi Hakkında Öğrenci, Öğretmen Ve Veli Görüşleri	Elif KURT	2014
T-YL17	Çizgi Filmlerde Sempatik Şiddet Olgusu: TRT Çocuk Televizyonu Örneği	Önder EBREN	2015
T-YL18	Popüler Kültür İçerisinde Çocukların Tüketime Yönlendirilme Süreçleri	Tuğba AKPINAR	2015
T-YL19	Televizyon İzlemenin 1-6 Yaş Çocuk Sağlığı Üzerindeki Etkilerine Yönelik Annelerin Tutum Ve Davranışlarının Belirlenmesi	Zühal ALTINKILIÇ	2014
T-YL20	Şiddet İçerikli Yerli Dizilerin Gençler Üzerindeki	Niyazi ÖZKAN	2013

Etkisi: Ankara İli Örneği

T-YL21	İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Televizyon Dizilerindeki Mesajları Algılamalarında Medya Okuryazarlığının Etkisi	Fatih GÜNER	2011
T-DR1	Televizyon İzlemede Anne-Baba Aracılığı İle Çocukların Saldırgan Davranışları Arasındaki İlişki	Filiz BİLGİN ÜLKEN	2009
T-DR2	Televizyon Programlarındaki Şiddetin Yetiştirme Etkisi: Konya Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma	Hasan Hüseyin TAYLAN	2011
T-UZ1	Çocukların Gelişim Süreci Ve Televizyonun Etkileri	Ayça ÇAMLIBEL İRKİN	2012
T-UZ2	Çocuklara Yönelik Programlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu: TRT Çocuk Ve Yumurcak TV	Beyza GÜNAYDIN	2011
T-UZ3	Televizyon Yayınlarında Şiddet	Faruk İŞIKER	2011
T-UZ4	Televizyon Yayınlarının Olumsuz Etkilerinden Çocukların Korunmasına Yönelik Düzenlemeler	Elif YAZICI	2011
T-UZ5	Çocuk Dünyasında Reklamın Rolü: Televizyon Reklamlarında Çocuklara Yönelik Düzenlemeler	Filiz ERTUNÇ	2011
T-UZ6	Televizyon Yayınlarında Küçüklerin Korunması	M. Zübeyr ŞENGÜL	2011
Tez no	İnternet ile ilgili incelenen çalışmalar	Yazar adı	Tarih
İ-YL 1	İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanım Düzeyleri Ve Amaçları	Diñer GÜNDOĞDU	2006
İ-YL2	İnternet Kafeler Ve Ortaya Çıkan Sorunlar: İlköğretim Öğrencileri, Öğretmenleri Ve İnternet Kafe İşletmecileri Üzerine Bir Araştırma	Özlem KIRIK	2007

İ-YL3	İnternet Ve İnternet Kafelerin İlk ve Orta Öğretim Öğrencilerine Etkileri (İstanbul Örneği)	Sacit YILMAZ	2006
İ-YL4	Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Durumlarının İnternet Kullanım Profilleri Ve Demografik Özelliklere Göre Farklılıklarının İncelenmesi	Suzan Lema GENÇER	2011
İ-YL5	Öğrencilerin İnternet Kullanımına Yönelik Görüşleri ve Okul Başarısı İle İlişkisi (Şişli Teknik Ve Endüstri Meslek Lisesi Örneği)	Murat KULU	2012
İ-YL6	Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim- Öğretim Alanında İnternetin Kullanımına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi	Fatma KUZGUN	2015
İ-YL7	Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Pınar EFTEKİN	2015
İ-YL8	Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin İnterneti Oyun ve Sosyal Ağ Amaçlı Kullanmaları İle Akademik Başarılarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Birsen KAR	2015
İ-YL9	Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıklarının Araştırılması	Birgöl OGUR	2016
İ-YL10	Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler	Kamile ÖNER	2015
İ-YL11	Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi	Erkut ÜNSAL	2016
İ-YL12	İnternet Kullanım Süresinin Ergenler Üzerindeki Psikolojik Etkileri	Çağlar ÇEVİK	2016
İ-YL13	Lise Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle İnternet Bağımlılığı ve Akademik Başarı Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Rabia Binali	2015

İ-YL14	İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Günlük İnternet Kullanım Sürelerinin Okul Başarılarıyla İlişkisi	Nur Sağıroğlu	2015
İ-YL15	Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerde Dijital Oyun Bağımlılık Düzeyleri, İnternet Bağımlılık Düzeyleri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Beyhan KÖKSAL	2015
İ-YL16	Ortaokul Öğrencilerindeki Problemlı İnternet Kullanımı İle Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Suat ALTINTAŞ	2016
İ-YL17	Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımı İle Akademik Başarı ve Ertelemeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Selçuk DUMAN	2016
İ-YL18	Lise Öğrencilerinde Yeme Tutumları Ve İnternet Bağımlılığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi	Fatma Nur DALGALI	2016
İ-YL19	Ergenlerde İnternet ve Problemlı İnternet Kullanım Davranışının İncelenmesi	Aykut GÜNLÜ	2016
İ-YL20	İnternet Bağımlılık Düzeyinin Teog Ders puanları ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi	Ziya KARAKUŞ	2016
İ-YL21	Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Obezite ve Benlik Saygısı İle İlişkinin İncelenmesi	Melek Sunde YILDIRIM	2016
İ-YL22	Siber Zorbalık İle Problemlı İnternet Kullanımı Ve Riskli İnternet Davranışı Arasındaki İlişki ve Bu Değişkenlerin Çeşitli Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi	Halime Ünver	2016
İ-YL23	Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Davranışları İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi	Handan GENCER	2017
İ-YL24	Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sağlık Üzerine Etkilerinin İncelenmesi	Nazife KAPLAN	2016
İ-YL25	0-8 Yaş Arasındaki Çocukların İnternet ve Mobil	Zeynep AVĐİÇ	2017

Teknoloji Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet
Kullanımı

İ-YL26	Lise öğrencilerinde internet kullanımının başarı, yalnızlık ve depresyon düzeyleri	Nuran KORKMAZ	2017
İ-YL27	Ergenlerde Problemlı İnternet Kullanımı, Kişilik Özellikleri ve Sosyal Beceri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Ayşe YAVUZARSLAN GÖK	2017
İ-YL28	İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının İncelenmesi	Musa ÇETİNKAYA	2013
İ-YL29	İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi	Binaz BOZKUR	2013
İ-DR1	Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı	Umur IŞIK	2007
İ-DR2	Sağlıklı İnternet Kullanım Programının İnternet Bağımlısı Olan Adölesanlar Üzerine Etkisi	Gülzade UYSAL	2013
İ-DR3	Ergenlerin İnternet ve Problemlı İnternet Kullanım Davranışlarının Bazı Psiko-Sosyal Özellikler Açısından İncelenmesi	Ayşen BALKAYA ÇETİN	2014
İ-DR4	Türkiye’de Çocukların Güvenli İnternet Kullanımında 2010-2015 Yılları Arasındaki Değişimler ve Uygulamaların Yansımaları	Alper ASLAN	2016
İ-DR5	Çocukların Mobil İnternet Deneyimleri: Kullanım, Risk Faktörleri Ve Risklerle Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi	Yiğit Emrah TURGUT	2016
İ-DR6	Ergenlerin Sosyal Zekâ, Sosyal Kaygı, Akran İlişkileri, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler	Mustafa SAVCI	2017
İ-UZ1	12-18 Yaş Arası Ergenlerde İnternet Bağımlılığında Sosyal Karşılıklılık ve Yordayıcı Faktörlerin	Veysi ÜLGEN	2014

Değerlendirilmesi

İ-UZ2	İnternet Bağımlılığı Tanısı Alan Ergenlerin Sosyal Bilişsel Becerilerinin Değerlendirilmesi	Hozan SAATÇIOĞLU	2016
İ-UZ3	Mersin’de Lise Öğrencilerinde Sanal İletişim Araçlarının Kullanımı ve İnternet Bağımlılığının Uyku Kalitesi İle İlişkisinin Araştırılması	Fazıl KOÇAŞ	2017
Tez no	Bilgisayar oyunları ile ilgili incelenen çalışmalar	Yazar adı soyadı	Tarih
O-YL 1	Bilgisayar Oyunu Oynayan ve Oynamayan İlköğretim Öğrencilerinin Saldırganlık, Depresyon ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi	Aysel BİLGİ	2005
O-YL 2	Popüler Kültürün Tüketim Aracı Olarak Bilgisayar Oyunlarında Sunulan Yaşam Tarzı	Burak DOĞU	2006
O-YL 3	Bilgisayar Oyunlarının Çocukların Bilişsel ve Duyuşsal Gelişimleri Üzerinde ki Etkisinin İncelenmesi	Derya OZTURK	2007
O-YL4	İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin İnternet Kullanım Durumlarına Göre Saldırganlık ve Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi	Yağız YÜKSELGÜN	2008
O-YL 5	Ergenlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Saldırganlık İlişkisi	Onur ULUSOY	2008
0-YL 6	İlköğretim 2. Kademe 7.Sınıf Öğrencilerinin Resim Derslerinde Kullandıkları Çizgi Ve Renk İfadelerinin Analizi ve Oynanan Bilgisayar Oyunlarının Bu Alana Etkisi	N. Müge SELÇUK	2009
0-YL 7	Bilgisayar Oyunlarının Çocukların Bilişsel Performansına Etkisinin İncelenmesi	Merve ÖZ	2009
0-YL 8	Şiddet İçerikli Bilgisayar Oyunlarının Çocuklarda Saldırganlığa Etkisi	Gözde Bahar KARS	2010

0-YL 9	İlköğretimde Kullanılan Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi	Süreyya Ezgi MALTA	2010
0-YL 10	Bilgisayar Oyunlarının İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Eğilimine Etkisinin İncelenmesi	Savaş EVCİN	2010
0-YL 11	Şiddet İçeren Bilgisayar Oyunlarının Ortaöğretim Gençliği Üzerindeki Etkileri (Samsun Örneği)	Özgür KIRAN	2011
0-YL 12	İlk ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Eğitsel Bilgisayar Oyunları Hakkındaki Görüşleri: Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırma	Ebru YILMAZ	2011
0-YL 13	Bilgisayar oyunlarının ergen öğrencilerin sosyalleşme süreci ve şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri	Hakan SAĞLAM	2011
0-YL 14	Şiddet İçerikli Online Bilgisayar Oyunlarının İlköğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Tepkileri Üzerindeki Etkisi	Gökhan GÜNAY	2011
0-YL 15	Bilgisayar Oyunlarının Okul Öncesi Eğitiminde Kullanılmasının Bazı Matematiksel Kavramların Öğretimi Üzerine Etki	Özge ÇANKAYA	2012
0-YL 16	Bilgisayar Oyunlarında Toplumsal Cinsiyetçi Kurgulama	Deniz KAN	2011
0-YL 17	Bilgisayar ve Bilgisayar Oyunlarının İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Psikomotor Gelişim Profilleri Üzerindeki Etkisinin Tespiti	Nurullah ÇELİK	2013
0-YL 18	13-14 Yaş Grubu Ergenlerin Bilgisayar Oyunlarını Oynama Alışkanlıklarının ve Sosyalleşme Durumlarının Araştırılması (Kütahya İli Örneği)	Ziya KÖSE	2013
0-YL 19	Eğitim Amaçlı Bilgisayar Oyunlarının Okul Öncesi Eğitimde Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri	Öznur ÇAKIR BABAYİĞİT	2014

0-YL 20	Bilgisayar Oyunlarının İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi	Yakup BURAK	2013
0-YL 21	Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının Coğrafya Derslerinde Kullanılmasının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	Tayfur BAKIR	2015
0-YL 22	Bilgisayar Oyunlarının İlköğretim Öğrencileri Üzerindeki Etkileri ve Konu İle İlişkili Okul Yöneticilerin Görüşleri	Dursun AKIN	2012
0-YL 23	Gençlerde Bilgisayar Oyunları Bağımlılığının Nesne İlişkileri Bağlamında Projektif Testlerle Değerlendirilmesi	Defne SATGAN	2015
0-YL 24	Şiddet İçerikli Bilgisayar Oyunlarının 13-14 Yaş Grubu Çocukların Saldırganlık Davranışı Üzerindeki Etkileri	Mehtap ŞELİMEN	2016
0-YL 25	Eğitsel Bilgisayar Oyunlarıyla Destekli Matematik Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Duyuşsal Özelliklerine Etkisi	Hatice Büşra ŞAHİN	2016
0-YL 26	Facebook Ortamındaki Dijital Oyunların Bağımlılığına Etki Eden Demografik Faktörler	Nawal yaseen MOHMMED AL- KORD	2016
0-YL 27	Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının 5. Sınıf Öğrencilerinin Kesirler Konusundaki Matematik Başarısına, Matematiğe Karşı Tutumuna ve Üst bilişsel Becerilerine Etkisi	Berfin DÜNDAR	2015
0-YL 28	Bilgisayar Oyunlarından Gündelik Hayata Kültürel Bir Aktarım Süreci Olarak Yabancı Dil Öğrenimi	Hatice ARSLAN	2017
0-DR 1	Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının Eğlendirici ve Motive Edici Özelliklerinden Akademik Başarı ve Motivasyona Etkisi	M. Nuri URAL	2009
0-DR 2	Dijital Oyunların Bilişsel Yeteneklere Etkileri:	Mira Elif	2016

	Faktör Referanslı Bilişsel Test Kiti İle Oyuncu ve Oyuncu Olmayan Grupların Karşılaştırılması	DEMİRHAN SAYIN	
0-UZ 1	Bilgisayar Oyunlarını İle Çocuk ve Ergenlerdeki Psikopatoloji Arasındaki İlişkinin Araştırılması	Umut KAYTANLI	2011
Tez no	Sosyal medya ile ilgili incelenen çalışmalar	Yazar adı soyadı	Tarih
S- YL 1	Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi	Ferhat Süleyman ARGIN	2013
S-YL 2	Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Motivasyonları	Fatih ÖK	2013
S-YL 3	Sosyal Medya Ortam ve Araçlarının Öğrenci Davranışlarına Etkisi	Kenan İLİ	2013
S-YL4	Sosyalleşme Sürecinde 14-18 Yaş Grubu Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Eğilimleri ve Alışkanlıkları	Recep BAYRAKTAR	2013
S-YL 5	Öğrencilerin Zorbalık Eğilimleri İle Sosyal Medyaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Ali ÖKTE	2014
S-YL 6	Erzurum İli Örneğinde İlkokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Farkındalığı Üzerine Bir İnceleme	Mine BATMAN	2014
S-YL 7	8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları İle Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki	Nagihan SARAÇ	2014
S-YL 8	Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarını İle Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki	Rahime ATALAY	2014
S-YL 9	Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımında Sosyal Medya Kullanımı: Bir Durum Çalışması	Tuğba ÖZDİNÇ	2014
S-YL 10	Öğrencilerin Okul Dışı Sosyal Medya Kullanım	Fatih SARIÇAM	2015

Amaçlarının Öğrencilerin Ders Başarılarına Etkisi

S-YL 11	Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılık Durumu İle Bağlanma Stilleri Benlik Saygıları Yalnızlık Algıları ve Sosyal Beceriler Arasındaki İlişki	Yasemin TİYREK ŞİŞMAN	2014
S-YL 12	Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Dil İle Sosyal Medya Ortamında Kullandıkları Dilin Karşılaştırılması: Facebook Örneği	Ahmet Buğra İNALÖZ	2016
S-YL 13	Ergenlerin Sosyal Medya Tutumlarının Kişisel Gelişimleri Üzerine Etkileri	Elif YANAR	2015
S-YL 14	Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı ve Bunun Satın Alma Davranışlarına Etkisi	Yunus Emre GENÇ	2015
S-YL 15	Sosyal Medyanın Yoğun Kullanımın İleri Ergenlikte Yalnızlık ve Depresyona Etkisi	Gizem YALÇIN	2015
S-YL 16	Eğitimde Sosyal Medyanın Kullanılmasına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri	Bilal İbrahim FEYZİOĞLU	2016
S-YL 17	Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının İncelenmesi	Mehmet Emin KALENDER	2016
S-YL 18	Özel Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları İle İçedönüklük-Dışadönüklük Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Merve YANIK DÜŞÜNCELİ	2016
S-YL 19	Sosyal Medyanın, Z Kuşağı Tüketicilerinin Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi	Fatih SÖNMEZ	2016
S-YL 20	Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Yoluyla Geliştirdiği Tutumlar	Kadir KORKUT	2016
S-YL 21	Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi	Özlem KILIÇ	2016
S-YL 22	Ortaöğretim Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve	Aslı ÜMMETLER	2016

İnternet Saldırganlık Düzeyleri İle Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi İLHAN

S-YL 23	Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı İle Algılanan İnsani Değerlerin İncelenmesi	Hatice TEKİN	2016
S-YL 24	Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Ercan GÜRÜLTÜ	2016
S-YL 25	Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Kullanım Amaçları ve Sosyal Medya Kullanımlarına İlişkin Tutumları	Burcu TUĞLU	2017
S-YL 26	Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanma Sıklığının Yalnızlık Algılarına Etkisi	Şeymanur ENİ	2017
S-YL 27	Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki	Elif ÇAP	2017
S-YL 28	Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Sitelerini Eğitsel Kullanım Amaçlarının Değerlendirilmesi	Uğur DERYA	2017
S-YL29	Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarına Yönelik Bir İnceleme	Güllü ASLAN	2017
S-DR 1	Ağ Neslinin İnternet Kullanımı Üzerindeki Sosyal Medya Etkisinin Sosyal Sapma Yaklaşımı İle İncelenmesi	Abdullah DÜVENCİ	2012
S-DR 2	Fen Eğitiminde Harmanlanmış Öğrenme Ve Sosyal Medya Destekli Öğrenmenin Öğrencilerin Başarı, Motivasyon, Tutum ve Kendi Kendine Öğrenme Becerilerine Etkisi	Devrim AKGÜNDÜZ	2013
S-DR 3	Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma	Aylin TUTGUN ÜNAL	2015
S-DR 4	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Sosyal Medyayı Kullanım Düzeyleri ve Görüşleri	Erhan YAYLAK	2017

ÖZGEÇMİŞ

1994 yılında Van'ın Muradiye ilçesinde dünyaya geldi. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Muradiye'de tamamladı. 2011 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümüne başladı, 2015 yılında mezun oldu. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Sosyal Bilgiler Öğretimi alanında Yüksek Lisan eğitimine başladı.